Esztergomi Montágh Imre EGYMI, Óvoda,
Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola és Fejlesztő
Nevelés-Oktatást Végző Iskola
Pedagógiai Programja

OM azonosító : 038526

Készítette:

……..……
Bodrogai Tibor
intézményvezető

A PEDAGÓGIAI PROGRAM FELÉPÍTÉSE

PREAMBULUM

KÜLDETÉSNYILATKOZAT, JÖVŐKÉP

AZ INTÉZMÉNY ÖNMEGHATÁROZÁSA

II.1. Helyzetkép

II.2. Iskolánk kapcsolatai

II.3. Iskolánk tanulónépessége

INTÉZMÉNYÜNK, SWOT ANALÍZISE

III.1. Erősségek

III.2. Gyengeségek

III.3. Lehetőségek

III.4. Veszélyek

IV. AZ INTÉZMÉNY NEVELÉSI-OKTATÁSI SZAKASZAI

V. NEVELÉSI PROGRAM

V.1. Az iskolában folyó nevelő-oktató munka alapelvei, céljai, feladatai, eszköz – és eljárásrendszere

V.1.1. Az intézmény általános célja

V.1.2. Alapelvek

V.1.3. Az intézmény feladatai

Az egész napos oktatás

V.1.4. Nevelő-oktató munkánk eszköz- és eljárásrendszere

V.1.5. Az etika óra helyett választható hit- és erkölcstan oktatás megszervezésére vonatkozó szabályok

V.1.6. Az egyéni tanulói munkarend

V.2. Személyiség - és közösségfejlesztéssel kapcsolatos feladatok

V.2.1. Az osztályfőnöki munka tartalma

V.2.2. A szocializáltsági, neveltségi mutatók erősítése

V.2.3. A tanulás

V.2.4. Kommunikációs nevelés

V.2.5. Személyiség – és közösségfejlesztés a Lázár Ervin Programon keresztül

V.2.6. Komplex Alapprogram

V.3. A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységek

V.3.1. Gyermekek, tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

V.4. A hagyományok rendszere

V.4.1. Az intézménnyel történő találkozás

V.4.2. Búcsúzás az intézménytől

V.4.3 Iskolai ünnepeink

V.4.4. Versenyek, vetélkedők

V.5. A gyermek-és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatok

V.6. A diák, a szülő és az iskola együttműködésének formái, továbbfejlesztésének lehetősége

V.6.1. A diákok jogainak és kötelességeinek érvényesülésével összefüggő feladataink

V.6.2. A szülői szerep intézményünkben

V.7. Beilleszkedési, magatartási nehézségekkel összefüggő pedagógiai tevékenység, felzárkóztatás illetve tehetségkibontakoztatást segítő tevékenység

V.7.1. Felzárkóztatás, tehetséggondozás, egyéni fejlesztés

V.7.2. A tanórán kívüli szolgáltatások köre

V.7.3. Habilitáció, rehabilitáció. az egyéni fejlesztés

V.8. A pedagógiai program végrehajtásához szükséges nevelő-oktató munkát segítő eszközök és felszerelések jegyzéke

VI-VII. KÖRNYEZETI NEVELÉSI ÉS EGÉSZSÉGNEVELÉSI PROGRAMJA

HELYI TANTERV

VIII.1. Helyi tantervben adaptált dokumentumok, óratervek

VIII.2. Az alkalmazható tankönyvek, tanulmányi segédletek kiválasztásának az elvei

VIII.3. Az iskolába kerülés és a magasabb évfolyamba lépés feltételei

VIII.4. Az iskola ellenőrző, mérő és értékelő tevékenységének rendszere

VIII.5.Az iskolai beszámoltatás rendje és követelményei, értékelés rendszeressége és formái

VIII.5.1. A tanulók tudásának mérése

VIII.5.1.1.Az év eleji és év végi mérések

VIII.5.1.2. Diagnosztikus mérés

VIII.5.2. A tanulók értékelése

VIII.5.2.1. A formatív értékelés

VIII.5.2.2. Szummatív értékelés

VIII.5.2.3. Az értékelés formái és rendszeressége

VIII.5.2.4. Az értékelés regisztrálása az iskolai dokumentumokba

VIII.5.2.5. A tantárgyakra vonatkozó eltérő értékelési szabályok

VIII.5.2.6. Az értelmileg akadályozott csoportoknál a szülők tájékoztatása

VIII.5.3. A magatartás és szorgalom értékelése

VIII.5.3.1. A magatartás értékelésének szempontjai

VIII.5.3.2. A magatartás minősítése

VIII.5.3.3. A szorgalom értékelésének szempontjai

VIII.5.3.4.A szorgalom minősítése

VIII.5.4.1. Az írásbeli beszámoltatás formái, rendje, korlátai

VIII.5.4.2. Az otthoni (napközis és tanulószobai) előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározásának elvei és korlátai

VIII.6. A tanulók fizikai és motorikus képességeinek mérése

IX. SZAKISKOLA SZAKMAI PROGRAMJA

IX.1. Szakiskola szakmai programja

IX.2. Készségfejlesztő iskola szakmai programja

X. ZÁRÓDOKUMENTUMOK

X.1. Pedagógiai Program nyilvánosságra hozatala

X.2. A pedagógiai program elfogadásának dokumentumai –4. számú mellékletben külön fűzve

XI. MELLÉKLETEK

XI.1.Az óvodai nevelési program

XI.2.A fejlesztő iskolai nevelés-oktatás

XI.3.A pedagógiai program végrehajtásához szükséges, nevelő-oktató munkát segítő eszközök és felszerelések jegyzéke

XI.4. A Pedagógiai Program elfogadó nyilatkozatai

XI.5.Szöveges értékelés

I. PREAMBULUM

Az iskola hivatalos neve:
Esztergomi Montágh Imre EGYMI, Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola és Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskola
Rövid neve: Montágh Imre EGYMI

Az iskola székhelye: 2500 Esztergom, Dobogókői u.29.
Nyilvántartási száma: K11915

Az intézmény nyilvántartásba vételének dátuma: 2013.08.27.
Alapító szerv neve: Emberi Erőforrások Minisztériuma
Alapító székhely: 1054 Budapest, Akadémia utca 3.
Az iskola fenntartója: Esztergomi Tankerületi Központ
Székhelye: 2500 Esztergom, Lőrinc u. 7.
Képviseli: Esztergomi Tankerületi Központ igazgatója

Iskolánk földrajzi működési területe:
Komárom-Esztergom Megye
Az iskola beiskolázási körzete:
Komárom-Esztergom megye közigazgatási területe, egyéni mérlegelés alapján más megyéből is fogadunk tanulókat.

Intézmény típusa:
Közös igazgatású közoktatási intézmény, egységes gyógypedagógiai intézményegység működésével.

KÜLDETÉSNYILATKOZAT

Intézményünk mottója: Montágh Imre - "Nekünk kell elébük mennünk…"

Intézményünket, az Esztergomi Montágh Imre Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola és Fejlesztő Nevelés-Oktatatást Végző Iskola elődjét 1974-ban alapították. Fenntartónk, felügyeleti szervünk az Esztergomi Tankerületi Központ.

Az intézmény típusa, többcélú, közös igazgatású köznevelési intézmény: gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai nevelési-oktatási intézmény, egységes gyógypedagógiai módszertani intézmény.

Intézményünk célja, olyan óvodai, iskolai légkör megteremtése, melyben minden gyermek jól érzi magát és sikeres. Ha minden gyermek úgy nő fel, hogy érzi, szükség van a benne rejlő értékekre, képes lesz a társadalom hasznos tagjává válni. A gyógypedagógusainkban, pedagógusainkban mindig benne volt a segíteni akarás, a nagyfokú érzékenység a másság elfogadására. Tudjuk és hisszük, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek is képesek örülni, örömet okozni és értéket létrehozni a családjuk és a környezetük számára is.
Intézményünk névadója Montágh Imre, méltó példakép. Az ő munkássága iránymutató mindannyiunk számára azért, hogy világunkat több irányból közelítve, a másságot maximálisan elfogadva és segítve végezzük gyógyító, nevelő, oktató munkánkat. Nagy múltú intézményünkben, úgy tudjuk hagyományainkat, értékeinket megőrizni, hogy megújulni képes innovatív munkával, élethosszig tartó tanulással alkalmazkodunk a köznevelési változások, koncepciók kihívásaihoz. Közvetlen és közvetett partnereink igényeit figyelembe véve partnerközpontúan működünk.

JÖVŐKÉPÜNK

Váljunk olyan inkluzív köznevelési intézménnyé ahol, az alapító engedélyünknek megfelelően hatékonyan neveljük, oktatjuk, segítjük az összes olyan sajátos nevelési igényű gyermeket és tanulót, akinek fejlődése, szegregált keretek között biztosított.

Az EGYMI minőségi szolgáltatásaival, tudjuk segíteni az együttnevelés minden szereplőjét, a tanulókat, pedagógusokat, pedagógiai munkát segítőket és a szülőket.

Tudjuk összehangolni a helyi, térségi szükségleteket, igényeket a hozzáférhető, minőségi szak-és szakmai szolgáltatások biztosításával.

Tudjunk működtetni szakmai és szakmaközi kapcsolatokat a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók nevelésében-oktatásában, fejlesztésében, terápiájában érintett köznevelési intézményekkel és szakmai szervezetekkel (pl. más oktatási intézmények, nevelési tanácsadók, szakértői és rehabilitációs bizottságok stb.), szülőkkel, civil szervezetekkel, gazdálkodó szervezetekkel.

Legyünk képesek segítő, utazó tanári hálózat kiépítésére, a szolgáltatásaink körének bővítésére, széleskörű felvállalására.

Az intézmény kiépített partnerkapcsolatai legyenek erősek.

Tudjuk biztonságos, ingergazdag, befogadó környezetben, tevékenységközpontú, differenciált, változatos tanulásszervezési és módszertani eljárások alkalmazásával fejleszteni, nevelni, a tanulásban, értelmileg akadályozott, halmozottan fogyatékos, autizmussal élő, fejlesztő nevelésben résztvevő gyerekeket.

Találjuk meg a sérült személyiségnek azokat az örömet adó, fejlődési útjait, melyekre ráépülhet a sajátos nevelési igényű tanulóink tehetséggondozása.

Váljon mindannyiunk érdekévé, (szülő, gyógypedagógus, pedagógiai munkát segítő, együttnevelésben résztvevő minden érintett, fenntartó), hogy a sérült gyermek, fiatal szakmát tanulhasson és a lehető legönállóbb, a társadalom egyenrangú tagjaként élhessen.

Kapja meg a szülő azt a lelki és gyakorlati segítséget, amelyre a gyermeke nevelése során szüksége van.

Jusson hozzá a gyógypedagógus, pedagógus és a nevelés-oktatásban részt vevő egyéb szakember, ahhoz az innovatív, speciális szakmai ismerethez, amelyet használni tud a gyermekek, tanulók fejlesztésében.

II. AZ INTÉZMÉNY ÖNMEGHATÁROZÁSA

II/1. HELYZETKÉP

Intézményünk 1977-től működik önálló intézményként. Tanulóinkat a megyei és országos Pedagógiai Szakszolgálatok Szakértői Bizottságainak javaslata alapján iskolázzuk be. Ebben az értelemben iskolánk "bemenet-szabályozott" intézmény.

Pedagógiai programunkat, helyi tantervünket meghatározza az a tény, hogy mi enyhe és középsúlyos értelmi fogyatékos tanulókat, valamint autizmussal élő és mozgásfogyatékos gyermekeket nevelünk, oktatunk, fejlesztünk óvodás kortól a szakiskolás korral bezárólag, illetve súlyosan-halmozottan fogyatékos állapotú gyermekek szociális, kommunikációs, kognitív készségeinek specifikus módszerekkel való kompenzálása, a fejlődésben elmaradt készségek habilitációs fejlesztése, a mindennapi gyakorlati készségek speciális módszerekkel való tanítása történik. Ennek következtében nevelő - oktató munkánk nem szerveződhet kizárólagosan a Nemzeti alaptanterv követelményei alapján, hanem a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának tantervi irányelvei is meghatározzák. Helyi tantervünk értelmében a tanulók bizonyos részét az alapfokú iskolai végzettség megszerzésére készítjük fel, mely lehetővé teszi gyermekeink szakiskolai oktatását intézményünkben. Törekszünk a Nemzeti alaptanterv követelményeihez igazodni, a minimális teljesítmények eléréséhez eljuttatni a jobb képességet, a dinamikusabb fejlődést mutató tanulókat. Gyógypedagógiai munkánkat elsődlegesen a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának tantervi Irányelve határozza meg. Iskolánk céljáról, a közoktatásban elfoglalt szerepéről, feladatáról tájékoztatást adunk a szülőknek.

Iskolánk alapítása óta részt vállal főiskolai hallgatók gyakorlati képzésében.

Olyan iskolai légkört teremtünk, amelyben a felnőtt, a gyermek jól érzi magát, ahol az emberi, társas kapcsolatok a kölcsönös tiszteleten alapulnak, ahol minden tanuló teljes értékű emberként élheti meg önmagát, a különösségét, a másságát is elfogadva.

Intézményünk óvodai nevelést, alapfokú iskolai végzettséget és középfokú képzés területén OKJ-s részszakképesítést és szakképesítést, illetve a munkába állást segítő szakmai ismereteket ad az alábbi szervezeti felépítésben:

I. Napközi otthonos rehabilitációs óvoda (3 csoport)

II. Általános iskola

1. Tanulásban akadályozott gyermekek általános iskolája (1.- 8. osztály)
2. Értelmileg akadályozott tanulók általános iskolája (1.- 8. osztály)
3. Autizmussal élők csoportja (1.- 8. osztály - a Nkt-ben engedélyezett összevonásban)

III. Fejlesztő nevelés- oktatás a súlyos és halmozottan sérült tanulók számára

IV. Szakiskola

Tanulásban akadályozott tanulók számára első évben 9/E. szakmai alapozó évfolyam.

Tanulásban akadályozott tanulók számára szakmai képzés: 9-10. évfolyamon részszakképesítés, illetve 9-12. évfolyamon szakképesítés megszerzése.

V. Készségfejlesztő iskola

Értelmileg akadályozott tanulók számára készségfejlesztő iskolai 9-10. évfolyam közismereti kerettanterv alapján.

Értelmileg akadályozott tanulók számára 11-12. évfolyam, munkára felkészítő készségfejlesztő évfolyam gyakorlati kerettanterv alapján.

Iskolánk széleskörű szolgáltatást kínál, tanulószobát, iskolaotthoni működést / egésznapos oktatás, szakkört, sportkört, klubokat szervez, logopédiai ellátást biztosít, fejlesztő felkészítést, egyéni fejlesztést, habilitációs, rehabilitációs tevékenységet végez.

A tanulók különleges gondozási igényét kielégítve fejlesztő és terápiás csoportokat szervezünk. Tanácsadással, ügyeik konkrét intézésével is segítjük a családokat. Eseti gondozó, ellátó munkával járulunk hozzá a tanulók egészségügyi ellátásához, a segédeszközök beszerzéséhez, folyamatos használatának elsajátításához. A hétvégi program kínálatunkkal, a szünidei táborokkal tesszük változatossá, tartalmassá a tanulók szabadidő eltöltését.

Gondoskodunk a tanulók napi ügyeletéről, étkezéséről, az alapvető egészségügyi szokások, önálló tevékenységek elsajátításáról, alkalmazásáról.

Személyi feltételek

Iskolánkban tanári feladatok ellátására alkalmazunk gyógypedagógiai tanárokat. A tanulók fejlesztése mellett a hallgatói képzésből adódó többlet-feladatokat is ellátják a pedagógusok. Alapfeladatainkból és a jelentős számú többletszolgáltatásból (amely a tanulók és a hallgatók érdekeit egyaránt szolgálja) valamennyi pedagógusnak részt kell vállalnia. Optimális munkaszervezéssel védhető ki az egészségtelen túlterhelés. A tanórán kívüli és a rehabilitációs célú fejlesztési feladatokat a felkészültség (szakosodás, specializáció, tanfolyami képesítés, önképzés), adottságok szerint az önkéntes vállalás alapján látják el a pedagógusok. Az irányított szabadidőben gyógypedagógiai feladatot végző pedagógus aktívan bekapcsolódik a tanórák vezetésébe, az egyéni, a kiscsoportos fejlesztő munkába is. Ugyanakkor a szaktárgyi rendszerben dolgozó gyógypedagógusok, gyakorlatvezetők (szakvezetők) ellátnak irányított szabadidős, tanulószobai és rehabilitációs feladatokat is szükség szerint. Az iskolabővítés - szakképző

évfolyam bővítése - szükségessé teszi további szaktanár, szakoktató alkalmazását. A Nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 6. melléklete E oszlopa értelmében biztosítjuk a pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs fejlesztő foglalkozásokat. A gyógypedagógiai nevelő- és oktatómunkát közvetlenül segítő alkalmazottak létszámát a " az Nkt. 2. melléklete szabályozza és a 326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról" 4. melléklete tartalmazza.
Iskolánk gyógypedagógusai folyamatosan kapcsolódnak be az új előírásoknak megfelelő pedagógus továbbképzésbe, átképzésbe.

Tárgyi feltételek

Intézményünk két – egy emeletes, tetőtér beépítéses és egy földszintes – épületben működik. A két épület lehetőséget ad az óvodai csoportok, a tantermek, szaktantermek és a szakiskolai tanműhelyek elkülönítésére.
Az épületben 3 db óvodai csoportszoba, 16 db tanterem, 3 szükségterem, 1db tornaterem, 1db tornaszoba, 1db könyvtár, 3 db tanműhely, 1db tankonyha található.
A tágas világos csoportszobáink tantermeink átlagban 30 m ^{2}-sek, melyben 5-13 fős óvodai, 5-13 fős tanulói csoport kényelmes elhelyezése biztosított. Tanműhelyeink átlagban 40 m ^{2}-sek, ahol 6-12 fős tanulói csoport gyakorlati oktatása oldható meg.
Az óvodai csoportszobák épületen belüli elhelyezését, külön zárt folyosószárny biztosítja, mely lehetőséget ad a gyerekek nyugodt és zavartalan foglalkozásainak megtartásához. A berendezésük és felszerelésük követi mind az életkori, mind a szakmai előírásokat. Fejlesztésre váró feladat ezen a területen a személyzeti öltöző megoldása. Az óvodához tartozó udvarrészen az életkornak megfelelő játékok állnak rendelkezésre az EU szabványoknak megfelelően.
A tantermekben egyszemélyes vagy kétszemélyes tanulópadok az életkornak megfelelő méretűek, nagy része felújításra váró állapotban van. A megfelelő méretű szekrények, játékpolcok biztosítják a tanulók felszerelésének és oktatási eszközeinek elhelyezését. A termek mindegyike rendelkezik színes televízióval, magnós-rádióval és nagyrészükben videó, DVD és írásvetítő valamint 2 interaktív tábla található.
A tantermek (a szaktantermek és tanműhelyek kivételével) a délutáni foglalkozások színterei is. Ennek megfelelően alakítjuk ki belső berendezésüket, melyek biztosítják növendékeink kikapcsolódását, szabadidős tevékenységük hasznos eltöltését. Így kapott helyet a tantermek szabadidő sarkában az életkornak megfelelő könyv és játék állomány.

Az előzőekben felsoroltakon túl megfelelő nagyságú és felszereltségű termek szolgálják a tanórai és tanórán kívüli foglalkozásokat. Rendelkezünk számítástechnikai- és logopédiai foglalkozásokra, mozgás- és konduktív fejlesztésre, egészségügyi ismeretek oktatására felszerelt termekkel, melyek berendezéseit az oktatáshoz és fejlesztéshez igazodó eszközökkel egészítettünk ki.

Tanműhelyeinkben az oktatott szakmáknak megfelelő gép és eszközállománnyal rendelkezünk, melyet állandóan korszerűsítünk, fejlesztünk pályázati forrásaink segítségével. A tanműhelyek berendezésénél különösen fontosnak tartjuk a balesetvédelmi eszközök meglétének folyamatos ellenőrzését korszerűsítését. Fejlesztésre váró terület az osztálytermek számának növelése.

Könyvtárunkban az ifjúsági-és szépirodalmi könyvek, hanghordozók mellett a nevelők szakmai továbbképzését szolgáló szakkönyvek is megtalálhatók. A könyvtár állományának állandó fejlesztése, megújítása fontos feladat.

Intézményünk melegítő konyhával rendelkezik, ahol a tanulók az óvodát és az első osztályt kivéve önkiszolgáló rendszerben étkeznek. A kultúrált étkezés mellett gyakorolhatják a társas viselkedés, a megjelenés, a kérés, a köszönetnyilvánítás összes formáját.

Tornatermünk és óvodai tornaszobánk nagyságával, felszereltségével alkalmas teljes körű foglalkozások (torna, atlétika, labdajátékok, egyéb gyakorlatok) és egyéb rendezvények megtartására. A műfüves pálya a szabadtéri futballozáshoz és a testnevelés órákhoz biztosít teret. A tornateremhez kapcsolódó sportpályák felújításra várnak.

A szabadtéri kosárpályánk műanyag borításának elkészítése, és a szabadtéri sporteszközök tárolására szolgáló gazdasági épület felújítása az elkövetkező évek feladata lesz, elsősorban pályázati pénzekből, ill. fenntartói támogatásból.

Az épület közös helyiségeinek egészségügyi festése évenként jelentkező feladat, mely nem elhagyható.

Az iskolai udvar tágas, megfelelően védett terület, de további parkosítása, az öreg fák állapotának ellenőrzése, meglévő játékok karbantartása, felújítása, szükség esetén cseréje fontos feladat.

Összefoglalva elsődleges szempont a meglévő termek állapotának megőrzése, szükségtantermek kiváltása új tetőtéri termek kialakításával, felszerelésének bővítése, pótlása szükség szerint.

II/2. ISKOLÁNK KAPCSOLATAI

Iskolánk kiegyensúlyozott kapcsolatra törekszik a működésében közvetlenül érintett szervezetekkel, intézményekkel.

Kapcsolataink évek óta gyümölcsözőek az országos szakmai szervezetekkel is, így a Magyar Gyógypedagógusok Egyesületével, az Értelmi Fogyatékosok Országos Szövetségével, az

ÉFOÉSZ Komárom-Esztergom Megyei Szervezetével, az ÉTA (Értelmi Sérülteket Szolgáló Társadalmi Szervezetek és Alapítványok Országos Szövetsége) országos hatáskörű nonprofit közhasznú szervezettel. Szakmai programjaink megvalósításában, az eszköztárunk gyarapításában nyújtanak segítséget. Az Iskolakertekért Alapítvánnyal pályázati együttműködés keretében szépül az iskolakertünk. Az Esztergomi Környezet Kultúra Egyesület szakembereivel a tankertünk további pedagógiai célú fejlesztésében nyújtanak szakmai segítséget. Patronáló szervezeteink, testvérvárosi kapcsolataink baráti társaságai, akik karitatív módon támogatják a súlyos anyagi gondokkal küzdő családokat, ruhát, felszerelést biztosítanak, eszközökkel gazdagítják intézményünket. Részt vesznek az iskola életét érintő rendezvényen, látogatják a tanulócsoportokat, megtekintik az általuk adományozott eszközök felhasználását.

Sportéletünk anyagi támogatója a Montágh DSE. A sportprogramok többsége a Fogyatékosok Országos Diák-, Verseny - és Szabadidősport Szövetségével (FODISZ) közös szervezésben valósul meg.

Intézményünk tevékeny részt vállal a jövő pedagógusainak képzésében: ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Karának, Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János ~~Tanítóképző Főiskolai~~ Kar hallgatóinak tanítási gyakorlatát szervezzük. A katolikus tanulóink hitéletre neveléséhez nyújtanak segítséget a ferences nővérek. A Máltai Szeretetszolgálat, a Baptista Szeretetszolgálat a rászoruló tanulóinknak széleskörű támogatást ad és támogatják eszközparkunk bővítését. A szülők nemcsak szervezetten, hanem esetenként egyénileg is nyújtanak segítséget a feladatok ellátásához számítógépek, könyvek, ruhák juttatásával.

Rendszeres a kapcsolat a Városi Szabadidőközponttal, a Könyvtárral és sportlétesítményekkel, Munkaügyi Központtal, gazdálkodó egységekkel: Magyar Suzuki Zrt., Relabor Kft., ruhaipari, faipari és fémipari kisvállalkozások.

II/3. AZ ISKOLA TANULÓNÉPESSÉGE

Szociológiai helyzetkép

Az intézmény tanulóinak 35%-a Esztergom lakója, 65%-ra tehető azoknak a száma, akik más településről érkeznek - felvételük a megyei és országos szakértői és tanulási képességet vizsgáló szakértői bizottságok véleménye és intézmény kijelölése alapján történik.

A tanulók jelentős része a társadalom perifériáján élő, hátrányos helyzetű családi miliőből érkezik. A családok általában előnytelen helyzetben vannak. Közülük sokan tartoznak a ~~vegetáló,~~ munkanélküli szegények közé, vagy a létminimum határán élők körébe. Nem a véletlen műve, hogy egyre több a szorongó, a bizonytalanság érzésével küzdő, a szeretetre, a biztos kapcsolatra, védettségre vágyó gyermek. Nemcsak a gyermekek vágynak a stabil társkapcsolatra, hanem a munkahelyi közösségből kirekedt, beszűkült kapcsolatú szülők is. Az iskola ebben az állapotban

fontos társadalmi kapcsolatot jelentő színtér a szülőknek, mert szinte naponta, vagy szükség szerint esetenként találkozhatnak más szülőtársakkal, a pedagógusokkal, az iskola vezetőivel és megoszthatják velük nyomasztó gondjaikat, de örömeiket is. Tervezzük az egyes fogyatékossági típusú tanulók szülei részére Szülő-klub létrehozását (autizmussal élők szüleinek számára a 2016/2017-es tanévtől működik, az óvodás gyermekek szülei számára a 2019/2020-as tanévtől).
Az intézményt érintő valamennyi kérdésben a döntések előtt felmérjük a szülői igényeket, véleményüket és ennek ismeretében alakítjuk szervezetünket, programjainkat. Kiemelten kezeljük a roma etnikumból érkező tanulók kulturális, szociális megsegítését és átvezetését az iskoláztatással összefüggő elvárások, szokásrendek elfogadására.

III. INTÉZMÉNYÜNK SWOT ANALÍZISE

A közoktatás rendszerében, mint *komplex gyógypedagógiai nevelési - oktatási és szolgáltató intézmény,* az enyhe és középsúlyos és súlyos értelmi fogyatékos valamint mozgássérült, érzékszervi sérült, autizmussal élő tanulók rendszeres nevelését - oktatását végzi. Intézményünk összetett feladatot lát el, mert a fogyatékos tanulók óvodai, alapfokú nevelése – oktatása és szakmai képzése mellett - mint gyakorlati képző intézmény - a gyógypedagógus-képzésben, pedagógusképzésben a szakterületnek megfelelően, a főiskolai hallgatók gyakorlati képzésében is részt vállal.

III/1. ERŐSSÉGEK

III/1.1. A tanulók nevelése, oktatása

Iskolánk szakmailag önálló nevelési-oktatási intézmény, több mint két évtizedes múlttal rendelkezik. A szakértői bizottságok által enyhe, középsúlyos, súlyos -és halmozottan sérült értelmi fogyatékosnak minősített tanulók, autizmussal élő gyermekek - nevelését - oktatását szakmai képzését végzi. A szülők a szabad iskolaválasztási jogukkal élve (a Nkt.47.§ 2. bekezdés) nagy számban kérik más településekről is a gyermekeik felvételét. A nagy létszámú bejáró tanuló utaztatásának megszervezése fontos intézményfenntartói feladat. Eredményeinkre, gyógypedagógiai munkánkra alapozva, különféle tanulási problémát, személyiségzavart és más fogyatékosságot mutató - a többségi iskola szervezeti keretei között eredményesen nem oktatható - tanulók felvételi igénye is megfogalmazódik a szülők részéről. Folyamatosan emelkedik azon tanulók száma, akik sérülésük jellegét tekintve a középsúlyos értelmi fogyatékos gyermekek csoportjába sorolhatók. A leírtak értelmében az intézményi, gyógypedagógiai feladat nagyon összetett, de ennek ellenére kiemelkedő eredmények felmutatásával látják el feladatukat az iskola gyógypedagógusai.

Iskolánk - a pedagógiai programja alapján - *széleskörű szolgáltatást* nyújt a különleges gondozási igényű tanulóknak. A tanórákon a fogyatékosságnak, a fejlettségnek megfelelő differenciált foglalkozás - esetenként egyéni fejlesztés történik. A tanuló speciális nevelési szükségletéhez igazodó fejlesztést a habilitációs, rehabilitációs, az egyéni korrekciós, a logopédiai órákon kapja. A tehetséggondozást (esetenként a felzárkózást) - az épen maradt, a jól működő pszichés funkciók továbbfejlesztését - a nem kötelező, választható tanórák, és a tanórán kívüli tevékenységek biztosítják.

Az évek óta kiemelkedően működő, széleskörű szolgáltatások és fejlesztések eredményeként *országosan* is *vezető helyet* töltünk be, a *beiskolázási arányban* és szakmatanulásban, az országos *sport* és *kulturális* (ének - zene - irodalom*) versenyek helyezéseiben*. Az iskolát eredményesen befejező tanulásban akadályozott tanulóink jól szocializált, önálló életvezetésre, és további szakmák elsajátítására alkalmas fiatalokká válnak. Nyomon követésük - eseti utógondozásuk folyamatos.

III/1.2. Szakmai felkészültség

Iskolánkban a *szakos ellátottság* megfelelő, lefedi a nevelő - oktató munka egész területét. Az alkalmazott gyógypedagógusok közül többen a munkakörük ellátásához szükséges szakképzettség (gyógypedagógiai tanár (terapeuta) mellett - rendelkeznek más tanári szakképesítéssel is (ének, rajz, testnevelés, magyar, informatika, pedagógia, óvodapedagógus, konduktor, szomatopedagógus, logopédus, tanító, edző, történelem – földrajz).

A 277/1997. (XII.22.) Korm. rendeletben foglaltak szerint, a tantestület már részt vett, ill. folyamatosan részt vesz 120 órás akkreditált *pedagógus továbbképzésben* és az ott előírt tanulmányi követelményeket teljesíti.·

Ismereteiket, a gyógypedagógiai munkában szerzett gyakorlati tapasztalataikat nagyon széles körben és több szinten is kamatoztatják, mint kisrégiós módszertani központ is működik intézményünk.

Ennek a kitüntetett bizalomnak, szakmai elismerésnek úgy tudunk megfelelni, hogy a közoktatás szabályozásának változásaira, a tartalmi, a szerkezeti korszerűsítésre gyorsan reagálunk, beültetjük a gyógypedagógiai gyakorlatba. Eredményeinket, tudásunkat igény szerint megosztjuk a gyógypedagógia ellátó rendszerében működő szakemberekkel. Szolgáltatásunk gyógypedagógusoknak (óvoda pedagógusoknak és tanítóknak) szervezett továbbképzéseken realizálódik, valamint régiónknak, intézményeknek szervezett szakmai napokon, képzési alkalmakon, konferenciákon valósul meg. Kapcsolatrendszerünk, közéleti szereplésünk a segítő szakmák, a rokonszakmák és érdekvédelmi szervezetek körét érinti, mint: a fogyatékos emberek szervezetei, a Gyógypedagógusok Egyesületét, a fogyatékosok sportszervezeteit, szülői

szervezeteket, megyei pedagógiai szakmai szolgáltató intézményeket, alapítványokat, önkormányzatokat.

III/1.3. Pályázatok

A pedagógiai *innovációs*, a korszerűsítési törekvések már a 90-es évek elején elkezdődtek az intézményben. Rendszeresen készítünk pályázatokat, mellyel szakmai munkánk feltételeinek korszerűsítését célozzuk meg, szolgáltatásaink körét bővítjük: mozgásfejlesztő és készségfejlesztő szakiskolai osztály indítási feltételeinek megteremtése, a szakiskola tanműhelyeinek, tankonyhájának bővítése, eszközállományának folyamatos fejlesztése, a rehabilitációs és habilitációs foglalkozások eszközbeszerzése, könyvtárfejlesztés, gyermekeink országjáró túráinak megvalósítása, nyári táboroztatás.

A fenti fejlesztések, programok megvalósításában folyamatosan nyomon követjük az aktuális pályázati kiírásokat.

III/2. GYENGESÉGEK

III/2.1. A nevelő - oktató munka

A tanulásban akadályozott (enyhén értelmi fogyatékos) és értelmileg akadályozott (középsúlyos és súlyos értelmi fogyatékos) gyermekek sérülése, speciális szükséglete a *kiegészítő pedagógiai szolgáltatások* széleskörű igénybevételét teszi szükségessé. A szolgáltatások teljes körű biztosításának - szervezeti, térbeli nehézségei a speciális szaktudást hordozó szakemberek nagy leterheltsége, egyes speciális területeken jelentkező hiánya további átgondolt tervezést igényel.

A tanulók *mozgástere*, az intézményi mozgástér, a széleskörű tapasztalatszerzésre épített pedagógiai koncepció megvalósulása egyre szűkülő tendenciát mutat a *súlyos* anyagi és *szociális gondokkal* élő *szülői háttér* miatt (térítési díj befizetése, szabadidős külső programokhoz hozzájárulás, felszerelés és eszköz biztosítása a tanulóknak, vagy a szűkebb régióban).

Az összetett alapfeladatunkból, szakmai, közéleti szerepünknek való megfelelésből adódóan a *pedagógus terhek* jelentősen megnövekednek.

III/3. LEHETŐSÉGEK

III/3.1. Nevelő - oktató munka

Az Esztergomi Montágh Imre EGYMI, Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola és Készségfejlesztő Iskola alapfeladata mellett már több éve ellátja a halmozottan sérültek körébe tartozó tanulók nevelését az óvodában, alsó tagozaton, felmenő rendszerben. A korai és konduktív fejlesztés mellett, a súlyos diszlexiás, diszgráfiás, diszkalkuliás tanulók szakmai ellátását, a más speciális

igényekre épülő fejlesztést intézményünk szolgáltatni tudja. A munkaerő piaci igényeknek megfelelő szakképzés fejlesztése a sérültség fokának és fajtájának figyelembevételével állandó követelmény.

A feladat felvállalása nemcsak az intézmény szakmai profilját szélesíti, folyamatos megújuláshoz, a korszerű szemlélet alapozásához biztosít gyakorló terepet.

III/3.2. Szakmai fejlesztés

A korszerű, új tartalmak oktatására történő felkészülést a fiatal gyógypedagógus generáció részére a szakirányú továbbképzés, és a pedagógus szakvizsga biztosítja. Ennek anyagi lehetősége a központi költségvetés által biztosított és az intézmény továbbképzési tervében megfogalmazódott. Céltudatos, átgondolt tervezés és gazdálkodás szükséges, hogy a szakember ellátottságot minden szinten biztosítani tudjuk.

III/4. VESZÉLYEK

Veszélyhelyzeteket okoz a felsorolt gyengeségek tartós megléte, vagy a megszüntetés elmaradása. A lehetőségek között felsorolt tervek, fejlesztések megakadása is veszélyhelyzetet teremthet az intézmény működésére nézve.

Az ifjú generáció pályaelhagyása, a közalkalmazotti körben munkatöbbletet, aránytalan terheket, a gyors reagáló képesség romlását, a pedagógus önértékelési problémáját, fásultságát, kiégettségét eredményezheti.

IV. AZ INTÉZMÉNY NEVELÉSI-OKTATÁSI SZAKASZAI

Az intézmény nevelési-oktatási szakaszai:

Nevelő - és oktató munka szakaszai:	**Részei:**	**Életkor / évfolyam**
Óvodai nevelés		3-7 éves korig*
Alapfokú nevelés –oktatás	- alsó tagozat	1-4. évfolyam
	- felső tagozat	5-8. évfolyam
Fejlesztő nevelés-oktatás		6-16 éves korig**
Középfokú nevelés-oktatás	- szakiskola	a 9/E. évfolyamon kezdődik és szakiskolában a szakképesítéstől függően 10. vagy 12. évfolyamon fejeződik be.
	- készségfejlesztő iskola	a 9. évfolyamon kezdődik és a 12. évfolyamon fejeződik be.

*** Szakértői javaslat alapján 8 éves korig meghosszabbítható**

** A szülő kérésére, szakértői javaslatra az intézményvezető engedélyével 18 éves korig meghosszabbítható

V. AZ INTÉZMÉNY NEVELÉSI PROGRAMJA

Az intézmény valamennyi területére érvényes nevelési programot az elmúlt évtizedek pedagógiai tapasztalatára, elért sikereinkre építve alakítottuk ki. Figyelembe vettük a szabályozó dokumentumokat (Nkt törvényi előírásait, EMMI rendeleteit), a kerettanterv cél- és feladatrendszerében megjelenő feladatokat, tevékenységformákat, és **a sajátos nevelési igényű gyermekek/tanulók óvodai nevelésének/ iskolai oktatásának irányelveit. (5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete, a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról.)**

A nevelési program kidolgozásához tapasztalattal rendelkezünk a diákönkormányzat működtetése, a diákszínjátszás, nyári táborok szervezése és lebonyolítása, az iskolai közösségek együttműködése terén. Ezeket tovább építve, kiteljesítve, új vonásokkal gazdagítva formáljuk nevelési programunkat.

V.1. Az iskolában folyó nevelő-oktató munka alapelvei, céljai, feladatai, eszköz- és eljárásrendszere

V.1.1. Az intézmény általános célja

Intézményünk az Nkt. 7.§.(1) szerint közös igazgatású közoktatási intézmény, egységes gyógypedagógiai intézményegység működésével.

Ennek értelmében *célja* és egyben *feladata* is, hogy a gyógypedagógiai ellátás keretében biztosítsa a tanulásban és értelmileg akadályozott, autizmussal élő, mozgássérült gyermekek, tanulók különleges gondozási szükségletéből adódó óvodai, általános iskolai, szakiskolai és készségfejlesztő iskolai nevelést, oktatást, a fejlesztő felkészítést.

Célja továbbá, hogy mindenkor a gyermek életkora, állapota figyelembe vételével nyújtsa a gyógypedagógiai nevelést – oktatást és eljuttassa a tanulót a képességei maximumára. A fejlesztő felkészítés, az oktatás keretében intézményünk kiemelt *célként* veszi figyelembe a tanulók önálló életvitelre, eredményes szocializációra történő, és a pályaválasztásra, a szakmatanulásra való felkészítését, szakmai képesítés megszerzését. A célok rendszerében ugyancsak kiemelt fontosságú, hogy minden tanulót – az állapotához igazított – gyógypedagógiai megsegítéssel eljuttassunk az óvodai, alap -és középiskolai nevelés – oktatás szakaszának eredményes befejezéséhez.

Célunk, hogy az óvodai nevelés ill. az alap -és középfokú iskolai szakaszban az iskolával tanulói jogviszonyban lévő tanulók az életkoruknak, fejlettségi állapotuknak, szükségleteiknek megfelelő teljes körű gyógypedagógiai ellátást kapjanak a tanórán, a tanórán kívül, az egészségügyi és

pedagógiai habilitációs és rehabilitációs foglalkozásokon valamint a gyermekvédelem, a kulturális, a szociális hátrányok enyhítése területén – az iskolára vonatkozó törvényi keretek között.

Céljaink között szerepel az aktív részvétel az intézmény módszertani központtá történő átalakítására, a szolgáltatások körének bővítése, az összehangolt, a szakterületek közötti együttműködésnek a bemutatása, modellként történő funkcionálása.

Az általános célkitűzések teljesülésének kritériumai

Az óvodai nevelésében:

Csökkenteni, javítani a fennálló rendellenességeket, megelőzni a sérülésből adódó következmények, ártalmak kialakulását.

A szülőkkel szorosan együttműködve gondoskodni a gyermekek egészséges életmódjának kialakításáról.

A szülővel elfogadtatni gyermeke fejlődési ütemének egyéni voltát.

A gyermekek tervszerű, mindenoldalú fejlesztése az egyéni képességek maximális figyelembe vételével.

Alapvető érintkezési formák birtoklása, azonosulás a szerepeivel, illemszabályok, önuralom birtoklása –fejlettségnek, egyéniségnek megfelelően.

Változatos tevékenységi formákkal a gyermek napirendhez szoktatása, higiénés szokások kialakítása.

Biztosítani a sajátos nevelési igényű gyermek integrációját a többségi gyermekközösségbe.

Előkészíteni, felzárkóztatni az iskolai nevelésre-oktatásra.

A tanulók nevelésében:

Eredményes, sikeres ismeretelsajátítás önmaga képességeihez mérten.

Kulturált érintkezési formák birtoklása, azonosulás a szerepeivel, írott és íratlan szabályok betartása, társas kapcsolatok fenntartása, illemszabályok elsajátítása, önuralom, a konfliktuskezelő technikák birtoklása - fejlettségnek, egyéniségnek megfelelően.

Reális önismeret, önelfogadás, biztos tájékozódás a környezetben, az élő és az épített környezetünk értékeinek felismerése, környezetvédő, óvó cselekedet, viselkedés és megnyilvánulás különféle helyzetekben - a felnőtt jelenléte nélkül is.

Továbbfejleszthető, továbbépíthető tudás - az egyéni adottsághoz, a sérüléshez viszonyítottan - törekvés a továbbtanulásra, a szakmaszerzésre, reális tervek és elképzelések talaján.

Erőfeszítések, a kitartó munka vállalása nehezebb helyzetekben, a monotónia tűrés. Az egészségmegóvás ismereteinek, technikáinak birtoklása.

Önmaga és a társak másságának ismerete, türelem, megértés az állapottal kapcsolatosan, a visszaélés elkerülése.

A szokások, a hagyományok elfogadása, nemzettudat kialakítása, erősítése, más értékek tisztelete, az erkölcsös viselkedés és megnyilvánulás a társakkal szemben, az önzetlenség, a szeretet, a segítőkészség, a szorgalom.

A népcsoport, a gyökerek elfogadása szégyen nélkül, az értékek felismerése, óvása.

A rongálás megfékezése, elítélése saját helyzettől-képességtől függően.

Részvétel az iskola közösségeinek életében, kötődés társakhoz, felnőttekhez, büszkeség az iskolai hovatartozásban, oldott viselkedés az iskolai környezetben.

Életkezdéshez szükséges általános és szakmai ismeretek átadása.

A munka világába való belépéshez szükséges képességek kifejlesztése, ill. az ehhez szükséges ismeretek átadása elmélet és gyakorlat szintjén.

Ellenőrzési formák: folyamatos megfigyelés, feljegyzések készítése, beszélgetések, cselekedet és viselkedés elemzése, tesztek, felmérések, nyomon követések.

Ellenőrzésben résztvevők: a munkaközösség-vezetők irányításával a tantestület felkért tagjai, az intézmény vezetői.

Ellenőrzés ideje:

ciklusonként - bizonyos területekre orientálva pl. szokások, szabályok, erőfeszítések, a munkában való részvétel,

- *évenként* - a magatartás, a viselkedés változásai, a képesség fejlődése, a szociális képességek alakulása

három, öt évenként - az értékelfogadás és azonosulás, az ön- és környezetismeret, másság tolerancia, az önálló és sikeres tanulás, a hon- és népismeret, társadalmi beilleszkedés.

A célkitűzések teljesülésének kritériumai a szervezeti felépítésben, a képzési korszerűsítésben.

- Az intézmény adminisztrációjának javítása, kimunkálása (szervezeti és működési szabályzat, jogkörök, hatáskörök);
- A belső együttműködés -a szakmailag önálló gyakorló műhelyek – meghatározott célok szerinti partnerkapcsolatának kimunkálása;
- A szervezeten belül a képzés korszerű elemeinek érvényesítése;
- A gyakorlattal érintett, a közoktatás vezetésében, minőségirányítás folyamataiban részt venni kívánó gyógypedagógusok folyamatos továbbképzése.
- Fogyatékosság típusához igazodó specifikus képzéseken, továbbképzéseken való részvétel és szakvizsgára történő felkészítése.

Nevelési - oktatási és képzési célok életkori szakaszokhoz rendelten

Óvoda

- A családi környezetből az óvodai életformába történő zökkenőmentes átvezetés.
- Az anyáról leválás, beszoktatási időszak megsegítése.
- A tartós megfigyelés alapján megismerni az adott gyermek képességeit, tulajdonságait s ennek megfelelően előkészíteni, végrehajtani a korrekciós feladatokat.
- Az óvodai napirend és szokásrendszer elsajátítása
- A társas kapcsolatok kialakítása, családból való kilépés problémamentes megoldása
- Érdeklődés, aktivitás kialakítása
- Az érzelmi élet gazdagítása
- A nonverbális és verbális kommunikáció fejlesztése, környezethez való alkalmazkodás kialakítása
- Alapvető készségek, önkiszolgálás kialakítása, fejlesztése
- A játék megszerettetése, adekvát játékhasználat elsajátítása, kortárs csapat felfedezése
- Gazdag élményanyag biztosítása az ismeretszerzéshez, környezet felfedezése
- Személyiség, érzelmi, értelmi, akarati oldalának erősítése
- Kognitív funkciók fejlesztése
- Cselekvés akarásának tudatosítása
- Utánzási modellkövetés kialakítása
- Egészséges életmódra nevelés – szoros alkotó kapcsolat a szülőkkel
- Kulturális, szociális háttérből adódó hátrányok csökkentése
- Munkajellegű tevékenységek kialakítása, -segítőkészség, -naposi feladatok
- Hagyományok kialakítása – ünnepek

A kisiskoláskor

Az óvodás létből az iskolai életformára történő zökkenőmentes átvezetés.

Az iskolai élet, a társas kapcsolatok szokásrendjének pontos elsajátítása.

A feladat- és szabálytudat erősítése.

Az érdeklődés, az aktivitás, a tevékenység iránti igény felkeltése, ébrentartása.

A saját fejlődési ütem elfogadása, önismeret alapozása.

A közösségi tudat erősítése, az érzelmi élet gazdagítása.

Az alapvető kultúrtechnikák elsajátítása, a kommunikáció fejlesztése,

A játék megszerettetése, a szabályjátékok, a didaktikai játékok örömének megélése, a kortárscsoport felfedezése.

Gazdag élményanyag biztosítása az ismeretszerzéshez, a képesség, a tartós emlékezet fejlesztéséhez.

A személyiség értelmi, érzelmi, akarati oldalának erősítése.

A kulturális, a szociális háttérből adódó hátrányok csökkentése felzárkóztatás, törekvés a nem fogyatékos gyermekek iskolai csoportjaiba történő visszavezetésre. Társas kapcsolatok erősítése az iskolán kívül is.

Törekvés a pozitív tulajdonságok felfedezésére, tudatosításukra, a megerősítésre és fejlesztésre - önmaga és a csoporttársak felé is.

A serdülőkor

- Az önismeret erősítése, reális kép kialakítása önmagáról, lehetőségeiről, korlátairól.
- Az önképviselet, megnyilatkozás, véleménynyilvánítás elsajátítása.
- Ismeretszerzés a továbbtanulási lehetőségekről, pályaválasztásról.
- Az általános műveltség elemeinek gazdagítása, ismeretek szélesítése, strukturálódása, megerősítése.
- Az önálló életvitel, a társadalmi beilleszkedés módjainak, lehetőségeinek megismerése, gyakorlása.
- Felkészítés a társadalmi szerepre, a magánélet szerepeire, a konfliktusmentes kapcsolatépítésre, szocializációra.
- Az önálló tanulás, elsajátítása, a megismerés módszereinek, műveleteinek, elsajátítása gyakorlott alkalmazása.
- Egészségmegőrző, környezet óvó attitűd kialakítása.
- A jól működő képességek fokozott fejlesztése, a sérült képességek korrigálása.
- A személyiség érzelmi, akarati oldalának stabilizálása.
- A cselekvőképesség, a tartós munkavégzés, az erőfeszítés és kitartás kedvező feltételeinek megteremtése.
- A nagy egyéni különbségek, a másság elfogadása.
- A kulturális, szociális hátrányok folyamatos kompenzálása, korrigálása, visszavezetés a nem fogyatékos fiatalok korcsoportjaiba, a befogadás, az elfogadás erősítése a szülőkkel, a családdal közösen.
- Helyes énkép, önértékelés kialakítása.
- Életkezdéshez és munkába álláshoz szükséges ismeretek megszerzése.
- Hasznosítható szakmai tudás elsajátítása.

V.1.2. Alapelvek

Az intézményünkben érvényesítendő *alapelvek* kimunkálásánál kötelező jelleggel érvényesítettük a Nkt. törvényi előírásait, EMMI rendeleteit, a kerettanterv cél- és feladatrendszerében megjelenő feladatokat, tevékenységformákat és a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvében és a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelveiben megfogalmazott elveket.

Az intézményünkben folyó gyógypedagógiai nevelő – oktató munka alapelvei:

- elvárásainkat minden esetben a fogyatékosságnak jellege, súlyosságának mértéke határozza meg,
- a terhelhetőséget a gyermek biológiai állapota, ill. társuló fogyatékossága befolyásolja,
- a nevelés hatására a sérülés arányában ki kell alakítani az alkalmazkodó készséget, akaraterőt, önállóságra törekvést és együttműködést,
- sérülés specifikus technikák módszerek, terápiák, technikák szakszerű megválasztásával és alkalmazásával biztosítani kell a gyermek legszélesebb körű fejlesztését,
- a tanulók szükségleteinek, a felnőtt életben való boldogulásának, a társadalmi és szülői elvárásoknak megfelelő, *korszerű ismeretek* nyújtása a készség- és képességjellegű követelmények előtérbe állításával,
- a helyi tantervünkben egységbe szerkesztve, az egyes tantárgyakban megjeleníteni az Irányelvben leírt alapelveket, tartalmakat, a tanulók képességfejlesztésére, terápiás célú megsegítésére vonatkozó útmutatásokat,
- a tanítás – tanulás folyamatában maximálisan figyelembe venni az egyes tanuló különleges gondozási igényét, speciális nevelési szükségletét és ennek érvényt szerezni az egyedi sajátosságokhoz igazított differenciált tartalmak, módszerek, eszközök alkalmazásával,
- az óvodai nevelés és az alapfokú, ill. középfokú iskoláztatás teljes időszakában biztosítani - a kiegészítő pedagógiai szolgáltatások igénybevételét – a sajátos fejlesztő, korrekciós, habilitációs, rehabilitációs és terápiás célú gyógypedagógiai ellátás körét,
- az iskolai nevelést – oktatást olyan elvek szerint szervezni, hogy az segítse az iskolák közötti átjárhatóságot és tegye lehetővé a sikeresen fejlesztett tanuló számára a többségi iskolába történő visszatérést – nyomon-követés és megsegítés mellett. Ugyanakkor legyen toleráns az alsó határon teljesítőkkel, a képesség és a sérülés szerint határesetnek ítélt tanulókkal, azok befogadásánál, fejlesztésével, integrálásával kapcsolatosan.

- az iskola a helyi tantervében olyan követelmények megvalósítását vállalja föl, amelyek az értelmileg –és tanulásban akadályozott tanulók fejlesztésében, a rendelkezésre álló időkeretben, az iskola szervezeti keretei között eredménnyel megvalósíthatók,
- a célok, követelmények megfogalmazásában a differenciált, az egyéniesített gyógypedagógiai munka során vegye figyelembe az intézmény több évtizedes tapasztalatát, a helyi tantervi fejlesztéseket, az elért eredményeket,
- az intézmény oktató-nevelő munkája során éljen a megengedhető gyógypedagógiai sokszínűséggel – az integritás elvét nem sértve - az alternatív pedagógiai megoldások alkalmazásával és terjesztésével, a gyógypedagógiai nevelés rendszerszerű kezelésével, amely összehangoltan jeleníti meg az alkalmazott tantervet, tankönyvet, taneszközt,
- az integritás elvét követve dolgozzon együtt a közoktatás rendszerében hasonló feladatokat ellátó gyógypedagógiai intézményekkel folytasson szakmai dialógust, közös gondolkodást nyújtson szakmai-módszertani segítséget tevékenységükhöz.

V.1.3. Az intézmény feladatai

Intézményünknek a célokból, az alapelvekből következően konkrét feladatai vannak, amelyeknek a nevelő-oktató munkánk minden területén érvényesülni kell.

Feladatok:

- biztosítani azokat a személyi és tárgyi feltételeket, amelyek az enyhe, középsúlyos, súlyos -halmozottan sérült értelmi fogyatékos, autizmussal élő, mozgássérült tanuló sajátos iskolai neveléséhez szükségesek,
- az óvodai nevelés és az alapfokú ill. középfokú iskoláztatás teljes tartalmában – szükségleteinek megfelelően – egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs ellátásban kell részesíteni,
- megfelelő tanulásszervező formákkal és módokkal biztosítani, hogy a tanórákon és a tanórán kívüli tevékenységben érvényesüljön a differenciált, az egyéniesített fejlesztés,
- a követelmények teljesítéséhez, a felzárkóztatás (legalább két éves időkeret) biztosítása azon tanulók számára, akiknél az évfolyamra meghatározott követelmények teljesítése akadályozott,
- olyan tanulási környezetet, tapasztalatszerzési lehetőséget biztosítani, amelyben a valóságról sokoldalú, konkrét tapasztalatokat szerezhet és a közvetlen vizsgálódásokból kiindulva juthat el a tanuló az ismeretek képi, majd absztrakciós szintjéhez,
- sokoldalú szemléltetéssel, cselekvéssel biztosítani az egyes tantárgyakhoz kötődő készség- és képességfejlesztést, a tevékenységek bővülő körét,

- feladata, hogy kiemelt figyelmet fordítson a bevezető, kezdő és alapozó szakaszt szolgáló – 1-6. évfolyamot felölelő pedagógiai egységre, ahol a tanuláshoz szükséges pszichés funkciók fejlesztése hangsúlyos, valamint a tanulási szokások alapozása, gyakorlása történik iskolán belül, valamint az tanórán kívüli foglalkozásokon olyan lehetőségek megteremtése, ahol a tanulók gyakorolhatják az ön- és a környezet ellátáshoz, a társadalmi együttéléshez, az önálló és eredményes életvezetéshez nélkülözhetetlen tevékenységeket,
- a szülők és az iskola között olyan kapcsolat (gondozási jogviszony) megteremtése, ahol a nevelési feladatok megvalósításában partnerként vesz részt a szülő,
- a tanuló szükségletének és a szülők igényének megfelelően teljes ellátás biztosítása – ügyelet, oktatás, étkeztetés, fejlesztő felkészítés, egész napos iskola, tanulószobai ellátást, szakkörök, klubok, tehetséggondozás,
- a tanítás-tanulás folyamatában a mindennapi élethez, a gyakorlathoz kapcsolódva megértetni, elsajátíttatni az egészség megóvásának fontosságát, a környezetünk védelmével összefüggő teendőinket,
- feladata a diákokat bevonni, megtanítani az iskolai életük szervezésére, szervezeteik működtetésére, jogaik gyakorlására, kötelezettségeik felfogására, értelmezésére,
- a tanulók és szülők folyamatos tájékoztatása iskolai tevékenységük fejlődéséről, elért eredményeikről, lehetőségeikről,
- feladata a törvények és szabályozók szellemében a gyermekvédelmi tevékenység megszervezése, működtetése, a szociális hátrányból eredő különbségek csökkentése.

Az egész napos oktatás: A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (a továbbiakban: Nkt.) értelmében a 2013. szeptember 1-jével kezdődő új tanévben került bevezetésre az általános iskolákban a 16 óráig tartó oktatásszervezési mód. Ennek jogszabályi alapja az Nkt 27. (2) bekezdése, amelynek értelmében az általános iskolában a nevelés-oktatást a délelőtti és délutáni tanítási időszakban olyan módon kell megszervezni, hogy a foglalkozások az általános iskolákban legalább tizenhat óráig tartsanak. Az Nkt. 46. § (1) bekezdése a tanuló kötelezettségévé is teszi, hogy részt vegyen a kötelező és a választott, továbbá általános iskolában a tizenhat óráig tartó egyéb foglalkozásokon.

Az egésznapos oktatás során a tanulók életkori sajátosságait, teherbírását is figyelembe véve, a nap egészére $8^{00} – 16^{.00}$ között elosztva váltják egymást a tanítási órák, a tanulási képességekhez igazított tanórákra való felkészülés, a pihenést szolgáló szabadidős programok.

Alsó tagozaton többnyire két tanító (egyikük mindenképp gyógypedagógus) dolgozik a gyerekekkel, megosztva egymás között a tantárgyakat. Felső tagozaton már több tanító, tanár belép az osztályok életébe, de ott is szem előtt tartjuk, a rendszer fontosságát, hiszen a gyermek a rendszeresen ismétlődő tevékenységekhez, programokhoz könnyebben tud alkalmazkodni.

A tanórai és tanórán kívüli, irányított foglalkozások beosztása rugalmasan kezelhető keret, mely a gyermekek testi-lelki terhelhetőségétől függően lazítható. Alsó tagozaton a reggel **beszélgető körrel** kezdődik, ahol mesélhetnek magukról, kibeszélhetik magukból azokat a dolgokat, amelyek foglalkoztatják, majd egy közös reggeli után kezdődhet a komoly tanulás.

A ***tanítási órák*** 45 percesek, ezt az időtartamot fokozatosan kívánjuk elérni. Mivel a 6-7 éves gyermekek tartós figyelme 20-25 perc, az órák kezdetben rövidebbek, s hosszabbak a szünetek. Körülbelül egy- két hónap elteltével elérjük a 45 percet, de időnként mozgásos lazító játékot iktatunk be.

Az ***önálló tanulás*** részben délelőtt, részben délután történik. Az eltérő tanulási tempó miatt ebben az esetben a ***differenciált feladat adásával*** lehet az összhangot megteremteni. A délelőtti és a délutáni időszakban is rendszeresen van ***szabadidő***, mely a kikapcsolódást, a tanóra fegyelméből való oldást teszi lehetővé. A szabadidő eltöltésének lehetőségei: levegőn való mozgás, szakkörök, könyvtárlátogatás, játék, kézműves foglalkozás,

Az „egésznapos" nagymértékben megkönnyíti mind a gyermek, mind a szülő mindennapjait. Elkerülhető az igen megterhelő mindennapos táskacipelés. ***Egyenletesebb terhelést*** biztosítva, a gyermek az iskolában – tanítói segítséggel – tanul meg tanulni. Alsó tagozaton a **házi feladatokat** az adott tantárgyból **a tárgyat tanító pedagógussal készítik el** a gyerekek. Így ő nemcsak tanít, hanem segíti is az órára való felkészülést is. Ez nagyon sok előnnyel jár, hisz a tanító azonnali visszajelzést kap az elsajátítás mértékéről, az esetleges hibákról, és ezek alapján azonnal korrigálhat.

V.1.4. Nevelő-oktató munkánk eszköz- és eljárásrendszere

A nevelés-oktatás eljárásrendszerén elsődlegesen az alkalmazott módszerek körét értjük.

Az alkalmazott módszer kiválasztásának *alapelvei:*

- a módszert mindenkor a pedagógiai célhoz, a célrendszerhez igazítjuk,
- a módszer megválasztása igazodjék a tanuló fejlettségéhez, állapotához, szükségletéhez,
- vegyük figyelembe a tanuló életkori sajátosságait, előzetes tudását, norma és szokásrendjét, a többségtől eltérő kultúrát,
- a módszert az adott helyzethez, szituációhoz igazítjuk,
- a tanulók egyediségéhez, sérüléséhez leginkább illő módszerkombinációkat alkalmazunk,
- a sérült gyermek személyiségét figyelve, a választott módszerek elsődlegesen ösztönzőek, pozitív megerősítést szolgálóak legyenek,
- a kényszerítő módszerek alkalmazására csak nagyon indokolt esetben – az egész személyiséget figyelembe véve – kerüljön sor,

- a módszerek kiválasztásában vegyük figyelembe, hogy az értelmi fogyatékos gyermekek/tanulók elsődlegesen tapasztalati személyiségek, így a tapasztalatszerzésnek, a követendő mintaadásnak, a modellnyújtásnak, a gyakorlásnak, a megerősítésnek, a szerepjátékoknak, fejlesztő beszélgetéseknek jelen kell lenni a tanítás-tanulás, a nevelés egész folyamatában.

Hasonlóan központi szerepet kell biztosítani a tevékenységek megszervezésének, a tevékenységhez kötődő módszerek alkalmazásának:

a megbízások, a feladatok teljesítésének, a szabályok, a szokások követésének, gyakorlásának, az ellenőrzés és értékelés tevékenységeinek, az önállóság kialakításának, az egészséges életmód szokásrendszerének, a környezetet védő szemlélet kialakításának, az önálló életvezetés tevékenységeinek gyakorlásának, az alkotóképesség kibontakozásának.

V.1.4. a. A magatartás, a viselkedés, az attitűd formálás ösztönző módszerei:

A helyeslés, a biztatás, az elismerés szóban és írásban, a dicséret.

Irányultsága:

- a szorgalom elismerése,
- a pozitív magatartási formák megerősítése,
- a tanuló kitartásának, akaratának elismerése (eredmények, versenyek, helyezések),
- a közösségért végzett munka értékeinek felmutatása.

Formái: a szóbeli, írásbeli dicséret, oklevél, kitüntetés, jutalom (tárgyi, színház, mozi, kirándulás)

V.1.4. b. A tanulmányi munkára, a tanulási motívumokra ható ösztönző módszerek:

- a helyeslés kifejezése szóban és írásban,
- az elismerés kifejezése az osztály előtt, az iskolatársak, a szülők előtt szóban és írásban,
- dicséret az osztály, az iskolatársak előtt szóban és írásban.

Formái:

- osztályfőnöki, szaktanári, igazgatói dicséret az üzenő füzetbe, ellenőrzőbe, osztálynaplóba, bizonyítványba,
- jutalom – tárgyi, könyv, oklevél.

V.1.4. c. Kényszerítő módszerek:

A kényszerítő módszerek alkalmazása esetenként elkerülhetetlen.

Csak az előzetes mérlegelés alapján hozható reális döntés a módszerre vonatkozóan, amely lehet: felszólítás, figyelmeztetés, intés, rovás.

A mérlegelés alapvető eleme, hogy a kirótt kényszerítő módszer megfelelő értelmezést nyerjen, a jóvátétel elérhető tartalmú és idejű legyen.

V.1.5. Az etika óra helyett választható hit- és erkölcstan oktatás megszervezésére vonatkozó szabályok

A nemzeti köznevelésről szóló 2011.évi CXC. törvény 35.§-a alapján az állami általános iskolákban a kötelező etika óra helyett a szülők választhatják gyermeküknek az országgyűlés által elismert egyházak és azok belső egyházi jogi személye által folytatott hit- és erkölcstan oktatást is, azzal, hogy ez utóbbi választása esetén és a tanulócsoport indítását követően az a tanuló számára kötelező tanórai foglalkozássá válik.

A hit- és erkölcstan órára történő jelentkezés részletes szabályait a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 14. § (5) bekezdése, valamint a 182/A-182/B §-a állapítja meg:

182/A. § * (1) * Az állami általános iskolában az iskola igazgatója kijelöli azt a március 1. és március 14. közötti időpontot, amikor az egyházi jogi személy írásban meghatalmazott képviselője tájékoztatást adhat az iskolának, az iskolával tanulói jogviszonyban álló tanulóknak és a szülőknek arról, hogy igény esetén a hit- és erkölcstan oktatást milyen módon szervezi meg. Az iskola igazgatója a kijelölt időpontot olyan módon közli a településen hitéleti tevékenységet ellátó egyházi jogi személlyel, hogy azt az egyházi jogi személy a tájékoztató időpontja előtt legalább tíz nappal megkapja. *

(2) Amennyiben valamelyik egyházi jogi személy képviselője az (1) bekezdés szerinti tájékoztatón nem tud megjelenni, az igazgatónak biztosítania kell annak lehetőségét, hogy az egyházi jogi személy által rendelkezésére bocsátott, hit- és erkölcstan oktatáshoz kapcsolódó papíralapú dokumentumokat a szülők megismerjék.

(3) Az igazgató március 16. és március 31. között az egyházi jogi személytől kapott tájékoztatás alapján az iskola honlapján és a helyben szokásos módon nyilvánosságra hozza a következő tanévben a hit- és erkölcstan oktatás megszervezését vállaló egyházi jogi személyek megnevezését és az iskola székhelye, feladatellátási helye szerint illetékes képviselőjének nevét, címét, ennek tényéről értesíti az egyházi jogi személyt. *

(4) Az igazgatónak hozzáférhetővé kell tennie az egyházi jogi személy által rendelkezésére bocsátott hit- és erkölcstan oktatáshoz kapcsolódó papíralapú dokumentumokat, különösen a tantervet, a tananyagot, a tankönyveket és a hit- és erkölcstan oktatás munkamódszerét.

(5) Beiratkozáskor, átiratkozáskor az egyházi jogi személy (3) bekezdés szerint nyilvánosságra hozott adatait az iskola írásban is a szülők rendelkezésére bocsátja, ez alapján a szülő a hit- és erkölcstan oktatással összefüggő adatkezeléshez történő önkéntes írásbeli hozzájárulással egyidejűleg írásban nyilatkozhat az iskolának arról, hogy

a) valamely, a hit- és erkölcstan oktatás megszervezését vállaló egyházi jogi személy által szervezett hit- és erkölcstan oktatást, vagy

b) az etika oktatást igényli a gyermeke számára.

(6) Beiratkozáskor, átiratkozáskor a szülő a hit- és erkölcstan oktatással összefüggő adatkezeléshez történő önkéntes írásbeli hozzájárulással egyidejűleg írásban igényelheti olyan egyházi jogi személy hit- és erkölcstan oktatását is, amely egyházi jogi személy nem tartott tájékoztatót az iskolában. Az ilyen igényről az igazgató írásban értesíti a szülő által megjelölt egyházi jogi személy képviselőjét.

(7) Abban az esetben, ha a szülő nem tesz nyilatkozatot, az iskola a tanuló számára etika oktatást szervez. Ha az (5) bekezdés a) pontja szerinti egyházi jogi személy vagy a (6) bekezdés szerint megkeresett egyházi jogi személy a hit- és erkölcstan oktatást nem vállalja, a szülő ismételten nyilatkozik arról, hogy

a) valamely, a hit- és erkölcstan oktatás megszervezését vállaló egyházi jogi személy által szervezett hit- és erkölcstan oktatást, vagy

b) az etika oktatást igényli a gyermeke számára.

(8) Amennyiben a szülő a (5) bekezdés a) pontja vagy a (6) bekezdés szerinti hit- és erkölcstan oktatást választja, az erről szóló nyilatkozatával egyidejűleg ahhoz is hozzájárul, hogy az iskola a gyermeke nevét és az osztálya megnevezését az érintett egyházi jogi személynek átadja.

(9) A beiratkozáskor a hit- és erkölcstan oktatás megszervezését a következő tanévben a (3) bekezdés szerint vállaló egyházi jogi személy képviselője is jelen lehet, a szülőnek - igénye esetén - hit- és erkölcstan oktatással kapcsolatban tájékoztatást nyújthat. Amennyiben valamelyik egyházi jogi személy képviselője a beiratkozáskor nem tud megjelenni, az igazgatónak biztosítania kell az egyházi jogi személy által rendelkezésére bocsátott hit- és erkölcstan oktatáshoz kapcsolódó papíralapú dokumentumok megismerhetőségét.

182/B. § * (1) A beiratkozást követő három napon belül az igazgató az érintett egyházi jogi személy meghatalmazott képviselőjének átadja az egyház által szervezett hit- és erkölcstan oktatásra jelentkezett tanulók 182/A. § (8) bekezdése szerinti adatait.

(2) * Az adatok átadását követő hét napon belül az igazgató egyeztetést folytat a tanulócsoportok kialakításáról azon egyházi jogi személyek képviselőivel, amelyek által szervezett hit- és

erkölcstan oktatás iránti igényről a szülők nyilatkoztak és amelyek a hit- és erkölcstan oktatás megszervezését vállalták.

(3) A (2) bekezdés szerinti egyeztetés során a tanulócsoportok kialakításával kapcsolatban figyelembe kell venni, hogy

a) * a hit- és erkölcstan oktatásban részt vevő tanulócsoportok az Nkt. 4. mellékletében meghatározott maximum osztály- és csoportlétszám mértékéig összevonhatók,

b) * az etika helyett választott hit- és erkölcstan órákat elsősorban az etika órák számára az órarendben meghatározott időben kell megtartani.

(4) * Amennyiben az egyházi jogi személy az etika órával azonos időpontban a hit- és erkölcstan órát nem tudja megtartani, az érintett szülők írásbeli egyetértő nyilatkozata alapján az igazgató és az egyházi jogi személy képviselője írásban megállapodhat arról, hogy a hit- és erkölcstan órákat az egyházi jogi személy más időpontban vagy más időpontban az iskola épületén kívül tartja meg.

(5) A hit- és erkölcstan oktatásra létrehozott csoportok létszámáról az igazgató június 30-ig tájékoztatja a fenntartót.

(6) Az iskola tanév közben nem változtathatja meg az érintett szülők 182/A. § (5) és (7) bekezdése szerinti nyilatkozata alapján és az egyházi jogi személy képviselőjével a (2) bekezdés alapján lefolytatott egyeztetés eredményeként a hit- és erkölcstan oktatás vonatkozásában meghatározott csoportbeosztást.

(7) * Ha a szülő a következő tanévre vonatkozóan az etika vagy a hit- és erkölcstan tantárgyra vonatkozó választását módosítani kívánja, az erre vonatkozó szándékát minden tanév május 20-áig írásban közli az igazgatóval és az érintett egyházi jogi személy képviselőjével. A 182/A. § (5) és (7) bekezdése szerinti választása megismétlésére a szülő nem kötelezhető.

(8) * Amennyiben a szülő vagy törvényes képviselő a tanuló számára a második-nyolcadik évfolyamokon etika helyett hit- és erkölcstan vagy más egyházi jogi személy által tartott hit- és erkölcstan oktatást választ, a tanulmányok megkezdésének feltételeit az újonnan választott hit- és erkölcstan oktatást folytató egyházi jogi személy határozza meg.

(9) Ha az iskola az Nkt. 35. § (3) bekezdése által előírt együttműködési kötelezettségét vagy az Nkt. 35. § (4) bekezdésében a hit- és erkölcstan oktatáshoz szükséges tárgyi feltételek biztosítására vonatkozóan előírt kötelezettségét nem teljesíti, a fenntartó az egyházi jogi személy kezdeményezésére köteles gondoskodni a szükséges együttműködés kialakításáról és a feltételek biztosításáról.

(10) * A hit- és erkölcstan tantárgy értékelése és minősítése az Nkt. 54. § (2)-(3) vagy (4) bekezdésének megfelelően az iskola pedagógiai programjában meghatározottak szerint történik. Az iskola a tanügyi dokumentumaiban az „Etika/Hit- és erkölcstan” megnevezést használja.

(11) A hit- és erkölcstan órákra vonatkozó csoportnaplót a hitoktató, hittantanár vezeti, az iskola egyéb tanügyi dokumentumaiban a hit- és erkölcstan oktatással kapcsolatos további adminisztrációt az egyházi jogi személy által az Nkt. 35. § (4) bekezdése szerint foglalkoztatott hitoktató, hittantanár tájékoztatása alapján minden tanítási órát követő tanítási nap végéig az érintett tanulók osztályfőnöke végzi el.
(12) Amennyiben az egyházi jogi személy nem tud gondoskodni a hitoktató, hittantanár szakszerű helyettesítéséről, az iskola köteles a hit- és erkölcstan órán részt vevő tanulók felügyeletéről gondoskodni.

V.1.6. Az egyéni tanulói munkarend

A 2019. szeptember 1. napjától hatályba lépő törvényi rendelkezések alapján, az eddig magántanulói jogviszonyként ismert jogintézményt felváltotta az egyéni munkarend intézménye. Ha **a tanuló egyéni adottsága, sajátos helyzete indokolja, és a tanuló fejlődése, tanulmányainak eredményes folytatása és befejezése szempontjából előnyös**, a tankötelezettség teljesítése céljából határozott időre egyéni munkarend kérelmezhető.

A Kormány az Oktatási Hivatalt jelölte ki arra, hogy felmentést engedélyezzen a tankötelezettség iskolába járással történő teljesítése alól, az általános iskolás tanulók számára.

Az egyéni munkarenddel kapcsolatos eljárásra vonatkozó jogszabályok:

- Nkt. – a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény
- Ákr. – az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény
- Okt.Hiv. rendelet - az Oktatási Hivatalról szóló 121/2013. (IV. 26.) Korm. rendelet
- Nkt. vhr. – a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról szóló 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet
- EMMI rendelet - a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet
- Ped. rendelet - a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről szóló 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet

A szakképzésről szóló 2019. évi LXXX. törvény (a továbbiakban: Szkt.) 61. §-a, valamint a szakképzésről szóló törvény végrehajtásáról szóló 12/2020. (II. 7.) Korm. rendelet 195. §-a szerint az Szkt. hatálya alá tartozó intézményekben a tanulók számára nem az Oktatási Hivatal engedélyezi az

egyéni munkarendet, hanem az igazgatóhoz lehet fordulni egyéni tanulmányi rend engedélyezése céljából.

Ezen időszak alatt:

- a tanuló mentesül a kötelező tanórai és egyéb foglalkozásokon való részvétel alól (kivéve a gyakorlati képzés); felkészítéséről a szülő gondoskodik, a tanuló egyénileg készül fel;
- a sajátos nevelési igényére (SNI) tekintettel egyéni munkarendű tanuló, vagy a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő (BTM), erre tekintettel egyéni munkarendű tanuló iskolai neveléséről és oktatásáról, felkészítéséről, érdemjegyeinek és osztályzatainak megállapításáról, az ehhez szükséges pedagógusokról a szakértői véleményben foglaltak szerint az iskola köteles gondoskodni;
- a tartós betegségre tekintettel egyéni munkarendben tanuló felkészítéséről, érdemjegyeinek és osztályzatainak megállapításáról az iskola köteles gondoskodni
- a tanuló az iskola igazgatójának előzetes engedélyével részt vehet a tanórai vagy egyéb foglalkozásokon;
- a tanuló kérelemre, az iskola igazgatójának engedélyével felvehető a napközibe és a tanulószobai foglalkozásokra;
- az iskolában az egyéni munkarendben tanuló magatartását és szorgalmát nem kell értékelni, de félévi és tanév végi osztályzatainak megállapításához az iskolában osztályozó vizsgát kell tennie valamennyi tantárgyból az iskola pedagógiai programjában foglaltak szerint;
- a külföldi tartózkodásra tekintettel egyéni munkarendben tanuló esetében a félévi minősítés az igazgató döntése alapján mellőzhető, ez esetben a tanuló csak az év végén ad számot tudásáról.

Ha az egyéni munkarend tartama alatt a tanuló neki felróható okból két alkalommal nem jelenik meg az osztályozó vizsgán, vagy két alkalommal nem teljesíti a tanulmányi követelményeket, a következő félévtől csak iskolába járással teljesítheti a tankötelezettségét.

V.2. SZEMÉLYISÉG – ÉS KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉSSEL KAPCSOLATOS FELADATOK

Tanulóink sajátos nevelési igényéből fakadóan speciális fejlesztő, korrekciós, habilitációs, rehabilitációs és terápiás célú pedagógiai eljárásokat alkalmazunk. A sérült személyiség egészének figyelembe vételével jelöljük ki azokat a nevelési területeket, amelyeknek kitüntetett helye és szerepe van tanulóink személyiségfejlesztésében, a sérült vagy hiányos funkciók alakításában.

A személyiségfejlesztés feladatai is differenciáltan jelölhetők meg, amelyek nem izoláltan jelennek meg, hanem az intézményi célokkal, feladatokkal korrelálnak, követve a tanulók lehetséges tevékenységének széles skáláját. Nem csak a tanórai tevékenység keretében, hanem *az*

intézmény teljes tevékenységi körében végigvonul. Így megjelenik a különböző szakkörök munkájában, az iskolai ünnepélyek alkalmával, a hagyományaink ápolása során – a bennük rejlő lehetőségek kihasználása fontos pedagógiai feladatunk.

Nevelési programunkban fontos szerepet töltenek be a következő területek:

1. Szocializáltsági, neveltségi mutatók erősítése
2. A tanulás, mint az egész személyiség fejlesztésének eszköze
3. A kommunikációs nevelés és kultúra tanulónk sikeres szocializációja érdekében
4. Az egészségmegőrző attitűd kialakítása, fejlesztése
5. Természet és környezettudatos magatartásforma elsajátíttatása, fenntarthatóság,

A személyiségfejlesztést nem kívánjuk külön kezelni a közösségfejlesztéstől, hiszen kölcsönös, szoros kapcsolat fűzi össze tartalmi, módszertani, a megvalósulás színterei tekintetében. A személyiség alakulása és alakítása nem független az adott közösségtől, annak fejlődéstörvényeitől. Az egyén a maga tulajdonságaival szintén hatással van a közösségre. Ez az együttes hatás még erőteljesebb a sérült tanulóink esetében.

V.2.1. Az osztályfőnöki munka tartalma

A gyerekek osztályközösségi létének keretét általában az osztályfőnök teremti meg. Ő a különböző szintű személyes kapcsolatok segítője, fejlesztője is. Az átalakuló iskolarendszerben az osztályfőnöki feladatok azonban bővülnek, e tennivalók körül is egyre több a bizonytalanság. Az iskola szellemiségén, a vezetői elvárásokon túl az osztályfőnök személyisége és elhivatottsága döntő a gyerekekben kialakuló, formálódó valóságkép kialakulásában. Munkálkodása nyomán válnak konkrét közösségi tevékenységgé a szaktanárok tanórán túlnövő elképzelései, a különböző iskolai programkínálatok. Igényessége, elvárásai, értékrendje a tanulók számos attitűdjének alakításán túl a szülők hozzáállását is befolyásolhatja. Az osztályfőnök szaktárgyi hovatartozása nem meghatározó a környezeti nevelés szempontjából. Inkább általános tájékozottsága, problémafelismerő és feldolgozó képessége segítheti abban, hogy ezt a sokszínű témakört a környezethez való viszony alakítására, egyben pedagógiai céljaira használni, alkalmazni tudja.

Egy osztályterembe való belépéskor már ránézésre látszik annak hangulata, atmoszférája.

Tükröződik valami a benne élő közösségről, abból, ahogyan a tanulók saját maguknak teremtett környezetükben élnek. Ismerősként cseng ez az év eleji feladat: teremdíszítés. Szerencsés esetben ez nem öncél, hanem határozott környezetkialakítási terveket rejt, tartalmakat fed. A mikrokörnyezet felfedezése, igényes, gondos alakítása, megóvása életünk minden helyszínén fontos lépés. Nem egyszerűen dekorálás tehát, hanem a környezetkultúra fejlesztésének eszköze. A környezet megóvására való nevelésen túl a mindennapi problémák felismerése, életmódminták

elemzése, a megoldások keresése is kiváló lehetőséget nyújt a közösségépítésre, a személyes kapcsolatok kialakítására, elmélyítésére.

Kiemelkedő szerepet játszik az osztályfőnök abban is, hogy összefogja a szaktárgyak idevágó, de a hagyományos tanórai kereteket megbontó tevékenységeit, illetve lehetőségeit. Például: óhatatlanul felmerülnek a fogyasztói társadalom problémái: táplálkozási szokások, az iskolai büfé kínálata, a szükségtelen túlcsomagolás, a szemét kezelése, anyag- és energiatakarékosság az iskolában. A közös tanulmányi kirándulások, vetélkedők, különböző akciók is kiegészíthetik és összefűzhetik az egyes szaktárgyakat.

Az osztályfőnöki tevékenység eredményességét fokozza, ha az osztályfőnöki órák témájának kínálata nem „ad hoc" jellegű, ismétlődésekkel teli, hanem legalább egy, de inkább négy évre tervezett sokszínű szocializációs program. Tervezése az osztályban tanító valamennyi pedagógus együttgondolkodását kívánja meg. A tanári együttműködésnek ez a formája a testület erejét fokozza, hatékonyságát növeli. Természetesen mindez az osztályfőnök összetartó munkájára épít.

V.2.2. A szocializáltsági, neveltségi mutatók erősítése

A társadalom által elvárt norma és szokásrend megismertetése, értelmezése, elfogadása központi kérdésként kezelt feladatunk.

A szocializáltság fontos mutatója:

- az együttműködés
- a társadalmi érintkezés normáinak elfogadása
- az egyéni és közösségi érdekérvényesítés
- ön- és mások elfogadása.

Ehhez a 4 kapcsolódó ponthoz feladataink differenciáltan jelentkeznek tanulóink életkorának, fejlettségi szintjének megfelelően. Ehhez igazítjuk a tartalmat, a teljesítés elvárható szintjét, a tevékenység gyakorlásának helyszínét, idejét. Az iskolai terepen túl kitüntetett szerepet szánunk a túráknak, kirándulásoknak, nyári táborozásoknak, közös rendezvényeknek, sport- és kulturális programoknak.

Óvodáskor feladatai, tevékenységei

- elemi adaptív viselkedés kialakítása
- szociális, kommunikációs képességek célzott fejlesztése
- a fogyatékosságból eredő elmaradások kompenzálása
- sérüléseikből adódó szükségleteikhez adaptált környezet megteremtése
- egyéni fejlesztési tervek kialakítása a gyermek szükségleteinek megfelelően a család igényeinek ismeretében

- kognitív fejlesztés

Kisiskoláskor feladatai, tevékenységei

- tapasztalatok megszerzése az egyes közösségek, az intézmény működéséről
- az iskolai hagyományok és szokásrend értelmezése – együttműködés a társakkal, a pedagógussal (pl.: teremrend, tanszerek rendje, sorakozás, tanórai megnyilvánulások, óraközi szünetek, közös étkezések)
- pozitív szokásrend megerősítése az önellátásban, öltözködésben, higiénés szokások kialakításában, a megismert szabályok következetes betartása
- a felelősi rend megismertetése, a felelősi munka elvégzése, a tulajdon (saját, társaié, iskoláé) tiszteletben tartása, megóvása.

Ezeket az elvárásokat elsődlegesen az alsó tagozat 1. – 2. osztálya felé fogalmaztuk meg. Az érzelmi odafordulás, elfogadás, szeretet kimutatása a tanulók formálásának fontos eszköze.

A normák elsajátítása, gyakorlása, megerősítése, interiorizációja a 3. – 6. évfolyamra tehető. A gyakorlás különböző színtereken (pl. tanteremben, tornateremben, öltözőben, orvosi rendelőben, játszótéren, kirándulások alkalmával, kulturális programokon) realizálódik, összekötjük az egyén képességeinek legmegfelelőbb feladattal, tevékenységgel. A nagyobb önállóság, a visszajelzések, korrigálások, megerősítések dominanciája jellemzi ezt a szakaszt.

Serdülőkor feladatai, tevékenységei

A 7. -8. és a *szakiskolai évfolyamok* már az alkalmazási szintig juttatják el a tanulókat. Célunk, hogy az elsajátított normák, viselkedési szabályok, szokások *belsővé vált algoritmus* szintjén működjenek. Ehhez kapnak indíttatást, megfelelő terepet, alkalmat, helyzeteket.

A szituációk széles körét felkínálva igyekszünk eljuttatni tanulóinkat az együttélési normák, az írott szabályok megismeréséig, értelmezéséig, azok elfogadásáig, alkalmazásáig. Nagy figyelmet fordítunk serdülőkorú tanulóink érzelmi éltének gazdagítására, barátságokra, tartós kapcsolatokra, problémák kezelésére, a közösségi atmoszférára.

A normaelfogadás együtt jár a másság, a más kultúrából hozott értékek megerősítésével, tolerálásával mindaddig, amíg ez a többi tanuló munkáját, erkölcsi fejlődését nem károsítja, nem hat az érintett tanuló ellenében.

Az erkölcsi normák, viselkedési szabályok belsővé válását elősegíti:

- a közösség hatása, minősítő ereje,
- a társak véleménye, megítélése,
- a következetes visszajelzés, megerősítés,

- önértékelés,
- korrekció.

Az intézmény eredményeit csak valamennyi pedagógus, pedagógiai segítő, munkatárs egységes elvek szerinti együttműködésével érheti el. Valamennyi dolgozónk értéket közvetít tanulóink felé magatartásával, megjelenésével, kommunikációjával.

Ebben a folyamatban meghatározó szerep jut a családnak, ezért tartjuk fontosnak a családi háttér megnyerését, támogató megerősítését. A tevékenységek, az átélt szituációk széles körét kínáljuk korrekciós és terápiás jelleggel. Ehhez térben és időben olyan helyszíneket rendelünk, amelyek a széleskörű társadalmi gyakorlat megtapasztalását jelentik, a felnőtt életben, a társas kapcsolatokban modellként szolgálhatnak. E célból bővül az iskolai élet valamennyi színterét érintő, a tanulók által hozott döntések, véleményezések, állásfoglalások, érvelések lehetősége. Aktív részvételükre számítunk az életüket, közösségüket érintő tervezésben, szervezésben, kivitelezésben. Bevonjuk serdülőinket az ügyeletesi tevékenységbe, táborok szervezésébe, kulturális rendezvények kiválasztásába.

V.2.3. A tanulás

Sajátos nevelési igényű (értelmi fogyatékos, halmozottan sérült) tanulóink a kognitív funkciók sérülése miatt önállóan nem képesek a fejlettségi szintjüknek legjobban megfelelő tanulási technikák elsajátítására. A tanuláshoz szükséges alapkészségek, amelyek nélkül a tanulás elképzelhetetlen: a figyelem, a beszéd, az emlékezés, a gondolkodás képessége, az olvasás, az írás. Ezeket a képességeket tanulóinknál egész iskolai pályafutásuk alatt átgondoltan fejlesztjük. Fontos feladat a tanulás megtanítása, a tanuláshoz való viszony, a motiváltság megteremtése, a tanulási szokások kedvező irányú alakítása. Ennek érdekében az alapozó- és fejlesztő szakaszban, valamint a szakiskola évfolyamain is átfogó képességfejlesztési szemléletmód kialakítása

Az óvodáskor tevékenységei

Önkifejezési technikákat alakítunk ki az egyéni sajátosságok figyelembe vételével. A viselkedési problémák megoldása, a korai kognitív fejlesztés, szükség esetén a korai elemi készségek kialakítása (szobatisztaság, rágás-evés, önkiszolgálás) az elsődleges. Az átélés és megélés pozitív és negatív hatásainak tudatosítása. A konkrét és sokrétű tapasztalatgyűjtés a gyermekek szocializációs képességeit fejleszti, az információk, benyomások spontán és szándékosan szervezett ismeretek körét tágítják, a kíváncsiság és a tanulás képességét fejlesztik.

A kisiskoláskor tevékenységei

Az önálló tanuláshoz szükséges alapképességek kibontakoztatását, részképességek fejlesztését az alsó tagozaton helyezzük előtérbe. Emellett feladatunk megtanítani:

- A tankönyvek, taneszközök helyes használatát (munkatankönyvek piktogramjainak értelmezését, ábrák és képanyagok elemzését, a feladatok külső algoritmusokkal vezérelt megoldását), a szerialitást, az összehasonlítást, az önellenőrzés módjait, az írásbeli feladatok végrehajtását.
- A technikai jellegű, manuális feladatokban a pontos mintakövetést, az algoritmizált lépések leolvasását.
- Mozgásban az utánzást, a mintakövetés tanulását, a szabályok elsajátítását.
- Folyamatosan végzett tevékenység az esztétikus füzetvezetés, a képi ábrázolás elemi formai, tartalmi és esztétikai követelményeinek megismertetése.
- Megtanítjuk tanulóinkat a rövid, egyszerű szövegkezelésre, elemzésre, értelmezésre, a bevésés technikájára, az egyéni tanulási sajátosságokra, a tartalomjegyzék kezelésére.
- Begyakoroltatjuk a tartalomjegyzék kezelését, a gyermeklexikon és gyermekeknek szóló segédanyagok irányítás melletti felhasználását.

A tanulás tanításának *fontos eleme*, hogy a tantárgyak taneszközeit megtanulják adekvátan használni a tanórán és önállóan alkalmazni, segédeszközként hasznosítani.

Részét képezik az egyszerű memoriterek, versek tanulása az egyéni sajátosságoknak megfelelően, az ismétlés felidézés módjainak elsajátítása.

A prepubertás - és pubertáskor tevékenysége

A tanuláshoz szükséges kibontakoztatása nem fejeződik be az 1.-4. évfolyamon. Az ebbe a korosztályba tartozó tanulóinknak változatlanul szükségük van az alapkészségek folyamatos fejlesztésére, amelyek élvezetes fejlesztő és gyakorló feladatokon érhetők el.

A felső tagozaton valamint *szakiskolában* a tanulási módszerek alkalmazása kerül előtérbe. Célunk az önálló tanulás megvalósítása, problémahelyzetek teremtése, gondolkodási sémákra és eredeti megoldásmódokra való rávezetés a pedagógiai feladatunk.

Sajátítsa el a tanuló a problémája megoldásához a segítségkérés, a segítség igénybevételének formáit. Működnie kell a páros tanulásnak, a csoportmunkának.

- Gyakorolják és alkalmazzák a tankönyvekkel, feladatlapokkal, munkalapokkal való önálló tanulást.
- Képessé kell válniuk a tervezésre, a belsővé vált algoritmusok pontos alkalmazásával munkamenet összeállítására.

- El kell jutni a tanulóknak az ésszerű, takarékos és esztétikus füzetvezetéshez, a vizuális jellegű alkotások önálló elkészítéséhez.
- El kell sajátítaniuk a hatékony önellenőrzést, a hibák javítását, a tanuláshoz szükséges speciális taneszközök használatát.
- Képességeikhez mérten el kell juttatnunk a tanulókat az egyszerű vázlatkészítéshez, jegyzeteléshez.

Ennél a korosztálynál tanulás tanításában kiemelt feladat a tanulási motívumok erősítése. A *9/E. évfolyamon* a szakmai alapozó képzés során szerezzenek tanulóink olyan alapvető, a választott szakmájukhoz kapcsolódó ismereteket, amelyek biztosítják számukra, hogy a szakképzés során a szakmai ismereteik biztos alapokra épüljenek. A szakmai elméleti és gyakorlati képzés egységében juttassuk el a tanulóinkat a sikeres szakmai vizsga letételéhez.

V.2.4. Kommunikációs nevelés

Intézményünk minden szakterületén kiemelt feladat a kommunikációs kultúra fejlesztése. Tanulóink többsége küszködik e téren különböző fokú nehézséggel, a beszéd területén eltérő mértékű funkciózavarral szembesülünk, amelynek okai:

1. organikus, biológiai sérülés
2. pszichikus funkciók zavara
3. a környezet ingerszegény volta

Tanulóink kommunikációs problémái megnyilvánulhatnak:

- Nyelvi zavarban
- Nyelvi fejlődés elmaradásában
- Szómegtalálási problémában
- Szegényes szókincsben
- Fogalomzavarban
- Metakommunikációs nehézségekben
- Artikulációs bázis sérülése kapcsán hibás hangképzésben

Az óvodás korban kiemelt tevékenységek

- A beszédészlelés, beszédmegértés, beszédindítás, hallási figyelem fejlesztése.
- A beszéd formai fejlesztése, a vizuálisan segített kommunikáció.
- A beszédmotorika, a beszédritmus helyes elsajátítása metakommunikáció segítségével.

- A fokozatosság elvét figyelembe véve a pszichikus funkciók erősítése.

A kisiskoláskorban kiemelt tevékenységek

Az 1.-4. évfolyamokon a beszéd formai és tartalmi részének korrigálása, fejlesztése. Az értelmes, szép magyar beszéd megteremtése megköveteli a helyzetnek megfelelő beszédpéldát, a beszédmotívumok megteremtését, a következetes gyakorlást, a mindenkori korrigálást. Olyan helyzeteket teremtünk, amelyben a társadalom által elvárt beszédnormáknak megfelelően gyakorolhatnak a tanulók, tapasztalatokat szerezhetnek a kommunikációs feladatok megoldásában.

Külön figyelmet érdemel ennél a korosztálynál a köszönés, a kérés, a tudakozódás, a segítségkérés, probléma és szükséglet megfogalmazása, az önkifejezés technikáinak az elsajátítása.

Hangsúlyos szerepet kap a mondatokban történő megnyilatkozás a különféle kommunikációs helyzetekben. Törekszünk a magyar nyelvhelyességnek megfelelő kifejezésmódra.

Serdülőkori tevékenységek

Az 5.-8. és a szakiskolás évfolyamokon előtérbe kerül a mondanivaló értelmes, az összefüggésnek megfelelő megfogalmazása, társas kapcsolatokban a kapcsolatfelvétel és annak fenntartása, a konfliktuskezelés kultúrált technikáinak alkalmazása.

A tanulók megtanítása az írásbeli kifejezés különféle formáira: önéletrajzírásra, kérvények megfogalmazására, nyomtatványok kitöltésére. Ezekhez a tevékenységekhez megfelelő mintákat kell adni a tanulóknak. Lehetővé tesszük, hogy véleményükkel, írásaikkal a nyilvánosság előtt is megjelenhessenek a diákújságunkban, diákfórumokon, nyilvános szerepléseken felszólalással, előadással, színjátszással, drámajátékkal.

Terápiás céllal és jelleggel sok szituációt éljenek meg tanulóink, amelyben valamennyi korosztály gyakorolhatja a metakommunikáció alkalmazását (tekintet, arcjáték, testtartás, hanghordozás, testi távolságtartás) alkalmazását különböző kommunikációs színtereken.

Tevékenységeik, ismereteik tartalmazzák a tömegkommunikációs eszközök ésszerű, helyes használatát, mérlegelést, válogatást. Történjen ez a szülő bevonásával, szemléletformálással.

V.2.5. Személyiség – és közösségfejlesztés a Lázár Ervin Programon keresztül

A nemzeti identitás erősítését célzó programokról szóló 1042/2019. (II. 18.) Korm. határozat alapján Magyarország Kormánya egyetértett azzal, hogy az ezeréves magyar kultúra a jelen

állampolgárainak és a jövő nemzedékeinek művelődése, önkifejezése és nemzeti identitása, valamint Magyarország kulturális fennmaradása szempontjából fundamentális jelentőségű érték, ennél fogva kiteljesítése az állam kiemelt felelőssége. Ennek jegyében a Kormány minden, az 1-8. évfolyamon tanuló általános iskolai diák részére tanévenként egyszeri alkalommal ingyenesen biztosítja a színházi, tánc- és cirkuszi előadások, komolyzenei hangversenyek, illetve az őshonos állatok bemutatóhelyei látogatásának élményét a Lázár Ervin Program keretében. A kiíró Emberi Erőforrások Minisztériuma Kultúráért Felelős Államtitkársága meghatározta az egyes évfolyamok esetében a lehetséges programelemek körét.

Mindezek érdekében a Felek Magyarország Kormányának kultúrpolitikai céljaival összhangban arra törekednek, hogy

- megteremtsék Magyarország teljes lefedettségét a diákok kultúrafogyasztása tekintetében;
- csökkentsék a szociális, gazdasági és területi különbségeket a gyermekek művészethez jutásával kapcsolatban;
- felszámolják a kulturális esélyegyenlőséget;
- ösztönözzék az előadó-művészeti szervezetek aktív részvételét a kulturális értékeink megóvásában, minél szélesebb körű megismertetésében és átörökítésében, valamint az új értékek létrehozásában;
- elősegítsék a diákok életkori sajátosságaiknak megfelelő, tanulmányikhoz kapcsolódó, az oktatási-nevelési célokkal összhangban lévő művészeti élményben részesedését;
- megalapozzák a felnövekvő generációk felnőttkori színház-, illetve kulturális intézménylátogatási szokását;
- erősítsék a fiatal generációk nemzeti identitástudatát;
- továbbfejlesszék a hazai előadó-művészeti szférát mint a kontinens legerősebb színházi hálózatát.

A Lázár Ervin program elemei osztályfokonként:

1. évfolyam: Bábelőadás bemutatása oktatási intézményekben
2. évfolyam: Előadó-művészeti produkció bemutatása oktatási intézményekben
3. évfolyam: Színházi előadás bemutatása saját játszóhelyen (kőszínház)
4. évfolyam: Komolyzenei vagy népzenei koncert bemutatása oktatási intézményekben vagy koncerttermekben
5. évfolyam: Színházi előadás bemutatása saját játszóhelyen (kőszínház)
6. évfolyam: Cirkuszművészeti előadás bemutatása saját játszóhelyen (Fővárosi Nagycirkusz)
7. évfolyam: Előadó-művészeti produkció bemutatása oktatási intézményekben
8. évfolyam: Színházi előadás bemutatása Budapesten (kőszínház)

Az általános iskolai tanulmányok ideje alatt egy alkalommal egy őshonos állatokat bemutató farmot is meglátogatnak a tanulók, ennek időpontjáról, módjáról az intézmény dönt a lehetőségek függvényében. Az 1., 2., 4. és 7. évfolyamos diákok részére szervezett programokat helyben, az iskola vagy a területileg illetékes tankerületi központ által biztosított, kijelölt helyszínen kell megvalósítani.

V.2.6. KOMPLEX ALAPPROGRAM

A Komplex Alapprogram az 1−8. és 9. E osztályban kerül bevezetésre a 2021/2022- es tanévben felmenő rendszerben, első, ötödik és kilencedik évfolyamon.

I. ALAPELVEK, CÉLOK, FELADATOK

1. Célok:

- A végzettség nélküli iskolaelhagyásra vonatkozó országos és intézményi stratégia prevenciós célú beavatkozásainak megalapozása;
- A lemorzsolódás megelőzése, tanulást támogató pedagógiai módszerek alkalmazása.
- Az iskolai nevelés-oktatás az esélyegyenlőség szempontjait figyelembe véve hozzájáruljon a tanulók személyiségének, képességeinek és készségeinek kibontakoztatásához. Se- gítse a szellemi, testi fejlődésüket és az egészséges életmód kialakulását. Biztosítsa a továbbtanuláshoz szükséges alapvető készségeket, az önművelés képességét.
- Transzverzális készségek fejlesztése (kritikus gondolkodás, kreativitás, kezdeményező- készség, problémamegoldó gondolkodás, kockázatelemzés, döntéshozatal és az érzel- mek kezelése).
- Tanulástámogató módszertan (tanítási stratégia) alkalmazása, melynek központi eleme a heterogén tanulócsoportokban folyó differenciált fejlesztés (Differenciált Fejlesztés He- terogén Tanulócsoportokban, DFHT), segítségével képessé váljanak a tanulók az önálló és a társas tanulásra, egyszóval: az eredményes tanulásra.

2. Alapelvek:

A Komplex Alapprogram megvalósítása során kiemelt jelentőségű, hogy az a koherenciát biztosító, a célokkal egybevágó alapelvekre épüljön, ezzel megalapozva az alprogramok egységes rendszerét.

A program legfontosabb alapelvei:

1) adaptivitás;
2) komplexitás;
3) közösségiség;
4) tanulástámogatás;
5) méltányosság

3. Komplex Alapprogram

- egységes rendszerbe ötvözi a pedagógiai gyakorlatban eddig használt differenciált fejlesztést támogató módszereket;
- alkalmazza a tanulók iskolai helyzetét, státuszát megváltoztató és ezzel a tanulási motivációt növelő Komplex Instrukciós Programot;
- különös hangsúlyt fordít a tanulók alapvető képességeinek, készségeinek kialakítására az alprogramok segítségével.

A Komplex Alapprogram jelszava: ***Tanulni élmény!*** amely magával hozza az élményalapú tanulást. Programunk eleme a tanulók aktív tanórai részvételének támogatása, mely a pozitív élményeken keresztül valósul meg. Ennek mozgatórúgója az interaktív, a tanulók bevonásán alapuló kreatív feladatmegoldás, az együtt tanulás élménye.

II. FELADATOK, ELJÁRÁSOK, ESZKÖZÖK, MÓDSZEREK

1. Fejlesztési feladatok:

Fejlesztjük az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges motívumokat (önfejlesztő elképzelések) és tanulási képességeket (stratégiákat és módszereket)!

- A tanulási stratégiák, módszerek és technikák megtanítása minden tanulónak
- A mérés, mint a képességfejlesztés alapeleme. Nem az elsajátított ismeretanyag mennyiségének, hanem a kompetenciák szintjének meghatározását szolgálják
- Differenciált nehézségű feladatokkal, testre szabott egyéni és csoportos foglalkoztatással lehetőséget adunk az egyéni haladási ütem kialakítására.
- A tehetséges gyermekeket valós szükségleteik szerint segítsük a saját önfejlesztő stratégiájának kialakításában és megvalósításában
- Demokratikus alapokon álló, integratív tanár – diák viszonyt alakítunk ki. A tanítási órák légköre, hangulata oldott, a tanulók sikerorientált beállítódással dolgoznak.
- Növeljük tanulóink önbizalmát és önértékelését, építsük a pozitív énképét, erősítsük, a belső kontrollos beállítódását, fokozzuk a felelősségvállalást, az önállóságot!
- Tudatosan neveljünk „én” erős, jó komfortérzésű fiatalokat.
- Az szocializáció folyamatainak tudatos irányítása, elősegítése.
- Az egyéni munkakultúra kialakítása, a kötelességekhez való pozitív viszonyulás (attitűd) kiépítése

2. Kiemelt fejlesztési feladataink:

- énkép, önismeret,
- hon-és népismeret,
- európai azonosságtudat
- egyetemes kultúra,
- aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés, közösségnevelés
- gazdasági nevelés,
- környezettudatosság, fenntarthatóság
- művészeti nevelés,
- művészeti eszközökkel történő nevelés

- a tanulás tanítása,

- testi és lelki egészség,
- felkészülés a felnőtt szerepekre, család szerepe
- testmozgás fejlesztése minden színterén az oktatásnak

3. További feladatok:

A modern személyközpontú, interaktív, tapasztalati tanulásra alapozó tanulásszervezési eljárások, módszerek, pedagógiai kultúra általánossá tétele.

- A tanulás tervezésében, szervezésében és irányításában a **tevékenység-központú tanítási gyakorlatot** honosítjuk meg, mely életszerű helyzetek teremtésével alkalmat nyújt konkrét élmények és tapasztalatok gyűjtésére;
- Növeljük a **tanulók aktív részvételét** igénylő ismeretszerzési módok arányát (megfigyelés, kísérlet, új információs és kommunikációs technikákat alkalmazó anyaggyűjtés, modellezés, szerepjáték, drámapedagógia stb.).
- Differenciált foglalkoztatással, az egyéni haladási ütemhez igazított fejlesztő terheléssel.
- Alkalmazzuk a DFHT módszerét.
- Alkalmazzuk a kooperatív tanulási-tanítási technikákat és módszereket!
- A különböző kommunikációs technikák és konfliktuskezelési stratégiák elsajátíttatása.
- Az alprogramokkal illetve gazdagító, dúsító feladatokkal, programokkal és valódi problémák megoldásával alkalmazkodunk a különböző tanulói képességekhez.
- A szociális, életviteli és környezeti kompetencia fejlesztése a nevelési célrendszer köz- ponti eleme; a konstruktív életvezetésre történő felkészítés feltétele.
- Önszabályozási stratégiák, autentikus, életszerű helyzetek kialakítása, amelyek során szerzett kompetenciákat a későbbiekben alkalmazniuk kell.
- A mérési, ellenőrzési, értékelési és minőségbiztosítási rendszerben meghatározott rend szerint funkciójuknak megfelelően elvégezzük a diagnosztikus, a formatív és szummatív méréseket.
- Emberléptékű következetes követelés.
- Fejlesztő hatású visszacsatolás, mérés-értékelés.
- Érdemjegy, pontszám és százalékok nélkül, szóban és írásban is visszajelzést kap a tanuló, ami kiemeli erősségeit és annyi problémával szembesíti, amennyit a közeljövőben reálisan képes megoldani.

4. Komplex Alapprogramban megjelenő eszközök:

A program szakmai anyagai:

- Nevelési- oktatási program - KAK
- Tanítási stratégia - DFHT
- Alprogrami koncepciók
- Alprogrami eszköztár és feladatbank
- Tanítói- tanári kézikönyvek
- Óraillusztrációk, példák
- Foglalkozástervek
- Tankockák

5. További tanulást segítő eszközök:

- Az intelligencia és kreativitás - fejlesztő egyéni programok.
- A komplex személyiségépítés teljes eszközrendszere.
- Az ismeretek és összefüggések tanulói felfedezése, a szemléltetés, cselekvés, az aktivizáló módszerek alkalmazása jellemzi a tanulási – tanítási folyamatokat.
- A pozitív motivációs eszközei, a jutalmazás és büntetés módszereinek mértéktartó (nem szélsőséges) alkalmazása.
- Személyes példamutatással neveljük gyermekeinket a változatos kommunikációs technikák alkalmazására, toleranciára, a másság elfogadására, empátiára, az emberi jogok tiszteletben tartása, a konfliktusok kezelésére.
- Önértékelés, önkontroll, önfejlesztő stratégia alkalmazása. Pozitív tartalmú szociális kapcsolatok építése.
- A kulturált és egészséges életvitel kialakítása.
- A hagyományos és digitális ismerethordozók sokaságából kiválasztva az adott életkorban célszerű módszerek és eszközök; egyéni és csoportos aktivitásra serkentő munkaformák alkalmazása.

6. Tanulásszervezés, alkalmazott módszerek

6.1. Tanulásszervezés folyamatában az alábbi elvek érvényesülnek:

- a rend és fegyelem fenntartása
- tanuló szabadságának biztosítása
- tanulói viselkedés szabályozása
- pozitív tanulási légkör biztosítása
- csoportfolyamatok elősegítése

6.2. Alkalmazott módszerek:

6.2.1. A tanítás – tanulási folyamatban a **DFHT tanítási-tanulási stratégiát** alkalmazzuk, mint a Komplex Alapprogram hangsúlyos elemét. A kötelező tanítási órák 20%-ban a DFHT (differenciált fejlesztés heterogén tanulócsoportban) szükséges alkalmazni.

A DFHT célja:

- A tudásban és szocializáltságban heterogén tanulói csoportok fejlesztése.
- A tanulói viselkedés pozitív befolyásolása.
- Az alulmotiváltság mérséklése.
- A kognitív, affektív, szociális képességek fejlesztése.
- A tanulók közötti együttműködés elősegítése.

DFHT koncepciója, módszerei:

Egyénre szabott differenciálás

- egyedül végzett munka
- rétegmunka
- teljesen egyénre szabott munka
- részben egyénre szabott munka

Párban folyó munka

- páros munka

- tanulópárok munkája

Csoportban végzett munka

- A kooperatív munka, kooperatív tanulás, kollaboratív munka
- KIP

Ezenkívül a tanórák 80%-ában a pedagógus választ módszereket.

6.2.2. Alapmódszerek:

- tanári magyarázat (frontális tanítás): beszélgetés, kérdezve kifejtés, előadás, szemléltetés
- munkáltatás (egyéni, de nem önálló): variációs módszer
- individuális (egyéni és önálló tanulás): egyéni feladatok.

6.2.3. Motiváló módszerek:

- páros munka
- csoportmunka
- játék
- szerepjáték (drámapedagógia)
- vita
- kutató-felfedező módszer
- kooperatív módszerek
- projekt módszer
- szituációs játékok

III. A KOMPLEX ALAPPROGRAM SAJÁTOSSÁGAI

A Komplex Alapprogram alprogramjai

Az „**Élménysuliban”** minden alprogram megjelenik, hetenként javasoltan, minimum egy órában. Az alprogramok aránya az iskola profiljához igazítható (pl. művészeti iskolák, sportiskolák stb.)

1. A testmozgásalapú alprogram (TA)

Az alprogram az iskolai testmozgásprogramok három területén kívánja bővíteni, sajátélmény-szerzést biztosító tanulási környezetben a pedagógusok módszertani repertoárját és szemléletét:

- testnevelés óra
- mozgásos tanulás osztálytermi környezetben
- szabadidős mozgástevékenységek
-

A TA a testmozgás iskolai környezetben előforduló **minden formájára támaszkodva, tanulástámogató eszközeivel** vesz részt a tanulói komplex személyiségfejlesztésben.
Az**_aktív, kreatív, felelősségteljes_**magatartást kialakító oktatási módszerek alkalmazásával teszi az alprogram a testmozgáson alapuló tevékenységeket a közösségi célok és az egyéni felelősség életgyakorlatává.

Cél még **az egészségtudatos, jövőorientált életmód kialakítása.**

Az alprogram tartalma:
Fejlődés- és élményközpontú oktatás megvalósítását támogató **módszerek és kereszttantervi** tartalmak implementációjának támogatása **testnevelés órai környezetben**, a differenciálásra építve.
Mozgásos tanulást támogató módszerek és tartalmak tanulási folyamatba történő **integrálása osztálytermi környezetben.**
Önkéntességre és befogadásra épülő **informális és nonformális tanulás testmozgás-alapú támogatása iskolai környezetben**

2. Az életgyakorlat-alapú alprogram (ÉA)

Az Életgyakorlat-alapú alprogram egy olyan pedagógiai rendszert mutat be, amely hozzájárul az egyén és **természeti, társadalmi környezete kölcsönhatásának** tudatos és felelős alakításához.

Az életgyakorlat koncepció egyrészt figyelembe veszi a tanulók szükségleteit, és ennek függvényében eltérő tanulási-tanítási egységeket tartalmaz.

Minden egységen belül **alternatív, a tanulók képességeihez, érdeklődéséhez, tempójához igazítható tanítási eszközöket, munkaformákat ajánl.**

Az alprogram célja, hogy az **életben hasznosítható** ismereteket, tapasztalatokat szerezzen a gyermek, amely sikeres **életvezetési kompetenciákkal v**értezi fel.

Cél továbbá, hogy **megalapozza a vitakultúrát, kritikus gondolkodást és az önálló felelősségvállalást.**

Célunk még az **életformák s**okszínűségének tisztelete, a **családi közösségek** megbecsülése, az **egészséges énkép** kialakítása.

A célrendszerben hangsúlyos, hogy az egyén és környezete között dinamikus viszony van, így az **életgyakorlat témái komplexek** és minden szinten - a rendszerszemléletnek megfelelően

- kidolgozásra kerülnek.

Az alprogram tartalma:

- egészséges életmód, életvezetés
- környezettudatosság (fenntarthatóság)
- állampolgári felelősség (közösségi szerepek)
- életút-támogató pályaorientáció
- család, párválasztás
- érzelmi intelligencia (szociális készségfejlesztés)

3. A művészetalapú alprogram (MA)

Az alprogram a művészeti nevelést célzó tanórák, a művészeteket pedagógiai eszközként felhasználó osztálytermi tanulás és a szabadidős művészeti tevékenységek terén nevelő/oktató pedagógusok metodológiai fejlesztésén keresztül hat a végzettség nélküli iskolaelhagyás mérséklésének irányába.

A művészettel nevelés sok és sokféle lehetőséget teremt a tanulástámogatás megvalósítására. Az alprogram célja művészeteket célként/eszközként használó tanórák, szabadidős foglalkozások biztosítása a tanulók számára.

Indirekt célok:

- Személyiség- és társas készségek fejlesztése a művészeti tevékenység révén
- Tanulási motiváció, tanulás iránti attitűd alakítása
- Indirekt (kognitív képességeket célzó) tanulásfejlesztés művészeti keretek között tanulásfejlesztés a művészetek révén
- (Inter)diszciplináris ismeretátadás művészeteken alapuló, résztvevő központú gyakorlatokon keresztül
- Pályaorientáció: művészpályára irányítás, illetve pályaorientáció művészetek révén.
- A művészeti tevékenységbe ágyazott fejlesztés keretében lehetőség van a tanuló egyéni **sajátságaihoz alkalmazkodó, esélyegyenlőséget biztosító pedagógiai módszerek alkalmazásár**a, ezáltal az adaptivitás biztosítására.

Az alprogram tartalma:

A művészeti tantárgyak és a mozgásra irányuló testnevelés tantárgy a készségtárgyak körébe sorolhatók, s ez arra is lehetőséget ad, hogy hasonló tartalmi elemek szerint épüljenek fel alprogramjaik is.

Fejlődés- és élményközpontú oktatás megvalósítását támogató módszerek és kereszttantervi tartalmak megvalósításának támogatása a művészeti nevelést szolgáló tanórai környezetben, a differenciálásra épülve.

Művészetekre épülő tanulást támogató módszerek és tartalmak tanulási folyamatba történő integrálása osztálytermi környezetben.

Önkéntességre és befogadásra épülő informális és nonformális tanulás művészet-alapú támogatása iskolai környezetben.

4. A logikaalapú alprogram (LA)

A Logikaalapú alprogram a tanulók gondolkodásának fejlesztését támogató módszerek és stratégiák megismertetésével szeretné növelni a pedagógusok módszertani repertoárját az iskolai élet területein.

Az alprogram feladata megismertetni a pedagógusokat olyan logikai alapú játékokkal, (legyen az sakk, táblás, papír-ceruza, szituációs és egyéb játék), melyeket a pedagógus fel tud hasz- nálni mind az általános képességfejlesztéshez, mind a közismereti tantárgyi órákhoz.

Az alprogram keretén belül olyan szemléletváltás elindítását célozzuk meg, amelynek segítségével a tanítási és a tanulási folyamat egyaránt élményszerűvé, motiválóvá és egyben fejlesztő hatásúvá tehető.

Az alprogram célja, a gyerekek egyik legfőbb tevékenységére, a játékra és a játékosságra építve, hogy a gyerekek a tanulást ne érezzék fájdalmas, fáradságos folyamatnak.

A tanulás és a tudás megszerzése legyen örömforrás – ezzel a tanulók motivációja növelhető. Az oktatásban a különböző logikai játékok és technikák alkalmazása nem öncélúan történik, hanem a tanterv és a tananyag megfelelő részébe való integrálással, szorosan kapcsolódva a megtanulandókhoz és a tanulók életkori sajátosságaihoz.

A játék lehetőséget nyújt a differenciálásra, és a gondolkodási képességeken túl a szociális képességek fejlődése is várható.

Az alprogram tartalma

A problémamegoldó gondolkodás fejlesztési lehetőségei a gyakorlatban – stratégiák és algoritmusok.

- A vizualitás szerepe a gondolkodás fejlesztésében.
- Játék alapú megközelítések:
- Térszemlélet, sík- és térbeli tájékozódási képesség fejlesztése
- Dienes játékok és a matematikai gondolkodás fejlesztése
- Sakk játék alapjainak elsajátítása és beépítése az iskolai tanulásba

- Táblás játékok, társasjátékok, papír-ceruza játékok alkalmazása
- Játékstrukturált megközelítések:
- Kártyajátékok – lapot kérünk!, logiccards, set, stb.
- Logikai játékok, logisztorik
- Barkochba és egyéb csoportos szituációs játékok
- Kreativitást és reflektivitást fejlesztő játékok

5. A digitális alapú alprogram (DA)

A Digitális alapú alprogram az IKT-műveltség elemeit kereszttantervi, transzverzális megközelítésben értelmezi, és a digitális pedagógiai kultúra komplex, intézményi szintű fejlesztését tekinti feladatának.

Az IKT-műveltség tekintetében a technológiai, a kognitív és a szociális aspektust tekintjük irányadónak.

Az alprogram kidolgozásával a pedagógusok módszertani kultúraváltását segítjük elő, olyan korszerű digitális megoldásokkal, melyek hozzájárulnak az elektronikus tanulási környezet kialakításához, felgyorsítva az intézmények digitális átállását, mely lehetővé teszi, hogy a digitális eszközök alkalmazásával a tanulás élményszerűvé váljon.

Az **alprogram célja**, hogy kialakítsa a pedagógusokban az oktatásba integrált IT-eszközöket értő és kritikus módon alkalmazó „digitális állampolgár” habitust, melynek révén az összetett problémák megoldása a technológia segítségét is igénybe veszi.

Szeretnénk elérni azt is, hogy a tanulás és a tudás megszerzése legyen örömforrás a digitális alkalmazások használatával, ezzel növelve a tanulók motivációját, kognitív képességeik színvonalát, tanulás módszertani repertoárjukat, pályaorientáció szempontjából releváns ismereteiket, (inter)diszciplináris ismereteik körét, és mindent egybevetve: a tanulók személyiségformálásához is hozzájáruljon.

Az alprogram tartalma

Az alprogram az alábbi tartalmi pontokból építkezik:

- Játékalapú megközelítések
- Technológiai műveltség, felelősségteljes eszközhasználat

- IKT-műveltség
- Hálózati részvétel és együttműködés, problémamegoldás, kommunikáció és eszközhasználat
- Digitális írástudás
- IKT alapú óratervezés
- Személyes tanulási környezet menedzselése

Komplex óra

Komplex órák bevezetése – a program komplexitását a kognitív, affektív, szociális képességek együttes fejlesztése jelenti. A kötelező és szabadon tervezhető tanórákat fedi le, amelyekben a tantárgy tananyagának kb. 30%-át (új ismeret) hordozzák. Az éves óraszámhoz viszonyítva 10-30%-a dolgozza fel az új ismeretek 30%-át. A közismereti tantárgyak esetében a tantárgyi és keresztantervi tartalmat (tananyagot) az alprogrami tartalmakkal kapcsolja össze, a DFHT óraszervezési eljárásaival megvalósítva a tanórát. Ezen órák esetében a tantárgyakon átívelő transzverzális készségek (a kritikus gondolkodás, a kreativitás, a kezdeményező- készség, a problémamegoldó gondolkodás, kockázatelemzés, döntéshozatal és az érzelmek kezelése) fejlesztése is megjelenik.

Tartalmi fejlesztési pontok:

- legalább 1 alprogrami (max. 3 alprogrami) kapcsolat megjelenik benne
- kapcsolódik az adott tantárgy adott évfolyamának tanmenetéhez, és a tanítói/tanári kézikönyvben megjelenített órához
- minden alprogram (törekedve arra, hogy) egyenlő aránnyal (kb. 20%) jelenik meg (össz. komplex óraszám)

A Komplex órák felépítése

Ráhangolódás

A ráhangolódás biztosítja, hogy **a tanulók lelkesen, motiváltan kezdjék el a napot az iskolában, és érzelmi biztonságban érezzék magukat az osztályközösségben.** Heti **1-3 alkalommal** javasolja a Komplex Alapprogram **20-45 perces** foglalkozás keretén belül. A **tanulási környezetet** célszerű átalakítani úgy, hogy a tanulók körben ülhessenek székeken vagy szőnyegen, így megkönnyítve a kommunikáció feltételeit.

A **foglalkozás felépítése** ajánlottan a következő:

- Üdvözlés
- Beszélgetés
- Közös tevékenység/játék
- Zárás

A Ráhangolódás megvalósítását javasoljuk a nap elején, helye a nap kezdésekor vagy osztályfőnöki óra keretében vagy a délutáni foglalkozások elején. Témái megválasztásában segít a Tanítói kézikönyv.

„Te órád”

„Te órád” - az alprogramok mellett a tanulók érdeklődéséhez és egyéni igényeihez igazított, szintén délután szervezett foglalkozások. A diákok által szabadon választható, a tanuló érdeklődéséhez, az iskola lehetőségéhez igazított foglalkozás. Ez lehet beszélgető óra, játék, egyéni differenciálás, felzárkóztatás és tehetséggondozás is, és akár egyéni, akár kiscsoportos, akár osztály, korcsoport, érdeklődési kör szerint stb. szervezett foglalkozások, szakkörök, de a foglalkozások középpontjába helyezve a tanulók szociális-emocionális fejlesztését. Az óra kiválasztását a pedagógus segíti.

Házi feladat

Házi feladat: sem írásbeli, sem szóbeli házi feladatot nem ad a pedagógus a tanulóknak. Ez nem azt jelenti, hogy elmaradhat a szükséges gyakorlás és rögzítés, hanem azt, hogy a pedagógusnak az iskolai tanórákon kell a tanulókkal ezeket a feladatokat elvégezni. Úgy kell a mindennapokban terveznie és megvalósítania az óráit, hogy legyen elegendő idő a szükséges gyakorlásra és az új ismeretek rögzítésére az órák keretén belül. A pedagógusnak módosítania kell tervezési szokásain: legyen a tanórákon annyi gyakorlás és ismétlés, hogy ne legyen szükség otthoni tanulásra.

Értékelés

Az értékelés az iskola nevelőtestülete által elfogadott értékelési rendszer szerint folyik. Nincs ötös fokozatú skálán történő értékelés a reggeli ráhangolódáson, a délutáni alprogrami foglalkozásokon, illetve azokon az órákon, amelyeken a DFHT módszert használják a pedagógusok.

A Komplex Alapprogram értékelési rendszerében egyaránt jelen van

6. a helyzetfeltáró (diagnosztikus értékelés)
7. a minősítő (szummatív értékelés)
8. a fejlesztő (formatív értékelés).

Fontos szerepe van a **helyzetfeltáró (diagnosztikus) értékelésnek.** Ennek eredménye feltárja a pedagógus előtt a tanuló előzetes tudását, amire építheti további munkáját. Ez határozza meg az oktatási tartalmat és a módszereket. A diagnosztikus értékelést nem csak **a tanév elején** javasoljuk, ajánlott a **tanév közben** is felmérni, mennyit fejlődött a tanuló tudása. A tanév közben végzett diagnosztikus értékelés eredménye alapján a pedagógus dönthet arról, hogy változtat-e tanítási stratégiáján. A **tanév végi** diagnosztikus értékelésnél a pedagógus arról kap visszajelzést, milyen szinten sikerült a tananyagot megtanítani, a tanuló pedig arról, hogy mennyire sajátította el a követelményeket.

A **minősítő (szummatív) értékelés** egy tanulási szakasz lezárásakor, például egy témazáró dolgozat írásakor jelenik meg. Azt minősíti, hogy a tanuló mennyire sajátította el a tananyagot. A minősítő értékelés igen gyakori a hazai iskolákban.

A **Komplex Alapprogramban kiemelt szerepe van a személyre szabott, differenciált, fejlesztő (formatív) értékelésnek.** Ennek célja **nem a minősítés, hanem a tanulás támogatása.** A pedagógus, miután felmérte a tanuló tudását, és segített a tanulónak a tanulási cél kitűzésé- ben, támpontokat ad a megteendő lépésekről. Majd nyomon követi a tanuló egyéni haladását, és személyre szabottan segíti a tanulási folyamatot. A fejlesztő értékelés alkalmazásánál a pedagógus a **gyermek önmagához mért fejlődését veszi figyelembe.** Folyamatos visszajelzést ad a tanulónak erősségeiről és hiányosságairól, megbeszéli vele a tanulási célokat, az értékelési szempontokat, a teendőket, és a teendők határidejét. A tanuló egyéni haladásáról és erőfeszítéseiről visszajelzést ad. A pedagógus visszajelzésének mindenképpen tartalmaznia kell a tanuló részéről sikeresen megoldott problémákat, a további fejlesztést igénylő területeket és a teendőket.

Az értékelésnek fontos része legyen

- az önértékelés
- a társak értékelése.

Legyen szubjektív, kvalitatív és szöveges.

Figyelembe kell venni az eltérő kiindulási nyelvi szinteket.

A PEDAGÓGUSOK HELYI INTÉZMÉNYI FELADATAINAK ÁTTEKINTÉSE, ILLESZTÉSE A KOMPLEX ALAPPROGRAMHOZ

A pedagógusok feladata kiegészül a **DFHT órák** megszervezésével, a kapcsolódó dokumentumok (óraillusztrációk) elkészítésével.

A választott **alprogramokhoz** kapcsolódó **foglalkozások** megszervezése, megtartása, foglalkozás illusztrációk készítése.
Az elkészült óraillusztrációk, foglalkozás illusztrációk, **tapasztalatok megosztása** a kollégák- kal.
Programhoz kapcsolódó további **oktatási segédanyagok**, szemléltető és mérőeszközök **kidolgozása, közreadása**.
Belső továbbképzések, előadások, bemutató órák szervezése, megtartása.

A SZÜLŐK ÉS A TANULÓK TÁJÉKOZTATÁSA

A szülőket és a tanulókat a programról, annak tartalmáról, megvalósításáról, az iskola életéről, az iskola igazgatója, és az osztályfőnökök tájékoztatják szóban.

AZ ISKOLÁBAN FOLYÓ MUNKA IDŐKERETE

A Komplex Alapprogram a tanulók kötelező óraszámának a meghatározása tekintetében nem tér el a törvényben szabályozottaktól. Az iskolában folyó munka továbbra is két markánsan elkülönülő egységre oszlik:

A kötelező és szabadon tervezhető időkeret:

- a Komplex Alapprogram a pedagógusok módszerbeli gazdagságát, korábbi gyakorlaton alapuló pedagógiai-módszertani kultúráját tekintve **kb. 80 %** -ban nem szabályozza.
- A tanítási órák **20%**-ban azonban javasolt a Komplex Alapprogram tanítási-tanulási stratégiájának, a ***DFHT tanítási-tanulási stratégiának*** az alkalmazása (differenciált egyéni munka, rétegmunka, pármunka, kooperatív módszerek, csoportmunka, drámajáték és projektmunka).

- A DFHT esetében a 20% fele a DFHT-KIP (10%), a másik fele (10%) az egyéb tanulásszervezési eljárások.

- **10-30%**-ban pedig a **Komplex órák** keretében a kereszttantervi tantervek feldolgozása történik.

A Komplex Alapprogram által **innovált alprogrami foglalkozások és** a „Te órád” többnyire a délutáni időszakban valósulnak meg.

A Komplex Alapprogram tanítási-tanulási stratégiához kapcsolódó elemei

Időkeretek:

Az egyes évfolyamok kötelező óraszámai alapján számított, a **DFHT- módszertant alkalmazó órák arányait** alsó tagozaton és felső tagozaton az alábbi táblázatok mutatják be.

Tantárgyfelosztás és a KAP által kínált módszertani elemek összehangolása

A tantárgyfelosztás a törvény által meghatározott feltételeknek megfelelő, de az intézmény sajátos helyzetét figyelembe vevő alapdokumentum. Alapjául az intézményre érvényes törvény által előírt, a közismereti tantárgyakra vonatkozó heti óraszám szolgál.

Az általános iskolában a nevelés-oktatást a ***délelőtti*** és ***délutáni*** tanítási időszakban olyan módon kell megszervezni, hogy a foglalkozások ajánlottan tizenhat óráig tartsanak, továbbá addig, amíg a tanulók jogszerűen tartózkodnak az intézményben – gondoskodni kell a tanulók

felügyeletéről. Tehát e törvény rendelkezéseinek megfelelően egész napos iskolaként is működhet.

A Komplex Alapprogram minta-hetirendje, **1-4.évfolyam**

	Hétfő	**Kedd**	**Szerda**	**Csütörtök**	**Péntek**
7.00 -8.00	Érkezés	Érkezés	Érkezés	Érkezés	Érkezés
8.00 - 8.45	Ráhangolódás*	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra
	20 perc szünet/Reggeli				
9.05 - 9.50	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra
	10 perc szünet				
10.00-10.45	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra
	10 perc szünet				
10.55-11.40	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra
	5 perc szünet				
11.45-12.30	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra
	5 perc szünet				
12.35-13.20	Ebéd/játék	Ebéd/játék	Ebéd/játék	Ebéd/játék	Ebéd/játék
	5 perc szünet				
13.25-14.10	Tanóra/Szervezett szabadidő	Tanóra/Szervezett szabadidő	Tanóra/Szervezett szabadidő	Tanóra/Szervezett szabadidő	Tanóra/Szervezett szabadidő
	5 perc szünet				
14.15-15.00	Szervezett szabadidő	Szervezett szabaiddő	Szervezett szabadidő	Szervezett szabadidő	Szervezett szabadidő
	5 perc szünet				
15.05-15.50	AP-foglakozás	AP-foglakozás	AP-foglakozás	AP-foglakozás	AP-foglakozás/”Te órád”/Szervezett szabadidő
	5 perc szünet				
15.55-16.30	Játék-felügyelet	Játék-felügyelet	Játék-felügyelet	Játék-felügyelet	Játék-felügyelet

*Ráhangolódás óraszámba nem tehető, csak abban az esetben, ha osztályfőnöki óra keretében valósul meg.

A Komplex Alapprogram minta-hetirendje, **5-8. évfolyam**

	Hétfő	**Kedd**	**Szerda**	**Csütörtök**	**Péntek**
7.00 -8.00	Érkezés	Érkezés	Érkezés	Érkezés	Érkezés
8.00 - 8.45	Osztályfőnöki óra-Ráhangolódás	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra
	20 perc szünet/Reggeli				
9.05 - 9.50	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra
	10 perc szünet				
10.00-10.45	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra
	10 perc szünet				
10.55-11.40	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra
	5 perc szünet				
11.45-12.30	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra
	5 perc szünet				
12.35-13.20	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra
13.25-14.10	Tanóra/Napközi	Tanóra/Napközi	Tanóra/Napközi	Tanóra/Napközi	Tanóra/Napközi
	5 perc szünet				
14.15-15.00	Napközi	Napközi	Napközi	Napközi	Napközi
	5 perc szünet				
15.05-15.50	AP-foglakozás	AP-foglakozás	AP-foglakozás	AP-foglakozás	AP-foglakozás/”Te órád”/Napközi
15.55-16.30	Játék-felügyelet	Játék-felügyelet	Játék-felügyelet	Játék-felügyelet	Játék-felügyelet

A Komplex Alapprogram minta-hetirendje 9E**. évfolyam**

	Hétfő	**Kedd**	**Szerda**	**Csütörtök**	**Péntek**
Érkezés 7.00 -8.00 Tanóra 7.00- 7.45	Érkezés/Tanóra	Érkezés/Tanóra	Érkezés/Tanóra	Érkezés/Tanóra	Érkezés/Tanóra
8.00 - 8.45	Osztályfőnöki óra-Ráhangolódás	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra
	20 perc szünet/Reggeli				
9.05 - 9.50	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra
	10 perc szünet				
10.00-10.45	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra
	10 perc szünet				
10.55-11.40	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra
	5 perc szünet				
11.45-12.30	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra
	5 perc szünet				
12.35-13.20	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra	Tanóra
13.25-14.10	Tanóra/Tanuló-szoba	Tanóra/Tanuló-szoba	Tanóra/Tanuló-szoba	Tanóra/Tanuló-szoba	Tanóra/Tanuló-szoba
	5 perc szünet				
14.15-15.00	Tanulószoba	Taulószoba	Tanulószoba	Tanulószoba	Tanulószoba
	5 perc szünet				
15.05-15.50	AP-foglakozás	AP-foglakozás	AP-foglakozás	AP-foglakozás	AP-foglakozás/”Te órád”/Tanulószoba

Szakiskolában az osztályfőnöki óra/Ráhangolódás bármely napon megtartható.

Megjegyzés: Több osztályból tevődik össze egy alprogrami foglalkozás, s akik nem vesznek részt ezen a foglalkozáson, azoknak napközis foglalkozás/szervezett szabadidő/tanulószoba vagy “Te órád” biztosítható.

JELÖLÉSEK AZ OSZTÁLYNAPLÓKBAN

A KRÉTA rendszerben az alábbi lehetőségek szolgálnak a program megvalósításának jelölésére:

V.3. A SZOCIÁLIS HÁTRÁNYOK ENYHÍTÉSÉT SEGÍTŐ TEVÉKENYSÉGEK

Az iskola több tevékenységi és szervezeti formát működtet, amely a tanulók helyzetéből, családi hátteréből adódó szociális hátrányok enyhítését, leküzdését segítik.

A szociális hátrányok enyhítésének rendszere intézményünkben:

- A szociális hátrányok feltérképezése családszociológiai vizsgálatokkal, a személyiségi jogokat nem sértő adatok bekérésével
- A problémák feltárása, stratégiák kidolgozása az egyéni megsegítésre
- Napközis foglalkozások biztosítása 1-8. évfolyamon valamennyi tanuló részére
- Iskolabusz biztosítása, a vidéki tanulók részére, a könnyebb és biztonságosabb közlekedés céljából
- Igény és szükséglet szerint tanulószoba szervezése a 8. évfolyamon illetve a 9-10. évfolyamon
- Szakkörök, klubok működtetése a képességfejlesztésre, kulturális hátrányok enyhítésére, a tehetségesebb tanulóink differenciált megsegítésére.
- Sportkör működtetése a kiemelkedő képességekkel rendelkező tanulók sportegyesületi tevékenységbe történő bekapcsolására, eredményeik, fejlődésük nyomon követése folyamatos kapcsolattartással.
- Tájékoztató felvilágosító programok kidolgozása a drogmegelőzéssel kapcsolatban. Beépítése az osztályfőnöki órába, egészségnevelésbe.

A pályaválasztással kapcsolatos tevékenységek köre:

- Pályaválasztási ismeretek beépítése a tantárgyakba a 7. évfolyamtól kezdődően
- Önismereti képességek, pályaelképzelések és vonzódások folyamatos elemzése

- A választható szakmák körének megismertetése a tanulókkal, szülőkkel
- Tájékozódás, látogatás a szakiskolában, a gyakorlati képzőhelyeken, nyílt napok szervezése
- Egyéni segítségnyújtás a szakmaválasztásban
- Pályaválasztási tájékoztató tartása más intézményekben
- Pályaalkalmassági vizsgálatok, egészségügyi szűrések megszervezése a szülők bevonásával
- A beiskolázási tennivalók elvégzése, a szülők rendszeres tájékoztatása
- Önálló pályaorientációs és szakmai előkészítő és alapozó ismeretek oktatása a 9. évfolyamtól.

V.3.1. Gyermekek, tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

Intézményünk, az Esztergomi Montágh Imre EGYMI, Óvoda, Általános iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola és Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskola biztosítja a beiskolázási elvárásoknak megfelelően felvett tanulók esélyegyenlőségét, diszkrimináció-mentességét és a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók oktatási és társadalmi integrációjának támogatását.
Az osztályközösségek természetes módon fogadják be a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekeket, együtt tanulnak, együtt töltik a szabadidejüket. Érdeklődésüknek megfelelően bekapcsolódnak különböző tanórán kívüli programokba, szakkörökbe. Tanulóink szép sikereket érnek el iskolai, városi és megyei szervezésű sportversenyeken, kulturális vetélkedőkön.
Jelenleg iskolánk tanulói többféle szakkörön (kézműves szakkör, művészeti csoport, énekkar, tehetséggondozó csoportok), iskolai diáksport edzéseken, programon vehetnek részt. Mindenképp tervezzük a tanórán kívüli program kínálatunk bővítését, valamint e programokban a HH/HHH mind nagyobb számú bekapcsolását.
A szociális kompetenciák fejlesztését jól szolgálják az iskolai közösségfejlesztő programok, DÖK rendezvények.
Szakos ellátottságunk megfelelő, alsó-, felső tagozatos és szakiskolában tanító kollégáink létszámban és felkészültségben egyaránt megfelelnek a kerettantervi tantárgyak oktatásához.
A továbbképzéssel, új szakok elsajátításával és a modultantárgyakhoz kapcsolódó képzéssel folyamatosan emeljük az oktatás, nevelés színvonalát. Fontosnak tartjuk pedagógusaink, a hátrányos helyzet kezelésére történő felkészítését. Mind egyéni, mind közös, tantestületi képzésekkel készülünk a HH/HHH SNI tanulókkal való foglalkozás hatékonyabbá tételére, iskolai sikerességüket előmozdító kompetenciákat sajátítottunk, sajátítunk el.

Iskolánk tantestülete nyitott, kiemelten kezeljük a megújulást. Az új módszertani, pedagógiai háttér megteremtésével, a korszerű tudáshordozókhoz való hozzáféréssel, a különböző társadalmi helyzetű és a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai sikereit szeretnénk növelni.

V.4. A HAGYOMÁNYOK RENDSZERE

A hon- és népismereti oktatás mellett az intézmény életében rendszeresen visszatérő, a tanulóink számára fontos események, ünnepek, vetélkedők, találkozók, kulturális programok, kirándulások, táborozások megszervezése, lebonyolítása a jól bevált szokások szerint ünnepélyes formában, hagyományteremtési céllal történik. Ezeknek a programoknak pedagógiai jelentősége, hogy tanulóinkban kialakítjuk az összetartozás élményét, közösségteremtő hatását. Mindemellett meghatározza intézményünk arculatát.

V.4.1. Az intézménnyel történő találkozás

Az óvodába, iskolába lépés, az iskolaváltás, a védett környezet elhagyása gyermek és szülő számára szorongást, bizonytalanságot okozó tényező. Ennek oldására született a beiratkozás vagy tájékozódás alkalmával történő beszélgetés, az óvodai csoportszobák, illetve az iskolai osztályok, műhelyek bemutatása.

Az óvodában *beszoktatási időszakot* vezettünk be, amelynek időtartamát a gyermek alkalmazkodóképessége alapján egyéni elbírálás szerint az igényeknek megfelelően a szülővel közösen alakítjuk ki.

Az iskolába érkező új tanulóinkat, szüleit levélben értesítjük és tájékoztatjuk az elvárásokról, a felszerelési igényekről. Augusztus végén a leendő osztályfőnök családlátogatást végez a tanulóinál.

Első osztályba lépő tanulóinkat ajándékkal köszöntjük a tanévnyitó ünnepélyen, szüleiknek ekkor rendkívüli szülői értekezletet tartunk. Hagyománnyá vált intézményünkben az első évfolyamosok befogadó ünnepsége, amely a szülők jelenlétében történik. Az alsó tagozatosok műsorral köszöntik őket.

V.4.2. Búcsúzás az intézménytől

A ballagás ünnepsége már hagyománynak tekinthető kialakult koreográfia szerint történik. A diáktársaik sorfala között vonuló „öreg diákok” ünneplése, a búcsúztatók, műsorok iskolai életük legszebb időszaka, maradandó szép emlék.

V.4.3 Iskolai ünnepeink

Évszakok projekt:

Az alsó tagozat és az értelmileg akadályozottak csoportjainak mindennapjait behálózza az évszakokkal való foglalkozás, dal-, mondókatanulás, néphagyományaink felelevenítése. Ezen tevékenységek, ismeretek rendszerezését foglalja magába az Évszakok és hagyományaink (röviden: Évszakok) projekt, amely során minden hónapban megbeszéljük, sőt meg is ünnepeljük a jeles napokat, néphagyományokat. Az évszakokról, ünnepekről szóló rövid történetek, mesék, versek megértését, az általuk nyert információk feldolgozását segítik a hónap végére elkészült képzőművészeti alkotások, plakátok, amelyekből kis kiállítást is rendezünk.

A projekt során szerzett ismeretek segítik a gyermekek tantárgyi tudását. A motiváció elengedhetetlen feltétele a hatékony tanulásnak. Az összejöveteleken szerzett sikerélmények növelik a tanulók motiváltságát és így még sikeresebbek lesznek.

Rövid távú célunk a kulcskompetenciák fejlesztése, hosszú távú célunk pedig a gyermekek személyiségfejlesztése, a kulturális, szociális hátterükből adódó hátrányok csökkentése, az együttműködési készség kialakítása és a közösségfejlesztés.

Célcsoportunk az iskola tanulói, főként az alsó tagozat, amely magába ***foglalja az autista csoportot, a fejlesztő csoportot és az értelmileg akadályozottak csoportjait.***

A ***Mikulás-ünnepély*** mindig vidám hangulatú, várakozással teli, minden tanulónk kap édességcsomagot. Az évek során szép szokás alakult ki: szakiskolás tanulóink műsorral és maguk készítette ajándékokkal kedveskednek a legkisebbeknek.

Az ünnepek sorában fontos helyet foglal el a ***Karácsony.*** Intézményünk valamennyi területe képviselteti magát a műsorban, ezzel ajándékozzák meg az egész iskola közönségét és vendégeit. A közös ünneplést a szülőkkel együtt szervezett osztályszintű karácsony követ.

Anyák napján a kisiskolás korosztály együtt köszönti műsorral, virággal, maguk készítette ajándékkal az édesanyákat, nagymamákat.

Nemzeti ünnepeinket méltó megemlékezésekkel, faliújságok, plakátok készítésével köszöntjük. Szobrokat, műemlékeket keresünk fel, virágot, zászlót, gyertyát viszünk.

A pákozdi csata emlékére szeptember 29-én akadályversenyt rendezünk.

Október 6-án **az** ***aradi vértanúk*** tiszteletére emléktúrát rendezünk, közösen nézzük meg az ünnepről szóló filmet, köszöntőket.

Az ***1956-os forradalomra*** szakiskolai évfolyamok, az ***1848-as forradalomra*** pedig a felső tagozat műsorával emlékezünk meg iskolai szinten.

Szakiskolai osztálykeretben emlékezünk meg a ***kommunista diktatúra és a holokauszt*** áldozatairól.

Novemberben **az *egészségügyi hónap*** keretében előadásokat és vetélkedőt, szakiskolások részére felvilágosító, drogmegelőzési programokat tartunk.

Májusban a ***Madarak és fák napját*** a természetben töltjük, kirándulunk, ahol a túra keretében vetélkedőkkel, feladatokkal tarkított programokat kínálunk.

A ***Montágh - napok*** keretében közös játékok, vetélkedők, kirándulások, sportolás vár tanulóinkra, esetenként meglepetés-programként gyógylovaglást, sétarepülés is tudunk kínálni.

A szakiskola végzős tanulói részére ***szalagavató ünnepélyt*** szervezünk a farsangi időszakban.

V.4.4. Versenyek, vetélkedők

Hagyományt teremtettünk **a *házi versenyekkel, vetélkedőkkel***. Nagy érdeklődés kíséri a szavaló és prózamondó versenyt és szakmai ismeretek vetélkedőit. Megyei és országos ***tanulmányi, kulturális vetélkedők* és *rajzpályázatok*** aktív szereplői tanulóink, ahol rendszeresen helyezéseket érünk el.

Kiállításokat szervezünk tanulóink rajzaiból, amelyek iskolánk folyosóit díszítik és állandó a frissítés. Nagy tetszést aratnak időszakos kiállításaink, amelyeket tanulóink technika órákon, napközis foglalkozásokon, szakmai gyakorlatokon készítenek.

A csoportok közötti ügyességi ***vetélkedők,*** mozgásos játékok, őszi és tavaszi labdarúgó bajnokságok nagy népszerűségnek örvendenek.

Intézményünk rendszeresen képviselteti magát a megye kulturális, tanulmányi és sport versenyeken, ahol szép helyezéseket érünk el.

Iskolánk ***sportélete, versenysportja*** kiemelkedő. Hosszú idő óta atlétáink az értelmi fogyatékosok országos és világversenyein értékes helyezéseket, érmeket szereznek, Európa és világbajnok, paralimpiai helyezést elért tanulóink vannak.

V.5. A GYERMEK – ÉS IFJÚSÁGVÉDELMMEL KAPCSOLATOS FELADATOK

A gyermek – és ifjúságvédelmi tevékenység átfogja az intézmény egészét azzal a céllal, hogy biztosítsa a gyermekeket megillető jogok érvényesülését, védő - óvó intézkedést tegyen a rászorulók érdekében, őrködjön a veszélyeztetett, a hátrányos helyzetű gyermekek elviselhető életlehetőségei felett.

Feladatatunk a tanulók életkori szakaszaihoz kötötten tér el, figyelve a kisiskoláskorúak igényeit.

A gyermekvédelmi tevékenység fontosabb feladatai:

- *óvodás és kisiskolás korúaknál* a tanulók elemi szükségleteinek (élelem, ruházat, tanszer, pihenés) ellátása a családban,

- a tanuló egészséges fejlődéséhez szükséges nevelési légkör biztosítása és a testi épségének megóvása a családon belül és a családon kívül,
- a tanuló egészségi állapotának figyelemmel kísérése, rendszeres ellátás biztosítása az iskolaorvosi szolgálaton keresztül, az iskolafogászati rendelésekkel, a szakorvosi ellátás (szemészet, fülészet, ortopédia, stb.) és segédeszközök hozzáférhetősége igény szerint,
- a tanuló intézményes ellátása, az iskola valamennyi szolgáltatásának biztosítása (ügyelet, étkezés, fejlesztő foglalkozás, felzárkóztatás, stb.) a tanuló igénye szerint,
- a család szociális és anyagi helyzetének megfelelően a különféle támogatások – pénzbeli és természetbeli – felkutatása, a hozzájutás segítése, támogatása, valamint tanácsadás a családellátó tevékenységhez,
- segítségnyújtás a kulturált szabadidőtöltéshez, az életkoruknak, fejlettségüknek megfelelő rendezvényeken történő részvételhez,
- biztosítani a nyári tábort, üdülést – ehhez anyagi erőforrást keresni,
- gyors és hatékony intézkedést tegyen a gyermeket veszélyeztető helyzetben,
- folyamatosan ellenőrizni a tanuló eredményeit, a rendszeres iskolába járást – szükség esetén eljárást kezdeményezni,
- segítséget nyújtani a romaközösségből érkező gyermekeknek a kulturális, szociális hátrányaik csökkentése érdekében, a szabályok, normák elfogadásáért.

A serdülőkorú tanulók ellátásával kapcsolatosan a gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok az alábbi területeket érintik:

- a családi minta, a törődés, az érzelmi kötődés mennyire szolgálja a tanuló erkölcsi, érzelmi, értelmi fejlődését,
- milyen kortárscsoportban vesz részt, mennyire ellenőrzött a tevékenységük, szabad mozgásuk,
- használ-e a tanuló egészségére káros anyagokat, szereket, folytat-e korára, fejlődésére káros életmódot,
- folyamatos ellenőrzést, nyomon követést igényel a hátrányos helyzetű és veszélyeztetett környezetben nevelkedő fiatal otthoni életformája, ellátása, pihenése, különös tekintettel a cigány etnikumban élő fiatalok esetében,
- a rendszeres iskolába járás elérése, a tanulmányai befejezése, a pályaválasztás és eredményes beiskolázás érdekében,
- segélyekkel, támogatásokkal javítani a család, a tanuló szociális helyzetét, elemi szükségleteinek kielégítését,

● bekapcsolni az iskolai tevékenységekbe, felzárkóztatásba, tehetséggondozásba, a sportköri munkába, az iskolán kívüli kortárscsoportok tevékenysége,

● életkorának, fejlettségének megfelelő kulturális programokra mozgósítani, üdülést szervezni,

● folyamatos, őszinte érzelmi kötődést biztosítani, amelyben problémáit nyíltan feltárja.

V.6. A DIÁK, SZÜLŐ ÉS AZ ISKOLA EGYÜTTMŰKÖDÉSÉNEK FORMÁI, TOVÁBBFEJLESZTÉSÉNEK LEHETŐSÉGE

Intézményünk figyelembe veszi, betartja és betartatja azokat a törvényeket és rendeleteket, amelyek a gyermekek, a szülők jogait és kötelességeit tartalmazzák. Úgy alakítjuk ki az intézmény működését, hogy abban optimálisan érvényesüljenek a jogszabályok.

V.6.1. A diákok jogainak és kötelességeinek érvényesülésével összefüggő feladataink

● A házirend feleljen meg a törvényes előírásoknak. Felülvizsgálatát széleskörű közvélemény kutatás előzi meg. A tanulók részéről a DÖK szervezésében történik, a szülők véleményét a szülői munkaközösség fogalmazza meg, a nevelőtestület tapasztalatait, megerősítő illetve változtató indítványait figyelembe véve alakítjuk a reális igényeket figyelembe véve.

● A diákok védelmében megkülönböztetett figyelmet kap a nevelőtestület egységes szemlélete alapján:

– az értékelés
– ellenőrzés
– osztályozás
– tanulóink kulturált érintkezési formái
– tanulóink külső megjelenésére, gondozottságára, ápoltságára vonatkozó elvárás, ebben való segítségnyújtás formái és módjai
– lehetséges fegyelmezési módok
– jutalmazási módok egységes alkalmazása
– a tanuló személyes adatainak védelme

Valamennyi érintett terület szabályozása ***a házirendben*** történik.

V.6.2. A szülői szerep intézményünkben

A szülő intézményünkben háromféle szerepben van jelen:

1. a gyermek gondozójaként és nevelőjeként

2. a tanuló törvényes képviselőjeként

3. iskolahasználóként

A szülői jogok érvényesítéséhez az iskola az alábbi területeken kívánja segíteni a szülőket:

- A szabad iskolaválasztás lehetősége mellett kínálunk olyan szakmai segítséget, amely segíti a szülőt a sérült gyermeke számára leginkább megfelelő iskola megválasztásában. Ennek érdekében tájékoztatjuk iskolánk szervezeti és működési körülményeiről, tanulóiról, a fejlesztő munkánkról, szakmai és tárgyi feltételeinkről.

  Lehetőséget biztosítunk az iskola megtekintésére szülőnek és gyermeknek egyaránt.
- Igyekszünk napi munkakapcsolatot kialakítani (elsősorban az 1.-4. évfolyam esetében), hogy biztosítsuk a folyamatos tájékoztatást, és a problémák kezelésébe a szülőt is bevonjuk. Írásbeli értesítést alkalmazunk az iskola eseményeivel kapcsolatban.
- A rendszeres családlátogatást az együttműködés alapjaként kezeljük. Szükség esetén bevonjuk a pedagógiai segítőket, a gyermekvédelem képviselőit.
- Naprakész tájékoztatást, szoros együttműködést alakítunk ki a tanuló egészségi állapotát, orvosi ellátását, gyógyszeres kezelését illetően.
- A tanulók lelki egészsége védelmében a nyitott, őszinte együttgondolkodást szorgalmazzuk a családdal.
- Segítségnyújtás átmeneti vagy tartós családi, együttélési, anyagi gondok kezelésére, bevonva a társintézményeket is.
- A szülők véleményét és segítségét is igényelve szervezzük az iskolai rendezvényeket, hagyományőrző programokat.

A szülők bevonásával, tudatos felvilágosító munkával készítjük elő tanulóink továbbtanulását, pályaválasztását. Szülői fórumokon tájékoztató előadásokat tartunk, konzultációkat kínálunk.

- A szülői szervezetek jogainak figyelembevételével biztosítjuk az iskola életét érintő programok, szabályok véleményezését.

- A gyermekek védelmében, érdekeik képviseletében lépünk fel és a meggyőzéssel igyekszünk az érintett szülőket kötelezettségeik teljesítésére bírni. Ennek eredménytelensége esetén élünk a jog által biztosított lehetőségekkel.
- Évi három alkalommal szülői értekezletet tartunk, fogadóórát, nyílt napot szülői igény szerint szervezünk.
- A szülőknek, családtagoknak biztosítjuk az intézménybe lépést és benntartózkodást az előzetesen elfogadott és ismertetett szabályok szerint.
- A szülők iskolahasználói jogait kiemelten tiszteletben tartjuk a tanórán kívüli, a nem kötelező, választható tanórák, a felzárkóztatás, a tehetséggondozás, a nyári napközi és táborok szervezésében, valamennyi többletszolgáltatás esetében.

- Megkülönböztetett figyelemmel kísérjük, és szakmai elkötelezettséggel kezeljük azt a tényt, hogy a szülő a gyermeke különleges gondozási és nevelési szükségletének kielégítése céljából választotta intézményünket.
- Segítjük a szülőket, családokat abban, hogy eljussanak problémáikkal a sérült embereket képviselő szervezetekhez, alapítványokhoz, és azok szolgáltatásait igénybe vegyék gyermekeik érdekében.

V.7. BEILLESZKEDÉSI, MAGATARTÁSI NEHÉZSÉGEKKEL ÖSSZEFÜGGŐ PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉG, FELZÁRKÓZTATÁS ILLETVE A TEHETSÉG, KÉPESSÉG KIBONTAKOZTATÁSÁT SEGÍTŐ TEVÉKENYSÉGEK

V.7.1. Felzárkóztatás, tehetséggondozás, egyéni fejlesztés

Pedagógiai programunk elkészítésénél alapul vettük a Nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvényi előírásait és a 20/2012. (VIII.31.) EMMI a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló rendeleteit. A törvény meghatározza évfolyamonként a heti kötelező tanórák számát, a kötelező egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozások megszervezésének heti időkeretét, valamint a nem kötelező, választható tanórai foglalkozások évfolyamra lebontott heti időkeretét és az egyéni fejlesztés időkeretét.

A törvényben meghatározott kötelező, nem kötelező, tanórai és a tanórán kívüli, valamint rehabilitációs célú foglalkozásokat az alábbi pedagógiai elvek alapján szervezzük:

Tanulóink iskolai fejlesztésében figyelembe vesszük, a tanulási nehézségeiket, sajátos nevelési szükségleteiket, amelyek kielégítéséhez határozzuk meg a célokat, a fejlesztési tartalmakat és eljárásokat. Mindehhez igazítjuk az iskola belső életét, szerkezetét, a kiegészítő szolgáltatásokat.

Az egyénre szabott nevelés - differenciált tartalmakban, módszerekben, terápiás eljárásokban - a tanórákon, a kiscsoportban, az egyéni fejlesztő, és a rehabilitációs órákon valósul meg.

Az optimális bánásmóddal, a szükséges pedagógiai többletszolgáltatásokkal, a tanulási és értelmi akadályozottság miatt fellépő magatartás probléma kezelése eredményhez vezet.

A sajátos elvek, célok és a terápiás célú iskolai műveltségtartalom, valamint az alkalmazott szervezeti keretek is az értelmi fogyatékos tanulók eredményes nevelhetőségét szolgálják.

Az értelmi fogyatékos tanuló adottságai között sok a nevelés szempontjából kedvezőtlen elem. Ennek okán az átlagos nevelés náluk nem hoz kellő eredményt, csak a szükséglethez igazított gyógypedagógiai megsegítés, amely figyelembe veszi a testi - lelki állapotokban rejlő nevelést nehezítő tényezőket és az életkori sajátosságokat, a módosult pszichés funkciókat.

Képességek, készségek fejlesztése a tanulók felzárkóztatásához, tehetséggondozáshoz, egyéni fejlesztéshez:

<u>Óvoda</u>

A gyermekek az önállóság terén különböző fejlettséget mutatnak. Önállóságuknak gátja lehet az esetleges társuló fogyatékosság. Az optimális fejlesztés a transzferhatás következtében az egész személyiségre hat, a gyermek pszichomotoros fejlesztését szolgálja. Így nem egymástól elkülönült funkciótréning zajlik, hanem egyidejűleg több funkció fejlődését segíti a komplex környezet. Az óvodának tehát alapozó szerepe van e téren. Az önállóság bizonyos területei nem csak a gyermek életkorától függnek, hanem fiziológiai érettségétől, mozgásos ügyességétől (öltözés) s nem utolsó sorban értelmi állapotától.

Fejlesztési területek:

- Önkiszolgálás
- Mozgásfejlesztés
- Anyanyelvi nevelés, kommunikációs készség fejlesztése
- Vizuomotoros készség fejlesztése
- Játékra nevelés
- Egyéni fejlesztés
- Zenei nevelés alapjai
- Művészeti nevelés

Kiemelt célok:

Helyes érzékelés, észlelés kialakítása, az emlékezet és figyelem fejlesztése.
Nagymozgások fejlesztése, finommozgások kialakítása és fejlesztése.
Motiváltság kialakítása a pozitív érzelmi hatásokra támaszkodva.

Kiegészítő terápiák:

- FROSTIG terápia
- Logopédiai fejlesztés
- HRG gyógyúszás
- DSGM terápia
- Terápiás lovagoltatás
- Kutyaterápia
- Konduktív fejlesztés

- Gyógytorna
- Ayres- terápia elemei

<u>Alsó tagozat</u>

A megismerő képesség, az emlékezet, a figyelem fejlesztése az észlelés képalkotás folyamatain keresztül, a cselekvésszabályozás belső folyamatainak kialakítása, fejlesztése, a beszéd formai és tartalmi oldalának megerősítése a következő területeken valósul meg:

Gondolkodási képességek fejlesztése

Fejlesztési feladatok:

a pontos *érzékelés* kialakítása - felismerése: tárgyak, személyek, jelenségek felismerése, megnevezése, felsorolása;

összehasonlítás: tárgyak, tárgyképek tulajdonság szerinti összehasonlítása

(szín, alak, forma, nagyság, mozgás, mennyiség) a feltárt lényeges tulajdonság alapján a hasonló és megkülönböztető jegyek, több szempontú összehasonlítása stb.)

differenciálás: tárgyak, személyek, jelenségek, mennyiségek csoportosítása a jellemzők alapján, a jellemző jegyek említésével, megkülönböztetés a minőség és mennyiség alapján, rendezés pl. nagyság, szín-színárnyalat, mozgás szerint.

A gondolkodási funkciók fejlesztése nem nélkülözheti *az **emlékezet, a figyelem, a koncentráció*** folyamatos fejlesztését.

Az ***emlékezetnél:*** személyek, tárgyak, szimbólumok megjegyzése, felsorolása, egymásutánisága, szekvenciák megjegyzése, cselekedetekre, cselekvésre, történésre visszaemlékezés, tárgyakhoz, ***személyekhez kapcsolódó tevékenység felidézése stb.***

Figyelem: egyszerű, majd bonyolultabb utasítások végrehajtása, meghatározott cselekvés elvégzése, gyors reagálás az utasításokra, többféle mozgás, vagy cselekvés, végrehajtása egymásután, összpontosítás a feladatra, céltudatos feladatvégzés, próbálgatás, önellenőrzés.

A motoros képességek fejlesztése:

A motoros képességek fejlesztésének célja és feladata a testvázlat kiépítése, a különböző testhelyzetek tudatos érzékelése, változtatása, a testrészek mozgatása különböző testhelyzetekben, a saját testhez viszonyított irány- és térbeli helyzet felismerése, nagymozgások lendületes végzése, egyensúlygyakorlatok, ügyességi gyakorlatok.

Finommozgás fejlesztése, vizumotoros koordináció kialakítása. Mozgások megkülönböztetése - tempó, erősség, ritmus szerint.

Tér- és időbeli tájékozódási képesség alakítása

Térbeli helyzet felismerése megnevezése - fent-lent, elöl-hátul-középen stb.

Térbeli helyzetek megfogalmazása - relációs szókincs fejlesztése.

Időbeli tájékozódás: történésekre, cselekvésekre visszaemlékezni - időpont (mikor?); időköz (mettől-meddig?), az idő ritmusa a természet ritmusa, ritmikusan ismétlődő állapotok megfigyelése.

Kommunikációs képességek fejlesztése:

A beszédkésztetés, beszédkedv fokozása, (a koncentráció, a figyelem fejlesztésével), ösztönzés, beszédminták, helyes légzéstechnika, beszédtagolás, (rigmusok, mondókák, gyermekversek) szünettartás, beszédhangok, toldalékok pontos, tiszta ejtése, fonematikus hallás fejlesztése, a beszédhelyzethez alkalmazkodó hangerő, hanglejtés, beszédtempó, ritmus. A szókincs gyarapítása, aktivizálása, helyes ejtés, az olvasott, a tanult témához kapcsolódó szógyűjtés, kifejezések beépítése a beszélt nyelvbe.

Az olvasás - írás tanulásában mutatkozó fejlődési lemaradások, nehézségek leküzdésének feladatai: az olvasás irányának gyakorlása, sortartás, sorváltás, magánhangzók differenciálása (időtartam, ajakállás, artikulációs mozgás szerint) mássalhangzók megkülönböztetése zöngés, zöngétlen, betű-felismerési gyakorlatok, hanganalízis, összeolvasási gyakorlatok.

Írásmozgás fejlesztése: a ceruzamozgás, görcsös, szaggatott lassú írásmozgás korrekciója, írásmozgások, mozdulatok gyakorlása, a fonetikus írás hibái, a hangok, betűk közötti asszociációs kapcsolat megerősítése.

Szociális képességek fejlesztése:

Szociometriai felmérés alapján fejlesztendő terület meghatározása. Megfelelő kötődések, viszonyulások kialakítása, szabályok felismerése, értelmezése, betartása, a társas viselkedés formáinak ismerete, gyakorlása, önfegyelem, kialakítása. A szociokulturális hátrányokból eredő nem megfelelő viselkedési formák megváltoztatása.

<u>Felső tagozat</u>

Az 5 – 8. évfolyamokon az első fejlesztési egységben felsorolt korrekciós területek és feladatok ismétlődnek, de tartalomban, mennyiségben követik a tanulók életkori sajátosságait, fejlettségét, az elvárható tudást.

A felsoroltakon túl a habilitáció, a rehabilitáció kiemelt területe és feladatai a következők:

A korrektív célú fejlesztés a második és a harmadik pedagógiai szakaszon a megelőző évekre alapozva folytatódik. A fejlesztésnek fokozottabban kell szolgálni a <u>harmonikus személyiség</u> alakítását, az önfegyelmet, a tudatos magatartást, a céltudatos feladat- és munkavégzést.

Gondolkodási képességek fejlesztése:

Feladat: - az újonnan szerzett és a már meglévő ismeretek között kapcsolat kialakítása, a lényeges - megegyező és eltérő jegyek - kiemelése, összehasonlítások, eltérések, különbségek megfogalmazása, differenciálása, - a verbális szint megerősítése gyakorlása feladatokon, műveleteken, feladat- és műveleti rendszerekben, (az általános, a különös, a fölé-

mellérendeltség, egyidejűség, a szempontváltás, a megfelelő gyűjtőfogalomba való besorolás stb.)

A ***kognitív képességek:*** fejlesztésében a verbális szint megerősítése kerül előtérbe, a műveletek, feladatmegoldások, menetének értelmezése, a szabályok alkalmazása analóg feladatokra, ok-okozati összefüggések keresése, a rendszerezési, a kommunikációs képesség fejlesztése, a történelmi időbe való tájékozódó képesség *megerősítése.* Törekvés a kulturális, szociális hátrányok felszámolására, a kortárscsoportba történő visszavezetésre, beilleszkedésre.

Tanulási képességek:

Feladat: a szándékos tanulás, az önálló, a meghatározott célra irányuló tanulás kialakítása, önálló tanulási módszerek, technikák gyakorlása, az önellenőrzés formái, koncentráció a tanulás idején - zavaró ingerek kiszűrése, a kudarc, a nehézség leküzdése, újrakezdés, próbálgatás, ismétlés.

Kommunikációs képességek:

Feladat: az összefüggő beszéd megerősítése, javítása sokféle kommunikációs helyzetben, nyelvi készségek fejlesztése konkrét tanulási folyamatban, a nyelvi megnyilatkozások tartalmi - formai alakítása, gyakorlati információközlések szóban, írásban, szövegértelmezés az olvasottak alapján, szövegalkotás szóban, írásban, grammatikai gyakorlatok, a helyesírási hibák elemzése, ok feltárása (hiányos szabályismeret, a gyakorlás, az automatizáltság hiánya, beszédhiba következménye stb.), az okokra irányuló fejlesztő feladatrendszer.

A társadalmi beilleszkedés érdekében a társas kapcsolatok fejlesztése, a konfliktust kerülő és feloldó magatartás erősítése, felkészítés a családi szerepekre, az önálló életvezetésre. A szabályok, normák elfogadása is hozzátartozik a fejlesztéshez.

Gyermekeink életében fontos szerepe van a ***művészeti nevelésnek***. A személyiség tovább fejlődéséhez nélkülözhetetlen az esztétikummal való rendszeres találkozás és a befogadói aktivitáson túl a cselekvő, alkotó esztétikai értékű aktivitások kibontakoztatása. Intézményünkben az „EFOP 3.2.6.-1-2016-00001 A tanulók képességkibontakoztatásának elősegítése a köznevelési intézményekben pályázat keretében zajlik a művészeti nevelés. A projekt keretében, a Magyar Képzőművészeti Egyetem partnerintézményeként, a partner egyetem által biztosított tananyagok és módszertani támogató dokumentumok ismeretében az intézményünk által kiválasztott szakmai programok tananyagát, módszertanát a helyi tantervünknek megfelelően felhasználjuk, alkalmazzuk a tanórai tevékenységekben (beleértve a fakultációkat, a projekt alapú vagy az epochális tanulásszervezési formákat is), valamint a tanórán kívüli egyéb nevelő-oktató munkában, a helyi tantervi és tantárgyi programoknak megfelelően a szakkörökben, a szabadidős tevékenységek során, nyári táborokban.”

<u>Szakiskola:</u>

Célja:

- az értelmi fogyatékos fiatalok szocializációja eredményes társadalmi integrációja.
- A fogyatékosságból eredő hátrányok csökkentése, megelőzve a további másodlagos tünetek megjelenését.
- Olyan fejlesztő programok kidolgozása, amely a tanulók sajátos nevelési igényére épül és egyedi tulajdonságainak fokozatos kibontakozását szolgálja.
- A fejlesztés a tanítás tanulás folyamatában megmutatkozó fejletlen vagy sérült funkciók korrigálására, kompenzálására, az eszköztudás fejlesztésére, felzárkóztatásra, tanulástechnikák elsajátítására, szociális képességek fejlesztésére, az önálló életvezetésre irányul és a programokon, tréningeken keresztül valósul meg.

A fejlesztő program fő területei:

- elméleti ismeretek
- életpályamodell kialakítása, célkeresés
- kudarcok feldolgozása
- serdülő és ifjúkor problémái
- általános és személyes konfliktusok kezelése, drámapedagógiai foglalkozások szervezése
- feszültségoldás művészetterápiával
- még teljesebb tehetséggondozás a Tehetségpontokhoz való csatlakozással
- felnőtt élet problémái, családi életre nevelés
- tanulást, tanulási sikereket befolyásoló tényezők (tanulási stílus, stratégia, igényszint, teljesítmény szint, siker és kudarc orientáció)

Készségfejlesztő iskolai program:

- a kognitív szféra fejlesztése (figyelem, megfigyelés, képzelet, gondolkodás, kreativitás, olvasási készség, lényeglátás, fogalmazási készség, vitakészség)
- motivációs bázis fejlesztése, tanulással kapcsolatos attitűd megváltoztatása
- manipulációs készségek fejlesztése
- szociális készségek, érzelmi intelligencia fejlesztése (együttműködés, elfogadás, empátia)
- kommunikációs érintkezést fejlesztő gyakorlatok, a verbális kommunikáció fejlesztése
- pályaválasztási tanácsadás (mire vagyok alkalmas, milyen lehetőségeim vannak?)

A célok megvalósulása

A nevelési céljaink megvalósulását szolgálják a túrák, kirándulások, múzeumlátogatások és a különféle szabadidős tevékenységek. A számtalan szituáció, a különféle élethelyzetek gazdag

tapasztalati anyagot szolgáltatnak az egyes tanuló személyiségének alakításához, a közösségfejlesztéshez.

A szolgáltatások az étkezések és a táborok egy részének kivételével ingyenesek, a szülők tájékoztatásával és jóváhagyásával - esetenként részvételükkel - szerveződnek.

A programok, a szabadidős tevékenységek a tanulók képességfejlesztését és a szociális juttatások igénybevételét biztosítják. A sokrétű, a szerteágazó konkrét tapasztalatgyűjtés a tanulók szocializációs képességeit fejlesztik az információk, a benyomások a spontán és szándékosan szerzett ismeretek körét tágítják, a tanulás, a kíváncsiság felkeltését segítik.

Mintát adnak a tanulónak a tartalmas szabadidőtöltésre, képességei kibontakoztatására. Az iskola által nyújtott szolgáltatás a magatartási, beilleszkedési zavart mutató tanulók helyzetén is javít azzal, hogy tartalmas elfoglaltságot kínál, viselkedési mintákat ad számukra a különböző élethelyzetekben. Sikerélményhez juttatja őket, társas kapcsolataikat ápolja, szélesíti.

A tanórán kívüli tevékenységben bőven kínálkozik lehetőség a kulturális, a szociális háttér miatt hiányosságokat mutató tanulók felzárkóztatására. Az érintkezési formák, elvárások bemutatásával, játékos gyakorlásával, a test, a ruházat tisztántartásának elsajátításával, a kulturált étkezési szokások megtanításával, a közlekedési eszközökön, a nyilvános helyeken történő viselkedés szabályainak gyakorlásával - és számtalan praktikus ismerettel igyekszünk visszavezetni ezeket a tanulókat a kortárscsoportba, elfogadásukat, befogadásukat biztosítani. Ezzel együtt a saját kultúrájukat, hagyományaikat ápolhatják - ehhez segítséget, támogatást kapnak - az osztályközösségben, az iskolai rendezvényeken, a kulturális megmozdulásokon.

A csoportok szervezésében alapelvként fogadjuk el az alábbiakat:

- minden tanuló szükségleteinek, igényeinek megfelelően kapjon ellátást a habilitációs, rehabilitációs foglalkozásokon;
- valamennyi rászoruló tanuló egésznapos oktatásban, tanulószobai ellátásban részesüljön
- a szakiskolai évfolyamokon szülői igény szerint tanulószobai foglalkozást biztosítunk;
- minden tanuló vegye igénybe a kedvezményes étkezést – reggelit, ebédet, uzsonnát,
- A tehetséggondozást szolgáló foglalkozások előzetes felmérés, pedagógiai javaslat alapján szerveződnek – a szülők bevonásával, a jól működő funkciók fejlesztésére. A tehetséges tanulók iskolán kívüli foglalkoztatásához is segítséget nyújtunk – egyesületek, klubok megkeresésével.

A tábori, a nyári napközis és ügyeleti ellátásban részesített tanulók:

- a tanulói, a szülői igények elsődlegesen érvényesüljenek az egyes szolgáltatásokban;
- a kiválasztásnál meghatározó a rászorultság, a szülői gondoskodás milyensége, a család szociális helyzete, a tanuló egészségi állapota, veszélyeztetettsége;

- a nyári tanulói ügyelet előzetes felmérése, szülői szándék-nyilatkozat alapján történik, kiemelten kezelve a veszélyeztetett, a hátrányos, a szociálisan rászoruló tanulókat;
- a tanulók reggeli és délutáni ügyelete a szorgalmi időben folyamatosan működik – minden tanuló számára nyitott, hozzáférhető ellátás.

V.7.2. A tanórán kívüli szolgáltatások köre

A tanórán kívüli iskolai szolgáltatások:

A tanulók reggeli és délutáni ügyeletének ellátása.

Napi háromszori étkezés (reggeli, ebéd, és uzsonna) biztosítása igény és rászorultság szerint

A **mindennapi testedzés a tornateremben, az uszodában vagy a szabadban**.

Nkt.27. § (11) bekezdés szerint: *„Az iskola a nappali rendszerű iskolai oktatásban azon osztályokban, ahol* közismereti oktatás *is folyik, megszervezi a mindennapos testnevelést heti öt testnevelés óra keretében, amelyből legfeljebb* heti két óra

a) a kerettanterv testnevelés tantárgyra vonatkozó rendelkezéseiben meghatározott, műveltségterületi *oktatással,*

b) iskolai sportkörben *való sportolással,*

c) versenyszerűen *sporttevékenységet folytató igazolt, egyesületi tagsággal rendelkező vagy amatőr sportolói sportszerződés alapján sportoló tanuló kérelme alapján a tanévre érvényes versenyengedélye és a sportszervezete által kiállított igazolás birtokában a sportszervezet keretei között szervezett* edzéssel *váltható ki.”*

Intézményünk biztosítja az iskolai sportkör működését**.** Az iskolai sportköri foglalkozások megszervezéséhez – sportágak és tevékenységi formák szerint létrehozott iskolai csoportonként – hetente legalább kétszer negyvenöt perc biztosítható tömegsport keretében. Az egész napos iskola és napközi működése lehetővé teszi a mindennapos testnevelés keretében a heti 5 óra ellátását, udvari mozgás, séta, játszótéri mozgásos játék, erdei séta beiktatásával.

Klubok, szakkörök a tehetséggondozásra, a képességfejlesztésre.

A könyvtár használata, könyvek kölcsönzése, könyvtári foglalkozások igénybevétele.

Felkészítés kulturális és sportversenyekre, vetélkedőkre, tanulóknak hirdetett iskolai és iskolán kívüli versenyekre.

Eseti és igény szerinti egészségügyi ellátás a házon belül, és a szakrendelés igénybevételéhez nyújtott segítség

A környező (könnyen megközelíthető) kulturális szolgáltatások közös, csoportos igénybevétele - múzeumok, kiállítások, műemlékek megtekintése mozi és színházlátogatás alkalmanként

Táborok, túrák szervezése, bonyolítása tanévben és szünidőben.

Segélyezési lehetőség biztosítása.

A tanórán kívüli szolgáltatások szervezeti formái:

Sportkör – atlétika, tömegsport, asztalitenisz, labdarúgás, zsinórlabda

Az iskolai sportélet a sportkör tevékenységével egészül ki. Alapvető célja a tehetséggondozás, az erőnlét, az ügyesség, az állóképesség fejlesztése, a harmonikus, összerendezett mozgás kialakítása. Egy-egy sportágban kiemelkedő tanulók versenyekre történő felkészítése is a sportkörön belül történik. Sportágak szerint külön fiú és leány csoportok működnek.

Egyéb tevékenységi formák

Kiegészítő ismeretek nyújtása, a képességek fejlesztése, a tehetséggondozás céljából és a tanulók érdeklődésének kielégítésére. Működnek egyéb tevékenységi formák is.

Így a kreativitást fejlesztő, a műveletek elvégzését segítő eszközök használatának elsajátítása az informatika világának megismerése, a szorobán alkalmazása.

Az iskola gyógypedagógusai látják el a tanulócsoportok heti kötelező tanóráit, a rehabilitációs órákat, a nem kötelező, választható tanórákat, valamint a tanórán kívüli tevékenységet.

A irányított szabadidő az alsó tagozatos sérült kisgyermek számára a tapasztalatszerzés, az örömszerzés színtere. Nagy szerepet szánunk az óvodai életből az iskolába történő átvezetésnek. Ezért meghatározó tevékenységük a játék, amely a közös, az együttes élményszerzést és tevékenységet is biztosítja. Előtérbe kerülnek a szerepjátékok, az egyszerű szabályjátékok, a mozgásos, a mimetikus játékok. A célszerű válogatott játékokat terápiás céllal, elsődlegesen személyiség-terápiák megvalósításának okán alkalmazzuk. A különféle készségfejlesztő játékok a hiányosan működő funkcióik javítását, korrigálását hivatottak szolgálni. A játékos tevékenységhez, a szabadidőben szerzett képességfejlesztéshez megfelelő színtereket rendelünk pl. tornaterem, uszoda, zsibongó, osztályterem, vagy a szabadban, a közeli „Gesztenyés-ligetben”, parkban.

V.7.3. Habilitáció, rehabilitáció. az egyéni fejlesztés

Csoportbontással, párhuzamos órák szervezésével látható el a rehabilitációs célú foglalkozás valamennyi évfolyamon, valamint a logopédiai kezelést biztosító foglalkozás az 1-4. évfolyamon. Ez összességében (az évfolyamra megállapított órák mértékében) többletterhelést jelent a pedagógusok által ellátandó heti kötelező órák tekintetében.

A rehabilitációs célú foglalkozások évfolyamok közötti átcsoportosítása (a törvény szerint) a tanulócsoportok igénye, szükséglete szerint történik. Az iskolakezdés idején az alapvető kultúrtechnikák alapozása éveiben - a sérült funkciók működőképességének megteremtésére, a képességek fejlesztésére, kompenzáló funkciók kialakítására, terápiás megoldások alkalmazására van szükség.

A rehabilitáció és habilitáció célja olyan készségek, képességek, jártasságok kialakítása, amelyek segítik a tanulást, a beilleszkedést és a társadalmi integrációt.

A fejlesztés területei:

- multiszenzoriális (ezen belül: vizuális, akusztikus, taktilis észlelési folyamatok)
- motorikus képességek: mozgás, manualitás
- figyelem fejlesztése
- téri tájékozódás és lateralitás
- megismerő tevékenység (ezen belül az észlelési, megfigyelési tevékenység)
- rövid és hosszú távú emlékezet fejlesztése
- beszéd és nyelvi készségek
- képzelet fejlesztése
- önellenőrzés, önértékelés
- magatartási problémák csökkentése, kiküszöbölése
- érzelmi, akarati, szociális fejlődés megerősítése

Az ***érzékszervi,*** tudatos ***észlelési folyamatok*** fejlesztése, a szín és formaérzékelés, azok differenciálása az óvodáskor és a bevezető szakasz hangsúlyos feladata, amely a tanulási funkciókat erősíti, differenciáló, összehasonlító képességet fejleszti (hang, betű, mennyiségek megkülönböztetése). A hallás és látás tudatos fejlesztése segíti az alak-háttér megkülönböztetés, a formaállandóság-észlelés kialakítását.

Az észlelési folyamatok tudatosítása, fejlesztése az alak-differenciálás, a mennyiségállandóság, a változások észlelése, tudatos megfigyelése a tanulási tevékenység egyik alapja.

A ***mozgásfejlesztő programok*** feladata a testkép, testfogalom kialakítása, egyensúlyérzék fejlesztése, a vesztibuláris rendszer működésének korrigálása, amely az esetlegesen felhalmozódott gátlások oldását segíti. A nagymozgások fejlesztésén belül az alapmozgások koordinációja, a mozgásritmus fejlesztése a feladatunk.

A finommozgások fejlesztésénél a manualitás fejlesztése, szem-kéz koordináció kialakítása, fejlesztése és a grafopercepció ezen belül az ujjmozgások célirányos fejlesztése speciális ujj-torna végzésével, kézügyesség-fejlesztő játékokkal.

A ***figyelem*** az agy olyan működése, amely a környezet bizonyos részeire reagál. Tanulóinknál a spontán figyelem dominál. Az akaratlagos figyelem erősítése, a figyelem tudatos irányítása, tartósságának, terjedelmének növelése a cél. A szelektív figyelem kialakítása, erősítése a tanulást segítő funkció. Ezt a funkciót erősíti a megfigyelőképesség fejlesztése. Az észlelés, figyelem, megfigyelés fejlesztésére olyan gyakorlatsorokat állítunk össze, amelyek egymásra épülve, egymást erősítve mindhárom területet erősíti.

A téri tájékozódás, lateralitás kialakítása és fejlesztése az olvasás, írás tanítása során a pontos betűfelismerés, a diszlexia- prevenció egyik módszere.

Az emlékezet, memóriafejlesztés már tudatos figyelmi állapotot feltételez. A rövid távú emlékezet megerősítése a feladatmegoldások során alkalmazható. A hosszú távú emlékezet fejlesztésének a célja a tanulás tartósságának a biztosítása, a gondolkodási funkciók erősítése és a verbális memória fejlesztés, a beszédteljesítmény, a kommunikációs készség kialakítása.

A ***beszéd és a nyelvi készség*** fejlesztése a sajátos nevelési igényű tanulóink esetében kiemelt feladat, amelynek alaki és tartalmi elemeit egyaránt erősítjük. Az alaki fejlesztés a logopédia feladata, a tartalmi elemek kialakítása és gyarapítása (szókincsbővítés, főfogalom alá rendezés, mondatalkotás, nyelvhelyességi ismeretek) gyógypedagógusi és logopédusi feladat.

Az életkezdéséhez, a továbbtanuláshoz, az ismeretek bővítéséhez a felsőbb évfolyamokon jelentkezik nagy igény, ahol ennek kielégítése az intézmény alapvető feladata.

Tanulóink kisgyermekkoruk óta rendelkeznek olyan ***képzeleti*** elemekkel, amelyeket a mesevilágból merítenek. Feladatunk a képzelet és a valóságtartalom elkülönítése, a képzelet, fantázia erősítése, amely hozzájárul az olyan tananyag részek megértéséhez és elsajátításához, amelyeket nincs lehetőségük megismerni közvetlen tapasztalás útján.

Az ***önellenőrzés és önértékelés*** az alapozó és fejlesztő szakaszban valósítható meg teljes mértékben, tanulóink ekkorra érik el az ehhez szükséges mentális fejlettségi szintet. Ennek nagy szerepe van a személyiség fejlesztésben, a reális énkép kialakításában, a zökkenőmentes társadalmi integráció megvalósulásához.

A ***magatartási problémák*** kezelését egyéni és kiscsoportos foglalkozások keretében próbáljuk megoldani. Ennek egyik formája az Ayres-terápia alapeleme, a vesztibuláris rendszer fejlesztése.

A problémák megoldásához felhasználjuk a drámapedagógia eszközeit, a helyzetgyakorlatok és szituációs játékok keretében történik a probléma feltárás, helyes viselkedésminták nyújtása egyes esetekre. Eddigi tapasztalataink szerint ez nagyon hatékony módszer, mert egymástól könnyebben elfogadják a kritikát és építik be elemeit viselkedésükbe.

A magatartási problémák megoldásában segít a pedagógusok által megismertetett konfliktuskezelő technikák megismertetése tanulóinkkal, az egészségnevelési programba beépített drogprevenciós stratégia is.

Az ***érzelmi, akarati, szociális fejlődés megerősítése*** az egész iskolai életen végighúzódó feladat, amely a felsőbb évfolyamokon teljesedik ki. Tanulóink mentális sérülése miatt az érzelmi oldal erősítése különösen hangsúlyos.

Tanulóink zökkenőmentes társadalmi integrációjához elengedhetetlenül szükséges a családi életre való felkészítés, az önálló életvezetés, a felnőtté válás előkészítése.

V.8. A PEDAGÓGIAI PROGRAM VÉGREHAJTÁSÁHOZ SZÜKSÉGES NEVELŐ-OKTATÓ MUNKÁT SEGÍTŐ ESZKÖZÖK - ÉS FELSZERELÉSEK JEGYZÉKE

A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának tantervi irányelve módosítása, valamint a Nemzeti alaptanterv értelmében konkretizálja intézményünk a rendelkezésre álló felszerelést és taneszközöket. Célunk, hogy a tartalmai szabályozás szintjén megfogalmazott tartalmakat követő eszközkészlet álljon rendelkezésünkre.

Alapelveink:

- a tartalmi modernizációnak megfelelő felszerelés és eszközkészlet biztosítása,
- a különleges gondozási igénynek, a speciális nevelési szükségletnek megfelelő eszközök, berendezések felmutatása a sajátos nevelési igényű tanulók ellátásához, az iskolai autonómia fejlesztéséhez.

Feladataink:

- az Irányelvnek, a pedagógiai programnak megfelelő felszerelés és eszközök folyamatos nyilvántartása, a bővítés, fejlesztés tervezése, megvalósítása,
- a konkrét eszközkészlet gazdagítása kreatív pedagógiai műhelymunkával,
- folyamatos nyomon követése a fejlesztők-gyártók – forgalmazók által elérhető legújabb taneszközök „nemzedékének”,
- bővíteni azon eszközök jelenlétét az iskolai oktató-nevelő munkában, amelyeket közvetlenül a tanulók használnak képességfejlesztő és terápiás céllal.

Az iskola működéséhez alapvetően hozzátartoznak azon tárgyak és berendezések, amelyek a tanulási képességfejlesztés, a személyiségfejlesztés és biztonsága, komfortja, higiénéje feltételeként szükségesek.

Ezeket a tárgyakat, berendezési eszközöket, audiovizuális eszközöket (amennyiben az nem a tanulás tárgyát jelentik) nem taneszközként tartjuk nyilván.

Fontos a számítástechnikai berendezések szinten tartása, fejlesztése, az elektronikus információhordozók bővítése és a korszerű oktatás, technikai feltételeinek kielégítése.

Eszköz és felszerelésjegyzék*

20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési –oktatási intézmények kötelező / minimális / eszközeiről és felszereléséről 2. számú melléklete alapján. A jegyzékben szereplő eszközök beszerzése, pótlása és ütemezése a fenntartó jóváhagyása alapján folyamatosan történik.

*(A szükséges eszköz és felszerelések listája a mellékletben kerülnek felsorolásra.)

VI. KÖRNYEZETI NEVELÉSI PROGRAM

VI.1. HELYZETKÉP KÖRNYEZETÜNK JELENÉRŐL

> „Mentül tovább élünk, annál inkább látjuk által, hogy az ész, melyre oly büszkék vagyunk, az embernek nem azért adatott, hogy a természet felett uralkodjék, hanem azért, hogy azt követni s annak engedelmeskedni tanuljon."
>
> (Eötvös József)

A környezeti válság jeleit a legkisebb településeinken is érzékelhetjük. Pótolhatatlan értékek vesznek el, semmisülnek meg, állatfajok, növények tűnnek el, természeti környezetünk átrendeződik.

Környezeti erőforrásaink végesek, ezért a fenntartható fejlődésre és az egészséges életmódra nevelés fontos feladatunk. A fogyasztói társadalom mindezt figyelmen kívül hagyva, a piaci érdekeket szem előtt tartva ösztönöz az egyre bővülő fogyasztásra, igényeinket folyamatosan manipulálva. Sokan nem tartják értéknek, az életük minőségét meghatározó tényezőnek a környezet fenntartható harmóniáját, esztétikumát.

A tudományos életben egyre több fórum, konferencia témája szűkebb és tágabb környezetünk jelen állapotának feltárása, megoldások keresése a környezetünk megóvására, a visszafordíthatatlan károsodások megakadályozására.

Több nemzetközi szervezet /pl. UNESCO, ENSZ/ tulajdonít nagy jelentőséget a témának, támogató nyilatkozataikkal ösztönzik a cselekvés centrikus megoldások keresését. Ezek közül néhány a teljesség igénye nélkül:

1977. Tbiliszi /UNESCO/ - ajánlás a környezeti nevelés széleskörű elterjesztéséről.

1992. Rio de Janeiro – **„Riói Nyilatkozat**" – kormányfők akcióprogramot dolgoztak ki és nyilatkozatot írtak alá a Föld jövőjének megváltoztatására, a fenntartható fejlődéshez egyfajta ütemtervvel szolgál. A konferenciának pedagógusokra vonatkozó elsődleges eredménye, az az ajánlás volt, miszerint a környezeti és az emberi fejlődésre vonatkozó ismeretek tanítása váljon az oktatás – hivatalos iskolai és iskolán kívüli oktatás - szerves és fontos részévé.

Ekkor fogalmazódott meg a következő javaslat: *„A kormányzatoknak törekedni kell olyan stratégiák elkészítésére, és naprakészen tartására, amelyek a környezeti és a civilizációs*

problémákat az oktatás minden szintjét átfogó és minden tartalmi kérdéskörét átszövő részévé teszi."

(Agenda 21, 36. fejezet)

1998. A kormány megalkotja a **Nemzeti Környezetvédelmi Programot,** amely szerint a NAT hangsúlyos szerepet biztosít a természetvédelmi oktatásnak. Ennek koncepcióját fogalmazza meg a **Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégia.**

Ennek megfelelően pedagógusi értékszemléletbeli változásra van szükség, amely a környezeti nevelésben szemléleti, tanulásszervezési, módszerbeli és tartalmi változásokat kíván meg.

KÖRNYEZETVÉDELMI HELYZETELEMZÉS INTÉZMÉNYÜNK KÖZVETLEN KÖRNYEZETÉBEN:

Intézményünk az esztergomi ipari park mellett, közvetlenül a TESCO Áruház parkolójának szomszédságában fekszik. Közelünkben van a dorogi Hulladékégető, a KÖGYÓ (Richter Gedeon Rt.), a szlovákiai Párkány KAPPA Papírgyára. A légszennyezés mértéke, az ülepedő por ellen évek óta próbálunk védekezni füvesítéssel, fásítással, a zöld felület növelésével.

A Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium által kiírt pályázatokon több esetben sikerrel vettünk részt. Így vált lehetővé egy kellemes, természetes anyagokból készített játszóudvar kialakítása, facsemeték ültetése, madáretetők, fa hulladéktárolók elhelyezése. Környezetszépítő, faültető programunkat továbbra is szeretnénk folytatni.

Fontosnak tartjuk a **zöld felület növelését** iskolaudvarunkban. A fenntarthatóságra nevelésünk egyik fő célja: hogy tanulóinkban a fenntarthatósághoz kapcsolódó közös tudás kialakításán túl és az ehhez vezető folyamat bejárásán keresztül szemléletváltást készítsen elő. A fenntarthatósággal kapcsolatos problémák, illetve tudásnak kritikus vizsgálatát, mindennapi rutinná kell tennünk és megfelelően elsajátított viselkedésmintákat kell nyújtanunk tanulóink számára.

A kis óvodásaink részére megfelelő játszó és pihenő rész kialakítása megtörtént, ahol az ő méreteikhez, mozgásállapotukhoz, fejlettségi szintjüknek megfelelő eszközöket használhatnak, igyekeztünk ennek a térnek a kialakításánál is a természetes anyagok túlsúlyára fókuszálni.

VI.2. A KÖRNYEZETI NEVELÉS CÉLJA, FELADATA

A környezeti nevelés **célja**, hogy erősítse tanulóink környezettudatos magatartását, a környezetért felelős életvitelt, a természetet, az épített és társadalmi környezetet, az embert tisztelő szokásrendszer érzelmi, értelmi, esztétikai és erkölcsi megalapozását.

A környezeti neveléssel a személyiség egészére igyekszünk hatni:

- a tudatra ismeretek nyújtásával
- az érzelmekre élményekkel
- az akaratra célratörő tevékenységgel

Célunk, hogy terjessze ki a tanulók környezetét időtávlatban a múlt és a jövő felé, térben a belső világunktól a közvetlen környezeten át a globális történésekig, méreteken az aprótól - az átfogóig.

Ezzel is Javítva a természeti és ember által létrehozott környezettel szembeni tűrőképességüket.

Adjon tartósan eredményes mintákat a reagálásra, cselekvésre.

Értse, hogy az élővilág védelmének alapja az élőhelyek védelme.

Ehhez kapcsolódó feladataink:

- A tanulók segítése, hogy a valóság közvetlen érzékelésétől és felfogásától egy szélesebb körű tudáshoz jussanak el.
- A környezeti problémák és konfliktusok kezeléséhez, megoldásához szükséges kommunikációs és együttműködési képességek kialakítása.
- Ökológiai alapokon nyugvó szemlélet közvetítése
- A környezetet jobbító cselekvések ösztönzése
- Szükségtelen környezeti terheléssel járó tevékenységek felismertetése, a szándékos környezetrontás elutasítása
- Legyenek képesek a környezet sajátosságainak megismerésére
- Erősítse az ember és környezetének harmonikus kapcsolatát.
- Annak érzékeltetése, hogy mindennapi cselekedeteink kihatnak környezetünk pozitív vagy negatív változására.
- Érzékeltessük, hogy környezetünk használata befolyásolja életünk kilátásait, minőségét.
- Váljanak érzékennyé környezetük problémái iránt.

Tanulóink sajátos helyzetéből adódóan (sajátos nevelési igényű, többségükben hátrányos helyzetű) speciális feladataink:

- kommunikációs készségek fejlesztése
- észlelési készségek fejlesztése
- pszicho-motoros (érzékszervi-mozgásos) készségek fejlesztése
- probléma-felismerési készség fejlesztése
- problémamegoldást lehetővé tevő készségek kialakítása

- együttműködési, kooperációs képesség kialakítása

Ezek megvalósítása hangsúlyozottan a következő célok elérését segítik:

a. / ***Rendszerszemléletre nevelés:***

Az ismeretszerzéshez sokoldalú változatos megtapasztalás biztosítására van szükség. Az ok – okozati összefüggések megláttatása kis lépésekben a pedagógus irányításával történik.

b. / ***Alternatív, problémamegoldó gondolkodás elsajátítása:***

Döntéshelyzetekben képesek legyenek cselekedeteik következményeit előre felmérni, ennek megfelelően a helyes megoldás megtalálása.

Felerősödik az értékközvetítő szerepünk, tanulóinkon keresztül a családok tudatformálását is fel kell vállalnunk.

c. / ***A globális összefüggések megértése:***

A gazdaság, társadalom, környezet kölcsönhatásának szemléletes, mindennapi életükből vett példákkal való érzékeltetése. Ismerjék fel a tanulók, hogy a környezeti problémák hátterében sok esetben gazdasági vagy társadalmi okok húzódnak meg, a modernizáció környezetre gyakorolt hatása sok esetben kedvezőtlen. A lakóhelyünkön meglévő környezeti problémák felkutatása.

d. / ***A létminőség választásához szükséges értékek megmutatása:***

Tudja, hogy közérzetét érzelmi okok is befolyásolják. A természeti szépségek megláttatása, megóvása – mivel mindannyiunk nemzeti kincse – közös feladatunk.

e. / ***A létminőséghez tartozó viselkedési normák és formák kialakítása:***

Mit tehetünk szűkebb környezetünk természeti értékeinek megóvása érdekében külső és belső környezetünkben? Alakuljon ki a környezet iránti felelősség, váljanak olyan állampolgárokká, akik úgy élnek, hogy ne okozzanak környezetükben „sebeket”.

f. / ***A természet, az élet, a biológiai sokféleség jelentőségének megértése:***

Tanulóinkban tudatosítjuk, hogy az ember a természet része. Törekedjen annak törvényszerűségeit megérteni, sokszínűségét lehetőségeikhez mérten megőrizni. Óvják szűkebb környezetük élővilágát, ápolják közvetlen környezetük növény és állatvilágát.

g. / ***A szerves (organikus) kultúra fontosságának megismertetése a fenntartható fejlődésben:***

A szerves kultúra a történelem során alakult ki az emberiség és a környezete mindenkori kapcsolatából. Tudatosítsuk, hogy a jelenben ők is felelősek cselekedeteiken keresztül környezetük alakulásáért. Tanulóinkon keresztül igyekezzünk hatni családjaikra, otthoni környezetükre is.

VI.3. A KÖRNYEZETI NEVELÉS MÓDSZEREI, AZ ÉRTÉKELÉS FORMÁI

Tanulóink sajátos nevelési igényének megfelelően választjuk ki alkalmazandó **módszereinket,** amelyek igazodnak személyiségükhöz.

Előnyben részesítjük:

- Logikus gondolkodás fejlesztését
- Lényeglátás, lényegkiemelés fejlesztését
- A cselekvésbe ágyazott ismeretszerzés lehetőségét

- A tapasztalatszerzést
- A kiscsoportos foglalkoztatást
- A szabadban tartott tanórát, a természetes élőhelyek megfigyelését
- Jeles napokhoz köthető konkrét tevékenykedtetést
- Rendhagyó órákat, témanapokat - pl.: fenntarthatósági témahét
- Vitafórumok szervezését, vitakészség fejlesztését
- Helyzetgyakorlatokat
- Játékot, vetélkedőket
- Film vagy diafilm vetítését

Mivel a környezeti nevelés **nem önálló** tantárgyként jelenik meg intézményünkben, hanem más tantárgyakhoz aktuálisan kapcsolódó formában, az **értékelés** nem a tanítási órákon megszokott formában történik.

Munkánk hatékonyságát lemérhetjük:

- Tanulóink környezettudatos magatartásán
- Szokásaik megfigyelésén
- Értékrendjük pozitív változásain
- Személyes vélemény-nyilvánításaikon keresztül
- Tisztasági versenyek alkalmával
- Vetélkedőkön nyújtott teljesítményeiken
- Témazáró feladatlapokon
- Tematikus versenyeken.

VI.4. A KÖRNYEZETI NEVELÉS SZÍNTEREI

Intézményünk komplexitásából fakadóan a környezeti nevelés az eltérő korosztály és értelmi szint függvényében más és más területen valósul meg:

Óvodában, ahol:

- megalapozó jellegű
- élményközpontú
- tevékenységen alapuló

Általános iskolában

- tantárgyi tanóra keretében
- osztályfőnöki órákon
- tanórán kívüli tevékenységek formájában:
- irányított szabadidő keretében
- szakköri tevékenység formájában

- osztálykirándulások alkalmával múzeumok látogatása során
- „Jeles Napok”-hoz, az Évszakok projekthez kapcsolódó tevékenységek során

Szakiskolában

- tantárgyi tanóra keretében
- iskolakerti, pedagógiai célú foglalkozásokon
- osztályfőnöki órán
- gyakorlati képzés keretében, veszélyes hulladékok kezelése során
- üzemlátogatásokon
- PET palackok szelektív gyűjtése
- iskolakert fejlesztése az Iskolakertekért Alapítvány segítségével, faültetési akciók
- önkéntes szemétgyűjtési akciókon való részvétel
- célirányosan szervezett papírgyűjtési akcióban
- nyári táborozásokon

VI.5. A KÖRNYEZETI NEVELÉS TARTALMA

a./ ÓVODÁBAN

Az évszakokhoz kapcsolódva az egyes foglalkozások (játékra nevelés, beszédfejlesztés, mozgásritmus-nevelés, környezet és önkiszolgálás) keretében valósul meg

ŐSZ

a./ Tapasztalatszerzésen alapuló megfigyelések

Téma: Gyűjtött természeti kincsek felismerése
Őszi falevelek, termések gyűjtése
Gyümölcsök, virágok gyűjtése, megfigyelése

A változó őszi természet rendszeres megtapasztalása
Az ősz hangjai a természetben

Helye: Óvoda udvarán irányított játékfoglalkozás keretében
Tágabb környezetünkben séta közben
Duna-Ipoly Nemzeti Park területén tett kiránduláson

Oktatási folyamat: folyamatos megfigyelés, konkrét tények megismertetése, elemzése, általánosítása

Anyanyelvi nevelés területén: Szókincsbővítés, gyermekmondókák

Környezeti megismerésre nevelés: A növény- és állatvilág megismerése, megfigyelése, az időjárás sajátosságainak, változásainak a megtapasztalása

Környezetvédelemre nevelés: Helyes magatartás az erdőben

Feldolgozása: gyűjteményekben, fotóalbumokon, természeti naptár készítése

TÉL

Téma: Madár- és állatvédelem

Időjárás megfigyelése

A víz halmazállapot változásai, séta a Duna parton, a zajló folyó megfigyelése

Vadetető megfigyelése

Magvak csíráztatása

Helye: Óvoda udvara, erdei, városi séta

Oktatási folyamat: Tapasztalatszerzés

A természet körforgása

Természetről szóló versek, énekek

Jeles napok

Feldolgozás: Természeti naptár készítése, tablókészítés fotókból,

Hulladék anyagból (kartondoboz, tojástartó, élelmiszeres dobozok) térszobrok készítse.

TAVASZ – NYÁR

Téma: Víz Világnapja (március 22.)

Föld Napja (április 22.)

Madarak és Fák Napja (május 10.)

Környezetvédelmi Világnap (június 5.)

Helye: Óvodaudvar

Tágabb környezetünk

Oktatási folyamat: évszakok változásainak összehasonlítása

tevékenykedtetés (kerti munkák, sziklakert kialakítása)

élmény nyújtása, érzelmi nevelés

Tevékeny részvétel – hulladékgyűjtés

Feldolgozása: Folyamatos megfigyelések dokumentálása

Gyűjtemények rendezése

Felelősei: a csoportvezető gyógypedagógusok, gyógypedagógiai asszisztensek

b./ ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN

AUTISTA ÉS FOGLALKOZTATÓ CSOPORT

Kommunikáció, Olvasás-írás: A természeti környezetből vett témán alapuló rövid versek, mesék olvasása, értelmezése

Környezetismeret:

A környezeti ártalom fogalmának bevezetése, értelmezése, megfigyelése (szemét, füst, kipufogógáz, erős napsugárzás).

Veszélyforrások. Természeti katasztrófák (árvíz, vihar, földrengés).

A víz, levegő és talajszennyezés ártalmas következményei

A víz halmazállapot változásai.

A víz és tűz haszna, kára.

Az élet feltételei.

Az élő természet nagy csoportjai (növény, állat, ember)

Az élőlények fejlődésének megfigyelése

Egyszerű kísérletek: magvak csíráztatása, virágok ültetése

Az élőlények védelme: virágok öntözése, madarak etetése, parkok növényeinek megóvása

Életvitel – és gyakorlat:

Anyagvizsgálat érzékszervi tapasztalatszerzés útján, természetes és mesterséges anyagok.

Kertgondozás, szerszámhasználat.

Takarítás: fokozódó önállósággal portörlés, felmosás, játékok, tanterem, váltócipő rendben tartása.

Vásárlás: alapvető árucikkek beszerzési helye, környezetbarát csomagoló anyagok.

Hulladékok megfelelő tárolása.

Ábrázolás-alakítás: Természetes anyagok és alakíthatóságuk.

Felhasználásuk díszítésre, ajándéktárgyak készítésére újrahasznosított anyagokból.

Helye: tanterem, iskola udvara, tankert, tágabb környezetünk

Felelős: osztályfőnökök, gyógypedagógusok, gyógypedagógiai asszisztensek

1.- 4. ÉVFOLYAM

Magyar nyelv és irodalom (kommunikáció, olvasás, szövegértés):

Kommunikáció keretében a természetről, növényekről, állatokról szóló versek, mesék előadása, bábozás.

Jeles napokhoz, természeti jelenségekhez, hagyományokhoz kapcsolódó alkotások bemutatása.

A tanmenetben szereplő szűkebb és tágabb környezetünkről, természeti jelenségekről, az ember és a természet kapcsolatáról, ünnepekről szóló versek, olvasmányok feldolgozása.

Környezetismeret:

Én, családi és társas kapcsolatok:

Önmaguk és környezetük (iskolai és otthoni) rendben tartása fokozódó önállósággal.

Én és lakóhelyem:

Ismerkedés Esztergom és Dorog város nevezetességeivel, parkjaival, műemlékeivel**.**

Védnökségvállalás az iskolánkhoz közel lévő gesztenyés-park felett**.**

Gondozása, takarítása a következő jeles napok (Takarítási Világnap/szept. 23./, Föld Napja /ápr. 22/, Madarak és Fák Napja /máj. 10./

Környezetvédelmi Világnap /jún. 5./) alkalmára.

Én és természeti környezetem:

Kirándulás az **ÉFOÉSZ** szervezésében a Budapesti Állat- és Növénykertbe

Anyagok megkülönböztetése, csoportosítása.

Állatetető, turistaút, magasles, tűzrakó hely**,** erdei szemétgyűjtő megfigyelése, rendelttésszerű használata.

A víz körforgása – vízszennyezés veszélyei.

Halmazállapot változások, természeti jelenségek.

Tankertben a növények fejlődésének megfigyelése, konyhakert, gyümölcsöskert, megfigyelése.

Háziállatok – családlátogatás.

Felszíni formák megfigyelése a **Vaskapu** kilátó teraszáról.

Piac és üzletlátogatás: gyümölcsök, zöldségek megfigyelése.

A közeli **Strázsa-hegyi Természetvédelmi Terület** meglátogatása ősszel és tavasszal.

Gete-hegy természeti alakzatainak és élővilágának megfigyelése

A Kis-Duna sétány **platánfái -** esztergomi évfolyamok

z évszakok és az időjárás megfigyelése, hatása az élővilágra.

Palatinusz – tó és környéke élővilágának megfigyelése.

Technika, életvitel és gyakorlat/ Technika és tervezés:

Anyagok és alakításuk:

Termések, természetes anyagok felismerése

Megmunkálásuk – tárgykészítés.

Hulladékhasznosítás, újra hasznosítás

Közlekedés**:** Illik – nem illik. Udvarias, körültekintő magatartás kialakítása.

Vigyázunk az utca és a járművek tisztaságára, épségére.

Az utak parkok növényeinek levegő tisztító szerepe.

Vizuális kultúra:

Tárgy és környezetkultúra:

Természeti jelenségek ábrázolása

Nemzeti és családi ünnepek megjelenítése

Természetes anyagok beépítése az alkotásaikba / vegyes anyagú

Alkotások készítése

Vizuális nyelv: Piktogramok jelentése. Falfirka, vagy rongálás?

Kifejezés, képzőművészet:

Művészeti albumok, dia-képek nézegetése – a természet nagy festői

Matematika:

Számtan-algebra:

Láncszámolás, sorozatok,

Geometria: Becslések, mérések, mértékváltások

Szöveges feladatok tartalmukban kapcsolódnak a témához

Ének-zene:

Az egyes témakörökhöz, ünnepekhez, jeles napokhoz, népszokásokhoz, természeti jelenségekhez kapcsolható népi gyermekjátékok, dalok tanulása, bemutatása.

Helye: tanterem, iskola udvara és közvetlen környezete, tankert, a város nevezetes helyei, kiránduló

helyei, ismert természetvédelmi területei (Kis-Duna sétány platán sora, Strázsa-hegyi Tájvédelmi Körzet, gesztenyés park, a városi Környezetvédelmi és a Vízügyi Múzeum), Dinnyés –

Madárrezervátum, Klastrompusztai barlang, az Esztergomi Környezetkultúra Egyesület Ökokertje, Budapesti Állat- és Növénykert.

Tevékenységek: séta, kirándulás, megfigyelés, mérés, gyűjtőmunka, dramatizálás, tablókészítés, rajzverseny adott témában ajándék- és dísztárgyak készítése agyagból, termésekből, vetélkedő, Ki mit tud? zenehallgatás, észlelés, érzékelés, szógyűjtés, szerepjátékok.

Feldolgozás: Naptárkészítés, kiállítás rendezése, közös és egyéni tevékenységek dokumentálása fotókon, csoportosítás, tematikus tabló készítése, magnófelvétel készítése, a tankertben termelt zöldségek, növények, gyógynövények elkészítése és elfogyasztása.

Felelős: osztályfőnökök, az ott tanító gyógypedagógusok

5. – 8. ÉVFOLYAM (FELSŐ TAGOZAT)

Vizuális kultúra:

Vizuális kommunikáció:

Környezetünk és tárgyainak látványszerű megjelenítése. Az egyes tantárgyaknál a tananyaghoz aktuálisan kapcsolódó természet és környezetvédelmi témák tematikus megjelenítése.
Tablók, faliújságok készítése, egyes témák részletes kidolgozása a tanmenetnek megfelelően.
Tárgy és környezetkultúra:
A természet színei – színező anyagok készítése
Természetes anyagokból (hagymahéj, cékla, paraj)
Növényi részek tanulmányozása (levélerezet), képi megjelenítése
A kirándulások, séták alkalmával gyűjtött természeti tárgyak (növényi részek, kagylók, érdekes kövek) tanulmányozása, ábrázolása.

Technika, életvitel és gyakorlat/ Technika és tervezés:

Termelés és gazdálkodás:
Talajminták vizsgálata, komposztkészítés, lombtalanítás, őszi talajjavítás a tankertben.
Kertgazdálkodás:
szobanövények, zöldségfélék szaporítása, palánta ültetése.
A tanterem, a tankert növényeinek rendszeres gondozása.
Az iskola udvarának egy részét minden felsős osztály **örökbe fogadja**, gondoskodik a takarításáról.
Anyagok és alakításuk:
Természetes és mesterséges anyagok feldolgozása. A vásárlás során megmaradt termékek újrahasznosítása, megmunkálása, gyűjtése (rendszeres papírgyűjtés, környezet veszélyes, káros anyagok szervezett folyamatos gyűjtésének megszervezése).
Háztartástan:
konyhai háztartási eszközök energia fogyasztása, energiatakarékosságra nevelés.

Magyar nyelv és irodalom:

Az egyes osztályfoknak megfelelően az irodalmi szemelvények feldolgozása során a tananyaghoz kapcsolódó tájleírásokat, természeti jelenségeket művészi módon érzékeltető alkotások feldolgozása.
Kapcsolódási pontok keresése a természet és környezetvédelemhez.
Személyes példák, saját tapasztalataik megbeszélése.

Matematika:

Mértékegységek: mérési gyakorlatok végzése, a térképek léptékszámainak jelentése.
Geometria: testek tulajdonságai, területszámítások

Történelem:

Hon és népismeret: múltunk, hagyományaink, ünnepeink, nyelvünk értéket képvisel, ápolása, megőrzése mindannyiunk közös feladata.

Egyes tájegységek művészetének megismerése.

A hazafiság, hazaszeretet megnyilvánulása cselekedeteinkben.

Más népek megbecsülése, értékeinek elismerése.

Tánc és dráma: Néphagyomány, népszokások ápolása.

Szituációs játékok, viselkedési formák és normák gyakorlása.

Földrajz: / Természettudomány:

Hazai tájak megismerése:

Környezeti állapotuk a jelenben. Az esetleges lég-, víz- és talajszennyezések gazdasági és társadalmi okai

Közvetlen lakóhelyünk környezeti állapotának felmérése, a káros tényezők csökkentéséért mit tehetünk mi és családunk?

Hazánk **nemzeti parkjai, védett területei, világörökség** részei.

Természeti értékek megóvása létminőségünk javulását eredményezi.

Lakóhelyünk környezeti veszélyforrása

A megnövekedett gépjármű forgalom légszennyező hatása. A környező ipari parkokban folyó tevékenységek károsító tényezői: a levegőnek magas a **kén-dioxid, nitrogén-dioxid** tartalma (dorogi Hulladékégető, KÖGYÓ/Richter Gedeon Rt, párkányi KAPPA Papírgyár) – hangsúlyossá teszi a zöld területek védelmét.

A növények levegőt tisztító, oxigéntermelő szerepe felerősödik.

Természetismeret/ Természettudomány:

Biológiai ismeretek: az élet feltételeinek biztosítása

Az egyes életközösségek tagjai, jellemzői – egymásra gyakorolt hatása.

Természetes élőhelyek, megóvásuk.

Kipusztult fajok.

A környezetszennyezés hatása az élelmiszerekre, közvetve az ember egészségére.

Kémiai ismeretek: tápanyagok, tápszerek serkentő hatása, és esetleges mellékhatásai.

Növényvédő és permetezőszerek környezetbarát változatai.

Káros anyagok szervezett gyűjtése.

Hulladék gyűjtése, kezelése – csak hivatalos lerakó helyekre vitessünk szemetet.

Káros anyagokat, vegyszereket, gyógyszereket nem szabad a szemétbe tenni.

A háztartásban használt vegyszerek (mosószer, mosogatószer, tisztító szerek, kozmetikumok) kezelése.

A csatornahálózat kiépítésének környezetkímélő hatása.

Fizikai ismeretek: Zajártalom, a fény által okozott sugárzásveszély.

Környezetkímélő fűtéstechnikák elterjesztése.

Környezetünk védelme nem lehetne anyagi javak függvénye.

Osztályfőnöki óra:

Lelki egészség: Önismeret, szocializáció, komplex személyiségfejlesztés.

Beilleszkedést, integrációt megkönnyítő szokások, viselkedés minták kialakítása.

Pozitív értékrend kialakítása. Lehetséges példaképek bemutatása.

Helye: Tanterem, az iskola szűkebb és tágabb környezete

Osztálykirándulások alkalmával meglátogatott természetvédelmi területek (Duna – Ipoly Nemzeti Park, Strázsahegyi Tájvédelmi Körzet) jellegzetes tájegységek,

Esztergom – Magyar Környezetvédelmi és Vízügyi Múzeum (Duna Múzeum),

Tevékenységek: spontán és irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, egyszerű kísérletek végzése, mérés – becslés, logikai következtetések, kölcsönhatások felismerése, tájékozódás térben és időben, gyűjtés – rendszerezés, csoportosítás, összehasonlítás, elemzés, elbeszélés, leírás, dramatikus játék, séta, kirándulás, pollen-naptár figyelemmel kísérése, közvetlen környezetünkben a káros növények irtása.

Feldolgozása**:**

- kiállítás a tanulók által készített tematikus tablókon, fotókon

- hangfelvételek készítése utcai zajról, az erdő hangjáról, állatok hangjáról, a víz csobogásáról, a gyűjtött tárgyak felhasználása tantermek díszítésére,

- verseny az osztályok között (szempont: tisztaság, dekoráció, papírgyűjtés, energia takarékosság) a **„zöld-osztály”** címért.

Felelős: osztályfőnökök, az ott tanító gyógypedagógusok

Irányított szabadidő keretében

A tantárgyakhoz köthető ismeretek elsajátítása, jártasságok, készségek, képességek kialakításának fontos színtere az irányított szabadidő – mivel jelentős részük esetében nem támaszkodhatunk családi megerősítésre.

A tanórán elsajátított **ismeretek gyakorlása, alkalmazása** itt történhet meg.

Mód nyílik a kötetlenebb programokra, az önkifejezés különböző szintű megvalósításaira. Munkarendje, **családias hangulata**, az otthoni funkciók bizonyos fokú átvállalása **pozitív mintaként**, a gyakorlás színteréül szolgál tanulóink előtt.

Napjainkra hagyománnyá vált a gyermekek körében péntek délutánonként szervezett **klubnapközi**, amely általuk szabadon választható programokat kínál (rajz szakkör, kézműves kismesterség, hittan, sport szakkör, asztalitenisz, zeneszakkör, néptánc).

A **környezeti nevelés** megvalósításának a családdal egyenrangú, fontos színtere, amelyet az aktuális **házi feladathoz, évszakokhoz, jeles napokhoz, ünnepekhez, hagyományokhoz** kapcsolódva végeznek.

Cél a minél szélesebb körű **élmény** nyújtása. A **séták, kirándulások, kulturális, játéktevékenységek és manuális foglalkozások** alkalmával a gyermekek tanulmányozhatják a föld, a víz, a levegő változásait, ezek hatásait az élővilágra: növényekre, állatokra, emberekre.

ŐSZ

Séta: az évszak hangulatának, a természet változásainak megfigyelése

Az állatok életében végbemenő változások megfigyelése (madarak gyülekezése, költözése, rovarok kéreg alá húzódása).

Manuális tevékenység: gyümölcssaláta, must, termésbábok készítése, levéllenyomatok, az évszak ábrázolása különböző technikákkal.

Kulturális tevékenység: Az ősz sajátosságainak megjelenítése dalokban, versekben, mondókákban,

filmeken (Weöres-versek, Csoóri S: Dióbél- bácsi, Homoki N. I.: Gyöngyvirágtól lombhullásig)

Játéktevékenység: szerepjátékok, barkohba, szógyűjtés, szinonima keresése

TÉL

Séta: Téli időjárás megfigyelése, a természet változásai, hőmérséklet alakulásának nyomon követése, hatása az élőlényekre

Játék és sporttevékenység: téli játékok közben a víz halmazállapot változásának megfigyelés, a hó formázhatósága.

Kulturális tevékenység: Népszokások, népi hagyományok, ünnepvárás hangulata dallal, verssel, mesével.

Manuális tevékenység: ajándékkészítés, mézeskalács sütése, karácsonyfadíszek készítése természetes anyagokból, farsangi maszkok készítése különböző technikákkal.

TAVASZ

Séta: az ébredő természet tanulmányozása, tavaszi munkák megfigyelése a konyhakertben családlátogatás során. Az első virágok megjelenése (a természetes élőhelyén gyönyörködjünk benne.

Manuális tevékenység: szobanövények átültetése, kertművelés, talajmunkák veteményezés, tojásfestés természetes színező anyagokkal,

Kulturális tevékenység: az évszakhoz kapcsolódó népszokások, népi játékok ünnephez kapcsolódó

irodalmi alkotások.

NYÁR

Séta:

- növények, virágok, állatok életében bekövetkező változások
- tapasztalatok gyűjtése, érzékszervi érzékelés (forma, szín, illat)
- évszakhoz köthető természeti jelenségek.

Kulturális tevékenység: a nyár hangjai, kapcsolódó irodalmi alkotások, nyári népi gyermek-játékok,

Manuális tevékenység:

- jeles naphoz kapcsolható aktuális tevékenységek,
- az iskola udvarának, közvetlen környezetének, a közeli védett
- gesztenyés parknak a takarítása.

A foglalkozásokhoz kötött feladatokon kívül mindennapos teendők is vannak, amelyek kapcsán mindennapi életük válik szebbé, komfortosabbá. Mindennapi teendő az ésszerű takarékoskodás az energiával, személyes környezetük szépítése, tisztántartása, alapvető viselkedési normák, illemszabályok alkalmazása, gyakorlása.

Ezek betartását segítik a megválasztott **diák felelősök.**

Tisztasági felelős:

- a személyes tér, váltócipő, tanterem rendjének ellenőrzése.
- WC használat, étkezés körüli higiénés szabályok betartása
- Rendszeresen szellőzteti a tantermet.

Virágfelelős:

- a tanterem növényeinek gondozása (locsolás, talajlazítás, elszáradt részek eltávolítása.
- télen figyelemmel kíséri, hogy a madáretetőben legyen eleség.

Energiafelelős: Odafigyel, hogy a víz elzárás után ne csöpögjön, indokolatlanul ne égjen a villany a tanteremben, folyosón, mellékhelyiségekben.

Az irányított szabadidő kötetlenebb időkerete lehetőséget ad a környezeti neveléssel összefüggő **világ-napokról** való megemlékezésekre. A program megvalósítása során a következő **jeles napokhoz** kapcsoljuk a tevékenységeket:

Autómentes Világnap	szeptember 22.
Takarítási Világnap	szeptember 23.
Állatok világnapja	október 05.
Füstmentes nap	november 17.
Mikulás nap	december 06.
Ádventi időszak hagyományai	december
Karácsony	december 25.-26.
Újév	január 01.
Farsangi népszokások	február
Víz Világnapja	március 22.
Húsvéti népszokások	naptár szerint
Föld Napja	április 22.
Anyák napja	május eleje
Madarak és Fák Napja	május 10.
Dohánymentes Világnap	május 31.
Környezetvédelmi Világnap	június 5.

c./ KÉSZSÉGFEJLESZTŐ ISKOLA

Társadalmi ismeretek és gyakorlatok

Szociális és társadalmi szituációs gyakorlatok:

- Lakóhelyének és középületeinek a megismerése
- Séta és kirándulás alkalmával a helyes viselkedés gyakorlása
- A társadalmi beilleszkedés elősegítése

Olvasás-írás:

Szövegértés: a természeti környezetet bemutató irodalmi művek szövegének feldolgozása, értelmezése, ok-okozati összefüggések megvilágítása.

Ábrázolás-alakítás:

Vizuális ábrázolás: Tapasztalati úton megismert folyamatok jellegzetes állapotainak ábrázolása, folyamatábrák.

Életvitel és gondozási ismeretek:

Kertészet: A környezet tárgyainak anyagai és eredetük megismerése. Gyűjtőmunka.

Vásárlás: Piktogramok értelmezése

Természetes anyagok, környezetbarát termékek, környezetbarát csomagoló anyagok

Környezet- és egészségvédelem:

A környezet főbb összetevői és ártalmai:

A környezet összetevőinek megismerés

Az élő természet sajátosságai.

Közvetlen környezetünk értékeinek felismerése, védelme.

Gyakorlati előkészítő ismeretek:

Udvar- és parkgondozás: A megismert munkafolyamatok gyakorlása során a káros anyagok, gyomnövények eltávolítása.

Kézművesség: egyszerű termékek előállítása, szövés gyapjú felhasználásával.

textilhulladék hasznosítása: rongyszőnyeg szövése

Helye: a tanterem, tankonyha, iskolakert, szövő műhely, az iskola udvara, a városi piac, a TESCO áruház, a közeli kirándulóhelyek.

Tevékenységek: irányított és spontán megfigyelés, séta, kirándulás, növényi részek gyűjtése, becslés, mérés, fotózás, egyszerű kísérletek a konyhában és a szabadban, gyűjtőmunka, csoportosítás

Feldolgozása: folyamatábrák készítése, piktogram-gyűjtemény összeállítása, tablókészítés

Felelős: osztályfőnök, gyógypedagógiai asszisztens

d./ SZAKISKOLA

1. A program célja:

- Keltse fel a tanuló érdeklődését a környezet élettelenelemei és élőlényei iránt.
- Juttassa el a tanulót arra a szintre, hogy helyesen értékelje az ember és a természet kapcsolatát, kialakuljon környezettudatos magatartása.
- Fejlessze a megfigyelőképességet, a probléma-felismerő képességet.
- Keltse fel az érdeklődést a szűkebb környezet iránt.
- Ösztönözzön önálló ismeretszerzésre, önkéntes iskolakerti munkára.
- Alakítson ki gyakorlatias hosszú távú gondolkodást a természet és a környezet megvédésének az érdekében.
- Tegye képessé a tanulót a közvetlen környezet káros anyagainak felismerésére, az ártalmak elkerülésére.
- Segítse elő a tanuló helyes higiénés szokásainak kialakulását.

- Segítse hozzá a tanulót, hogy elkerülje a szenvedélybetegségeket.
- Alakítson ki felelősség-érzetet a természettel és az emberiséggel szemben.

2. Követelmények a program elvégzése után:

Ismerje a társulások fogalmát, felépítését, működését, az anyag fogalmát.

Ismerje a táplálékhálózat fogalmát, az energiaáramlás irányát.

Ismerje a bioszféra létfontosságú anyagainak körforgását.

Ismerje a legjelentősebb védett növényfajokat.

Ismerje fel és akadályozza meg az allergiát okozó gyomnövények elterjedését.

Ismerje a vadon élő, étkezésre használható növények veszélyeit, legyen tisztában a gombafogyasztás szabályaival.

Ismerje a legjelentősebb gyógynövényfajokat, felhasználási területüket.

Védje a parkok és közterületek növényeit.

Ismerje kultúrnövényeinket és termesztésük módját.

Ismerje a legjelentősebb védett állatfajokat, alakuljon ki benne az élet tisztelete.

Ismerje háziállataink igényeit, az együttélés szabályait.

Ismerje a fertőzések veszélyeit, az ellenük való védekezést.

Ismerje fel a légszennyezés keletkezésének az okait, a megelőzés lehetőségeit.

Legyen tisztában a fűtés környezetbarát módszereivel.

Ismerje a háztartási szemétégetés veszélyeit.

Ismerje a járművek által kibocsátott anyagok környezetkárosító hatását.

Ismerje a szénmonoxid, széndioxid mérgezés lehetőségeit, a védekezés módjait.

Tudatosuljon a légszennyezés és az allergiás megbetegedések közötti összefüggés.

Legyen tisztában az ózonlyuk fogalmával, élőlényekre gyakorolt hatásával, ismerje az ózont károsító anyagokat.

Legyen tisztában az üvegházhatás fogalmával, következményeivel, kerülje a mennyiségük növelését helyes közlekedési szokások kialakításával.

Ismerje fel a szmog keletkezésének és a közlekedésnek a kapcsolatát, legyen tisztában a szmog egészségkárosító hatásával.

Ismerje a savas eső keletkezésének az okait, hatását az élőlényekre, műemlékekre.

Ismerje az ipar által okozott szennyezés módjait.

Ismerje a kommunális szennyvíz felelőtlen kezelésének a veszélyeit.

Legyen tisztában azzal, miért nem lehet fürdeni a tiltó táblával megjelölt helyen.

Ismerje fel az eutrofizáció (élővizek pusztulása) jeleit a víz érzékszervi vizsgálatai alapján (szín, szag, növényzet), legyen tisztában a következményeivel.

Legyen tisztában azzal, mikor juthat ki a háztartásból olyan anyag, amely a talajvízbe kerülhet.
Legyen tisztában a talajvízből az élővizekbe jutás lehetőségével.
Csökkentse tudatosan a háztartási vízfogyasztást, tartsa értéknek ivóvíz-kincsünket, ne szennyezze.
Tudja, hogy a növények a tápanyagokat a talajból szerzik. Ismerje fel, hogy a talajból a szennyezés a tápanyagláncba kerül, felhalmozódik, végső soron az ember egészségét károsítja.
Előzze meg tudatosan, hogy a talajba műtrágya felesleg, le nem bomló szerves vegyszerek, mérgező fémek kerüljenek.
Legyen tisztában vele, hogy a talajba jutó szennyező anyag a talajvízbe kerülve nemcsak a saját lakókörnyezetünket szennyezheti.
Ismerje a nitrát tartalmú ivóvíz fogalmát, veszélyeit.
Tudja, hogy a környezeti hatások (pl. a savas eső) is károsítják műemlékeinket.
Legyen tisztában a városi közlekedés, a zajártalom káros hatásaival, a városklíma megváltozásának okaival.
Tartsa be a hulladéktárolás szabályait, veszélyes hulladékot ne dobjon a hulladékgyűjtőbe.
Ismerje a veszélyes hulladék tárolását.
Ismerje, hogy mely fémek okoznak mérgezést, egészségkárosodást.
Ismerje meg a háztartásban előforduló savas, lúgos anyagokat. Tudja, hogy a talajba jutva károsít.
Ismerje az utak sózásának következményeit, növényekre gyakorolt hatását.
Tudatosuljon az, hogy környezetbarát mosószer nem foszfáttartalmú, védi vizeinket.
Hasson környezetére, hogy kerüljék a nagyon mérgező, lassan lebomló permetezőszereket a hasznos állatok és az emberek egészsége érdekében.
Alakuljon ki az igény a természet-közelibb biogazdálkodás iránt.
Legyen tudatában annak, hogy nagyobb mennyiségben minden gyógyszer méreg, a hulladékgyűjtőbe kerülő gyógyszer másokat is megmérgezhet.
Legyen tisztában a tartósítószerek és ételszínezékek túlzott fogyasztásának egészségkárosító hatásával.
Figyeljen arra, hogy környezetbarát terméket vásároljon, ügyel a termékek csomagolóanyagára, ha lehet visszaváltható göngyöleg legyen.
Takarékoskodjon az energiával.
Ismerje a csontozat, az izomzat, a belső szervek, érzékszervek működését.

Ismerje a táplálékok összetételét, tudja, hogy ezeknek a vegyületeknek mi a szerepük a szervezetben.

Ismerje a legfontosabb vitaminokat, nyomelemeket.

Ismerje az ételek helyes tárolását, eltarthatóságuk idejét.

Ismerje a testedzés pozitív hatásait.

Ismerje és kerülje a mérgezést, allergiát okozó anyagokat, tudja mi a teendő mérgezés esetén.

Tudatosan csökkentse a környezetbe jutó allergiát, rákot okozó anyagok mennyiségét.

Ismerje a baktérium, vírus fogalmát, a fertőzések terjedésének a módjait, a védekezést, a helyes viselkedést a közösségben, a fertőtlenítés szükségességét adott esetben.

Tudatosan vegyen részt védőoltásokon, szűrővizsgálatokon.

Legyen tisztában a lázcsillapítás módszereivel.

Tudja, hogy a gyógyszer túladagolása veszélyes, az egymás hatását befolyásoló gyógyszerek együtt szedése káros.

Legyen tisztában a sebellátás, az égési sérülés ellátásának a szabályaival, ismerje a szükséges eszközöket.

Ismerje fel a csonttörést, tudja mi a teendő az orvos megérkezéséig.

Ismerje az elektromos áram szervezetre gyakorolt hatását, a mentés módjait áramütés esetén.

Ismerje az újraélesztés szabályait.

Ismerje az alkohol szervezetre gyakorolt hatását.

Ismerje a drogfüggőség veszélyeit.

Ismerje a dohányzás egészségkárosító hatását, valamint a nemdohányzó környezetre gyakorolt hatását.

Tudatosan készüljön jó partnerkapcsolat kialakítására, harmonikus családi életre.

Ismerje a nem kívánt terhesség elleni védekezési módokat.

Alakuljon ki benne az élet tisztelete, a felelősségérzet mások iránt.

Legyen tisztában a nemi betegségek, az AIDS terjedésének a módjával, a védekezés lehetőségeivel.

Alkalmazza a családba, közösségbe, társadalomba való beilleszkedés szabályait.

3. Tárgyi feltételek:

Ajánlott eszközök:

- írásvetítő, diavetítő, diaképek, video, videofilmek, transzparens sorozatok,
- faliképek, kézi nagyító, emberi torzó, csontváz, modellbaba, kalóriatáblázat,
- indikátorpapír, főzőpohár, üveglombik, üvegbot, petricsésze, kertészeti eszközök

Helye: tanterem, „örökbe fogadott területek” (Strázsa-hegy környéke, Búbánatvölgy), iskolakert, tankonyha

Felelős: gyógypedagógus, osztályfőnök

VII. EGÉSZSÉGNEVELÉSI PROGRAM

VII.1. EGÉSZSÉGÜGYI HELYZETKÉP

Az **egészség** a fizikai, szellemi, szociális, érzelmi, értelmi és egyéni jólét állapota. Az egészség alapvető emberi jog, amelynek biztosítása és fenn tartása egyéni és társadalmi cél, ugyanakkor megléte a hosszú távú társadalmi és gazdasági fejlődés egyik döntő feltétele – az **Egészségügyi Világszervezet** definíciója szerint.

Magyarországon a lakosság egészségügyi állapota azt mutatja, hogy nem élünk ezzel a jogunkkal.

A népegészségügyi mutatók kedvezőtlen alakulása két okra vezethető vissza:

- Az egészségre ártalmas viselkedésmód gyakorisága
- A gazdasági társadalmi környezet minősége

Az egészségi állapot romlásának a megelőzősére jöttek létre az **egészségvédő kampányok, táplálkozási, testkultúrát hirdető, dohányzásról leszoktató programok,** amelyek az ismeretközlés, meggyőzés, viselkedésbefolyásolás lehetőségével éltek Bebizonyosodott, hogy mindez nem eredményezte a tartós életmódbeli változásokat.

Ha változásokat akarunk elérni a lakosság egészségügyi állapotában, akkor még az ártalmakkal való találkozás előtt, a döntési szituációkat megelőzően kell segítséget nyújtanunk. Ennek megfelelően még a legintenzívebb **szocializációs tanulási időszakban az általános iskolában eltöltött idő alatt a legeredményesebb a beavatkozás.**

Az egészségnevelés legfontosabb színtere tehát az **iskola**, mivel:

- minden korosztály hosszú éveken át látogatja
- a tanulók személyiségfejlődésük, az értékek elsajátítása szempontjából még olyan fejlődési periódusban vannak, amelynek során érdemi hatást lehet elérni a későbbi életideálok, preferenciák kialakításában
- az iskola tanulóra gyakorolt hatása többrétegű komplex kommunikációs üzenet
- az iskola más társadalmi intézményekkel állandó kölcsönhatásban létezik
- hatást gyakorol a szűkebb és tágabb környezetére, annak viselkedésére

EGÉSZSÉGÜGYI HELYZETKÉP TANULÓINK KÖRÉBEN

Tanulóink jelentős része él hátrányos szocio-kultúrális milliőben. Az ő esetükben az alacsonyan képzett, állandó anyagi gondokkal küzdő szülők számára az egészség – mivel nem kézzel fogható dolog – nem jelent igazi értéket. A sokszor **maguk sem megfelelő módon élő** (dohányzó, alkoholizáló) **felnőttek nem adnak pozitív mintát** gyermekeiknek az egészséges életvitel kialakításához. Előfordul, hogy komfort nélküli, vagy szükség-lakásokban él több generáció összezsúfolódva. Így az igénytelenség miatt az első osztályba kerülő tanulóink a **minimális higiéniai ismeretekkel** sem rendelkeznek. Gyakori probléma a **fejtetvesség.** Az egészségtelen táplálkozás (elégtelen ásványi anyag bevitel, a sok édesség fogyasztás), a fogápolás hiánya miatt **fogazatuk rossz**. A mennyiségileg és minőségileg nem megfelelő táplálkozás miatt több gyermek **alultáplált**.

A **jobb családi körülmények között élők** esetében is gyakori a **helytelen táplálkozás.** A zöldségfélék, gyümölcsök, tejtermékek helyett inkább az egészségtelen, zsíros ételeket, chipset, édességet, sok kenyeret fogyasztanak.

Az ehhez társuló **mozgásszegény életmód** gyakran vezet **elhízáshoz.**

Kevesen sportolnak az iskolán kívül, vagy járnak sétálni, kirándulni. Rövid távolságokra is gépkocsival közlekednek. Sok a kezdődő vagy már kialakult **gerinc-deformitás, lúdtalp**. Kevés gyermeknek van jól kialakított napirendje.

Az iskolán kívüli életükből gyakran hiányzik a rendszeresség, sokszor késő éjszakáig fenn vannak, ezért másnap **kialvatlanok, fáradtak**.

A negatív családi, baráti példa és a reklámok hatására a felső tagozatosok és szakiskolások körében gyakori probléma a **dohányzás, az alkoholfogyasztás,** és egyre inkább számolni kell a **drogfogyasztás** megjelenésével is.

A személyiségfejlődési problémák miatt indulataikat nem mindig tudják kontrollálni, gyakori az egymás ellen irányuló agresszió, előfordul autoagresszió is. A serdülők barát- és párválasztása gyakran nem megfelelő.

Nincsenek tisztában a szexuális élet higiéniájával és a védekezés lehetőségeivel.

Az értelmi és halmozottan sérült tanulóinknál egyéb **szervi megbetegedések** is előfordulnak (szív- és keringési betegségek, érzékszervi sérülések, mozgásszervi eltérések, különböző allergiák, légzőszervi és emésztési problémák).

A mozgáskorrekciós osztály tanulóinál a **központi idegrendszer veleszületett károsodása tapasztalható.**

VII.2. AZ EGÉSZSÉGNEVELÉS CÉLJA, FELADATA

A felvázolt egészségügyi helyzetkép alapján céljaink **a következők:**

- Testben és lélekben egészséges felnőttekké váljanak tanulóink.
- Felnőttkorukra személyiségük harmonikus és kiegyensúlyozott legyen.
- Ismerjék fel az egészség felbecsülhetetlen értékét.
- A kritikai érzékük fejlesztése, döntéshelyzetben tudják a megfelelő alternatívát választani.
- Elsajátított ismereteik épüljenek be a mindennapi tevékenységükbe.
- Életkori sajátosságaiknak megfelelő szintű információ átadása.
- Jártasságok, készségek kialakítása az egészségvédelem terén
- Összefüggések felismertetése az életmód és az egészségi állapot között
- Az egészséges életmód választását megkönnyítő attitűd formálása
- Tanulóink önismeretének fejlesztése
- Az egészségi állapot szempontjából fontos viselkedésmódok, szokások kialakítása
- Speciális prevenciós program kidolgozása a káros hatások elkerülésére

A fentiekből adódó **feladataink az egészségnevelés terén:**

1. **Szomatikus nevelés:**
   - higiénés nevelés
   - profilaxisra (betegségmegelőzésre) nevelés
   - kondicionálás (testedzés, sport)
   - baleset-megelőzésre nevelés

2. **Pszicho-higiénés nevelés**
   - önismeretre, önfejlesztésre nevelés
   - egészséges életvezetésre nevelés
   - környezeti hatások feldolgozására nevelés
   - harmonikus emberi kapcsolatra nevelés
   - káros szokások, szenvedélyek megelőzésére nevelés
   - érzelmi nevelés

3. **Szociál-higiénés nevelés**
   - kommunikációs nevelés
   - családi életre nevelés
   - társadalmi izolációk megelőzése, közéletiségre nevelés
   - egészség-propaganda

4. Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátításával kapcsolatos iskolai terv

Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátításának célja, hogy a tanulók vészhelyzetben a lehető legjobb döntést hozzák. Tudjanak szabályosan mentőt hívni, legyenek tisztában a vérzések

és csontsérülések alapvető ellátásával, ismerjék az újraélesztés technikáját. A fenti ismeretek elsajátítása nem önálló tantárgyként, hanem a természetismeret, biológia, testnevelés és osztályfőnöki órák keretei között folyamatosan, a tantárgyi tanterveknek megfelelően történik.
A tanulmányi kirándulások is kiváló lehetőséget kínálnak az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátítására. Az iskola éves programjában az **egészségnapon** készítjük fel diákjainkat az előforduló baleseti helyzetek elkerülésére és megoldására.

VII.3. AZ EGÉSZSÉGNEVELÉS MÓDSZEREI, ÉRTÉKELÉSE

Tanulóink sajátos nevelési igényének megfelelően választjuk ki alkalmazandó **módszereinket,** amelyek igazodnak személyiségükhöz.
Előnyben részesítjük:

- Logikus gondolkodás fejlesztését
- Lényeglátás, lényegkiemelés fejlesztését
- A cselekvésbe ágyazott ismeretszerzés lehetőségét
- A tapasztalatszerzést
- A kiscsoportos foglalkoztatást
- A szabadban tartott tanórát, az élőlények megfigyelését
- Jeles napokhoz köthető konkrét tevékenykedtetést
- Rendhagyó órákat, témanapokat
- Vitafórumok szervezését, vitakészség fejlesztését
- Játékot, vetélkedőket
- Film vagy diafilm vetítését

Mivel az egészségnevelés **nem önálló** tantárgyként jelenik meg intézményünkben, hanem más tantárgyakhoz aktuálisan kapcsolódó formában, az **értékelés** nem a tanítási órákon megszokott formában történik.

<u>Munkánk hatékonyságát lemérhetjük:</u>

- Tanulóink egészségtudatos magatartásán
- Szokásaik megfigyelésén
- Értékrendjük pozitív változásain
- Személyes vélemény-nyilvánításaikon keresztül
- Tisztasági versenyek alkalmával
- Vetélkedőkön nyújtott teljesítményeiken
- Témazáró feladatlapokon
- Tematikus rajzversenyeken

VII.4. AZ EGÉSZSÉGNEVELÉS SZÍNTEREI

Intézményünk komplexitásából fakadóan az egészségnevelés az eltérő korosztály és értelmi szint függvényében más és más területen valósul meg:

Óvodában, ahol:

- megalapozó jellegű
- élményközpontú
- tevékenységen alapuló

Általános iskolában

- Tantárgyi tanóra keretében
- Osztályfőnöki órákon
- Tanórán kívüli tevékenységek formájában:
    - napközis ellátás keretében
    - sportszakköri tevékenység formájában
    - osztálykirándulások alkalmával
    - „Jeles Napok”-hoz kapcsolódó tevékenységek során

Szakiskolában és a készségfejlesztő iskolában

- Tantárgyi tanóra keretében
- Osztályfőnöki órán
- Gyakorlati képzés keretében
- Védőnői felvilágosító előadásokon való részvétellel, fiú és lány csoportokban
- Drogmentes Magyarországért Maratonhoz való kapcsolódással, preventív előadásokon való részvétellel.
- Üzemlátogatásokon, tanulmányi kirándulásokon
- Nyári táborozások alkalmával

VII.5. AZ EGÉSZSÉGNEVELÉS TÉMAKÖREI ÉS TARTALMA

AZ EGÉSZSÉGNEVELÉS TÉMAKÖREI

a./ TESTMOZGÁS – mindennapos testmozgás

Iskolánknak megfelelő adottságai vannak a mindennapos testmozgás programjának megvalósításához. Rendelkezünk egy **nagy tornateremmel**, egy **óvodai tornaszobával, műfüves pályával**.

Az Nkt.27. § (11) bekezdése határozza meg a mindennapos testnevelés megvalósítását a 2012/2013-as tanévtől felmenő rendszerben.

A többi osztályfokon a Közoktatási Törvény 48. § - ban előírt mindennapos testedzést részben **testnevelésóra** keretében (1-8. évfolyamon heti 3 órában) részben **tanórán kívüli tevékenység**

keretében, nevezetesen tömegsport, sportszakkör valamint irányított szabadidős foglalkozás keretében valósítjuk meg. Ez utóbbi keretében naponta nyílik lehetőség szabadtéri játékos ügyességi sorversenyekre, csoportok közötti labdarúgó bajnokságok rendezésére napi 45 percben, illetve heti egy alkalommal a pénteki klubnapközi keretében hosszabb sétákra az iskola környéken, a Duna parton vagy a közeli kirándulóhelyeken.

Külön speciálisan felszerelt teremben végezzük a **konduktív pedagógiai fejlesztést**, és a **gyógytestnevelést.**

Tanulóink egy része a központi idegrendszert ért károsodás miatt mozgássérültté vált. Ők **heti 9 óra konduktív pedagógiai fejlesztésben** részesülnek, amely a konduktor által sérülés-specifikusan összeállított program-sorok segítségével történik.

A gerinc-deformitások, a csípőproblémák, láb-deformitások okozta elváltozások korrekcióját szomatopedagógus végzi 4-5 fős csoportokban a **gyógytestnevelés** keretében heti 4 órában.

Az iskolaudvar részben **sportudvar** (futó-, távolugró-, labdarúgó-, kosárlabda pálya), részben (szabadtéri mozgásfejlesztést szolgáló fa játékokkal felszerelt) **játszóudvar**. Az ebben rejlő mozgáslehetőséget használják ki pedagógusaink az irányított szabadidős foglalkozások keretében, mind a teret, mind az ott lévő eszközöket.

A játszóudvar felszereltségét, eszközeit folyamatosan bővítjük pályázatok segítségével.

b./ TÁPLÁLKOZÁS

Az iskolai étkeztetés:

A tanulók 94%-a egész napos oktatásban részesül, iskolánkban tízórait, ebédet, uzsonnát kap, amelyet a diákétkeztetéssel foglakozó Hungast Esztergom Kft. biztosít az életkoruknak megfelelő mennyiségben és minőségben. Az étlapot dietetikus szakember állítja össze. A kft -vel az iskolának jó a kapcsolata, bármilyen felmerülő probléma megoldására nyitottak. Az intézményünkben korszerű, HACCP biztosítási feltételeknek megfelelő melegítő konyha működik.

Tanulóink kulturált körülmények között, tiszta, világos ebédlőben étkezhetnek, amelynek előterében kézmosási lehetőség van. Akadálymentesen használhatják a kerekesszékkel közlekedők is. A nehezen járó mozgássérültek megsegítésére fa korlátokat tervezünk felszerelni.

A **különleges diétát** (liszt-, tejcukor-érzékeny, disznóhúsmentes táplálkozást) **igénylő** tanulók étkeztetése is megoldott.

Kiegészítő étkezés:

Az korszerű táplálkozást, vitamindús étkezést, megfelelő étkezési szokások kialakítását gyakorolva **témanapok** keretében oldjuk meg az **életvitel** órákon és a **szervezett szabadidős foglalkozások** keretében.

c./ LELKI EGÉSZSÉG VÉDELME

A társadalomban egyre nagyobb számban megjelenő negatív örömszerzési forma, a dohányzás, az alkohol és drogfogyasztásból adódó problémák jelzések arra nézve, hogy a teljes egészségi állapothoz fontos a mentális egészség. A tanulók mentális állapotát alapvetően a **családi környezet** határozza meg.

A kiegyensúlyozott életvitel feltételei:

tiszta, egészséges, világos otthon, ahol a gyermeknek van saját helye

nyugodt, elfogadó családi légkör

helyes napirend szerint élet

Iskolánkban fontos feladatunknak tekintjük a jó környezeti hangulat, az elfogadó légkör, a pozitív nevelő hatás megteremtését, hogy tanulóink kiegyensúlyozott, magabiztos felnőttekké váljanak. Tárgyi feltételeink jónak mondhatók. A termek többségükben tágasak, bár egy-két osztályunk – a megnövekedett tanulólétszám miatt – kisebb légterű terembe szorult. A termek berendezése korszerű. A szüneteket az udvaron töltik a tanulók, ahol tágas területen lehet mozogni, játszani. Esős időben a zsibongóban van lehetőség a beszélgetésre, barátkozásra.

A mentálhigiénés szemlélet áthatja egész iskolai nevelésünket, de konkrét feldolgozandó témákkal az osztályfőnöki órákon jelenik meg az 5. osztálytól kezdődően legkevesebb évi 10 órában, amelyet a tanmenet tartalmaz.

d./ DROGPROGRAM

Az ifjúság egészséges és harmonikus személyiségfejlődését veszélyeztető hatások olyan mértékben felerősödtek, hogy a fiatalokkal foglalkozó intézményekben új feladatok is megfogalmazódnak. A „drog-probléma” hatékony kezelése a társadalmi összefogás mellett a korosztály specifikusan legfontosabb szintereiben, az oktatási intézményekben fontos szerepet kell, hogy kapjon, hiszen a fiatalok széles tömege itt érhető el.

A sajátos nevelési igényű tanulóink esetében is feltétlenül szükséges a prevenció, az értelmi képességeiknek megfelelő információkhoz juttatni, hogy pozitív választási lehetőséggel tudjanak élni.

Intézményünk a GYISM által kiírt pályázaton sikerrel vett részt, ennek eredményeként veszünk részt drog-prevenciós programban szakemberek bevonásával. Segítségével értelmi képességeikhez alakítva, serdülőkori fejlettségüket figyelembe véve ismertetjük meg a kábítószerezés problematikáját. Sokan vannak, akik kevés vagy torz ismeretekkel rendelkeznek, az ő véleményüket kell a helyes irányba befolyásolni.

Programunk:

- a megelőzést szolgálja
- tervszerű, szervezett, rendszeres tevékenység

- a társadalom minden rétegére kiterjed
- tudományosan megalapozott
- helyes cselekvésre serkentő
- A megvalósításban részt vesznek:

- az iskola munkatársai
- gyermek és ifjúságvédelmi felelős
- iskolai drog-koordinátor
- iskolaorvos
- ÁNTSZ szakemberei
- a rendőrség munkatársai

Ismerve a kábítószer fogyasztásának okait (kíváncsiság, kalandvágy, lázadás, a felnőttektől történő eltávolodás, unalom, menekülés a problémák elől, kortársi rábeszélés, önbizalom hiánya, közösségbe való bekerülés érdekében, kortárscsoport befolyása), alakítottuk ki cselekvési programunkat, amely háromszintű.

Elsődleges prevenció:

A drogmentesek megóvását jelenti, olyan egészségszemlélet kialakítását, amely társadalmilag elfogadott módon értékeli a szerfogyasztást. Ezt a tevékenységet iskolánk kiscsoportos foglalkozások keretében szakemberek bevonásával végzi, bekapcsolódik a rendőrség, iskolaorvos, védőnő.

5.-8. évfolyamon és a szakiskolai osztályokban évről évre ismétlődik a program, ezzel el kívánjuk érni a helyes magatartásformák kialakítását.

Másodlagos prevenció:

A szerfogyasztók ártalomcsökkentő hatású megóvása. Egészségügyi szakember végzi.

Harmadlagos prevenció:

A fogyasztók gyógyítása, reszocializációja a cél.

A megelőzés módszerei:

- szerepjátékok
- pozitív személyiségjegyek erősítése
- totó
- egészségnap
- kortárssegítő tábor

Program tartalma:

Szeptember: osztályfőnöki óra keretében a helyes viselkedési szabályok, mentálhigiénés előírások felelevenítése. Az iskolai drogstratégia elfogadtatása a nevelőtestülettel. A DÖK segítségével a faliújság és az osztályok közötti tisztasági verseny beindítása.

Október: önismereti órák beindítása., pozitív énkép kialakításának a segítése. Kapcsolódás a „nem dohányzó osztály” programhoz.

November: „Zenével a drog ellen” – élő koncert szervezése a tanulóknak, amely bemutat egy alternatív szórakozási lehetőséget.

December Mikulás nap, az osztálytársak megajándékozzák egymást. Az év utolsó tanítási napján játszóház szervezése.

Január: A félév áttekintése, a szükséges korrekciók megtétele. Az eredmények bemutatása, hogyan alakul az óraközi szünetekben a dohányzás.

Február: Szakmai tréning tanároknak. Meghívott vendégek: addiktológus-pszichiáter, bűnmegelőzési munkatárs, mentálhigiénikus.

Március: Munkaközösségi értekezlet a felső tagozaton és a szakiskolában. Az osztályfőnökök egyéni programot állítanak össze a prevenció jegyében.

Április: Az összeállított program alapján végzik az osztályban folyó tevékenységet.

Május: „Fuss, hogy ne legyen akadály” - sportnap.

Június: Montágh hét keretében sport-nap, egészség-nap, drog-totó, kiállítás a szakiskola életéből, rajzverseny, játékos vetélkedők szervezése.

Helye: az iskola épülete, tantermei, tornaterme, sportudvara, külső helyszín

Felelős: osztályfőnökök, testnevelő, drog-koordinátor, DÖK vezetői

Tevékenységi formák: gyűjtőmunka, tablókészítés, rajzverseny, drámajáték, vetélkedők, vitafórum, zenehallgatás

e./ BOLDOG ISKOLA ÉS ÓVODA

Intézményünk sikeresen szerepelt a Boldog Iskola és Óvoda pályázaton. Ennek keretében a 2018/19-es tanévtől kezdődően az alsó tagozaton és a felső tagozaton is tartunk Boldogságórákat, melyeken tanulóink a boldogság különböző összetevőit, feltételeit ismerhetik meg.

A program küldetése, hogy a pozitív pszichológia eredményeire építve adjon ötleteket és módszertani segítséget a boldogságra való képesség fejlesztéséhez az iskolás korosztály számára.

A Boldogságórákat Magyarországon 2014 szeptemberében indította el a Jobb Veled a Világ Alapítvány szervezésében Bagdi Bella, az alapítvány elnöke.

Egyre több országban sikerrel alkalmazzák a Boldogságórákat, amelyeken a diákok csoportosan és egyénileg ismerik meg a boldogság fő összetevőit. Mindeközben olyan gyakorlatok elvégzésére inspirálják őket, amelyek – a boldogságkutatók tapasztalatai alapján – hozzájárulnak a gyerekek boldogságszintjének növekedéséhez. Magyarországon a Jobb Veled a Világ Alapítvány szervezésében a Boldogság Intézet szakmai csapata egy teljes programot dolgozott ki

a diákok boldogságra való tanítására. Számos vizsgálat bizonyítja, hogy a Boldogságórák csökkentik a tanulók szorongását, miközben erősítik önbizalmukat. Így nemcsak kiegyensúlyozottabbá válnak a gyerekek, de az iskolában is jobban teljesítenek.
A teljes Boldogságóra program 10 egymásra épülő témából áll, amelyek fokról fokra ismertetik meg a boldogság különböző összetevőit, feltételeit. Az egyes témakörök sorrendben:

- Boldogságfokozó skála
- Optimizmus gyakorlása
- Kapcsolatok ápolása
- Boldogító jócselekedetek
- Célok kitűzése és elérése
- Megküzdési stratégiák
- Apró örömök élvezete
- Megbocsátás
- Testmozgás
- Fenntartható boldogság

AZ EGÉSZSÉGNEVELÉS TARTALMA

a./ ÓVODA

Az egész-napos tevékenységet áthatja az alapvető higiénés szokások kialakítása, saját testük megismerése.

Önkiszolgálásra nevelés:

- megismerkednek saját testükkel, testrészeikkel, ruhadarabokkal,
- a testápolás, az étkezés, a WC használatához szükséges eszközökkel.

Anyanyelvi nevelés: a testrészekkel, öltözködéssel, étkezéssel kapcsolatos mondókák
Játékra nevelés: a megtanult tevékenységeket szerepjátékok közben gyakorolják.
Vizuomotoros fejlesztés: hengerítéssel, gömbölyítéssel gyümölcsök, zöldségek formázása
Helye: csoportszobák, az óvoda helyiségei
Tevékenységek: megismerés, folyamatos megfigyelés, elemzés, kognitív képességek fejlesztése, szerepjátékok
Feldolgozása: fényképek az egyes tevékenységekről, csoportalbum, tabló,
Ki mit tud? – a tanult versek, mondókák, népi játékok bemutatása
Felelős: csoportvezető óvónők

b./ ÁLTALÁNOS ISKOLA

AUTISTA ÉS FOGLALKOZTATÓ CSOPORT

Kommunikáció, Olvasás-írás: mozgással kísért mondókák, versek, rövid mesék testünkről, tisztálkodásról

Környezetismeret:

- Az egészség fogalmának értelmezése, a betegség. Az orvosi táska eszközei. Az orvosi rendelőben történő események eljátszása.
- Helyes napirend, étrend.
- A gyümölcsfogyasztás higiéniája
- Az évszaknak megfelelő öltözködés.

Életvitel - és-gyakorlat: Testápolás és eszközei, kozmetikumok.

Társadalmi ismeretek / Állampolgári ismeretek: Önismeret, külső és belső tulajdonságok

Heti egy alkalommal a foglalkoztató csoportok **sétanapot** tartanak, ez is hozzájárul a mozgásszegény életmód negatív következményeinek a leküzdéséhez, az állóképesség növeléséhez.

Heti egy alkalommal **gyümölcsnapot** tartanak, amikor gyümölcssalátát, gyümölcsleveket készítenek.

Helye: tanterem, tankert, az iskola környéke,

Tevékenységek: séta, kirándulás, csoportosítás, rajzolás, önkiszolgáló tevékenységek gyakorlása, rajzverseny.

Feldolgozása: kiállítás, ételkóstoló, rajzkiállítás,

Felelős: osztályfőnökök, gyógypedagógiai asszisztensek

1 – 4. ÉVFOLYAM (ALSÓ TAGOZAT)

Magyar nyelv és irodalom: a családi kapcsolatokról szóló történetek, versek olvasása. A szereplők érzelmeinek, pozitív vagy negatív tulajdonságainak megfigyelése.

Környezetismeret:

- Én: testápolás, iskolafogászat felkeresése,
- Helyes táplálkozás: legyen változatos, rendszeres, vitamindús, megfelelő mennyiségű
- Természeti környezet: a környezetszennyezés egészségre károsító hatása

Technika, életvitel és gyakorlat: tisztálkodási ismeretek a napirendbe illesztve

Helye: tanterem, az iskola egyéb helyiségei

Tevékenységek: önkiszolgáló tevékenységek gyakorlása, rajzolás ragasztás, gyurmázás, séta, gyűjtőmunka, egészségvédelmi plakátok tanulmányozása

Feldolgozása: rajzkiállítás, tematikus tablókészítés, szavalóverseny, folyamatábrák készítése, zenehallgatás,

Felelős: osztályfőnökök

5 – 8. ÉVFOLYAM (FELSŐ TAGOZAT)

Magyar nyelv és irodalom: emberi érzelmekről, családi kapcsolatokról szóló történetek feldolgozása

Természetismeret / Természettudomány:

Egészséges és kevésbé egészséges húsipari termékek, tejtermékek, a méz jótékony hatása, gyógyszerek, zajártalom. A patkány, a házi légy betegséget terjesztő szerepe. Rendhagyó természetóra orvos, védőnő részvételével: ismeretek a szexualitásról, a felelős gyermekvállalásról.

Helye: tanterem, orvosi szoba, tornaterem

Tevékenységek: szituációs játék, megbeszélés, gyűjtőmunka, tapasztalatszerzés, csoporttevékenység, lexikonhasználat, diavetítés, megfigyelés, gyakorlati bemutató

Feldolgozása: tablókészítés, kiállítás, egészségügyi totó, vetélkedő,

Felelős: osztályfőnökök, gyógypedagógusok

Irányított szabadidő:

A tanórán elsajátított ismeretek gyakorlásán túl fontos szerepe van a tanulók személyiségformálásában, a jó közösség kialakításában is. Lehetőség van a családi nevelés esetleges hiányainak a kompenzálására is. A kötetlenebb időkeret tág lehetőséget ad az egészségneveléssel összefüggő **világ-napokról** való megemlékezésre, az egyes területek kihangsúlyozására, fontosságának tudatosítására.

Megemlékezünk a következő napokról:

Szeptember 22.	Autómentes nap
Szeptember 23.	Takarítási Világnap
Október 10.	A lelki egészség napja
Október 15.	Nemzeti gyaloglónap
Október 16.	Élelmezési Világnap
Október 21.	Földünkért Világnap
November 17.	Füstmentes Nap
December 1.	AIDS – elleni Világnap
Április 7.	Egészségügyi Világnap
Május 8.	Nemzetközi Vöröskereszt Napja

Május 31. Dohánymentes Nap

Séta: mindig az évszaknak megfelelő piaci termékek megfigyelése,

Kultúrális tevékenység: fogápolási totó, foggal kapcsolatos közmondások értelmezése,

Manuális tevékenység: Kompótkészítés őszi, majd nyári gyümölcsökből.

Tavasz zöldségfélékből saláta készítése, az uzsonna gazdagítása a tankertben termelt retekkel, hagymával

Egészséges édességek készítése: túrótorta, gyümölcstorta, gyümölcssaláta **Játéktevékenység**: szerepjátékok vásárlásról, illedelmes kérés, udvarias érdeklődés gyakorlása.

- Téli sportok a szabadban.
- Mezei futóverseny, tréfás akadály-versenyek,
- Labdarúgó bajnokság rendezése..

c./ KÉSZSÉGFEJLESZTŐ ISKOLA

Környezetismeret és egészségvédelem:

- Önismeret fejlesztése, az egészséges életmód tudatosítása.
- Serdülőkori változások a testen, higiéniai ismeretek bővítése.
- Egészségügyi intézmények munkája.

Olvasás-írás: az egészséggel, táplálkozással kapcsolatos szemelvények értelmezése, versek tanulása.

Ábrázolás-alakítás: folyamatábrák készítése, sorrendiség gyakorlása

Életvitel és gondozási ismeretek:

- Egészséges termékek megismerése a vásárlás során.
- Uzsonna készítése tejtermékek felhasználásával.
- Édesítőszerek megismertetése

Helye: tanterem, iskolakert, tankonyha, piac, áruház

Tevékenységek: megfigyelés, tapasztalás, ízlelés, válogatás, tematikus tabló készítése gyümölcsökről, tejtermékekről, más élelmiszer-csoportokról, játékos fejtörő, találós kérdések

Felelős: osztályfőnök, gyógypedagógiai asszisztens

d./ SZAKISKOLA

A Szakiskolában az egészségnevelési program megvalósítása külön modul keretében történik, amelyet részletesen a környezeti nevelési programban ismertettünk.

ÖSSZEGZÉS

„Nem elég a mai időkben törvényeket írni,
de azok iránt szimpátiát is kell gerjeszteni.”

(Széchenyi István)

Az **Magyarország Alaptörvényének** paragrafusai rendelkeznek a környezetvédelemről, az egészséges környezetről, a lelki egészségről. Ezt a jogot a **Magyar Köztársaság** a munkavédelem, az egészségügyi intézmények és orvosi ellátás megszervezésével, a rendszeres testedzés biztosításával, az épített és természetes környezet védelmével valósítja meg törvényein keresztül.

ERŐFORRÁSAINK:

1./ Iskolán belüli:

A környezeti nevelés és egészségnevelés **hitelességét** az életviteli szokások, a mindennapi viselkedés adja. A pedagógus **példamutató magatartása** nagy nevelőerővel bír, ugyanez vonatkozik az intézmény minden dolgozójára. Tantestületünk nagy része elkötelezett híve a programnak, tanulóit jól tudja motiválni, ráhangolni az éppen aktuális feladatokra.

A nem pedagógus munkakörben foglalkoztatottak (adminisztratív és technikai dolgozók) is hatékonyan tudják segíteni a programot takarékos papírfelhasználással, környezetbarát takarító és tisztítóeszközök felhasználásával.

2./ Iskolán kívüli:

Intézményünknek jó a **kapcsolata** az **egészségügy dolgozóival**. Tanulóink rendszeres fogászati szűrésen vesznek részt.

Az iskolaorvos együttműködő, bekapcsolható pályázatok írásába, felvilágosító, ismeretterjesztő előadások megtartásába. Évente végez tanulóinknál egészségi állapotfelmérést, az esedékes védőoltásokat beadja.

A védőnő rendszeres szűrést – hallás- és látásvizsgálatot, vérnyomás-, súly-, és magasságmérést - végez intézményünkben.

Az **Esztergomi Környezetkultúra Egyesület Ökokertjében és az iskolakertben** tett látogatások alkalmával szemléltetjük a környezetkímélő megoldásokat.

Programunkban a **környezeti nevelés** és az **egészségnevelés** több ponton **összekapcsolódik,** a Szakiskolában a 9.-10. osztályokban külön modul keretében valósul meg, és kölcsönösen kiegészíti egymást. Egységes egészként kezeljük a nevelőmunkánk során, hiszen a környezeti ártalmak egy ponton túl kihatnak az egészségre is, ennek az összefüggésnek a felismertetése hangsúlyos feladatunk.

JÖVŐKÉPÜNK:

Arra törekszünk, hogy tanulóink a természeti értékek, és saját egészségük megóvásának elkötelezett hívévé, környezettudatos állampolgárrá váljanak, és ezt a szemléletet közvetítsék családjuk felé is.

VIII. HELYI TANTERV

VIII.1. Helyi tanterv készítéséhez felhasznált dokumentumok:

- **5/2020. (I. 31.) Korm. rendelet. A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról**
- **Kerettantervek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához.**

A tantárgyak óraszámai a Nkt. alapján az **enyhén értelmi fogyatékos tanulókat** nevelő általános iskolák 1-8. évfolyam számára a 2020/2021-es tanévtől **kifutó rendszerben** a 2023/2024-es tanévig.

Tantárgyak	**1. évf.**	**2. évf.**	**3. évf.**	**4. évf.**	**5. évf.**	**6. évf.**	**7. évf.**	**8. évf.**
Magyar nyelv és irodalom	7	7	6	7	4	4	4	4
Idegen nyelvek	-	-	-	-	-	-	2	2
Matematika	4	4	3	4	4	4	4	4
Etika/Hit- és erkölcstan	1	1	1	1	1	1	1	1
Történelem és társadalmi és állampolgári ismeretek	-	-	-	-	2	2	2	2
Hon- és népismeret	-	-	-	-	1	-	-	-
Környezetismeret	2	2	2	2		-	-	-
Természetismeret	-	-	-	-	2	2	4	4
Földrajz	-	-	-	-	-	1	1	2
Ének-zene	2	1	2	2	2	2	1	1
Vizuális kultúra	1	2	2	2	2	2	1	1
Informatika	-	-	1	1	1	1	1	1
Technika, életvitel és gyakorlat	1	1	1	1	1	1	2	1
Testnevelés és sport	5	5	5	5	5	5	5	5
Osztályfőnöki óra	-	-	-	-	1	1	1	1
Szabadon tervezhető órakeret	2	2	2	2	2	22	2	2
	2 óra magyar	2 óra magyar	1ó. magyar 1 ó mat.	2 óra magyar	1ó. magyar 1 ó. életv.	1 ó. magyar 1ó. életv.	1ó. magyar 1ó. földr.	1ó. magyar 1ó. életv.
Rendelkezésre álló órakeret	**25**	**25**	**25**	**27**	**28**	**28**	**31**	**31**
Rehabilitáció, habilitáció	3	3	3	3	3	3	4	4
Összes óra:	**28**	**28**	**28**	**30**	**31**	**31**	**35**	**35**

A tantárgyak óraszámai az **5/2020. (I. 31.) Korm. rendelet** alapján az **enyhén értelmi fogyatékos** tanulókat nevelő általános iskolák 1-8. évfolyam számára a 2020/2021. tanévtől kezdődően az 1. és 5. évfolyamon **felmenő rendszerben**

Tantárgyak	**1. évf.**	**2. évf.**	**3. évf.**	**4. évf.**	**5. évf.**	**6. évf.**	**7. évf.**	**8. évf.**

Magyar nyelv és irodalom	7	7	6	7	4	4	4	4
Idegen nyelvek	-	-	-	-	-	-	2	2
Matematika	4	4	3	4	4	4	4	4
Etika/Hit- és erkölcstan	1	1	1	1	1	1	1	1
Történelem	-	-	-	-	2	2	2	1
Hon- és népismeret	-	-	-	-	1	-	-	-
Állampolgári ismeretek	-	-	-	-	-	-	-	1
Környezet-ismeret	-	-	1	1		-	-	-
Természet-tudomány	-	-	-	-	2	3	5	5
Ének-zene	2	2	2	2	2	2	1	1
Vizuális kultúra	2	2	2	1	2	2	1	1
Digitális kultúra	-	-	1	1	1	1	1	1
Technika és tervezés	1	1	1	1	1	1	1	1
Testnevelés	5	5	5	5	5	5	5	5
Osztályfőnöki óra (közösségi nevelés)	-	-	-	-	1	1	1	1
Szabadon tervezhető órakeret	2	2	2	2	2	2	2	2
	2 óra magyar	2 óra magyar	1ó. magyar 1 ó. mat.	1 óra magyar 1 ó körny.	1ó. magyar 1 ó. techn.	1ó. magyar 1 ó. techn.	1ó. magyar 1 ó. techn.	1ó. magyar 1 ó. techn.
Rendelkezésre álló órakeret	**24**	**24**	**24**	**25**	**28**	**28**	**30**	**30**
Rehabilitáció, habilitáció	3	3	3	3	3	3	4	4
Összes óra:	**27**	**27**	**27**	**28**	**31**	**31**	**34**	**34**

A tantárgyak óraszámai a Nkt. alapján a **középsúlyos értelmi fogyatékos tanulókat** nevelő általános iskolák 1-8. évfolyam számára 2020/2021-es tanévtől **kifutó rendszerben** a 2023/2024-es tanévig.

A nevelés-oktatás-fejlesztés területei	Tantárgy	Alsó tagozat				Felső tagozat			
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Anyanyelv és	Kommunikáció	4	4	4	4	4	4	5	5

kommunikáció	Olvasás-írás	2	2	3	3	4	4	2	2
Társadalmi környezet	Számolás-mérés	2	2	2	2	3	3	3	3
	Játékra nevelés	2	2	2	2	-	-	-	-
	Társadalmi ismeretek	-	-	-	-	1	1	2	2
Életvitel és gyakorlat	Önkiszolgálás	2	2	-	-	-	-	-	-
	Életvitel és gyakorlat	-	-	2	2	2	2	3	3
Természeti környezet	Környezetismeret	-	-	-	-	1	1	2	2
Művészetek	Ének-zene	2	2	2	2	2	2	2	2
	Ábrázolás-alakítás	3	3	2	2	2	2	2	2
Informatika	Információs eszközök használata	-	-	-	-	-	-	1	1
Testi nevelés	Mozgásnevelés	5	5	5	5	5	5	-	-
	Testnevelés	-	-	-	-	-	-	5	5
Összesen		22	22	22	22	24	24	27	27
Rehabilitáció, habilitáció		3	3	3	3	3	3	4	4
Összesen		25	25	25	25	27	27	31	31

A tantárgyak óraszámai az **5/2020. (I. 31.) Korm. rendelet** alapján a **középsúlyos értelmi fogyatékos tanulókat** nevelő általános iskolák 1-8. évfolyam számára a 2020/2021. tanévtől kezdődően az 1. és 5. évfolyamon **felmenő rendszerben**

Műveltségi terület	Tantárgy	alsó tagozat				felső tagozat			
		1.	**2.**	**3.**	**4.**	**5.**	**6.**	**7.**	**8.**
Magyar nyelv és irodalom	Kommunikáció	4	4	4	4	4	4	5	5
	Olvasás-írás	2	2	3	3	4	4	2	2
Matematika	Számolás- mérés	2	2	2	2	3	3	3	3
Történelem és		-	-	-	-	1	1	1	1

állampolgári ismeretek	Állampolgári ismeretek								
	Hon és népismeret	-	-	-	-	-	-	1	-
	Etika	-	-	-	-	-	-	-	1
Természet-tudomány és földrajz	Környezetismeret					1	1	2	2
Művészetek	Ének-zene	2	2	2	2	2	2	2	2
	Ábrázolás-alakítás	3	3	2	2	2	2	2	2
Technológia	Digitális kultúra	-	-	-	-	-	-	1	1
Testnevelés és egészség-fejlesztés	Mozgásnevelés	5	5	5	5	5	5	-	-
	Testnevelés	-	-	-	-	-	-	5	5
	Osztályfőnöki (Közösségi nevelés)	-	-	-	-	1	1	1	1
Egyéb	Önkiszolgálás	2	2	-	-	-	-	-	-
	Életvitel és gyakorlat	-	-	2	2	2	2	3	3
	Játékra nevelés	2	2	2	2	-	-	-	-
Szabadon tervezhető órakeret		1 ó. olv-í. 1 ó. szám.	1 ó. olv-í. 1 ó. szám.	1 ó. olv-í. 1 ó. szám	2 ó. olv-í. 1 ó. szám.	1 ó. olv-í. 2 ó. életv.	1 ó. olv-í. 2 ó. életv.	1 ó. olv-í. 1 ó. életv.	1 ó. olv-í. 1 ó. életv.
Összesen		24	24	24	25	28	28	30	30
Rehabilitáció, habilitáció		3	3	3	3	3	3	4	4
Összesen		**27**	**27**	**27**	**28**	**31**	**31**	**34**	**34**

VIII.2. Az alkalmazható tankönyvek, tanulmányi segédletek kiválasztásának elvei

A tankönyvrendelés és ellátás intézményünkben a 2012. évi CXXV. törvénynek - *a tankönyvpiac rendjéről szóló 2001. évi XXXVII. törvény módosításáról* - 5. és 6. §-ban foglaltaknak megfelelően történik. A térítésmentes tankönyvellátásnak a köznevelés nappali rendszerű iskolai oktatás 10–16. évfolyamaira történő kiterjesztéséről szóló 1092/2019. (III. 8.) Korm. határozat eredményeként valamennyi, a nappali rendszerű alap- és középfokú iskolai oktatásban részt vevő tanuló ingyenes tankönyvellátásban részesül.

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (Hatályos: 2020.04.01-től) 96. § (6) bekezdésében meghatározott esetekben az állami tankönyvtámogatás terhére a sajátos nevelési igényű tanulók neveléséhez-oktatásához a tankönyvjegyzéken nem szereplő fejlesztő eszközök is beszerezhetők tankönyv helyett.

A tankönyvválasztás elvei az iskolában:

lehetőség szerint olyan tankönyvet válasszunk, amely lefedi a tananyagtartalmat,

- a tankönyv legyen vonzó, figyelemfelhívó, szép kivitelezésű és időtálló,
- a tankönyv tartalmában, információiban, ábravilágában, a feldolgozás mélységében igazodjék a fogyatékos tanuló szükségleteihez,
- az egyes tantárgyak könyvei egymásra épüljenek, a tankönyvekhez munkafüzet is tartozzon,
- a tankönyvek ne legyenek túl zsúfoltak, jól olvashatóak, jól áttekinthetők legyenek,
- pedagógiai koncepciónknak leginkább az alaptankönyv a magtankönyv felel meg, mert a tananyag magját tartalmazza, több évfolyamon is használható,
- az alaptankönyvekhez tartozzon feladatlap vagy munkalap a megerősítés, a gyakorlás, a tanuló önálló munkáltatása, a tudás ellenőrzése végett,
- az alaptankönyvhöz a sajátos igényeknek megfelelő szatellit könyvek kapcsolódjanak, amelyek elkészítésében a nevelőtestület is aktívan részt vesz,
- azokat a tankönyveket rendeljük meg elsődlegesen, amelyek a tantárgyak tanterveihez illeszkednek és kézikönyveket is kínálnak.
- A szakképző évfolyamokon a sajátos nevelési igényű tanulók részére kevés a speciális tankönyv. A tanulásban akadályozott tanulók részére adaptált programokat figyelemmel kísérjük és az azokhoz kiadott tankönyvek bevezetésére törekszünk.

A tankönyvválasztásnál mérlegelni kell az árat, mert ~~célszerű~~ az állami tankönyvtámogatás keretén belül kell maradni.

A helyi tankönyvcsomagok részét képezik azok a könyvek, amelyek egy-egy helyi sajátosságot tükröző egységhez készülnek. Az évfolyamok könyvét a könyvtárban kell megőrizni, amennyiben a tanuló nem ragaszkodik tankönyvéhez. A tartós tankönyvek a könyvtárból kölcsönözhetők.

A tanulók számára megrendelt tankönyvekről a szülőt, gondviselőt írásban tájékoztatjuk, jóváhagyatjuk.

VIII.3. Az iskolába kerülés és a magasabb évfolyamba lépés feltételei

Általános iskolai képzésünkre csak az a tanuló vehető fel, aki rendelkezik a Pedagógiai Szakszolgálat Székhelyintézmény Szakértői Bizottsága szakvéleményével, mely ebbe az iskolatípusba javasolja a tanulót szülői beleegyezést figyelembe véve. A tanulók felvételét a 20/2012.(VIII.31.) EMMI rendelet (a nemzeti oktatási intézmények működéséről) 22.§ 3. és 4. bekezdése szabályozza.

Az iskola évfolyamain a tanuló magasabb évfolyamba lépésének feltételét az Nkt. 57. § (1) bekezdése határozza meg.

Szakképzési évfolyamon a nyári gyakorlat teljesítése a továbbhaladás feltétele. Javítóvizsgát tehet a tanuló a tanév végén (augusztusban) ha 2 tantárgyból elégtelen osztályzatot kapott, 3 tantárgyból szerzett elégtelen esetén a javítóvizsga tantestületi mérlegelés tárgya. Az egyéni munkarend szerint haladó tanulók félévkor és tanév végén osztályozó vizsgát tesznek.

Ha a tanulónak egy tanítási évben az igazolt és igazolatlan mulasztása együttesen :

a) az Nkt. 5. § (1) bekezdés b)-c) pontjában meghatározott pedagógiai szakaszban a kétszázötven tanítási órát,

b) az Nkt. 5. § (1) bekezdés d) pontjában meghatározott iskolai nevelés-oktatás szakképesítés megszerzésére felkészítő szakaszában az elméleti tanítási órák húsz százalékát,

c) a közoktatási törvény 27. § (2) bekezdésében meghatározott, a kötelező óra legfeljebb ötven százalékában folyó pályaorientáció, gyakorlati oktatás, szakmai alapozó elméleti és gyakorlati oktatás, valamint - az Országos Képzési Jegyzék szerinti - elméleti és gyakorlati szakmacsoportos alapozó oktatás tanítási óráinak húsz-húsz százalékát,

d) a közoktatási törvény 29. § (1) bekezdésében meghatározott, a kilencedik évfolyamtól kezdődően a NAT-ban meghatározott szakmai orientáció, a tizenegyedik évfolyamtól kezdődően - az Országos Képzési Jegyzék szerinti - elméleti és gyakorlati szakmacsoportos alapozó oktatás tanítási óráinak húsz-húsz százalékát,

e) alapfokú művészeti iskolában a tanítási órák egyharmadát,

f) egy adott tantárgyból a tanítási órák harminc százalékát meghaladja, és emiatt a tanuló teljesítménye tanítási év közben nem volt érdemjeggyel értékelhető, a tanítási év végén nem minősíthető, kivéve, ha a nevelőtestület engedélyezi, hogy osztályozóvizsgát tegyen.

A tanulói jogviszony kezdetéről és megszűnéséről az NKT 45.§ (2) és (3) bekezdése az irányadó.

Az iskolai tanulmányok befejezésekor szükséges dokumentumokat, eljárásrendet a vizsga-szabályzat rögzíti.

VIII.4. Az iskola ellenőrző, mérő és értékelő tevékenységének rendszere

Belső ellenőrzés

Az ellenőrzés célja, hogy bemutassa az intézmény törvényes működését, a pedagógiai programjában leírtak megvalósítását, a megfelelő színvonalú szolgáltatás biztosítását.

a) A belső, intézményszintű ellenőrzést végzik:

- igazgató
- intézményegység-vezető, intézményvezető - helyettes
- munkaközösség vezetők

b) Az ellenőrzés célcsoportja:

a pedagógusok, vezetők,

a pedagógiai segítők, technikai dolgozók,

a tanulók

c) Az ellenőrzés kiemelt időszaka:

- a tanév rendjével összefüggően – tanévkezdés, félévi értékelés, tanévzárás,
- egy adott tevékenység befejezésekor,
- a folyamat, a tevékenység közben

d) Az ellenőrzés kiemelt módszerei:

- az adatszolgáltatás elemzése,
- a dokumentumok tételes vagy eseti ellenőrzése, elemzése,
- beszámoltatás egy-egy tevékenységről, funkcióműködésekről,
- helyszíni ellenőrzés a nevelés-oktatás folyamatában,
- óralátogatás, foglalkozás megtekintése, értékelése.

e) A belső ellenőrzés kiemelt területei:

- a törvényi változásokból adódó feladatok végrehajtása
- az új pedagógusok, pályakezdők segítése, patronálása, munkájuk folyamatos ellenőrzése,
- az új tantervek bevezetésével kapcsolatos tapasztalatok gyűjtése, elemzése,
- új tankönyv, vagy taneszköz beválásának vizsgálata.

Az iskola belső ellenőrzésének területei

1. A pedagógiai munka tartalma és színterei	2. A tanügyigazgatás területei	3. Munkáltatói feladatok területek	4. A gazdálkodással kapcsolatos tevékenységek	5. A pedagógiai munka egyéb területei
pedagógus szakmai munkája, munkafegyelme - tanórán és tanórán kívül a pedagógus módszertani kultúrája a pedagógus motivációs eszköztára a pedagógus értékelő tevékenysége	dokumentáció naplók, anyakönyvek felelős: vezetők ● üzenő-tájékoztató füzetek, ellenőrzők, a tanulók füzetei, tanszerei felelős: munkaközösség vezetők, osztályfőnökök ● adategyeztetés-étkeztetés- segélyek, támogatások, bejáró tanulók felelős: vezetők tantárgyfelosztás, órarendek, foglalkozási tervek felelős: vezetők a hiányzások, mulasztások vezetése, összesítése, regisztrálása, törvényes intézkedések megléte felelős: vezetők a gyermekvédelmi munka tervszerűsége, az intézkedések hatékonysága felelős: vezetők	● a dolgozók besorolásának, átsorolásának bérkifizetésének ellenőrzése felelős: igazgató személyzeti munka, megbízás, keresetkiegészítés, jutalmazás, pótlékok felelős: igazgató ● munkaidő pontos betartása felelős: intézményegység vezetők ● a pedagógiai segítők munkája, feladatellátása felelős: intézményegység vezetők az új, pályakezdő kollégák segítése, munkájuk ellenőrzése felelős: vezetők	● a beszerzések, a pótlások, javítások, állagmegóvások tevékenységei felelős: igazgató terem és szakleltárak ellenőrzése felelős: intézményegység vezetők a biztonságtechnikai előírások betartása felelős: vezetők a túlórák, a helyettesítések elszámolása, hiányzók jelentése felelős: intézményegység vezetők	a rendszeres orvosi ellátás tanulóknak, pedagógusoknak felelős: igazgató ● a gyermekbalesetek megelőzésének intézkedései felelős: igazgató a tanulók ügyeleti ellátása felelős: intézményegység-vezetők az intézményi információáramlás – faliújság, diákújság, hirdetmények, ütemtervek felelős: vezetők, munkaközösség veze-tők az iskolai környezet rendje, tisztasága, rendezettsége felelős: vezetők osztályfőnökök

A pedagógiai munka tartalmának és színtereinek ellenőrzése

1. A tanórához, a habilitációs tevékenységhez kapcsolódó területek ellenőrzése	2. A tanórán kívüli feladatok ellenőrzése	3. A pedagógiai program megvalósításának ellenőrzése	
Habilitációs és rehabilitációs tervek ellenőrzése Felelős: vezetők, munkaközösség-vezetők óralátogatások tanórán, felméréseken felelős: vezetők, munkaközösség vezetők foglalkozások látogatása a fejlesztő tevékenységeken felelős: vezetők ● a tankönyvek, taneszközök gazdaságos kihasználása felelős: munkaközösség-vezetők, tankönyvfelelős vetélkedők, rendezvények, ünnepségek szervezettsége, tartalma felelős: vezetők, munkaközösség vezetők a hallgatók tanításának, záró tanításának látogatása felelős: vezetők	● a napközis csoport, a tanulószobai csoport, a klub és a szakkör látogatása felelős: igazgató, munkaközösség-vezetők ● Osztálykirándulások, múzeumlátogatások szervezése, lebonyolítása felelős: vezetők ● az erdei iskola, nyári tábor szervezése, bonyolítása, eredményei, felelős: igazgató a diák-önkormányzati munka felelős: munkaközösség-vezetők ● fogadóórák, szülői értekezletek felelős: intézményegység-vezetők	az iskola rendjének, házi rendjének betartása felelős: intézményegység vezetők a tanulók ellenőrzésével, értékelési, mérési területének ellenőrzése felelős: vezetők ● a tanulók neveltségi szintjének vizsgálata, szocializáltsági mutatók felelős: munkaközösség-vezetők a tanulók beiskolázása, nyomon követése felelős: munkaközösség-vezetők ● a gyermekvédelem eredményei felelős: intézményegység-vezetők a folyamatok szabályozásának betartása felelős: intézményegység vezetők az arányos terhelés, feladatmegosztás felelős: igazgató	● a szolgáltatások színvonala: ügyelet, étkezés, választható tanórák, a szociális hátrányok kezelése felelős: intézményegység vezetők munkaközösség-vezetők ● Iskolai beszámoltatás rendjének, ill. a tanórán kívüli felkészülés elveinek és korlátainak betartása. felelős: vezetők a továbbképzésben való részvétel felelős: igazgató ● a munkaközösségek, a szakmai team munka eredményei felelős: vezetők értekezletek, rendezvények színvonala felelős: intézményegység-vezetők munkaközösség-vezetők

VIII.5. Az iskolai beszámoltatás rendje és követelményei, az értékelés rendszeressége és formái - *20/2012. (VIII.31) EMMI rendelet az nevelési oktatási intézmény működéséről 64-78. § ill. Nkt. 54. § (1) (2) (3) (4) (5) (8) bekezdése alapján:*

VIII.5.1. ***A tanulók tudásának mérése***

A tanulók tudásának, képességeik fejlődésnek, fejlettségének mérésére saját feladatbankot használunk, amelyet a helyi tantervi követelményekre építve állítunk össze és háromévente felülvizsgáljuk és a tanulói szükséglet szerint módosítjuk, kiegészítjük.

A mérés kettős céllal alkalmazzuk:

tanév elején felejtésszint mérés

az év végi teljesítménymérések

a diagnosztikus mérések

VIII.5.1.1. ***Az év eleji és év végi mérések***

A méréshez használt feladatbank (tesztek) elkészítésének szempontjai:

- a feladatok a begyakorolt, a megerősített ismeretanyagra épüljenek,
- különféle teljesítményszintekhez készüljenek, adjanak lehetőséget a differenciálásra,
- mindenkor mintavétellel, kipróbálással készüljenek elemekre bontott értékeléssel és százalékra megadható teljesítményszinttel,
- a feladatok – az ismereteken túl – mérjék feladat megértési képességét, a tanuló önállóságát, a tevékenységének szintjét, viszonyulását, attitűdjét, munkatempóját, írásbeli munkája külalakját, ismereteit milyen szinten konvertálja,
- a mérőeszköz csak a tanuló által megismert, elsajátított munkaszokásokat, tanulási módokat és eszközhasználatot kérje számon,
- a tanulók által ismert, begyakorolt algoritmusokat, feladat-megoldási módozatokat, piktogramokat tartalmazzanak a mérőeszközök,
- minden tanuló fejlettségének megfelelően kapjon irányítást, manipulációs, képi eszközt a feladatmegoldáshoz.

A mérés eredményeinek elemzésébe minden tanuló bekapcsolódik, gyakorolva az önellenőrzést. A mérések eredményeit rendszerezzük és archiváljuk, elsősorban a tanuló önmagához mért fejlődését vizsgáljuk. Az elemzések eredményeit felhasználjuk pedagógiai munkánk eredményességének értékeléséhez, hatékonyságának vizsgálatához.

VIII.5.1.2. ***Diagnosztikus mérés***

Diagnosztikus mérést alkalmazunk a helyzetfeltárás céljából a nevelési oktatási folyamat adott szakaszába lépéskor, az iskolakezdéskor, tanév elején, vagy egy-egy új tanuló érkezésekor, illetve

kirívó eredménytelenség esetén. Diagnosztikus méréssel információkat szerzünk a tanulók képességeiről, előzetes tudásáról, ismereteiről. Ezek hatékony segítséget nyújtanak a pedagógiai tervező munkához, a tanmenetek, tematikus tervek és fejlesztő programok írásához, a habilitációs órákhoz. A diagnosztizálás a tanítás-tanulás folyamatát végig kísérő gyógypedagógiai tevékenység, amely terápiás célokat szolgál a tanulók között fennálló különbségek, sérülések miatt.

A tartós fejlesztésre, habilitációs foglalkozásra szoruló tanulók esetében a diagnosztizáláshoz egyéni lapokat használunk. A lapokon az állapot és a fejlesztés eredményeinek rögzítése történik.

VIII.5.2. *A tanulók értékelése*

A tanulók teljesítményének értékeléséhez rendelkezésünkre állnak a tanulás-tanítás folyamatában alkalmazott ellenőrzések, a mérések eredményei.

Iskolánkban az értékelés elsődlegesen a tanuláshoz való pozitív viszony, a motiváltság, a közösségben elfoglalt státusz megerősítését, pozitív irányú elmozdulását segíti. Hozzájárul az önismeret képességének alakításához, az önelfogadáshoz, a szülői elfogadáshoz.

Mit értékelünk?	Ki értékel?	Az értékelés típusai	Az értékelés eredményének ismertetése
Tanulmányi munka	a tantárgyat tanító tanár	Formatív szummatív	szóbeli szöveges minősítő
Magatartás Szorgalom	osztályfőnök az osztályban tanító tanárok	megfigyelés tapasztalatok rögzítése	

VIII.5.2.1. *A formatív értékelés*

A formatív értékelés célja a nevelési-oktatási folyamat közben jelentkező tanulási nehézségek feltárása. Így lehetőség nyílik azonnali korrekcióra. Megerősítő szerepe is van. Folyamatos visszajelzést kapunk munkánk hatékonyságáról, a tanuló taníthatóságáról, tanulási képességeinek fejlődéséről, a tanult ismeretek alkalmazásának képességéről.

VIII.5.2.2. *Szummatív értékelés*

Szummatív értékelést alkalmazunk egy-egy nagyobb témakör lezárásakor, félévkor, év végén, egy tantárgy tanulásának befejezésekor. Funkciója az eredmények megállapítása, összesítése a kitűzött célokkal.

VIII.5.2.3. *Az értékelés formái és rendszeressége*

A tanítási órákon rendszeres és folyamatos szóbeli ellenőrzés történik. Így a tanulók állandó visszajelzést kapnak tanulmányi munkájukról.
Az első évfolyamon az értékelés nem érdemjeggyel, hanem szövegesen történik az első negyedév végén, félévkor és év végén. Második osztálytól a tanulók teljesítményét év közben rendszeresen – legalább havonta egyszer – érdemjeggyel értékeljük. Az első évfolyamon – az első negyedévkor, félévkor és évvégén, továbbá a második évfolyam félévkor - az értékelést szövegesen minősítéssel fejezzük ki. Tanév közben – az első évfolyam kivételével – felelet, témazáró és félévi felmérők alapján is értékelünk.
A szakiskolában a szakképző évfolyamokon félévkor és év végén belső vizsgát szervezünk a komplex szakmai és gyakorlati kérdéssor alapján, melynek tartalmát az adott szakma évfolyamához rendelt követelmény szint határozza meg. A vizsgák szervezésének és lebonyolításának menetét a Belső vizsgák szabályzata tartalmazza.
Tanév végén minden évfolyamon szummativ értékelést alkalmazunk, kivéve azon tanulóknál, akik a követelmények teljesítéséhez egy évnél hosszabb időt igényelnek, vagy mentességet kaptak.

VIII.5.2.4. *Az értékelés regisztrálása az iskolai dokumentumokban*

Tanulásban akadályozott évfolyamokon:
Az első évfolyamon és második évfolyam első félévében szövegesen értékelünk: kiválóan teljesített, jól teljesített, megfelelően teljesített, felzárkóztatásra szorul - szöveggel. (Nkt. 54.§ (3))
A diákok minősítése ebben a formában kerül a félévi értesítőbe, naplóba, törzslapokra, bizonyítványba.
A dokumentumokba kerülő minősítő bejegyzések mellett a szülő kibővített szöveges értékelést kap melynek mondatbankját a pedagógiai program részét képező helyi tanterv tartalmazza.
Ha a tanuló „felzárkóztatásra szorul” minősítést kap, akkor tantárgyat oktató pedagógus a szülő bevonásával értékeli a tanuló teljesítményét, melynek során feltárja a tanuló fejlődését, haladását akadályozó tényezőket és javaslatot tesz annak elhárítására, megszüntetésére. A követelmények teljesítése érdekében az egyéni felkészítést kap a tanuló a hiányok pótlására.

A szülő kérésére az intézmény vezetője legfeljebb egy alkalommal engedélyezheti az iskola első évfolyamának megismétlését, akkor is, ha a tanuló az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette. Ebben az esetben csak a megismételt évfolyamról kap bizonyítványt a tanuló.

A második évfolyam félévét követően tizenkettedik évfolyam végéig a közismereti elméleti és gyakorlati tantárgyakat is érdemjegyekkel értékelünk, melyeket a naplókba és a törzslapokba is bejegyzünk félévben és év végén, osztályzattal minősítünk: (5) jeles, (4) jó, (3) közepes, (2) elégséges, (1) elégtelen.

Az év közbeni értékelés történhet tanórai, házimunka, illetve szóbeli és írásbeli számonkérés formájában. A bizonyítványban az értékelést betűkkel kell bejegyezni (1) elégtelen, (2) elégséges, (3) közepes, (4) jó és (5) jeles osztályzatok adhatók, ez alól a magatartás és szorgalom minősítése kivétel.

Értékelés módja évfolyamonként:

Évfolyam	Minősítés félévben	Minősítés év végén*
1.	szöveges minősítés	szöveges minősítés
2.	szöveges minősítés	érdemjeggyel minősítés
3.	érdemjeggyel minősítés	érdemjeggyel minősítés
4.	érdemjeggyel minősítés	érdemjeggyel minősítés
5.	érdemjeggyel minősítés	érdemjeggyel minősítés
6.	érdemjeggyel minősítés	érdemjeggyel minősítés
7.	érdemjeggyel minősítés	érdemjeggyel minősítés
8.	érdemjeggyel minősítés	érdemjeggyel minősítés
9.	érdemjeggyel minősítés	érdemjeggyel minősítés
10.	érdemjeggyel minősítés	érdemjeggyel minősítés
11	érdemjeggyel minősítés	érdemjeggyel minősítés
12.	érdemjeggyel minősítés	érdemjeggyel minősítés

*Az év végi érdemjegy megállapításánál az évközi osztályzatok matematikai átlaga mellett a fejlődési tendenciát a tanuló sérültségi fokát is figyelembe kell venni. A követelményrendszer és a minimum szintek a helyi tantervben kerültek kidolgozásra.

Ha a Szakértői Bizottság egyéni haladási ütemet állapít meg egy tanulónál, akkor év közben, év végén a teljesítményét szövegesen értékeljük, a tanuló szöveges, fejlesztő értékelést kap. A szöveges értékelés lehetőséget ad az egyéni képességek és eredmények szerinti differenciálásra,

illetve javaslatokat tartalmaz, hogy a gyermek mire fordítson nagyobb figyelmet a tanulási folyamatban.
A tanulók teljesítményét a számukra előírt követelményekhez kell viszonyítani, de az értékelés során mindig szükséges figyelembe venni a tanulók önmagukhoz mért fejlődését.

Értelmileg akadályozott csoportoknál:

A középsúlyosan értelmi fogyatékos tanulók teljesítménye igen különböző. A tantárgyi rendszer szerinti értékeléskor a tanulók egyéni képességeit, *társuló fogyatékosságait, egyéb zavarait, betegségeit*, önmagukhoz mért fejlődésüket figyelembe véve, a tanterv által meghatározott, elvárt teljesítmény megvalósulásának mértékét értékeljük az iskola pedagógiai programjában megtalálható mondatban elemeinek felhasználásával.
(A szöveges értékelésnél használt értékelő lapokat a melléklet tartalmazza évfolyam és sérültségi fok szerinti bontásban.)

Értékelés az autizmussal élők csoportjánál:

A tanulók előrehaladását havonként legalább egy érdemjeggyel vagy szöveges értékeléssel értékelik a gyógypedagógusok, az önmagukhoz mért fejlődés mellett, természetesen figyelembe veszik a tanterv által elvárt teljesítmények megvalósulását is.

Értékelés a készségfejlesztő iskolában:

A minőségi értékelés minőségi tanuláshoz vezet. Az oktatás eredményességét növelő, a tanulók egyéni fejlődését támogató minőségi értékelés, a fejlesztő értékelés. A közismereti, elméleti és gyakorlati tartalmak értékelése egy ötfokozatú skálán, érdemjegy adásával történik. A gyakorlati évfolyamokon, a készségfejlesztő kerettanterv oktatása során az oktatónak folyamatosan figyelemmel kell kísérni és szóban is értékelheti a tanulók gyakorlati munkavégzését. A központi kerettanterv irányelveit és a vizsgabizonyítvány minősítését figyelembe véve a készségfejlesztő iskola 9-12. évfolyamaira az alábbi ötfokozatú skála értékelése ajánlott, az érdemjegyek az alábbi szöveges értékeléssel megfeleltethetők:

Minősítési fokozat	**Érdemjegy**	**Követelmény**
kiválóan megfelelt	(5)	a tanuló az elméleti és gyakorlati vizsgán képes az önálló munkavégzésre, egyéni ötleteit felhasználja, korrigálja hibáit, a pontos és kitartó munkavégzésre törekszik
jól megfelelt	(4)	a tanuló irányítás mellett képes a feladatok elvégzésére, munkájában körültekintő

megfelelően teljesített	(3)	a tanuló segítséggel el tudja végezni az adott tevékenységeket, ha szükséges, képes segítséget kérni
gyengén teljesített	(2)	a tanuló segítséggel, balesetmentesen képes egyszerű munkafázist elvégezni
nem megfelelt	(1)	a tanuló a tantárgy előírt követelményeit nem teljesítette

VIII.5.2.5. ***A tantárgyakra vonatkozó eltérő értékelési szabályok:***

Alsó tagozaton is a **Magyar nyelv és irodalom** tantárgy külön jelenik meg, **Magyar irodalom** és **Magyar nyelv** tantárgyként, ezért a tanulók értékelése is külön történik.

Az Etika/ Hit- és erkölcstan tantárgy esetében a tanulók értékelése **alsó tagozaton** szövegesen történik, az alábbiak szerint:

- Jól megfelelt
- Megfelelt
- Részt vett

„Részt vett" értékelést kap az az értelmileg akadályozott tanuló, aki tanulásban akadályozottak osztályában tanul és részt vesz ezeken a tanórákon.

Informatika tantárgy esetében, **alsó tagozaton** a tanulók értékelése (csak félévkor és évvégén) szövegesen történik, a következők szerint:

- Megfelelt
- Nem felelt meg

Az 5/2020. (I.31.) Kormány rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról szóló rendelet által a 2020/2021-es tanévtől kezdődően az értelmileg akadályozott tanulóknál bevezetésre kerülő **Etika** és **Hon- és népismeret** tantárgyaknál **jól megfelelt** és **megfelelt** értékelést használjuk.

A **9. E - előkészítő évfolyamon a szakmai alapozó ismeretek** tantárgy foglalkozásainak megtartásához szükséges elméleti alapismeretek átadását követően a tanulókat fokozatosan kell megbízni önálló feladatok elvégzésével. A feladatok elvégzésénél a tanulóknak alkalmazni kell az elméleti alapismereteket. A feladatok teljesítése után szükséges a szóbeli értékelés, melynek során fel kell hívni a tanulók figyelmét a hiányosságokra és ösztönözni kell a minél jobb feladatmegoldásra. A pedagógus a tanulói teljesítmény értékelését egy ötfokozatú skálán,

érdemjegy adásával végzi el, ezzel visszajelzést ad a tanulónak. Az értékelés során a megfelelő szint elérése a továbbhaladás feltétele is egyben.

Autizmussal élők csoportjánál:

Autizmussal élő tanulóink a magatartás és szorgalom értékelése alól felmentésben részesülnek specifikus sérülésükből adódóan. A műveltségi területekhez tartozó tantárgyakból értékelésük fő szempontja az önmagukhoz mért fejlődés üteme.

VIII.5.2.6. Az értelmileg akadályozott csoportoknál a szülők tájékoztatása

A szülők tájékoztatása a tanulók előmeneteléről történhet szóban - szülői értekezleteken, fogadórákon – írásban (szöveges formában) az üzenő- és tájékoztató füzetben, bizonyítványban – egyéni beszélgetés során is.

Félévkor a tájékoztató füzetben, tanév végén a bizonyítványban tájékoztatjuk a szülőket a tanulók eredményeiről szöveges formában az összes évfolyamon.

Az értelmileg akadályozott 9 – 12. évfolyamos tanulók esetében félévkor és tanév végén az értékelés érdemjeggyel történik. A minősítés formái megegyeznek az iskolai dokumentumokba bejegyzettekkel.

VIII.5.3. *A magatartás és szorgalom értékelése*

A magatartás és szorgalom értékelési rendszere segíti az iskola nevelési és oktatási céljainak megvalósítását, a tanulók önismeretének fejlődését, a szocializáltság elérését. Tanév közben, *alsó tagozaton* a tanulók magatartását és szorgalmát rendszeresen értékeljük tanítási órákon és tanórán kívüli foglalkozásokon. Egyezményes jelekkel (pontok, csillagok) szóbeli értékeléssel egyaránt jelezzük tanulóink felé véleményünket, észrevételeinket a közösség, az egyes tanuló bevonásával. Minden hét végén az osztályfőnökök kiértékelik az évfolyam magatartását és szorgalmát. Alkalmazkodva a gyermekek életkori sajátosságaihoz tárgyi jutalmazásban is részesülnek a példamutató gyerekek a közösség előtt.

Minden hónapban egyszer kerül sor az évfolyamok magatartásának és szorgalmának önértékelésére a felső tagozaton és a szakiskolában az itt oktató pedagógusok és az iskolavezetés előtt. A tartósan – legalább negyedévig – példás magatartású, szorgalmú diákok az iskolaközösség előtti dicséretben részesülnek, és tárgyi jutalomban részesülnek.

Folyamatosan értékeljük a napközis csoportok ebédlői magatartását a kultúrált étkezés szabályainak alkalmazását.

A legrendezettebb osztályok, legkultúráltabban étkező napközis csoportok félévenként jutalmazásban részesülnek.

A tanulók magatartási és szorgalmi érdemjegyének megállapítása céljából az osztályfőnök összegzi az osztály és az osztályban tanító pedagógusok észrevételeit. Az osztályzatról közösen döntenek a tanuló bevonásával, véleménykülönbség esetén az osztályozó konferencia hoz döntést.

Autizmussal élő tanulóink a magatartás és szorgalom értékelése alól felmentésben részesülnek specifikus sérülésükből adódóan.

VIII.5.3.1. ***A magatartás értékelésének szempontjai:***

- a házirend és az iskolai elvárások, normák elfogadása, betartása,
- a közösséghez és annak tagjaihoz való viszony,
- az együttélés, a társas kapcsolatok, a közösségi normák elfogadása az iskolán belül és kívül,
- a tanuláshoz való viszony,
- az iskola képviselete.
- Gyakorlati helyen való munkavégzés

A minősítésben segíti a kollégákat a tantestület által elfogadott és jóváhagyott, a magatartás és a szorgalom érdemjegyek kialakításához készült táblázatos szempontsor.

VIII.5.3.2. ***A magatartás minősítése:***

Példás az tanuló, aki minden szempontnak következetesen megfelelő, nincs osztályfőnöki figyelmeztetése sem.

Jó az a tanuló, aki kisebb hiányosságokkal felel meg a szempontsornak, nincs osztályfőnöki intője.

Változó az a tanuló, aki a szempontsornak nem felelt meg folyamatosan, osztályfőnöki intője van.

Rossz az a tanuló, aki a követelményeknek sorozatosan nem tesz eleget, osztályfőnöki és igazgatói intője van.

A magatartás, a szorgalom értékelésénél maximálisan figyelembe vesszük az önmagához képest elért pozitív változást, fejődést, amelynek szóban és írásban történő dokumentálással adhatunk nagyobb hangsúlyt.

VIII.5.3.3. ***A szorgalom értékelési szempontjai:***

- motiváltság,
- az egyes tantárgyak követelményeinek eléréséhez tett erőfeszítés, akarat,
- többletfeladatok vállalása, ellátása,
- a közösségért végzett munka, a társak megsegítése, a kisebbek gondozása.

A tantestület által elfogadott szempontsor segíti a pedagógust döntéseiben és biztosítja az egységes értelmezést) a szorgalom minősítésében.

VIII.5.3.4. ***A szorgalom minősítése***

Példás az a tanuló, aki maximálisan megfelel az elvárásoknak, a szabályozókat betartja egyes iskolai tantárgyakból tananyagon felül produkál.

Jó az a tanuló, aki a követelményeket általában teljesíti, az órákra jól felkészül.

Változó az a tanuló, aki hozzáállásából, motívumaiból eredően a követelményeknek nem felel meg folyamatosan. Önállóan csak utasításra kezd munkához, nem ellenőrzi önmagát.

Hanyag az a tanuló, aki nem is igyekszik megfelelni az elvárásoknak, vagy szándékosan szembehelyezkedik, elutasítja azt.

Az értékelésnél figyelembe kell venni a gyermek adottságait, képességének szintjét, életkörülményeit is.

Kiegészítheti a magatartás és szorgalom értékelését:

A szaktanári figyelmeztetés, megrovás, intés: ha a tanuló felszerelése hiányzik, házi feladatot nem készít, nem pótol, az órai munkában nem vesz részt, zavarja társait.

Osztályfőnöki figyelmeztetés, megrovás, intés: a házirend megszegése, verekedés durvaság, igazolatlan hiányzás esetén.

Igazgatói figyelmeztetés, megrovás, intés: súlyos szabályszegés esetén.

Szaktanári dicséret: a szaktárgyi versenyen vetélkedőn való részvétel és tanítást segítő tevékenység.

Osztályfőnöki dicséret: a közösség érdekében tett egyéni vagy csoportos tevékenység, megbízás teljesítése.

Igazgatói dicséret: adható megyei, országos versenyen elért helyezésért, az iskola hírnevét öregbítő kiemelkedő tevékenységért.

Nevelőtestületi dicséret: adható példamutató magatartásért kiemelkedő tanulmányi munkáért.

Jó tanuló – jó sportoló cím: adható kiemelkedő tanulmányi és sport munkáért és példamutató magatartásért.

VIII.5.4.1. ***Az írásbeli beszámoltatás formái, rendje, korlátai:***

Oktatási-nevelési szakaszok	Beszámoltatás rendje	Beszámoltatás formája	Beszámoltatás korlátai
alsó tagozat	● a pedagógus előre jelezze az idejét ● pontos témamegjelölés ● sikertelen dolgozat esetén javítási lehetőség	● témazáró dolgozat –anyagrész lezárásakor ● szintmérő dolgozat – év eleji és év végi ● kisdolgozat –	● Egy napon csak egy témazáró íratható ● A hét első és utolsó napján nem íratható témazáró dolgozat ● A dolgozat

	nyújtása	egy téma mérésére	három napon belül kerüljön kijavításra, ellenkező estben eredménye nem vehető figyelembe
felső tagozat	● a pedagógus előre jelezze az idejét ● pontos témamegjelölés ● sikertelen dolgozat esetén javítási lehetőség nyújtása	● témazáró dolgozat –anyagrész lezárásakor ● szintmérő dolgozat – év eleji és év végi ● kisdolgozat – egy téma mérésére	● Egy napon csak egy témazáró íratható ● A dolgozat egy héten belül kerüljön kijavításra, ellenkező esetben eredménye nem vehető figyelembe
szakiskola (előkészítő évfolyam)	● a pedagógus előre jelezze az idejét ● pontos téma megjelölés ● sikertelen dolgozat esetén javítási lehetőség nyújtása	● témazáró dolgozat –anyagrész lezárásakor ● szintmérő dolgozat – év eleji és év végi ● kisdolgozat – egy téma mérésére	● Egy napon csak egy témazáró íratható ● A dolgozat két héten belül kerüljön kijavításra, ellenkező esetben eredménye nem vehető figyelembe
szakképző szakasz	● a pedagógus előre jelezze az idejét ● pontos témamegjelölés ● sikertelen dolgozat esetén javítási lehetőség nyújtása	● témazáró dolgozat –anyagrész lezárásakor ● szintmérő dolgozat – év eleji és év végi ● kisdolgozat– egy téma mérésére	● Egy napon csak egy témazáró íratható ● A dolgozat két héten belül kerüljön javításra, ellenkező esetben eredménye nem vehető figyelembe

Írásbeli beszámoltatásra vonatkozó általános szabályok:

nem számoltatjuk be írásban a diszlexiás, ill. a tanulási képesség vizsgáló által ilyen jellegű beszámoltatás alól felmentett tanulókat,

tanítás szünet után csak ismétlés után alkalmazunk írásbeli beszámoltatást,

az írásbeli dolgozatok értékeléséhez közös megbeszélés is tartozzon, az egyéni és típushibák kiemelésével,

az értékelés szempontjait a tanulók az írásbeli dolgozat megírása előtt ismerjék,

az év eleji szintmérő dolgozatokat a tanmenetben rögzíteni kell, az eredménye nem számít bele a félévi értékelésbe.

Írásbeli dolgozatok súlya az értékelésben:

A kisdolgozat tájékoztató jellegű a tanulók egy témakörben meglévő tudásáról súlya megegyezik a szóbeli felelet érdemjegyével. A beszédhibás tanulóknál szükség esetén helyettesítheti a szóbeli feleletet.

A témazáró dolgozatok eredményét a félévi és év végi osztályzat megállapításánál dupla értékkel kell figyelembe venni. Elégtelen eredmény esetén anyag pótlására és az ismételt beszámoltatásra a tanulónak lehetőséget kell biztosítani.

A szintmérő dolgozatot év elején és végén iratunk. Az év eleji szintmérő dolgozat felejtésszint mérésre alkalmazzuk, ezért eredményét nem vesszük figyelembe félévi osztályzatok számításánál. Az év végi szintmérő dolgozatokat a témazáró dolgozatokkal, megegyező súllyal, kettes szorzóval vesszük figyelembe az osztályzat kiszámításánál. Ha eredménye nagyban eltér az évközi érdemjegyektől vagy elégtelen, akkor a pedagógus köteles az okokat feltárni és a szükséges intézkedéseket megtenni.

VIII.5.4.2. ***Az otthoni (napközis és tanulószobai) előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározásának elvei és korlátai:***

Alapvető szempontok a házi feladatok feladatok kiválasztáshoz:

- vegyük figyelembe a tanulók fejlettségét, terhelhetőségét – összességében ne haladják meg a következő tanulási idő maximumokat: bevezető szakasz: 30 perc alatt megoldható, kezdő szaka: 45 perc alatt megoldható, alapozó szakasz: 60 perc alatt megoldható, fejlesztő szakasz: 60-90 perc alatt megoldható, szakiskolai évfolyamokon: 60-120 perc alatt megoldható-,
- a házi feladat pedagógiai szempontból jól előkészített legyen, minden tanuló számára érthető,
- 1-8. évfolyamon hétvégére nem adunk házi feladatot, az itt fennmaradó idő egyéni képességek fejlesztésére, tehetséggondozásra, szabadidős tevékenységekre kerül felhasználásra.
- alkalmazkodjon a feladat kijelölése a diák sérülésének fajtájához, fokához, egyéni képességeihez, segítse a gyermek eltérő ütemű fejlődését,
- legtöbb esetben differenciált feladatokat adjunk házi feladatként, hogy a diák számára egyénileg megoldható legyen,
- a feladatok szolgálják az önálló problémamegoldó gondolkodás, ill. annak igényének kialakítását,
- a feladatok fejlesztő és érdeklődésfelkeltő hatásúak legyenek a tanulók számára,
- a feladatok megoldásához tudják felhasználni a tanórán használt, ill. szerzett ismereteket,
- a feladatok segítsék a tartalmilag és formailag rendezett munkavégzés kialakítását, fejlesztését.
- A feladatok változatosak az iskola adottságaira, eszközeire építő és szabadidős fejlesztő foglalkozásaihoz kapcsolódóak legyenek,

- A feladatok nyújtsanak lehetőséget az órákon feldolgozott anyag, munkafolyamat begyakorlására – segítse az önálló tanulásra való hajlandóságot - segítse a szabálykövető magatartás kialakulását.

VIII.6. A tanulóinak fizikai és motorikus képességeinek mérése:

NETFITT program keretében gondoskodunk felső tagozatos és szakiskolás tanulók fizikai állapotának és edzettségének vizsgálatáról.

Könnyített testnevelésen résztvevő tanulók – részleges felmentés a mérések alól

Hosszabb betegség utáni gyenge fizikai állapot, az átlagtól feltűnően eltérő diszharmonikus testi adottságok, illetve mozgásszervi és belgyógyászati, stb. elváltozások.

Ebben az esetben a felmérés csak részleges s eredménye nem számít bele a tanuló egész éves értékelésébe.

Gyógytestnevelés és az iskolai testnevelés alól felmentett tanulók

Nagyobb mértékű egészségi (funkcionális) állapotváltozásuk van.

Az ő méréseik a gyógytestnevelők feladatai közé tartoznak.

A mérések általános szempontjai:

- A tanulók valamennyi tesztet testnevelési/sportfelszerelésben hajtják végre.
- Egy órán maximum 2 teszt feladatot lehet elvégeztetni.
- Minden tesztre vonatkozóan külön utasítást a felmérést végző tanárnak részletesen, minimálisan kétszer kell ismertetnie.
- A tesztek között a tanulónak pihennie kell – ajánlott a 30 perc.
- Az egyéni felmérési lapokat a tanulói jogviszony fenntartásáig kell megőrizni.

Mérések értékelése:

- Egyenként értékeljük a tanulók teljesítményét

- A mérésekre egy adott tanévben kétszer (szeptemberben és májusban) kerül sor.
- Értékelés: - nem felelt meg – megfelelt – jól megfelelt
- Nem felelt meg értékelést kap az a tanuló, aki meg sem kísérli a feladatot
- Megfelelt értékelést kap az átlagos szintet teljesítő tanuló
- Jól megfelelt értékelést kap az átlagon felül teljesítő tanuló.
- Az a tanuló, aki saját hibájából (igazolatlan hiányzás) nem jelenik meg a mérésen – nem megfelelt értékelést kap.
- Orvosi – kivételes esetben szülői – igazolás alapján a mérést októberben illetve június első hetében lehet pótolni.

IX. SZAKISKOLA SZAKMAI PROGRAMJA

IX.1. SZAKISKOLA SZAKMAI PROGRAMJA

Növendékeink sajátos nevelési igényű, tanulásban akadályozott, tanulási nehézségekkel küzdő fiatalok. Diákjaink jelentős hányada hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű.

Intézményünk feladata a 9/E. osztályban az eltérő tantervű 8. osztály tananyagára építve megkezdeni a tanulóink értelmi erőinek, személyiségének, közismereti tudásának fejlesztését, korrigálni a fogyatékosságból, illetve az esetleges részképesség zavarokból eredő hátrányaikat. Ezen előkészítő évfolyamon a pályaorientációs és szakmai alapozó foglalkozások segítik a szakmaválasztást. A 9/E. előkészítő évfolyamot a szakképző évfolyamok (9-10. vagy 9-12. évfolyam) követik, ahol szakképesítés, vagy részszakképesítés megszerzésére készítjük fel tanulóinkat.

Tanítványaink az Országos Képzési Jegyzék (OKJ) szerinti szakmákat tanulhatnak, szakmai vizsgát tehetnek, szakiskolai bizonyítványhoz juthatnak. A végzett fiatalok képesek munkavállalásra, önálló életvitelre. A munkavégzés során - megfelelő irányítás mellett - pontosak, megbízhatóak, betartják a kapott utasításokat, nem kérdőjelezik meg azok jogosságát.

Az iskola nevelői - felkészültségükkel, lelkesedésükkel felvértezve - megfelelő tantervi anyaggal és módszerekkel segítik az egyéni képességek kibontakozását. Valamennyien hiszik, hogy gyermekszeretetük, tartalommal megtöltött munkájuk meghozza a várt eredményt; az iskolából kikerült növendékeket hozzásegíti a boldog, tartalmas, önálló élethez.

A szakiskola alapfeladata:

Biztos ismeretek nyújtása, képességfejlesztő egyéni oktatással segítse elő a tanulók életkezdését, munkába állását, az igényeknek megfelelő szakiskolai oktatást. A 9/E. évfolyamon az általános műveltséget megalapozó nevelés-oktatás, valamint az általunk oktatott szakmák megalapozása folyik. A szakképzési évfolyamokon - az Országos Képzési Jegyzékben meghatározott – a szakmai és vizsgakövetelmények alapján szakmai vizsgára való felkészítés történik.

Tanműhelyeink:

Faipari tanműhely, ruhaipari tanműhely, gépészeti tanműhely, tankonyha. Műhelyeink jól felszereltek, 8-12 fő foglalkoztatására alkalmasak.

A felvétel rendje:

- középfokú felvételi eljárásrend alapján (tanulásban akadályozottak tanterve szerint haladó tanulók számára, általános iskola 8. osztály elvégzése után)
- rendkívüli (minden olyan esetben, amikor a tanuló nem közvetlenül az általános iskola befejezésekor jelentkezik iskolánkba) - az intézményvezető döntése alapján.

A NEVELŐ-OKTATÓ MUNKA PEDAGÓGIAI ALAPELVEI

Iskolánk pedagógiai munkájának célja azoknak a kulcskompetenciáknak a fejlesztése, amelyekre minden egyénnek szüksége van személyes boldogulásához és fejlődéséhez, az aktív állampolgári léthez, a társadalmi beilleszkedéshez és a munkához.

Tanulóink a területileg illetékes Pedagógiai Szakszolgálat Székhelyintézmény Szakértői Bizottságának szakértői véleménye és határozatai alapján sajátos nevelési igényű fiatalok. Ezek a tanulók jellemzően nem felkészültek a pályaválasztásra, megfelelő előkészítés, motiválás nélkül eredményes szakmai oktatásuk esélye viszonylag alacsony. 9/E. előkészítő osztályban a közismereti felzárkóztatás mellett – melynek célja a szakmai képzés előkészítése, megalapozása – szakképzés előtti pályaorientációs, szakmai alapozó ismereteket is nyújtunk.

Célunk, hogy konkrét gyakorlati tapasztalatok felhasználásával a képességeiknek, készségeiknek, egészségi állapotuknak leginkább megfelelő szakmára tudjuk irányítani őket. Igyekszünk olyan képzést biztosítani, amely az egész személyiség fejlesztésére irányul, célunk nemcsak habilitáció, hanem rehabilitáció is. A mentális problémák és a felzárkóztatás érdekében a rehabilitációs foglalkozásokat egyéni korrekciós jelleggel végezzük.

Az előző évek tapasztalatai alapján olyan szakmák oktatását vállaljuk, amelyet a hozzánk jelentkezők is el tudnak sajátítani, képesek abban munkát találni és végezni.

A nevelő-oktató munka céljai

Iskolánk célja a tanulók teljes személyiségének fejlesztése. Ennek megfelelően határozzuk meg nevelési, oktatási és képzési céljainkat. Alapvető jelentőséggel bír a kulcskompetenciák fejlesztése, az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges motívumok és tanulási képességek kialakítása. A kulcskompetenciákhoz szükséges ismeretek, képességek, attitűdök elsajátítása és fejlesztése tantárgyi keretek között, valamint tanórán kívüli és szabadidős tevékenységen keresztül történik.

A fejlesztendő kompetenciák:

- anyanyelvi kommunikáció
- idegen nyelvi kommunikáció
- matematikai kompetencia
- természettudományos kompetencia
- digitális kompetencia
- életen át tartó tanulás
- szociális és állampolgári kompetencia
- kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia

- esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség

Kiemelt célunk a gondolkodási funkciók fejlesztése, a gyenge képességű tanulók felzárkóztatása, fejlesztése, az egyéni korrekció. Célkitűzéseink között kiemelt, fontos helyet foglal el a diákjaink nevelése, oktatása, általános műveltségük megalapozása, szinten tartása, tanulási képességeik fejlesztése életkoruknak és egyéni képességeiknek, lehetőségeiknek megfelelően. Fiataljaink a szakiskolában eltöltött szakmai alapozó, valamint a szakképző évfolyamokon jussanak el saját fejlődési lehetőségeik maximumára, és szerezzenek szakmai végzettséget.

- Képességeiket figyelembe véve legyenek képesek harmonikus, értékes, egészséges, önálló életre.
- Majdani munkavállalóként eséllyel fejezzék be szakiskolai tanulmányaikat.
- A környezettel való harmonikus együttélés megteremtése, testi és lelki egészség megóvása.
- A jól működő képességek tudatos fejlesztése, önbecsülés erősítése, reális énkép kialakítása.
- Az állóképesség, az erőnlét fokozása, a kitartás, az akarat fejlesztése.
- A tanulók szociális képességeinek, viselkedésének, magatartásának formálása.
- Kompenzáló megoldások elsajátítása és azok kitartó végzése a társadalmi beilleszkedés érdekében.
- A másság felismerése, elfogadása, törekvés a fejlődésre.
- Kulturált érintkezési formák birtoklása, írott és íratlan szabályok betartása, illemszabályok elsajátítása, önuralom, konfliktuskezelő technikák megismerése.
- Reális önismeret, önelfogadás, biztos tájékozódás a környezetben, a környezet értékeinek felismerése, óvása.
- Szokások, hagyományok elfogadása, más értékek tisztelete, önzetlenség, szeretet, segítőkészség, szorgalom és rend cselekedetekben történő megmutatkozása.
- Felkészítés a társadalmi szerepekre, a magánélet szerepeire, a konfliktusmentes kapcsolatépítésre, szocializálódásra.
- Egészségmegőrző, környezetóvó attitűd kialakítása.
- Ismeretnyújtás a környező világban való eligazodásban, az élet zavartalan működéséhez alapvető készségek, képességek, attitűdök fejlesztése.
- Mindazoknak az értékeknek, magatartás- és viselkedésformáknak a közvetítése a nevelésben, amelyek tradicionálisan örök humán értékek.
- Erkölcsös és etikus magatartás, viselkedés és cselekvés kialakítása.
- Mások hátrányos helyzetével való visszaélés elkerülése.

- A tanulók általános és speciális fejlesztése.
- Alapvető tanulási képességek fejlesztése, új ismeretek megszerzése, kötődések, azonosulások kiépítése - alapfokú végzettség megszerzése, szakmai vizsgára felkészítés.
- Az önálló tanulás képességének fejlesztése, egyénre szabott tanulási módszerek és technikák kiépítése.
- Az általános műveltség elemeinek gazdagítása, ismeretek szélesítése, strukturálódása, megerősítése.
- Értékeink, kultúránk, szülőföldünk és népünk megismertetése, a hazaszeretet erősítése.
- Eredményes, sikeres ismeretelsajátítás önmaga képességeihez mérten.
- Tovább fejleszthető, tovább építhető tudás az egyéni adottságokhoz, sérülésekhez viszonyítottan.
- Az önálló életvitel, a társadalmi beilleszkedés módjainak, lehetőségeinek megismerése, gyakorlása.
- A cselekvőképesség, a tartós munkavégzés, az erőfeszítés és kitartás kedvező feltételeinek megteremtése.
- Pályaorientációs és szakmai alapozó foglalkozásokon a szakmák bemutatása.
- A szakképző évfolyamokon az OKJ-s szakmák adaptált központi programjai alapján a szakmai ismeretek elsajátíttatása, a vizsgaszabályzat előírása szerint a szakmai képesítés megszerzése.

A nevelő-oktató munka feladatai

Pedagógiai tevékenységünket át kell hatnia a tudatosságnak, a tervszerűségnek, a gyermekszeretetnek a tanulók hosszú távú érdekeinek figyelembe vételével. A nevelő tevékenységnek érvényesülni kell az osztályfőnöki munkában, a szakmai órákon és minden egyéb iskolai rendezvényen. Iskolánk fejlesztési feladatai a kulcskompetenciákra épülnek.

Kiemelt fejlesztési feladataink:

- reális énkép, önismeret fejlesztése
- felkészítés a felnőtt lét szerepeire
- testi és lelki egészség megóvására való nevelés
- a pénzzel való gazdálkodásra nevelés
- környezettudatosságra nevelés
- aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés
- nemzeti kultúránk a hon- és népismeret tükrében
- betekintés az európai kultúrákba.

A helyi tantervek készítése a NAT és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatás irányelveinek (továbbiakban: Irányelvek) megfelelően, az irányelvek által előírt kulcskompetenciák fejlesztésének figyelembe vételével történik.

A nevelő-oktató munka eljárásai

A tanulók sajátos nevelési igénye okán:

- Tovább fejlesztjük a nem, vagy csak kevésbé sérült funkciókat.
- Biztosítjuk, hogy a szakiskolai nevelés szerves folytatása legyen a megelőző intézményes és családi nevelésnek.
- Differenciált fejlesztéssel, egyéni korrekcióval segítjük a különböző okból - eltérő neveltségi előzményekből és körülményekből, eltérő egyéni sajátosságokból -eredő hátrányok kiegyenlítését.
- Figyelemmel kísérjük a tanulók fejlődését a szakmai képzés egész ideje alatt.
- A szakmai képzést és oktatást összekapcsoljuk a termelőmunkával azért, hogy kialakítsuk a termelésben szükséges gyakorlati jártasságokat, készségeket, magatartásformákat.
- Felkeltjük az igényt az elsajátított szakmai ismeretek szinten tartására, a szakma fejlődése során jelentkező új ismeretek önálló elsajátítására és befogadására. Az erkölcsi, közéleti, munkahelyi alapfogalmak kialakításával, gyakoroltatásával megalapozzuk a munkahelyi értékrendet és humanizmust.
- Kialakítjuk az önálló élet normatíváival és az önálló életvitellel kapcsolatos fogalmakat.
- Megalapozzuk a munkához, munkavégzéshez szükséges pozitív viszonyt, rendszeres, pontos, fegyelmezett feladatvégzésre nevelünk.
- A tulajdonosi szemlélet kialakításával megteremtjük a tulajdon védelmét, megóvását, gyarapítását.
- Az egészséges életmódra, életvitelre nevelés áthatja az iskolai élet egészét; fejlesztjük a tanulók higiénés kultúráját, az ezzel kapcsolatos ismereteket, szokásokat és törekedünk azok rendszeres gyakoroltatására.
- Egészséges napi és heti szokásrendet alakítunk ki.
- Megteremtjük a sportolás, testmozgás lehetőségét, fokozzuk a tanulók teherbíró képességét, kompenzáljuk a munkavégzésből adódó egyoldalú hatások nem kívánt következményeit.
- Fontos az egységes szemlélet megteremtése, a folyamatos korrekció a helyi sajátosságoknak megfelelően, az elméleti és gyakorlati képzés összhangjának megteremtése.
- Konkrét feladatokkal tesszük képessé tanítványainkat arra, hogy munkájukból önállóan élni és a társadalomba beilleszkedve rendezett életvitellel boldogulni tudjanak.

A TANULMÁNYOK ALATTI VIZSGASZABÁLYZAT HATÁLYA, CÉLJA

Alapelvek

A szakiskolába jelentkezett, tanulásban akadályozott fiatalok részére elsősorban a gyakorlatigényes, alacsonyabb szintű, iskolai végzettséghez nem kötött, illetve alapiskolai végzettségre épülő szakképesítések elsajátítása lehet eredményes.

Jelen vizsgaszabályzat az intézmény által szervezett tanulmányok alatti vizsgákra, azaz osztályozó vizsgákra, javítóvizsgákra vonatkozik.

Hatálya kiterjed az intézmény valamennyi tanulójára:

- aki osztályozó vizsgára jelentkezik
- akit a nevelőtestület határozatával osztályozó vizsgára utasít
- akit a nevelőtestület határozatával javítóvizsgára utasít.

Kiterjed továbbá más intézmények olyan tanulóira, akik átvételüket kérik az intézménybe és ennek feltételeként az intézmény intézményvezetője különbözeti vizsga letételét írja elő. Továbbá az intézmény nevelőtestületének tagjaira és a vizsgabizottság megbízott tagjaira.

A tanuló osztályzatait évközi teljesítménye és érdemjegyei vagy az osztályozó vizsgán, a különbözeti vizsgán, valamint a pótló és javítóvizsgán nyújtott teljesítménye alapján kell megállapítani.

Osztályozó vizsgát kell tennie a tanulónak a félévi, a tanév végi osztályzat megállapításához, ha:

- felmentették a tanórai foglalkozásokon való részvétele alól
- engedélyezték, hogy egy vagy több tantárgy tanulmányi követelményeinek egy tanévben vagy az előírtnál rövidebb idő alatt tegyen eleget
- meghatározott időnél többet mulasztott, és a nevelőtestület határozata alapján osztályozó vizsgát tehet.

Az osztályozó vizsgát a következő tárgyakból kell letenni: magyar nyelv és irodalom, matematika, természetismeret, állampolgári ismeretek. A tanítási év lezárását szolgáló osztályozó vizsgát az adott tanítási évben kell megszervezni.

Pótló vizsgát tehet a vizsgázó, ha a vizsgáról neki fel nem róható okból elkésik, távol marad, vagy a megkezdett vizsgáról engedéllyel eltávozik, mielőtt a válaszadást befejezné.

Javító vizsgát tehet a vizsgázó, ha:

- a tanév végén - legfeljebb három tantárgyból - elégtelent kapott
- az osztályozó vizsgáról elkésik, távol marad, vagy a vizsgáról engedély nélkül távozik.

A javítóvizsgát a tanuló az iskola intézményvezetője által meghatározott időpontban, az augusztus 15-étől augusztus 31-éig terjedő időszakban tehet. A javítóvizsga letételére az

augusztus 15-étől augusztus 31-éig terjedő időszakban, osztályozó, különbözeti és beszámoltató vizsga esetén a vizsgát megelőző három hónapon belül kell a vizsgaidőszakot kijelölni azzal, hogy osztályozó vizsgát az iskola a tanítási év során bármikor szervezhet.

Tanulmányok alatti vizsgát legalább háromtagú vizsgabizottság előtt kell tenni az Nkt. 3. rendelete szerint.

A vizsgabizottság tagjai:

- elnök
- 2 tag, lehetőleg olyan pedagógusok, akik az adott tárgy tanítására jogosultak

A tanulmányok alatti vizsga vizsgabizottságának elnöke felel a vizsga szakszerű és jogszerű megtartásáért, ennek keretében

- Meggyőződik arról, a vizsgázó jogosult-e a vizsga megkezdésére, és teljesítette-e a vizsga letételéhez előírt feltételeket, továbbá szükség esetén kezdeményezi a szabálytalanul vizsgázni szándékozók kizárását.
- Vezeti a szóbeli vizsgákat és a vizsgabizottság értekezleteit
- Átvizsgálja a vizsgával kapcsolatos iratokat, a szabályban foglaltak szerint aláírja a vizsga iratait
- A vizsgabizottság értekezletein véleményeltérés esetén szavazást rendel el.

A tanulók felvételi rendje

A tanulók az Oktatási Hivatal által működtetett KIFIR, Középfokú Felvételi Információs Rendszeren keresztül, az éppen aktuális, középfokú iskoláknak hirdetett felvételi eljárási rend alapján nyernek felvételt és ennek keretében kerülnek iskolánkba. A felvételt nyert, illetve a tanév során más intézményből érkezett tanulóknak rendelkezni kell a Pedagógiai Szakszolgálat Székhelyintézmény Szakértői Bizottsága által kiállított szakértői véleménnyel.

A SZAKISKOLA HELYI TANTERVE

A helyi tanterv alapját képezik a nemzeti alaptanterv által kiadott kerettantervek. A helyi tanterv kidolgozása ez alapján történik. A 2020/2021. tanévtől felmenő rendszerben az alábbi kerettanterveket vettük alapul:

- 9/E. osztályban „Az enyhén értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó szakiskola kötelező 9/E. előkészítő évfolyamának kerettanterve alapján. Letölte 2020.06.12.: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok

- Az enyhén értelmi fogyatékos tanulók nevelő- oktató munkáját ellátó szakiskola OKJ szerinti részszakképesítés oktatásához a 9-10. évfolyamon a közismereti tantárgyak kerettanterve alapján. Letöltve 2020.06.12.: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok/sni_szaki_9_10

- Az enyhén értelmi fogyatékos tanulók nevelő- oktató munkáját ellátó szakiskola OKJ szerinti részszakképesítés oktatásához a 9-10. évfolyamon, szakmánként a szakmai tantárgyak kerettanterve alapján. Letöltve 2020.06.12.: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok/sni_szakiskola_2_evfolyamos

- Az enyhén értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó szakiskola OKJ szerinti szakképesítés oktatásához a 9-12. évfolyamon a közismereti tantárgyak kerettanterve alapján. Letöltve 2020.06.12.: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok/sni_szaki_9_12

- Az enyhén értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó szakiskola OKJ szerinti szakképesítés oktatásához a 9-12. évfolyamon, szakmánként a szakmai tantárgyak kerettanterve alapján. Letöltve 2020.06.12.: Egyenlőre nem elérhető, feltöltés alatt van (2020.08.29).

A SZAKISKOLA EGYES ÉVFOLYAMAIN TANÍTOTT TANTÁRGYAK

9/E. előkészítő évfolyamon tanított tantárgyak és azok óraszámai 2020/2021. tanévtől:

Műveltségterület	**Tantárgy**		**Heti óra szám**
Magyar nyelv és irodalom	Magyar nyelv és irodalom		5
Idegen nyelv	Angol nyelv		2
Matematika	Matematika		5
Történelem és állampolgári ismeretek	Állampolgári ismeretek		1
Természettudomány és földrajz	Természettudomány	Fizika	1
		Kémia	1
		Biológia	1
Művészetek	Vizuális kultúra		2
Technológia	Digitális kultúra		2
Egyéb	Műszaki rajz		2
	Pályaorientáció		1
	Szakmai alapozó ismeretek		5
Testnevelés	Testnevelés		5
	Osztályfőnöki óra (Közösségi nevelés)		1
Összes kötelező óraszám:			**34**

A helyi tanterv pedagógiai koncepciója:

Pedagógiai koncepciónk elsődlegesen arra vonatkozik, hogy milyen iskolaszerkezettel dolgozunk, és a differenciált fejlesztéshez milyen struktúrát választunk. Másodsorban arra, hogy a programunkban meghatározott célok alapján hová, meddig kívánjuk eljuttatni a tanulóinkat. Programunk, iskolánk életének egésze. A tehetség, a képesség kibontakoztatását, a szociális hátrányok, a beilleszkedési, magatartási zavarok, a tanulási nehézségek, a tanulási kudarcok enyhítését szolgálja. A lassabban haladók részére az egyéni fejlesztő programokkal, habilitációs és rehabilitációs tevékenységgel, a képzési idő megnyújtásával, az egyéni fejlődési ütemhez

igazított eljárásokkal, az OKJ-s központi programok adaptációjával biztosítunk optimális fejlesztési feltételeket.

A 9/E előkészítő évfolyam műveltségterületei és tantárgyai:

Műveltségterület: Magyar nyelv és irodalom. Tantárgy: Magyar nyelv és irodalom

- Készítse fel a tanulót a társadalmi együttéléshez szükséges nyelvi képességekre.
- Bővüljön a tanuló, aktív és passzív szókincse a szakmai munka, a felnőtt élet, a munkavállalás területén.
- Fejlessze a tanulók, kommunikációs, szövegértési és szövegalkotási képességét.
- Alakítson ki igényes és helyzethez illő szóhasználatot, valamint mondat és szövegalkotást.
- Nyújtson segítséget a helyes magatartás és helytelen magatartás megkülönböztetésére.
- Ismerje meg hazánk kultúráját írók és költők művein keresztül.
- Alapozza meg a kulturált véleménynyilvánítást.
- Ismertesse meg a tanulókat a tömegkommunikációs eszközök helyes használatával.

Műveltségterület: Idegen nyelv. Tantárgy: Angol nyelv

- Növelje az esélyegyenlőséget a tovább fejleszthető idegen nyelvtudás megalapozásával.
- A tanuló ismerjék meg a mindennapi kifejezéseket és tudjanak idegen nyelvű szöveget ismereteik alapján értelmezni.
- Ismerkedjenek meg egy másik ország kultúrájával szokásaival.
- Tudatosuljon a tanulókban a nyelvtanulás jelentőségének hatása későbbi életükre, pályaválasztásukra.

Műveltségterület: Matematika. Tantárgy: Matematika

- Matematikai képességek és készségek fejlesztése.
- Ismerjék meg a környező világ mennyiségi, térbeli és időbeli viszonyait és változásait.
- Tudják alkalmazni a tanult méréseket és számításokat a mindennapi élethelyzetekben.
- Legyenek képesek egyszerű ok-okozati összefüggések felismerésére.
- Segítse a szakmai ismeretek és jártasságok elsajátítását.

Műveltségterület: Történelem és állampolgári ismeretek. Tantárgy: Állampolgári ismeretek

- Készítse fel a tanulókat a társadalomban való eligazodásra, a közösség szervezeteinek, szabályainak megismerésére.
- Neveljen aktív részvételre és véleménynyilvánításra a közösségi életben.
- Készítse fel a tanulókat a pénzkezeléssel gazdálkodással foglalkozó intézmény rendszerek igénybevételére.
- Ismertesse meg az ügyintézésnél használatos nyelvezetet.

- Az állampolgári jogok és kötelességek gyakorlásának megismertetése.

Műveltségterület: Természettudomány és földrajz. Tantárgy: Természettudomány (Biológia, Fizika, Kémia)

- Alakítson ki rávezetéssel gyakorlati alkalmazással egészség és környezetvédelmi ismereteket, formáljon természetbarát, ökologikus szemléletet.
- Ismertesse meg a tanulókkal az elemi balesetvédelmi és munka-egészségügyi ismereteket.
- Ismertesse meg a fontosabb betegjogokat, a társadalombiztosítási rendszert, az egészségügyi hálózatot.
- Alapozza meg az egészséges életmódot.
- Gyakorlati élet szempontjából fontos ismereteket közvetítsen a fizikai jelenségekkel kapcsolatban.
- Elektromos áram hatásainak megismertetése, a biztonságos használat érdekében.
- Tudatosítsa alapismeretek nyújtásával a környezettudatos magatartást.
- Neveljen a természet megóvására az anyagokkal való takarékosságra.

Műveltségterület: Művészetek. Tantárgy: Vizuális kultúra

- Fejlessze a gyerekek látásmódját és finommotorikáját.
- Alakítson ki önálló ízlésvilágot.
- Fejlessze a kreativitást.
- Alakítson ki ábrázoló, alakító, eszközhasználati technikai képességeket.

Műveltségterület: Technológia. Tantárgy: Műszaki rajz.

- Fejlessze a gyerekek látásmódját és finommotorikáját.
- Alakítson ki egy alapvető műszaki szemléletet.
- Ismertesse meg a műszaki ábrázolás legfontosabb területeit, a vetületi, az axonometrikus és a metszeti ábrázolásokat, alakítson ki alapvető térszemléletet.
- Ismertesse meg a műszaki rajzokon alkalmazott jelöléseket, ezek helyes használatát, és a műszaki ábrázolás legfontosabb területeit.
- Segítse az egyszerűbb tárgyak, valamint ezek vetületi és axonometrikus ábrái között az összefüggések megtalálását.
- Alakítson ki ábrázoló, alakító, eszközhasználati technikai képességeket.

Műveltségterület: Technológia. Tantárgy: Digitális kultúra.

- A tanulók ismerjék meg az informatikai eszközök tudatos használatát, dokumentumok létrehozását, átalakítását.
- Alapozza meg a hatékony céltudatos információszerzést.
- Ismertesse meg az internet használattal összefüggő magatartási és etikai szabályokat.

- Fejlessze az informatikai eszközök használatát készség szintre.
- Alapozza meg a függőség elkerülését

Műveltségterület: Egyéb. Tantárgy: Pályaorientáció.

- Fejlessze a gyermekek reális önismeretét.
- Alapozza meg a tanulók és önbizalmát, segítse a tanulók aktív részvételével a munkavállalói kompetenciák és a munkavégzéssel kapcsolatos motiváció fejlesztését.
- Keltse fel a tanulók érdeklődését a lakóhelyén reálisan elérhető munkakörök és munkavégzési lehetőségek iránt.
- Segítse a választott munkaterülethez szükséges kompetenciák megismerését, fejlessze azokat..

Műveltségterület: Testnevelés. Tantárgy: Testnevelés.

- Fejlessze a gyermekek az erkölcsi morálját, önismeretét, a másokért való felelősségvállalást, a sportszerűséget.
- Alakítson ki a munkavállaláshoz szükséges fizikai kondíciót.
- Segítse az egészség tudatosság beépülése a személyiségvonások rendszerébe.
- Fejlessze a motoros aktivitást, engedje vezető szerephez jutni a rekreativitást, a szabadidős fizikai tevékenységeket.
- A versenysport segítse a középfokú oktatásban részesülő enyhén értelmi fogyatékos fiatalok tehetséggondozását.

Műveltségterület: Testnevelés. Tantárgy: Osztályfőnöki óra.

- Fejlessze a gyermekek egyéni látásmódját, fejlessze az érzelmi intelligenciájukat, és teljes személyiségüket.
- Segítse a nevelési célok megvalósulását, az esélyegyenlőséget, a világgal szembeni pozitív beállítódást.
- Alakítson ki önálló személyiséget.
- Neveljen öntudatos és a környezetért is felelős magatartásra, a demokrácia tiszteletére, a toleranciára, az őszinte kommunikációra.
- Alakítsa ki az értelmes kockázatvállalás attitűdjeit, egyúttal fejlessze a kreativitást.

Csoportbontások szervezése

9/E évfolyamon a **szakmai alapozó ismeretek** tanításánál az alábbi szakmacsoportok szerinti bontásban tanítunk:

- könnyűipar
- faipar és gépészet.

Amennyiben a szakképző osztályt két különböző szakma tanulói alkotják, a szakmai elméleti tantárgyak oktatása a szakmai csoportoknak megfelelően külön, a közismereti tantárgyaknál osztályszinten történik.

Műveltségi terület: Egyéb. Tantárgy: Szakmai alapozó ismeretek.

A kerettantervet az 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete, a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosítása tartalmazza, ez alapján folyik az oktató, nevelő munka.

A tantárgy célja az egyéni életpálya-elképzelések, az egészségügyi, fizikai és pszichikai tényezők alapján - a pályaválasztási döntés segítése. Megismerteti a választott szakmák munkakörülményeit, a munkahelyek szerkezetét, az álláslehetőségeket, a különböző szakmacsoportokat, foglalkozásokat, tevékenységformákat. A feltételek függvényében egy vagy több szakterületen gyakorlatorientált, általános szakmai ismereteket nyújt. A szakiskolában a szakmai alapozó oktatás keretében a tanulók az általános szakmai elméleti ismeretek elsajátítása mellett a gyakorlatban is megismerkednek a kiválasztott szakmacsoport jellemző technológiáival, a felhasznált anyagokkal, megismerik a szakmacsoportba tartozó szakképesítéseket és felkészülnek az Országos Képzési Jegyzékben szereplő konkrét szakképesítés vagy részszakképesítés kiválasztására. A szakmai alapozó ismeretek oktatása 7-8 fős csoportokban történik tanműhelyekben. A csoportok kialakításában fontos szerepet kap- az adott tanévben-a nemek aránya és az évfolyam létszáma, valamint az indítható szakmák választéka.

Témakörök az előkészítő évfolyam első félévében

1. Általános munkahelyi tűz- és balesetvédelem

Fejlesztési követelmények:

- *Tűz- és balesetvédelmi előírások, műhelyhasználat rendjének megismerése.*
- Alapvető óvatosság kialakulása.
- Műhelyben elvárt viselkedés szabályozása.
- Tűz és baleset esetén szükséges teendők, mentések, értesítendők körének megismerése.

Ismeretek:

- Veszélyes gépek, eszközök, tevékenységek.
- Veszélyes alapanyagok, energiaforrások.
- Munkaruha, védőruha, munkacipő, védő és óvó eszközök.
- Elsősegély nyújtási alapismeretek, elsősegélyláda helye a műhelyben, tartalma.
- Egészségvédelem a műhelyben, munkahelyen.

Tanulói tevékenység:

- Beszélgetés a tűz veszélyeiről, a munkagépek és munkaeszközök balesetet, sérülést okozó lehetőségeiről.

- Baleseti sérülés ellátásának szimulálása, elsősegélyláda tartalmának összeválogatása, alkalmazásának gyakorlása.
- Tűzvédelmi gyakorlat.
- Segélyhívások, segítségkérés helye, szimulálása, mentők, tűzoltók, rendőrség, segélyvonal.
- Különböző típusú munkavégzéshez alkalmas és nem alkalmas munkaruha, védőruha válogatása.
- Munkatevékenységekhez védő és óvó felszerelések kiválasztása.
- Védőfelszerelés helyes használatának bemutatása, kipróbálása.
- Munkaeszközök helyes megfogásának, átadásának gyakorlása.

Hangsúlyosan fejlesztendő képességek, területek:

- megfigyelőképesség,
- óvatosság,
- kooperációs készség.

2. Közlekedési ismeretek

Fejlesztési követelmények:

- A munkahely és lakóhely közötti önálló közlekedés biztonságosan és célszerűen.
- Tömegközlekedési eszközök biztonságos és célszerű igénybevétele.
- Menetrend alapján menetidő, átszállások ismerete.
- Közlekedéshez szükséges menetidő és útvonal tartása.

Ismeretek:

- Menetrend.
- Átszállási lehetőségek.
- Tömegközlekedési eszközök útvonala.
- Lakóhely közlekedése.
- Lakcím és munkahely, műhely címének pontos ismerete.
- Bérletek jegyek időbeli és térbeli érvényességének ismerete.

Tanulói tevékenység:

- Útvonalak tervezése, baleset esetén kerülőutak tervezése.
- Közlekedési igazolványok, bérletek és jegyek szükség szerinti beszerzése.
- Menetidő kipróbálása, pontos érkezés a munkahelyre.

Hangsúlyosan fejlesztendő képességek, területek:

- figyelem,

- önállóság,
- együttműködési készség,
- pontosság,
- óvatosság.

3. Műhelygyakorlatok

Fejlesztési követelmények:

- Munkahelyi műhelyben helyes viselkedési szabályok kialakítása.
- Egy szakmacsoport közös szakmai gyakorlati ismereteinek, készségeinek, képességeinek fejlesztése.
- A szükséges általános elméleti elemekkel való összekapcsolás.
- A műhelyben szokásos és elvárt higiénés szokások elsajátítása.
- A képzés céljától függően felkészítés az Országos Képzési Jegyzékben szereplő konkrét szakképesítés, részszakképesítés vagy munkába állást, életkezdést segítő ismeretek elsajátítására.

Ismeretek:

- A műhely helységeinek, eszközeinek, rendjének, tisztántartásának megismerése, megnevezése.
- A munkahely és műhely elvárt higiénés rendjének megismerése.
- Jellemző technológiák, a felhasznált anyagok megismerése, megnevezése.
- Munkafolyamat menetének megismerése.
- A társadalmi, munkahelyi beilleszkedéshez szükséges viselkedésformák elsajátítása.

Tanulói tevékenység:

- A műhely elvárt és szükséges higiénés rendjének betartása.
- Az egyszerűbb kéziszerszámok, eszközök helyes fogási, használati módjának gyakorlása.
- Szükséges munkaruha, védőruha, munkacipő helyes viselésének gyakorlása, gondoskodás a tisztántartásról.
- A munkaműveletek kipróbálása, a helyes munkavégzési szokások kialakulásának megalapozása.
- Szerszámok tisztántartásának, szerszámok, anyagok tárolási szokásainak betartása.
- Munkavégzés közben a szükséges pihenőidő betartása.
- Helyes testtartás és fogások gyakorlása.

Hangsúlyosan fejlesztendő képességek, területek:

- praktikus készség,

- kooperációs készség,
- pontosság, precizitás,
- irányított figyelem, óvatosság,
- önállóság, önismeret.

Az első félév végén- a teljesítmények értékelése alapján, valamint egészségügyi alkalmassági követelményeknek megfelelve- azon szakmacsoportokba kerülhetnek a diákok, ahol tanulmányaikat a szakképző évfolyamokon folytatni szeretnék.

A szakmacsoportok képzési szerkezetünknek megfelelően az alábbiak:

Könnyűipar szakmacsoport (textiltermék-összeállító, lakástextil-készítő)

Faipar szakmacsoport (asztalosipari szerelő)

Gépészet szakmacsoport (hegesztő, fémipari gyártáselőkészítő, épület- és szerkezetlakatos)

KÖNNYŰIPARI SZAKMACSOPORT

Könnyűipari anyagismeret

Gyártáselőkészítés, szakrajz

Gyártási alapismeretek, cikktechnológia

Gyakorlatok

Fejlesztési követelmények:

- Ismerjék meg a tanulók a felhasznált nyersanyagokat, azok jellemzőit, feldolgozását.
- Ismerjék a divat fogalmát, a különféle szabadkézi és a műszaki ábrázolás alapjait.
- Ismerjék meg a rajzokon alkalmazott jelöléseket.
- A gyártási folyamatokba való betekintés kapcsán használják a megfelelő szakkifejezéseket, ismerjék az alapfogalmakat.
- Gyakorlat során fejlessze az eddig megszerzett manuális készségeket és képességeket, neveljen igényes munkavégzésre.

Alapkészségek a szakképző évfolyamba történő belépéshez:

- alapvető rajzeszközök használata
- térbeli formák felismerése
- színérzék használata
- biztos kézzel egyenes vonal rajzolása
- mérések végzése, becslése

FAIPARI SZAKMACSOPORT

Faipari szakmai alapismeretek

Faipari anyagismeret

Faipari szakrajz

Gyakorlatok

Fejlesztési követelmények:

- A tanulók környezetükben felismerjék a faipari termékeket, tudjanak választani a lehetséges megmunkálási módok között.
- A tanulókkal megismertetni a faanyagok szerkezeti és vegyi jellemzőit, felhasználását, környezeti összefüggéseit.
- Fejlessze a tanulók rajzkészségét, ismerjék meg a faipari rajzok fajtáit, a különböző ábrázolási módokat, méréseket.
- A gyakorlat során szokjanak hozzá a tanulók a feladatok önálló megoldásához, legyen sikerélményük.
- Tanulják meg a kéziszerszámok és eszközök balesetmentes használatát.

Alapkészségek a szakképző évfolyamba történő belépéshez:

- alapvető rajzeszközök használata
- egyszerű szöveges, rajzos vázlat értelmezése
- térbeli formák, felismerése
- mérések végzése
- színérzék használata
- biztos kézzel egyenes vonal rajzolása

GÉPÉSZET SZAKMACSOPORT

Fémek alakítása

Kötési módok

Mérések

Gépészeti alapismeretek, gyakorlatok

Fejlesztési követelmények:

- a tanulók ismerjék a szakterülethez szükséges előrajzoló és rajzoló eszközöket
- végezzenek daraboló, alakító műveleteket
- helyesen ítéljék meg a kéziszerszámok adott feladatra való alkalmasságát
- készítsenek többféle művelet alkalmazásával különböző munkadarabokat
- végezzenek számításokat az anyagszükségletre, méretezésre
- tevékenységük során alakuljon ki, fejlődjön a szakmához való kötődésük
- lássák a környezet, a technika, a szakma mögött az embert, és a természetet

Alapkészségek a szakképző évfolyamba történő belépéshez:

- alapvető rajzeszközök használata
- egyszerű szöveges és rajzvázlatok készítése
- mérések végzése

- mennyiségek becslése
- sík és térbeli alakzatok felismerése

Ellenőrzés - értékelés

A tanulókat a tanév során havonta legalább egy érdemjeggyel, félévkor és a tanév végén osztályzattal értékeljük. Az értékelést a csoportokban tanítók összehangolt, körültekintő véleménye alapján tanulóként el kell végezni.

Az értékelés terjedjen ki:

- a tanulók szorgalmára, magatartására,
- az általános elméleti ismeretek elsajátítására,
- a munkavégzés minőségére, mennyiségére,
- a munkához való hozzáállásra.

Az értékelés pozitív irányultsága, a képességek, egyéni adottságok mérlegelése biztosítja a tanulók ösztönzését, a kudarcélmények elkerülését, a 9/E. évfolyam befejezéseként a tanuló számára a megfelelő szakmaválasztást.

Az alkalmazható tankönyvek, segédletek, taneszközök kiválasztásának elvei, a tankönyvek kiválasztásának elvei a szakiskolában:

- A tankönyv tartalma fedje le az adott tantárgy helyi tantervét.
- Iskolánkban a tanulásban akadályozottak számára kiadott tankönyvek közül választunk lehetőség szerint, illetve a KELLO által megadott tankönyvjegyzékből.
- Törekszünk arra, hogy a tankönyv tartalmában, információiban, ábravilágában, a feldolgozás mélységében igazodjék a tanulók szükségleteihez.
- A tankönyvek ne legyenek zsúfoltak, jól áttekinthetők, jól olvashatóak legyenek.
- Az egyes tantárgyak könyvei egymásra épüljenek, a tankönyvekhez lehetőleg munkafüzet is tartozzon.
- Olyan tankönyvet választunk, amelyek a tananyag magját tartalmazzák és több évfolyamon is használható.
- A tankönyv tartalma legyen motiváló erejű, feladatrendszere kreativitásfejlesztő hatású.
- Nyelvi megformáltsága legyen igényes, szókincse életbarát, utasításai egyértelműek.

A tankönyvválasztást a nevelőtestület tanévenként felülvizsgálja, és a tankönyvrendelést megelőzően döntést hoz.

A SZAKISKOLAI BESZÁMOLTATÁS, AZ ISMERETEK SZÁMONKÉRÉSÉNEK KÖVETELMÉNYEI ÉS FORMÁI

Az értékelés szempontjából arra kell különös tekintettel lennünk, hogy mit értékeljünk:

- a tanuló önmagához mért fejlődését az ismeretek elsajátítása, a képesség minőségi, mennyiségi gyarapodása terén
- a tanuló szociális képességeinek, magatartásának, viselkedésének fejlődését.

Az értékelés célja:

- Átfogó, az iskolai tanulmányok egész időszakára kiterjedő személyiségfejlesztés.
- Feleljen meg a tanulók életkori sajátosságainak, a tantárgy jellegének.
- A tantárgyi értékelés kizárólag a tantárgyi teljesítményt vegye figyelembe. Írásbeli, gyakorlati, szóbeli produktumokat értékeljük, arányukat tantárgyi jelleg határozza meg.
- Havonként legalább egy alkalommal kell osztályzattal értékelni a tanuló tantárgyi eredményét.
- Az értékelési rendszer - a tantárgyi követelményrendszer - a pedagógiai program részeként nyilvános.

A tantárgyi értékelés formái, módja

- Értékelési rendszerünk a tanítás-tanulás folyamatára irányul, folyamatmérést valósítunk meg.
- Ellenőrizzük és értékeljük a tanuló minden tevékenységét, írásbeli, gyakorlati, sport teljesítményét, tanulásának eredményét, a tananyag elsajátításának, az összefüggések felismerésének, ismeretei alkalmazásának szintjét.
- Az érdemjegyekkel történő értékelésnél törekszünk arra, hogy tükrözze a tanuló tényleges tantárgyi teljesítményét.
- A félévi és év végi tantárgyi osztályzat megállapításánál az évközi érdemjegyek kapnak érdemi szerepet. A kialakult átlagtól eltérni csak az oktatási törvény előírásai szerint van mód.

A tantárgyi érdemjegyek tartalma

- A tanulók tantárgyi teljesítményét ötfokú skálán értékeljük. Félévkor és év végén az adott tárgyból a tanuló dicséretet is kaphat.
- A tantárgyi érdemjegyek megállapításakor a pedagógus széles jogkörrel és nagy felelősséggel bír. Így csak általános elveket rögzíthetünk programunkban.

Érdemjegyek:

Jeles: a tanuló kifogástalanul teljesíti a követelményeket, írásbeli munkája pontos, látja és meg tudja fogalmazni az összefüggéseket. Önálló problémamegoldásra is képes.

Jó: a követelményeket teljesíti, tanári segítséggel tudja az összefüggéseket értelmezni, begyakorolt témákban képes az önálló feladatmegoldásra.

Közepes: a követelményeket hiányosan teljesíti, tanári segítséggel tudja az összefüggéseket értelmezni. Csak egyszerű esetben képes önálló munkára.

Elégséges: csak a minimális követelményeket teljesíti. Jelentős tanári segítségre szorul. Önálló problémamegoldásra nem képes.

Elégtelen: nem rendelkezik a tovább haladáshoz szükséges alapképességekkel. A felzárkóztató program után is sikertelen.

Egyéni tanulói munkarend ellenőrzése, értékelése a szakiskolában

A szakképzésben a gyakorlati képzés jellege miatt, ha egy mód van rá, nem javasoljuk a magántanulói státuszt a szakképzésben résztvevő tanulóknak. Nagyon különleges esetben (például a tanuló egészségügyi állapota okán), a szakképzésről szóló 2019. évi LXXX. törvény (a továbbiakban: Szkt.) 61. §-a, valamint a szakképzésről szóló törvény végrehajtásáról szóló 12/2020. (II. 7.) Korm. rendelet 195. §-a szerint az Szkt. hatálya alá tartozó szakképző intézményekben a tanulók számára az intézményvezető engedélyezheti az egyéni tanulói munkarendet. Félévkor és évvégén írásbeli és szóbeli osztályozóvizsga keretében számol be a tanuló tudásáról, a szakképzésben a gyakorlati oktatáson a tanulónak kötelező a törvényben meghatározott mérték szerinti részvétel.

Vizsgálatok, mérések, vizsgák

- Valamennyi évfolyamon, nagyobb témakörönként a szaktanár eredményértékelő vizsgálatot végez. Ennek alapján intézkedik a szükséges felzárkóztatásról.
- Tanév végén az iskolai ellenőrzési tervben évfolyamonként diagnosztizáló felmérést végzünk, ahol elsősorban a tovább lepéshez szükséges ismeretek, készségek meglétét értékeljük.

Házi feladatok tervezése

Iskolánk és diákjaink sajátosságaiból adódóan házi feladat adása nem kötelező. Cél, hogy a szóbeli tananyagot lehetőség szerint már tanórán sajátítsák el, memóriájukban rögzítsék tanulóink. A követelményeket ezért az osztályokhoz, illetve a tanulók képességeihez mérten kell meghatározni. A szakképző osztályokban a kis tanulólétszám, valamint a csoportbontás lehetővé teszi, hogy a szakmai vizsgákra tanórákon a szakoktatók segítségével felkészüljenek a

tanulók. Írásbeli házi feladat magyar nyelv és irodalomból, matematikából adható. Iskolai szünetekben adjunk lehetőséget a pihenésre, feltöltődésre és mellőzzük a házi feladatok adását.

Írásbeli számonkérés

Formái: Témakörök lezárására, illetve év végi diagnosztizáló mérés céljából írásbeli ellenőrzést alkalmazunk.

Rendje: Egy tanítási napra 2 írásbeli beszámoltatás alkalmazható, többel nem terhelhetők a tanulók.

Korlátai: Azoknál a tanulóknál, akik valamilyen oknál fogva nem képesek írásban számot adni tudásukról, a szóbeli ellenőrzést kell előtérbe helyezni.

SZAKKÉPZÉSI TEVÉKENYSÉGEK

A szakképzés tartalmi szabályozói

A szakképzési évfolyamokon a szakirányú minisztériumok által meghatározott szakmai és vizsgaszabályzat követelményei alapján szakmai vizsgára való felkészítés folyik. Az egészségügyi és munkaalkalmassági feltételek előírásainak megfelelően, a képzésre jelentkező tanulónak egészségügyi alkalmassági vizsgálaton kell részt vennie. A komplex pályaalkalmassági vizsgálaton gyógypedagógiai, pszichológiai és orvosi szempontok összegzése után véleményezik a tanuló alkalmasságát a szakképesítés megszerzésére. A szakmák oktatása a szakképesítések központi programja (tantervei) alapján adaptált központi programok, továbbá a Innovációs és Technológiai Minisztérium (ITM) közleményében kiadott, sajátos nevelési igényű (SNI) tanulókat oktató szakiskolák számára készülő szakmai tantervi adaptációk szerint folyik. A szakmai tananyag feldolgozása mindvégig az elméleti ismeretek és a gyakorlat összekapcsolásával történik. A gyakorlati munka során folyamatos motivációval, sikerélményt nyújtó, változatos munkafeladatokkal érhetünk el eredményt. Lényeges a személyes példaadás, a pontos, megbízható munkavégzésre szoktatás, megkövetelve a munkavédelmi, baleset-megelőzési és higiéniai előírások betartását. A szakképző évfolyamokon, a gyakorlati munka során szem előtt kell tartanunk, hogy a tananyagot és a módszereket differenciáltan, az eltérő képességek és készségek függvényében tervezzük. A képzés kezdeti szakaszában elsődleges a tanulók fejlettségi szintjének felmérése, a tanulók körülményeit meghatározó egyéb tényezők feltérképezése. A meglévő ismeretekre, jó képességekre alapozunk, a hiányos ismereteket kiegészítjük, a gyengébb képességek és készségek fejlesztését megjelölve szükséges megtervezni a képzést.

A tananyag feldolgozása során követendő szempontok:

- Az ismeretek kis lépésekben történő feldolgozása, a szemléletesség, fokozatosság, és a tantárgyi koncentráció elvei szerint.
- Lényeges elemek kiemelése, ok-okozati összefüggések megértetése, rész-egész viszonyának bemutatása.
- Többszöri ismétlés általi megerősítés, megfelelő tanulási módszerek elsajátítása.
- Folyamatos, egyénre szabott ellenőrzés-értékelés, amely komplex és pozitív irányú legyen.
- A szakmai képzés ideje alatt folyamatosan törekedni kell a gyakorlatorientált, személyiség centrikus, differenciált és fejlesztő irányú oktató-nevelő munkára.

A szakmai elmélet, illetve a gyakorlatot oktatók iránti elvárások:

- Szakmai igényesség, felkészültség, speciális módszertani kultúra.
- A személyiség-jellemzők vonatkozásában nagyfokú empátia és tolerancia.
- A folyamatos csoportmunkában való együttműködésre hajlandóság és alkalmasság.

Iskolánk a sajátos nevelési igényű tanulók szakképző intézménye, így a törvény lehetőséget ad arra, hogy az OKJ-s szakmák képzési idejét meghosszabbítsuk. Tanulóink ez által több időt kapnak az ismeretek elsajátítására, elmélyítésére, a gyakorlati munka során a szakma fortélyainak alaposabb megismerésére, alkalmazására, tapasztalatok szerzésére. Legfontosabb feladatunk a tanulók képességeinek és készségeinek felmérése, majd - megfelelő pályairányítás után - a szakma kiválasztása. A 9/E. osztályban lehetőségünk van, a pályaorientáló és a szakmai alapozó ismeretek oktatására. Szakképző évfolyamokon a szakmai vizsgára való felkészítés történik. Iskolai tanműhelyeink lehetővé teszik, hogy az asztalosipari szerelő, a textiltermék-összeállító, a lakástextilkészítő, az épület- és szerkezetlakatos, a hegesztő szakmák, valamint a fémipari gyártáselőkészítő részszakmák oktatásának gyakorlati része is helyben történjen.

Oktatott szakmáink:

Szakma megnevezése	**OKJ szám**
Asztalosipari szerelő	21 543 01
Épület-és szerkezetlakatos	34 582 03
Hegesztő	34 521 06
Fémipari gyártáselőkészítő	31 521 14
Lakástextil-készítő	21 542 01
Textiltermék összeállító	21 542 02

ELLENŐRZÉS, ÉRTÉKELÉS A SZAKMAI ÉVFOLYAMOKON

A szakiskolások között sokan rendelkeznek a gyakorlathoz szükséges adottságokkal, képességekkel, de számukra komoly problémát jelent az elméleti ismeretek elsajátítása. Ennek ellenkezője is előfordul – bár ritkábban – hogy képes megtanulni a szakmai elméletet, de a gyakorlatban alapvető szakmai elvárásokat nem képes teljesíteni.

Azzal is számolnunk kell, hogy számtalan esetben – szüleikkel együtt – irreális elképzeléseik vannak, nem képesek helyzetük, lehetőségeik felmérésére, így az intézmény megfelelő irányítással, differenciált foglalkoztatással és egyéni, ösztönző értékeléssel egyengetni sorsukat. Ezért az értékelés során tanulóinkat nem lehet azonos mércével mérni!

Valamennyi ***szakmai elméleti tantárgy*** vonatkozásában követelmény a megfelelő beszédkészség, a szakmai fogalmak, kifejezések ismerete és értelemszerű használata. A mi iskolatípusunkban mindenképpen fontos a tanulók szóbeli feleltetése, mivel szókincsük szegényes, kifejezőkészségük nehézkes. A pontos megfogalmazás, a szakkifejezések megjegyzése és helyes használata, az elvégzett munka részfolyamatainak felsorolása gyakran problémát okoz számukra.

Mindezeket figyelembe véve a ***műhelygyakorlatokon*** arra szoktatjuk tanulóinkat, hogy a feladatot, majd az elvégzett munkát szóban is elmondják. Különös figyelmet fordítunk a szakkifejezések helyes használatára, a szakmára vonatkozó szabványos jelölések ismeretére.

A szakmai elméleti tárgyak vonatkozásában, egy-egy összefüggő, nagyobb téma lezárása után célszerű a tanulók tudását felmérni. Ez megfelelő rendszerezés, összefoglalás után történik. A számonkérés – a szakmai gyakorlaton elvégzett munkafeladathoz kapcsolódva – írásos feladatlap formájában javasolt. Törekedünk arra, hogy a feladathoz rajzos kiegészítés is kapcsolódjon, az írásbeli tételek általában tartalmaznak ilyen feladatokat. Fontos, hogy olyan feladatot kapjanak a tanulók, amelyek igénylik az önálló gondolkodást, a tanult ismeretek gyakorlati alkalmazásának megtapasztalását.

A félévi, valamint az éves munka értékelése, az osztályzatok eldöntése, valamint vizsgára való jelentkezés szempontjából nagy jelentőségű a végzős évfolyamokon a belső szervezésű, számon kérő, ún. „kisvizsga”, amely a szakmai elmélet és gyakorlat ismereteit kéri számon. A gyakorlati kisvizsga keretében komplex munkafeladatot kapnak a tanulók, melynek megoldását meg kell tervezni, majd a gyakorlat végeztével röviden leírni és szóban ismertetni az elvégzett munka összetevőit, a helyes műveleti sorrendet.

Az kisvizsgák során (szakmánként a vizsgakövetelményeknek megfelelően félévkor írásbeli, gyakorlati és szóbeli kisvizsga lehetséges) az egyes szakmák elsajátított tudásanyagát értékeljük.

A tanuló tudásának, gyakorlatban nyújtott teljesítményének értékelésekor figyelembe kell venni azt, hogy milyen alapokkal indult, milyen képességekkel rendelkezik és milyen eredményt ért el. A munkához való hozzáállása, kitartása, szorgalma, figyelem összpontosító képessége, valamint – nem utolsósorban – fegyelmezett magatartása meghatározó.

Az értékelésnél célunk, hogy egyénre szabottan, a tanuló komplex személyiségét figyelembe véve ítéljük meg szerzett tudását, pozitív értékelést fogalmazzunk meg, és így alakítsuk ki a végső osztályzatot. Iskolánkban sajátos nevelési igényű diákok tanulnak, az ő képességeikhez igazodva értékeljük a tantárgyakat. A vizsgákra való felkészülés, valamint a haladás megfelelő ütemének ellenőrzése céljából a szakmai képzésben „kisvizsgán" mérjük fel a tanulók tudását elméleti tantárgyakból és gyakorlatból is. Mindezek mellett a tanulókat havonta tantárgyanként és szakmai gyakorlatból is érdemjegyekkel értékeljük a „Tantárgyi értékelés formái, módja" címszó alatt leírtak szerint.

A magasabb évfolyamba lépés feltételei:

- aki a megelőző osztályt sikeresen elvégezte, vagyis valamennyi tantárgyból legalább elégséges osztályzatot kapott
- a gyakorlati képzésről való igazolt és igazolatlan mulasztás egy tanévben nem haladhatja meg a gyakorlati képzési idő húsz százalékát
- amennyiben ezt eléri, de igazolatlan mulasztása nincs, szorgalma, elért teljesítménye alapján a következő tanév kezdetéig az előírt gyakorlati követelményeket teljesíteni tudja, az iskola nevelőtestülete dönt a magasabb évfolyamba lépésről
- aki egy vagy két tantárgyból elégtelen osztályzatot kapott, de sikeres javítóvizsgát tett

Végzős évfolyamok esetében **a vizsgára jelentkezés előtt,** a félév zárásával egyidejűleg tanulóinknak szakmai gyakorlati, szakmai elméleti, úgy nevezett **"kisvizsgát"** szervezünk. A tanulók írásbeli, szóbeli, gyakorlati feladat megoldással adnak számot tudásukról. Azoknak a tanulóknak, akik egyenletesen és megfelelő szinten teljesítenek elméletben és gyakorlatban javasoljuk az OKJ-s vizsgára való jelentkezést. A szakképző évfolyam utolsó féléve a szakmai vizsgára való felkészítéssel, a tételek tanulásával és számonkérésével telik. Az elméleti anyagot, témakörök szerint egymásra építve, a tanulóknak a pedagógusokkal közösen kell rendszerezni, a szóbeli tételeket kidolgozni.

Tantárgyak és óraszámok

Az OKJ szerinti részszakképesítés oktatásához kapcsolódó enyhén értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó szakiskola 9-10. évfolyamának tantárgyi rendszerét használjuk. A 9. szakképző évfolyamot megelőzi a tanulásban akadályozott tanulók nevelő-oktató munkáját

ellátó szakiskola kötelező előkészítő évfolyama. A szakmai képzés során az éves óraszám megadásánál 9. évfolyamon 36 héttel, a szakképesítés esetén a végzős 12. évfolyamon 32 héttel, részszakképesítés esetén a végzős 10. évfolyamon 35 héttel számolunk.

Közismereti óraszámok a szakképzésben

Az OKJ szerinti szakképesítés oktatásához kapcsolódó enyhén értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó szakiskola a részszakképesítés esetén 9-10. évfolyamának, illetve szakképesítés esetén a 9-12. évfolyamának tantárgyi rendszere az alábbi táblázatban látható kifutó jelleggel:

A 2020/2021. tanévtől a nemzeti alaptanterv alapján felmenő rendszerben az alábbi közismereti óraszámok érvényesek:

Műveltségterület	**Tantárgy neve**	**9–10. évf. (heti óraszám)**	**9-12. évf. (heti óraszám)**
Magyar nyelv és irodalom	Magyar nyelv és irodalom	1	1
Idegen nyelv	Angol	-	1
Egyéb	Gazdasági ismeretek	1	1
Matematika	Matematika	2	1
Technológia	Digitális kultúra	1	1
Testnevelés és egészségfejlesztés	Testnevelés	5	5
	Osztályfőnöki (közösségi nevelés)	1	1
	Összesen:	**11**	**11**

Egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs óraszám: 4 óra/hét

A SZAKMAI KÉPZÉS KÖZPONTI KERETTANTERVEK ALAPJÁN ÖSSZEÁLLÍTOTT HELYI TANTERVEK

21 543 01 ASZTALOSIPARI SZERELŐ

részszakképesítés

szakiskolában történő oktatásához tanulásban akadályozottak (st) számára
a 34 543 02 Asztalos szakképesítés kerettanterve alapján

A részszakképesítés alapadatai:
A részszakképesítés azonosító száma: 21 543 01
A részszakképesítés megnevezése: Asztalosipari szerelő
A szakmacsoport száma és megnevezése: 11. Faipar
Ágazati besorolás száma és megnevezése: XVIII. Faipar
Elméleti képzési idő aránya: 30 %
Gyakorlati képzési idő aránya: 70 %

A szakmai követelménymodulokhoz rendelt tantárgyak és témakörök óraszáma évfolyamonként az alábbiak szerint alakul.

A 2020/2021. tanévtől a nemzeti alaptanterv alapján felmenő rendszerben, a helyi tanterv szerint az alábbi szakmai és közismereti óraszámok érvényesek:

Szakmai követelmény-modulok	Tantárgyak	Heti óraszám				
		9. évfolyam			10. évfolyam	
		elméleti	gyakorlati	ögy	elméleti	gyakorlati
11371-12 Biztonságos munkavégzés	Biztonságos munkavégzés alapjai	1		70	1	
	Biztonságos munkavégzés gyakorlata		1			1
10224-12 Alapvető tömörfa megmunkálás	Faipari szakmai és gépismeret	3			3	
	Faipari szakmai gyakorlat		6			6
10225-12 Asztalosipari szerelés	Asztalosipari szerelési ismeretek	3			3	
	Asztalosipari szerelési gyakorlat		7			7

Szabadsáv	Asztalosipari szerelési szakrajz	2			2	
Összes heti elméleti/gyakorlati óraszám		9	14		9	14
Összes heti/ögy óraszám		23		70	23	
Közismereti óraszám		11			11	
ÖSSZESEN		**34**			**34**	

Jelmagyarázat: ögy/összefüggő szakmai gyakorlat

A 12/2020. (II. 7.) Korm. rendelet a szakképzésről szóló törvény végrehajtásáról 112 §-a alapján a foglalkozások megszervezésére vonatkozó jogszabályok szerint, a táblázatban a nappali rendszerű oktatásra meghatározott tanulói éves kötelező összes óraszám szakmai elméleti és gyakorlati képzésre rendelkezésre álló részének legalább 90%-a felosztásra került. A szakmai és vizsgakövetelményben a szakképesítésre meghatározott elmélet/gyakorlat arányának a teljes képzési idő során kell teljesülnie. A tantárgyakra meghatározott időkeret kötelező érvényű, *a témakörökre kialakított óraszám pedig ajánlás.*

21 542 01 LAKÁSTEXTIL-KÉSZÍTŐ

részszakképesítés

szakiskolában történő oktatásához tanulásban akadályozottak (st) számára

a 34 542 06 Női szabó szakképesítés kerettanterve alapján

A részszakképesítés alapadatai:

A részszakképesítés azonosító száma: 21 542 01

A részszakképesítés megnevezése: Lakástextil-készítő

A szakmacsoport száma és megnevezése: 10. Könnyűipar

Ágazati besorolás száma és megnevezése: XVII. Könnyűipar

Elméleti képzési idő aránya: 30%

Gyakorlati képzési idő aránya: 70%

A szakmai követelménymodulokhoz rendelt tantárgyak heti óraszáma évfolyamonként:
A 2020/2021. tanévtől a nemzeti alaptanterv alapján felmenő rendszerben, a helyi tanterv szerint az alábbi szakmai és közismereti óraszámok érvényesek:

Szakmai követelmény-modulok	**Tantárgyak**	**Heti óraszám**				
		9. évfolyam			**10. évfolyam**	
		elméleti	**gyakorlati**	**ögy**	**elméleti**	**gyakorlati**
10113-16 Ruhaipari anyagvizsgálatok	Ruhaipari anyag- és áruismeret	3		70	2	
	Anyagvizsgálatok gyakorlat		3			4
10118-16 Lakástextíliák készítése	Lakástextíliák gyártástechnológia	4			5	
	Lakástextíliák készítése gyakorlat		11		43	10
szabadsáv	Ruhaipari varrástechnológia	1,5			1,5	
szabadsáv	Munka- és környezetvédelem a könnyűiparban	0,5			0,5	
Összes heti elméleti/gyakorlati óraszám		9	14		9	14
Összes heti/ögy óraszám		23		70	23	
Közismereti óraszám		11			11	
ÖSSZESEN		**34**			**34**	

Jelmagyarázat: ögy/összefüggő szakmai gyakorlat

A 12/2020. (II. 7.) Korm. rendelet a szakképzésről szóló törvény végrehajtásáról 112 §-a alapján a foglalkozások megszervezésére vonatkozó jogszabályok szerint, a táblázatban a nappali rendszerű oktatásra meghatározott tanulói éves kötelező összes óraszám szakmai elméleti és gyakorlati képzésre rendelkezésre álló részének legalább 90%-a felosztásra került. A szakmai és vizsgakövetelményben a szakképesítésre meghatározott elmélet/gyakorlat arányának a teljes képzési idő során kell teljesülnie. A tantárgyakra meghatározott időkeret kötelező érvényű, *a témakörökre kialakított óraszám pedig ajánlás.*

21 542 02 TEXTILTERMÉK-ÖSSZEÁLLÍTÓ

részszakképesítés

szakiskolában történő oktatásához tanulásban akadályozottak (st) számára

a 34 542 03 Fehérnemű-készítő és kötöttáru összeállító szakképesítés kerettanterve alapján

A részszakképesítés alapadatai:

A részszakképesítés azonosító száma: 21 542 02

A részszakképesítés megnevezése: Textiltermék-összeállító

A szakmacsoport száma és megnevezése: 10. Könnyűipar

Ágazati besorolás száma és megnevezése: XVII. Könnyűipar

Elméleti képzési idő aránya: 30%

Gyakorlati képzési idő aránya: 70%

A szakmai követelménymodulokhoz rendelt tantárgyak heti óraszáma évfolyamonként

A 2020/2021. tanévtől a nemzeti alaptanterv alapján felmenő rendszerben, a helyi tanterv szerint az alábbi szakmai és közismereti óraszámok érvényesek:

Szakmai követelmény-modulok	**Tantárgyak**	**Heti óraszám**				
		9. évfolyam			**10. évfolyam**	
		elméleti	**gyakorlati**	**ögy**	**elméleti**	**gyakorlati**
10113-16 Ruhaipari anyagvizsgálatok	Ruhaipari anyag- és áruismeret	2			1	
	Anyagvizsgálatok gyakorlat		2			
10114-16 Ruhaipari gyártmánytervezés	Ruhaipari gyártás-előkészítés	1			44 1	
	Szakrajz	1			1	
	Szakrajz gyakorlat		2	70		3
	Számítógépes ruhaipari gyártás-előkészítés gyakorlat		1			2
10115-16 Textiltermékek összeállítása	Textiltermékek szabásminta készítése				2	
	Ruhaipari gépek üzemeltetése	1				

	Textiltermékek gyártás-technológoiája	2			2	
	Textiltermékek készítése gyakorlat		9			9
Szabadsáv	Szakrajz	2			2	
Összes heti elméleti/gyakorlati óraszám		9	14		9	14
Összes heti/ögy óraszám		23		70	23	
Közismereti óraszám		11			11	
Összesen		**34**			**34**	

Jelmagyarázat: ögy/összefüggő szakmai gyakorlat

A 12/2020. (II. 7.) Korm. rendelet a szakképzésről szóló törvény végrehajtásáról 112 §-a alapján a foglalkozások megszervezésére vonatkozó jogszabályok szerint, a táblázatban a nappali rendszerű oktatásra meghatározott tanulói éves kötelező összes óraszám szakmai elméleti és gyakorlati képzésre rendelkezésre álló részének legalább 90%-a felosztásra került. A szakmai és vizsgakövetelményben a szakképesítésre meghatározott elmélet/gyakorlat arányának a teljes képzési idő során kell teljesülnie. A tantárgyakra meghatározott időkeret kötelező érvényű, *a témakörökre kialakított óraszám pedig ajánlás.*

34 582 03 ÉPÜLET- ÉS SZERKEZETLAKATOS

szakképesítés

szakiskolában történő oktatásához tanulásban akadályozottak (st) számára

A szakképesítés alapadatai:

A szakképesítés azonosító száma: 34 582 03

A szakképesítés megnevezése: Épület- és szerkezetlakatos

A szakmacsoport száma és megnevezése: 5. Gépészet

Ágazati besorolás száma és megnevezése: IX. Gépészet

Elméleti képzési idő aránya: 30%

Gyakorlati képzési idő aránya: 70%

A szakmai követelménymodulokhoz rendelt tantárgyak heti óraszáma évfolyamonként.

A 2020/2021. tanévtől a nemzeti alaptanterv alapján felmenő rendszerben, a helyi tanterv szerint az alábbi szakmai és közismereti óraszámok érvényesek:

Szakmai követelmény-modulok	**Tantárgyak**	**Heti óraszám**										
		9. évfolyam			**10. évfolyam**			**11. évfolyam**			**12. évfolyam**	
		e	**gy**	**ögy**	**e**	**gy**	**ögy**	**e**	**gy**	**ögy**	**e**	**gy**
11497-12 Foglalkoztatás I	Foglalkoztatás I.										2	
11499-12 Foglalkoztatás II.	Foglalkoztatás II.										0,5	
11500-12 Munkahelyi egészség és biztonság	Munkahelyi egészség és biztonság	0,5						46				
10163-12 Gépészeti munkabiztonság és környezetvédelem	Munkavédelem	1,5										
	Elsősegélynyújtás gyakorlat		2	70			105			105		
10162-12 Gépészeti alapozó feladatok	Gépészeti alapozó feladatok	4										
	Gépészeti alapozó feladatok gyakorlat		7									
10166-12 Gépészeti kötési feladatok	Gépészeti kötések alapjai	2			4							

	Gépészeti kötések készítésének gyakorlata		2			5						
10165-12 Épületlakatos feladatok	Épületlakatos ismeretek				3			3				
	Épületlakatos feladatok gyakorlata		2			4			7			
10167-12 Magasban végzett lakatos feladatok	Magasban végzett lakatos feladatok										2	
	Magasban végzett lakatos feladatok gyakorlata											3
10168-12 Szerkezetlakatos feladatok	Szerkezetlakatos feladatok							3			2,5	
	Szerkezetlakatos feladatok gyakorlata					5			8			11
Szabadsáv	Műszaki dokumentáció	2			2			2			2	
Összes heti elméleti/gyakorlati óraszám		10	13		9	14		8	15		9	14
Összes heti/ögy óraszám		23		70	23		105	23		105	23	
Közismereti óraszám		11			11			11			11	
ÖSSZESEN		**34**			**34**			**34**			**34**	

Jelmagyarázat: e/elmélet; gy/gyakorlat; ögy/összefüggő szakmai gyakorlat

A 12/2020. (II. 7.) Korm. rendelet a szakképzésről szóló törvény végrehajtásáról 112 §-a alapján a foglalkozások megszervezésére vonatkozó jogszabályok szerint, a táblázatban a nappali rendszerű oktatásra meghatározott tanulói éves kötelező összes óraszám szakmai elméleti és gyakorlati képzésre rendelkezésre álló részének legalább 90%-a felosztásra került. A szakmai és vizsgakövetelményben a szakképesítésre meghatározott elmélet/gyakorlat arányának a teljes képzési idő során kell teljesülnie. A tantárgyakra meghatározott időkeret kötelező érvényű, *a témakörökre kialakított óraszám pedig ajánlás.*

<u>34 521 06 HEGESZTŐ</u>

szakképesítés

szakiskolában történő oktatásához tanulásban akadályozottak (st) számára

A szakképesítés alapadatai:

A szakképesítés azonosító száma: 34 521 06

A szakképesítés megnevezése: Hegesztő

A szakmacsoport száma és megnevezése: 5. Gépészet

Ágazati besorolás száma és megnevezése: IX. Gépészet

Elméleti képzési idő aránya: 30 %

Gyakorlati képzési idő aránya: 70 %

A szakmai követelménymodulokhoz rendelt tantárgyak heti óraszáma évfolyamonként.

A 2020/2021. tanévtől a nemzeti alaptanterv alapján felmenő rendszerben, a helyi tanterv szerint az alábbi szakmai és közismereti óraszámok érvényesek:

Szakmai követelmény-modulok	**Tantárgyak**	**Heti óraszám**										
		9. évfolyam			**10. évfolyam**			**11. évfolyam**			**12. évfolyam**	
		e	**gy**	**ögy**	**e**	**gy**	**ögy**	**e**	**gy**	**ögy**	**e**	**gy**
10162-12 Gépészeti alapozó feladatok	Gépészeti alapozó feladatok	4										
	Gépészeti alapozó feladatok gyakorlata		7									
10163-12 Gépészeti munkabiztonság és környezetvédelem	Munkavédelem	1						48				
	Elsősegélynyújtás gyakorlat		1	70			105			105		
10180-12 A hegesztés előkészítő és befejező műveletei	Hegesztési alapismeretek	1			1			2			0,5	
	Hegesztési alap-gyakorlatok		1			2			2			1
11497-12	Foglalkoztatás I.										2	

Foglalkoztatás I.												
11499-12 Foglalkoztatás II.	Foglalkoztatás II.										0,5	
11500-12 Munkahelyi egészség és biztonság	Munkahelyi egészség és biztonság	1										
11453-12 Bevontelektródás kézi ívhegesztő feladatok	Hegesztési ismeretek I.	1			1,5			1			0,5	
	Hegesztési gyakorlatok I.		1			5,5			2			2
11455-12 Fogyóelektródás védőgázas ívhegesztő feladatok	Hegesztési ismeretek II.				1			1,5			2	
	Hegesztési gyakorlatok II.					1			4			4
11456-12 Gázhegesztő feladatok	Hegesztési ismeretek III.	1			1,5			1			0,5	
	Hegesztési gyakorlatok III.		2			5,5			2			2
11457-12 Volfrámelektródás védőgázas ívhegesztő feladatok	Hegesztési ismeretek IV.				1			1,5			2	
	Hegesztési gyakorlatok IV.					1			4			4
Szabadsáv:	Műszaki dokumentáció	2			2			492			2	
Összes heti elméleti/gyakorlati óraszám		11	12		8	15		9	14		10	13
Összes heti/ögy óraszám		23			23			23			23	
Közismereti óraszám		11		70	11		105	11		105	11	
ÖSSZESEN:		**34**			**34**			**34**			**34**	

Jelmagyarázat: ögy/összefüggő szakmai gyakorlat

A fenti szakmai képzés 2020/2021. tanévben kerül bevezetésre.

A 12/2020. (II. 7.) Korm. rendelet a szakképzésről szóló törvény végrehajtásáról 112 §-a alapján a foglalkozások megszervezésére vonatkozó jogszabályok szerint, a táblázatban a nappali rendszerű oktatásra meghatározott tanulói éves kötelező összes óraszám szakmai elméleti és gyakorlati képzésre rendelkezésre álló részének legalább 90%-a felosztásra került. A szakmai és vizsgakövetelményben a szakképesítésre meghatározott elmélet/gyakorlat arányának a teljes képzési idő során kell teljesülnie. A tantárgyakra meghatározott időkeret kötelező érvényű, *a témakörökre kialakított óraszám pedig ajánlás.*

34 521 06 HEGESZTŐ

szakképesítés

szakiskolában történő oktatásához tanulásban akadályozottak (st) számára egyéni tanulmányirend és munkaterv alapján

A szakképesítés alapadatai:

A szakképesítés azonosító száma: 34 521 06

A szakképesítés megnevezése: Hegesztő

A szakmacsoport száma és megnevezése: 5. Gépészet

Ágazati besorolás száma és megnevezése: IX. Gépészet

Elméleti képzési idő aránya: 30 %

Gyakorlati képzési idő aránya: 70 %

A képzés sajátosságai:

Bemeneti követelmény:

Bevontelektródás kézi ívhegesztő részszakképesítés megszerzését tanúsító bizonyítvány szükséges, illetve a nappali képzés közismereti tantárgyainak elsajátítását igazoló bizonyítvány, és egy egyéni tanulmányi rend iránti kérelem (teljes mentesség kérése a már meglévő szakmai modulok és a közismereti tantárgyak tanulása alól).

Beszámított szakmai modulok:

10162-12 Gépészeti alapozó feladatok;

10163-12 Gépészeti munkabiztonság és környezetvédelem;

10180-12 A hegesztés előkészítő és befejező műveletei;

11453-12 Bevontelektródás kézi ívhegesztő feladatok.

Tanulmányi idő:

A beszámítható szakmai modulok és a közismereti tantárgyak okán, intézményvezető döntés és engedély alapján a képzés időtartama a tanulmányi idő megrövidítésével négy tanév helyett két tanév, melyet egy államilag elismert szakmai vizsga zár. A szakmai képzés teljes szakképesítés esetén az éves óraszám megadásánál 9. évfolyamon 36 héttel, a végzős 10. évfolyamon 32 héttel számolunk.

Képzési forma:

Nappali rendszerű, egyéni tanulmányi rend összevont osztályban, külön a szakmai képzésre vonatkozó csoportbontással.

A képzés törvényi háttere:

- 2011. CXC. törvény a nemzeti köznevelésről, 27. rész 45 § (3); 53 § (2). az SNI tanulók tankötelezettségéről
- 2019. évi LXXX. törvény a szakképzésről, 1. rész 3 § a szakképzés ingyenességéről
- 2019. évi LXXX. törvény a szakképzésről, 6. rész 34 § a közismeret oktatás nélküli képzésről, és a 35 § a foglalkozások megszervezéséről
- 12/2020. (II. 7.) Korm. rendelet a szakképzésről szóló törvény végrehajtásáról, XXVII. fejezet, 195 § az egyéni tanulmányi rendről
- 12/2020. (II. 7.) Korm. rendelet a szakképzésről szóló törvény végrehajtásáról, 112 § a foglalkozásokról
- 12/2020. (II. 7.) Korm. rendelet a szakképzésről szóló törvény végrehajtásáról, 153 § a részszakmákról
- 12/2020. (II. 7.) Korm. rendelet a szakképzésről szóló törvény végrehajtásáról, XXXVI. fejezet az SNI tanulók felkészítése és szakmai vizsgája

A szakmai követelménymodulokhoz rendelt tantárgyak heti óraszáma évfolyamonként.

A 2020/2021. tanévtől a nemzeti alaptanterv alapján felmenő rendszerben, a helyi tanterv szerint az alábbi szakmai és közismereti óraszámok érvényesek:

Szakmai követelmény-modulok	Tantárgyak	Heti óraszám				
		9. évfolyam			10. évfolyam	
		elméleti	gyakorlati	ögy	elméleti	gyakorlati
11497-12 Foglalkoztatás I.	Foglalkoztatás I.			105	2	
11499-12 Foglalkoztatás I.	Foglalkoztatás II.				1	
11500-12 Munkahelyi egészség és biztonság	Munkahelyi egészség és biztonság	1				
11455-12 Fogyóelektródás védőgázas ívhegesztő feladatok	Hegesztési ismeretek II.	2			2	
	Hegesztési gyakorlatok II.		5			4
11456-12 Gázhegesztő feladatok	Hegesztési ismeretek III.	2			2	
	Hegesztési gyakorlatok III.		7			5
11457-12 Volfrámelektródás védőgázas ívhegesztő feladatok	Hegesztési ismeretek IV.	3			2	
	Hegesztési gyakorlatok IV.		5			4
Összes heti elméleti/gyakorlati óraszám:		8	17		9	13
Összes heti/ögy óraszám:		25		105	22	
ÖSSZESEN:		**25**			**22**	

Jelmagyarázat: ögy/összefüggő szakmai gyakorlat

A fenti szakmai képzés 2021/2022. tanévben kerül bevezetésre, hallgatói igény alapján.

A 12/2020. (II. 7.) Korm. rendelet a szakképzésről szóló törvény végrehajtásáról 112 §-a alapján a foglalkozások megszervezésére vonatkozó jogszabályok szerint, a táblázatban a nappali rendszerű oktatásra meghatározott tanulói éves kötelező összes óraszám szakmai elméleti és gyakorlati képzésre rendelkezésre álló részének legalább 90%-a felosztásra került. A szakmai és vizsgakövetelményben a szakképesítésre meghatározott elmélet/gyakorlat arányának a teljes képzési idő során kell teljesülnie. A tantárgyakra meghatározott időkeret kötelező érvényű, *a témakörökre kialakított óraszám pedig ajánlás.*

31 521 14 FÉMIPARI GYÁRTÁSELŐKÉSZÍTŐ

részszakma

szakiskolában történő oktatásához tanulásban akadályozottak (st) számára

a 34 521 06 Hegesztő szakképesítés adaptált kerettanterve alapján

a 2021/2022. tanévtől, felmenő rendszerben

A részszakképesítés alapadatai:

A részszakképesítés azonosító száma: 31 521 14
A részszakképesítés megnevezése: Fémipari gyártáselőkészítő
A szakmacsoport száma és megnevezése: 5. Gépészet
Ágazati besorolás száma és megnevezése: IX. Gépészet
Elméleti képzési idő aránya: 30%
Gyakorlati képzési idő aránya: 70%

A szakmai követelménymodulokhoz rendelt tantárgyak heti óraszáma évfolyamonként

Szakmai követelmény-modulok	Tantárgyak	Heti óraszám				
		9. évfolyam			10. évfolyam	
		elméleti	gyakorlati	ögy	elméleti	gyakorlati
10163-20 Gépészeti munkabiztonság és környezetvédelem	Munkavédelem, munkahelyi egészség és biztonság	2				
	Elsősegélynyújtás gyakorlat		1			
10162-20 Gépészeti feladatok	Gépészeti feladatok	7		70	7	
	Gépészeti feladatok gyakorlata		11			14
Szabadsáv:	Műszaki dokumentáció	2			2	
Összes heti elméleti/gyakorlati óraszám:		11	12		9	14
Összes heti/ögy óraszám:		23		70	23	
Közismereti óraszám, ÚJ NAT		11			11	
ÖSSZESEN:		**34**			**34**	

Jelmagyarázat: ögy/összefüggő szakmai gyakorlat

A 12/2020. (II. 7.) Korm. rendelet a szakképzésről szóló törvény végrehajtásáról 112 §-a alapján a foglalkozások megszervezésére vonatkozó jogszabályok szerint, a táblázatban a nappali rendszerű oktatásra meghatározott tanulói éves kötelező összes óraszám szakmai elméleti és gyakorlati képzésre rendelkezésre álló részének legalább 90%-a felosztásra került. A szakmai és vizsgakövetelményben a szakképesítésre meghatározott elmélet/gyakorlat arányának a teljes képzési idő során kell teljesülnie.

MÓDSZERTANI JAVASLATOK A SZAKMAI PROGRAMOK OKTATÁSÁHOZ

A tananyag feldolgozása során alapvető szempontok:

- az ismeret sokoldalú szemléltetése, elméleti ismeretek gyakorlati megerősítése,
- az új ismeretek fokozatos, kisebb lépésekben történő közlése,
- az ismeretek többszöri ismétlést, begyakorlást igénylő rögzítése
- az alapvető ismeretek folyamatos felidézése,
- a hiányzó vagy nem megfelelő mélységű ismeretek időbeni pótlása,
- az egyes tantárgyakban megjelenő azonos ismeretanyag összehangolása,
- lényeges elemek, ok - okozati összefüggések kiemelése, megláttatása, rész - egész viszonyának bemutatása,
- a tananyag feldolgozása során a vizsgakövetelményekben megfogalmazottakat hangsúlyosan kell kezelni.

A hatékony tantermi gyakorlat érdekében az alábbi tényezőket tekintjük lényegesnek:

1. ***Kooperatív tanulás:*** a kortársakkal való közös munka és a kooperatív tanulás hatékonyan fejlesztik a tanulók értelmi és szociális-érzelmi képességeit. A kooperatív tanulás minden tanulónak hasznára válik: az a tanuló, aki magyaráz a másiknak, jobban és hosszabb időre megjegyzi az információt, az pedig, akinek magyaráznak, az ismeretszintjének megfelelőbb információkat kap, hiszen társa felfogási képessége alig magasabb, mint az övé.

2. ***Együttműködésen alapuló problémamegoldás*** csökkentheti a zavaró magatartás mennyiségét és intenzitását a tanórák alatt. Fontos, hogy az osztály szabályait (házirendet) az egész osztály közreműködésével alakítsák ki, és hogy mindig jól látható helyen legyen elhelyezve az osztályteremben.

3. ***A heterogén csoportalkotás*** hozzájárulhat a tanulásban akadályozott tanulók és többségi társaik között növekvő szakadék csökkentéséhez, valamint elősegítheti a diákok és a tanárok pozitív hozzáállását a sajátos nevelési igényű tanulókhoz. A tudásszint szerinti csoportosítás a tanulásban akadályozott tanulók marginalizációjához vezethet.

4. ***A differenciálás*** létjogosultságát az indokolja, hogy a résztvevők alapvetően különböznek egymástól. Nem tarthatók azok a feltételezések, amelyek egy tényezőt tesznek felelőssé a gyerekek tanulási folyamatban való részvételének színvonaláért pl.: életkor, intelligencia, nyelvi fejlettség, apa foglalkozása stb. Helyette inkább több sajátosság együttes hatását kell feltételeznünk. Azt hogy melyek ezek, pontosan nem tudjuk. Mégis a következő sajátosságait érdemes a tanulóknak megismerni a differenciálás érdekében: továbbhaladáshoz szükséges előzetes, megalapozó tudás; aktivizálhatóság; önálló, egyéni munkavégzés terén való fejlettség; együttműködési képesség színvonala; társas helyzet jellemzői. Mindezeket figyelembe kell vennünk annak eldöntésekor, hogy közös tanulási vagy differenciált tanulási feltételeket

biztosítunk tanulóink számára. A differenciálás módozatai a következő lehetnek:

Differenciálás a segítségadásban: ha azonos tananyagot dolgozunk fel a tanulásban akadályozott fiatalok több segítséget igényelhetnek pl.: a feladat megismétlése a nekik megfelelő nyelvi szinten, a feladat kis lépésekre bontása, példa bemutatása, analógiák kihasználása, mintaadás stb.

Differenciálás a feladatok szintjén: adhatunk kevesebb feladatot a lassúbb munkatempójú fiatalok részére, vagy éppen többet a gyorsabbaknak.

Differenciálás a tevékenységek szintjén: használhatnak-e a gyerekek valamilyen eszközt vagy nem. Kötött vagy választható-e a tevékenység. A választási lehetőség biztosítása fokozhatja a gyerekek motivációját, felelősségérzetüket.

Differenciálás a szociális keretek szintjén: a gyerekek tanulhatnak egyedül, párban, kiscsoportban (azonos vagy megosztott feladatokon) vagy akár rugalmas tanuló csoportokban.

Differenciálás a tanulási stílus szerint: egyesek inkább vizuális típusúak, mások auditív vagy motoros beállítottságúak, de előfordulhat ezeknek a kombinációja is. Érdemes tájékozódni, hogy adott csoportban melyik dominál és annak megfelelően alakítani az ismeretközvetítést.

Differenciálás a célok szintjén: ezek függvényében irreális lehet azonos célok kitűzése.

Differenciálás az értékelésben: ha a fentieknek megfelelően szervezzük az oktatást, akkor a szokásos iskolai értékelési módok (osztályzás, egyszavas minősítés) nehézkessé, szinte lehetetlenné válnak. A legalkalmasabb forma a leíró, szöveges értékelés lehet, amelynek feltételei is vannak. Az értékelés a konkrét teljesítményre vagy viselkedésre vonatkozik, sohasem címkéz. Tartalmában komplex, mind pozitív, mind negatív elemek megjelennek. A fejlődés előző fokához kell, hogy kapcsolódjék és a perspektíva következő fokát jelöli meg. Emellett a tovább lépésre vonatkozóan konkrét javaslatokat fogalmaz meg, a címzettek számára differenciáltan és érthető módon.

5. ***Hatékony tanítás*** a munka megtervezését és következetes ellenőrzését, a teljesítmény mérését, értékelését és a magas követelményeket jelenti. A tanulásban akadályozott tanulók tekintetében ez a módszer az egyéni fejlesztési terv segítségével valósítható meg. Ennek a pedagógiai tevékenységnek a támogatására hozták létre az „Elektronikus Egyéni Fejlesztési Tervet”, az EEFT nevű programot (www.eeft.hu). A kialakított struktúra, sok száz oldalas szakmai támogató szöveg, és a tanulók sikereire, erősségeire építő egyéni fejlesztést támogató cselekvési tervek hasznos eszközök lehetnek.

6. ***Otthonos tanulókörzet rendszere***: tanulók a tanítás ideje alatt egy kisszámú teremből álló tanulási környezetben maradnak, és mintegy csoportfeladatként csak néhány pedagógus biztosítja számukra az oktatást, majdnem minden tantárgy esetében. Különösen a tanulásban akadályozott tanulók számára fontos ez, hiszen erősíti bennük az érzést, hogy tartoznak valahová. Ez elősegíti az állandó környezet kialakítását, valamint a nem tudásszint szerint szervezett oktatás

megvalósítását. Magyarországon is van erre kezdeményezés, például: Dobbantó program (www.fszk.hu).

7. ***Alternatív tanulási stratégiák*** segíthetnek abban, hogy a diákok hogyan tanuljanak és hogyan oldjanak meg problémákat. Soha ne felejtsük le, hogy az ami a tanulásban akadályozott tanulók javára szolgál, az a többségi tanulók számára is hasznos.

8. ***Az IKT eszközök használata*** jelentős szerepet kap a habilitációs, rehabilitációs és a tanórai célok megvalósításában és feladataiban. Az olyan oktatóprogramok, amelyek valamilyen információszerzési lehetőséget adnak – a multimédia segítségével –, nagyon alkalmasak arra, hogy a tanulásban akadályozott tanulók számára megkönnyítsék az adott tananyag megértését, elsajátítását. A látványos, változatos és érdekes oktatóprogramok segítenek a tervezésben, a rigid gondolkodás oldásában az olvasás megszerettetésében. A multimédiás elemek (hang, kép, animáció) képesek arra, hogy a fiatalok figyelmét hosszabb távon fenntartsák, az új ismeretanyagot megértsék, és az IKT-s eszközök segítségével az elsajátított tananyagról játékos formában győződjenek meg.

10. ***A befogadó értékelésnek*** jól körülhatárolható elemei vannak. (1) Azok a módszerek és stratégiák, amelyek segítségével világos képet kaphatunk az oktatás folyamatáról, a tanuló elért eredményeiről, és amelyek ugyanakkor arról is informálják a pedagógust, hogy a jövőben min kell változtatnia egyes tanulók vagy csoportok tanítása során. Ezek az elemek egyrészt segítik a reflektálást az adott időszak alatt elvégzett munkára, másrészt használható inputokat adnak a következő időszak tervezéséhez, a döntéshozatalhoz. (2) A befogadó értékelésben gyűjtött információ értéktöbbletet tartalmaz: nem egy adott pillanatról szóló „felvétel”, hanem figyelembe veszi az adott oktatási környezetet, beleértve az otthoni vagy egyéb környezeti tényezőket is, befolyásolja a gyerekek tanulását és magát a nevelési-oktatási folyamatot is. (3) Szerves része azoknak a tényezőknek az értékelése, amelyek hozzájárulnak a befogadás megteremtéséhez. (4) Jellemzője a tanuló, a tanárok, osztálytársak, szülők és mások bevonása az értékelésbe. (5) Tartalmaz olyan eljárásokat, amelyek más funkciókat is betölthetnek. Az iskoláknak aktívan kell támogatniuk az értékelés különféle megközelítéseinek kifejlesztését, amelyek egyben tükrözik a tanulók ugyancsak különféle tanulási módjait, és amelyek szintén különféle módon teszik lehetővé az értékeléshez szükséges tanulási tényanyag összegyűjtését. Ez persze azt feltételezi, hogy az iskolán belül a tanárok rugalmasan hozhatnak meg olyan döntéseket, mikor értékeljenek, mit értékeljenek és azt is, hogy a tanárok olyan módszerek alkalmazásához is hozzájutnak, amelyek egy adott tanuló által kedvelt értékelési eszközök.

IX.2. KÉSZSÉGFEJLESZTŐ ISKOLA SZAKMAI PROGRAMJA

A KÉSZSÉGFEJLESZTŐ ISKOLAI KÉPZÉS CÉLJA

A készségfejlesztő szakképzés olyan életvezetési ismeretek kialakítását tűzi ki célul, amely a mindennapi élet gyakorlati ismereteinek felhasználásával képessé teszik a tanulókat kiscsoportos lakóotthonokban, családban, napközbeni foglalkoztatással illetve védőmunkahelyi vagy integrált munkahelyi munkával, viszonylag önálló életet élni. A képzés célja, hogy legyenek alkalmasak szűkebb környezetben egyéni szükségletük szerint differenciált támogatással az életkezdéshez szükséges személyiségjegyek, ismeretek és gyakorlat megszerzésére és a munkába állást lehetővé tevő egyszerű betanulást igénylő munkafolyamatok elsajátítására.

Célunk: megismertetni a tanulókat minden olyan munkaformával, tevékenységgel, amelyek a felnőtt fogyatékosokat foglalkoztató intézményekben előfordulnak. Széles kínálatot kell nyújtani, hiszen a tanulók iskola utáni elhelyezése szinte minden esetben egyéni lehetőségek figyelembe vételével történik, ki kell választani, a tanuló mely tevékenységformában tud a legjobban teljesíteni. Szolgálja a képzés a tanulók személyiségének formálását, munkaszocializációs képességeik kialakítását, valamint alkalmassá válásukat a lakókörnyezetük életébe való integrálódásra.

A képzés általános feladatai

Elsődleges, hogy alakítsa ki azokat a kompetenciákat, amelyek alapvetően befolyásolják a felnőtt élet minőségét, biztosítják a minél teljesebb önállóságot az életvitel során. Fejlessze és javítsa a tanulók kommunikációs szintjét az elemi szimbólumok, jelzések felfogásában, a munkautasítások megértésében, a társalgásban. Fejlessze a szociális kapcsolatalakítást, a kulturált magatartási szokásokat, az önellenőrzés képességét, a társakkal, műhelyvezetőkkel, családtagokkal és idegenekkel való kapcsolatokban a helyes magatartást. Gazdagítsa élményeiket a szűkebb emberi környezet történéseiben, a munkaörömök befogadásában, a természet élvezetében, segítse elő, hogy élményeiket ki tudják fejezni szóban, képekben. Fejlessze akaratukat az előre átgondolt cselekvésekben, a magatartás és cselekvés önkritikus végrehajtásában. Erősítse testi fejlődésüket, higiénés kultúrájukat alakuljon ki az egészséges életmód, környezettudatos magatartás igénye. Ismertesse meg a tanulókkal a munkafolyamatokat, a munkahelyet, a baleset megelőzésének legfontosabb módjait, szokásait, törekedjen a rend, a tisztaság szokásainak kialakítására. Nyújtson alapvető ismereteket a munkával és a társadalmi együttéléssel kapcsolatos jogokról és kötelességekről, segítse elő azok megértését és betartását. Alakítsa ki a monotónia tűrést, hiszen az általuk végezhető munkák általában egyhangúak.

A tanulók felvételének feltételei

Iskolai előképzettség:

A középsúlyos értelmi fogyatékos tanuló az általános iskola 8 évfolyamának elvégzése után léphet a készségfejlesztő iskola 9. évfolyamába.

Egészségügyi és munkaalkalmassági feltételek:

A készségfejlesztő iskolába jelentkező tanulóknál figyelembe kell venni az egyéni, aktuális pszichoszomatikus állapotokat, és az adott munkatevékenységre való alkalmasságát. Iskolánk tanulóit a Pedagógiai Szakszolgálat Székhelyintézmény Szakértői Bizottsága vizsgálja, és javasolja a készségfejlesztő iskolai felvételre. Iskolaorvos munka alkalmassági vizsgálata méri fel a tanuló fizikai alkalmasságát, a szakmaválasztás lehetőségét.

A szakmák kiválasztásának alapelvei

Az általános iskolában jól begyakorolt, ismert munkafázisra épüljön.

Közel álljon a gyermek érdeklődéséhez, motiválhatóságához.

Adjon lehetőséget sikerélményük, kreativitásuk kibontakozásához.

Biztosítsa az egyszerű betanulást igénylő munkafolyamat elsajátításának képességét.

Készítsen fel az önálló életkezdésre az egyéni lehetőségek figyelembe vételével.

A készségfejlesztő iskolai képzés felépítése

A képzési idő összesen 4 évből áll. Ebből két év szakmai előkészítés, melyet két év készségfejlesztő gyakorlati képzés követ.

A képzés sajátosságai

A szakképzést előkészítő, 9-10. évfolyamokon kompetencia-alapú oktatás folyik. Ennek keretében alapkészségek fejlesztése, szocializáció, és szakmai alapozás történik. Az előkészítő évfolyam tanterve az értelmileg akadályozott és halmozottan sérült tanulókat oktató-nevelő általános iskola 1-8. évfolyamának készült tanterv koncepcionális és tartalmi folytatása. A 9-10. évfolyamot azért tekintjük a szakképzés előkészítésének, mert általános műveltségi és praktikus ismereteket közvetítő tartalmán túl, fokozottan figyelembe veszi a gyakorlati évfolyamokra való felkészítést.

A KÉSZSÉFEJLESZTŐ ISKOLA HELYI TANTERVE

A helyi tanterv alapját képezik a nemzeti alaptanterv által kiadott kerettantervek. A helyi tanterv kidolgozása ez alapján történik. A 2020/2021. tanévtől felmenő rendszerben az alábbi kerettanterveket vettük alapul:

- 9-10. előkészítő évfolyamokon „ A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 9–10. évfolyamának közismereti kerettanterve” alapján. Letölte 2020.06.12.: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok/kozepsulyos_sni_9_10
- 11-12. gyakorlati képzést nyújtó évfolyamokon: „ A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelő-oktató munkáját ellátó készségfejlesztő iskola 11–12. évfolyamának közismereti kerettanterve” alapján. Letöltve 2020.06.12.: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok/kozepsulyos_sni_11_12
- 11-12. gyakorlati képzést nyújtó évfolyamokon: „ Készségfejlesztő (gyakorlati) kerettantervek” alapján. Letöltve 2020.06.12.: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/kerettantervek_sni_tanulok/kerettantervek_keszsegfejleszto_iskolak_szamara

Alapozó képzés a 9.-10. évfolyamon

1. Előkészítő szakasz: két éves időtartamú (9-10.évfolyam). Szakmai orientációs szakasz.

Célja: a munkaszocializációs képességeinek kialakítása, felkészítés a készségfejlesztő iskola szakképző évfolyamán elsajátítandó szakmatanulásra.

Az 9. és 10. évfolyamon az általános ismeretet megalapozó nevelés-oktatás, továbbá szakmaorientáció, szakmai előkészítő és alapozó ismeretek oktatása folyik. A szakmai előkészítő ismeretek oktatásánál lényeges szempont, hogy a fiatal lehetőséget kapjon arra, hogy betekintsen a szakmák rendszerébe és kedvet kapjon a későbbi szakmai tevékenységek elsajátításához. Megkedvelje a képességeihez mért, választott szakmát, fizikálisan erősödjön, állóképessége, koncentrálóképessége növekedjen. Különösen hangsúlyozni kell testedzését, manuális képességeinek fejlesztését. Ennek érdekében tanórán kívüli elfoglaltságokkal megvalósítjuk a mindennapos testedzést. A készségtárgyak témaköreiben azokra a területekre fektetünk hangsúlyt, ahol a manuális készségfejlesztés a cél. Erre kiváló lehetőséget biztosítanak a tankonyhában, a szövő műhelyben, vagy az iskolakertben elvégzett gyakorlati tevékenységek.

A készségfejlesztő iskola közismereti helyi tantervét 9.-10. évfolyamon, az Oktatási Hivatal által meghatározott közismereti kerettanterv alapján, a helyi sajátságokat figyelembe véve a ***2020/2021. tanévtől a nemzeti alaptanterv alapján felmenő rendszerben, az alábbi közismereti óraszámok érvényesek:***

A nevelés - oktatás - fejlesztés területei	**Tantárgy**	**9. évfolyam**	**10. évfolyam**	**2 tanéves óraszám**
Magyar nyelv és irodalom	Kommunikáció (Magyar nyelv és irodalom)	5	5	360
Matematika	Számolás-mérés (Matematika)	5	5	360
Történelem és állampolgári ismeretek	Állampolgári ismeretek	1	1	72
Egyéb	Életvitel és gyakorlat	4	4	288
	Gyakorlati képzés előkészítése	5	5	360
Természettudomány és földrajz	Környezet- és egészségvédelem (Természettudomány)	2	2	144
Művészetek	Ének-zene	2	2	144
	Ábrázolás-alakítás (Vizuális kultúra)	2	2	144
Technológia	Digitális kultúra	2	2	144
Testnevelés és egészségfejlesztés	Testnevelés	5	5	360
	Osztályfőnöki óra (közösségi nevelés)	1	1	72
Összesen		**34**	**34**	**2448**

Rehabilitációs órakeret a készségfejlesztő iskola évfolyamain:

A rehabilitációs órakeret a 9-12. évfolyamban felhasználható egyéni felzárkóztatásra, készségfejlesztésre, logopédiai fejlesztésre szolgál. A rehabilitációs órakeret felhasználásáról a nevelőtestület dönt.

A felhasználható rehabilitációs órakeret:

évfolyam	óraszám
9. évfolyam	4
10. évfolyam	4
11. évfolyam	5
12. évfolyam	5
összesen:	18 óra

A Gyakorlati képzés előkészítése és az Életvitel és gyakorlat tantárgyakban szakmai előkészítés, szakmai alapozó oktatás történik. Tulajdonképpen itt kezdődik el az értelmileg akadályozott tanulók középfokú képzése. Azok a fiatalok, akik eredményesen befejezték a 10. évfolyamot, tanulmányaikat a készségfejlesztő iskola gyakorlati évfolyamain folytatják.

Készségfejlesztő gyakorlati képzés a 11.-12. évfolyamon

2. Gyakorlati képzést adó évfolyamok: két éves időtartamú (11.–12. évfolyam). Gyakorlati, készségfejlesztő szakasz.

Célja: az értelmileg akadályozott tanulók személyiségének formálása, munkaszocializációs képességeinek kialakítása oly mértékben, hogy intézményünket elhagyva képesek legyenek a tanult szakma részterületeit differenciált segítséggel akár védőmunkahelyen, akár otthon bedolgozóként hasznosítani. A 11-12. évfolyamon **a gyakorlat, a készségfejlesztő szakma tanítása mellett,** megváltozott arányban **folytatódik a** műveltségi és gyakorlati ismereteket közvetítő képzés. A képzés két évfolyama alatt lehetőség nyílik a fiatalok tanulási tempójához igazodó oktatási formák megvalósítására. Kis lépésenként sajátítják el a szakmában és a gyakorlati életben használható fogásokat. A szakmai oktatás során az elméleti ismeretek tanításának mélysége minden esetben igazodik a tanulók egyéni befogadóképességéhez.

A 11.-12. évfolyamon a készségfejlesztő iskolai gyakorlati képzés intézményünkben négy szakmaterület alapjainak elsajátítására ad lehetőséget, szakmapárosítások keretében:

- Háztartástan-életvitel
- Kert és parkápoló
- Szövött-tárgy készítő
- Kisegítő takarító

Az Oktatási Minisztérium megbízásából a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatalban készült központi programok adaptálásával történik tanulóink készségfejlesztő iskolai képzése. Az 53/2016. (XII. 29.) EMMI rendelet alapján a 2018/2019-es tanévtől kezdődően a közismereti óraszámok mellett heti, összesen 22 órában készségfejlesztő gyakorlati szakmamodulokat lehet választani.

Ugyanezen elvek alapján határozták meg a 2020. évi NAT keretóraszámait is. ***A készségfejlesztő iskola közismereti és gyakorlati tantárgyakra vonatkozó helyi tantervét a 11.-12. évfolyamon***, *az 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete, a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosítása alapján, a helyi sajátságokat figyelembe véve a* ***2020/2021-es tanévtől kezdődően a következő táblázat tartalmazza:***

Műveltségi terület	**Tantárgy**	**11. évf. (heti óraszám)**	**12. évf. (heti óraszám)**
Magyar nyelv és irodalom	Kommunikáció	2	2
Matematika	Számolás-mérés	2	2
Természettudomány és földrajz	Környezet és egészségvédelem	2	2
Testnevelés és egészségfejlesztés	Testnevelés	5	5
	Osztályfőnöki	1	1
Közismereti óraszám:		**12**	**12**
F11-12/A gyakorlati programmodul párosítás	Háztartástan	10	10
	Kert és parkápoló	12	12
F11-12/B gyakorlati programmodul párosítás	Kisegítő takarító	12	12
	Szövött tárgy-készítő	10	10
Gyakorlati képzés óraszáma:		**22**	**22**
Összesen		**34**	**34**

SZAKMAPÁROSÍTÁSOK A GYAKORLATI KÉPZÉSBEN

A készségfejlesztő iskolai gyakorlati képzésszerkezete az alábbiak szerint, két szakmapárosításban a következőképpen alakul, ***FELMENŐ rendszerben 2021/2022. tanévtől:***

Első szakmapárosítás:

HÁZTARTÁSTAN-ÉLETVITEL, KERT- ÉS PARKÁPOLÓ

8 (háztartástan)+12 (parkápoló)+ szabadsáv 2 óra/hét= 22 óra/hét

A képzés célja háztartástan-életvitel készségfejlesztő gyakorlati modul esetében:

1. Járuljon hozzá olyan ismeretek, készségek elsajátításához és szokások kialakításához, amelyekkel a tanulók - képességeikhez mérten kisebb irányítás mellett – képessé válnak a mindennapi életben előforduló egyszerű önellátó, konyhai, takarítási és a házimunkához tartozó feladatok elvégzésére.
2. Az elméleti ismereteket minél teljesebben, pontosabban és körültekintően legyenek képesek alkalmazni a gyakorlatban.
3. Ismerjék a munka- baleset- és környezetvédelmi szabályokat, azok betartásával kitartóan végezzék a tevékenységeket.
4. Ismerjék a háztartásban használt eszközök, gépek alkalmazási területeit és azokat tudják biztonságosan működtetni, rendeltetésszerűen használni.
5. A tanulók legyenek képesek a takarítási, tisztítási, mosási munkafolyamatokhoz a megfelelő vegyszereket kiválasztani és azokat körültekintően használni.
6. Alakuljon ki az igény az ápolt megjelenésre, a tiszta, rendezett és harmonikus környezetre, erősítse a környezettudatos szemléletet és magatartásformát.
7. Alakuljon és erősödjön meg az együttműködő, szabálykövető magatartás, a munkavégzés során felmerülő problémákat, nehézségeket ismerjék fel, megoldásukhoz hatékonyan kérjenek segítséget.
8. Váljanak képessé az elsajátított ismeretek, tevékenységek iskolán kívüli alkalmazására.
9. A szociális képességek fejlesztésével és a munkatevékenységek gyakorlásával növelje a fiatalok esélyegyenlőségét a társadalmi élet minden területén.

Feladatok

1. A konyhai tevékenységek során alapanyagok és felhasználásuk megismerése, a konyhai eszközök, gépek rendeltetésszerű használatának elsajátítása, egyszerű ételek elkészítése, higiéniai szokások kialakítása.

2. Vásárlással kapcsolatos teendők gyakorlása (tervezés, pénzhasználat, áru kiválasztása, a vásárlás során felmerülő problémák kezelése), kulturált viselkedési szokások elsajátítása.

3. Takarítóeszközök hatékony használata, tisztítószerek fajtáinak megismerése, körültekintő, balesetvédelmi előírásoknak megfelelő használata, szelektív hulladékgyűjtés alapjainak elsajátítása.

4. Ruhagondozási műveletek – mosás, vasalás, varrás – gyakorlása és elsajátítása, a textíliáknál tanult előzetes ismeretek alkalmazása, piktogramok helyes értelmezésének megtanulása.

5. A varráshoz használatos eszközök, alapanyagok, öltésfajták megismerése, ruhajavítás és egyszerűbb munkadarabok készítése segítséggel.

6. Vágott és cserepes növények gondozásának elsajátítása.

7. Lakáskultúrával kapcsolatos ismeretek bővítése, rendezett környezet iránti igény kialakítása.

8. Balesetvédelem a munkafolyamatok végzése során.

9. Képességekhez igazodó, rendszeres gyakorlás biztosítása a mindennapi munkatevékenységekben.

FELMENŐ rendszerben 2021/2022. tanévtől:

Háztartástan-életvitel készségfejlesztő helyi tanterv óraszámai

8 óra/hét (+ 2óra szabadsáv)= összesen 10 óra/hét

Témakör / Évfolyam	**11. évfolyam**	**12. évfolyam**
Szakmai gyakorlat		
Konyhatechnika	4	4
Takarítás	2	2
Mosás	1	1
Vasalás	1	1
Varrás	1	1
Virágápolás, lakáskultúra	1	1
ÖSSZESEN	**10**	**10**

A képzés célja a kert- és parkápoló készségfejlesztő gyakorlati modul esetében:

1. A kert és parkápoló tevékenységek végzése közben a tanítás-tanulás folyamatában megmutatkozó gyengébb vagy sérült funkciók korrigálása, kompenzálása, a szakma tanulásához, munkába álláshoz szükséges motiváció megteremtése.

2. A kompetenciák fejlesztésében megkülönböztetett figyelmet fordítani a személyes, a szociális, a kommunikációs és az életvezetési kompetenciákra; minden tananyagtartalmat a gyakorlati életben előforduló problémák, helyzetek megoldásához kapcsolva.

3. Olyan elméleti és gyakorlati ismeretanyagot nyújtani és megtanítani, amelyek nélkülözhetetlenek a kert és parkápolás munkafolyamatai során az adott feladatok közvetlen elvégzéséhez.

4. A tevékenységközpontú tanulásszervezés segítségével a tanulók segítése szocializációjukban, a munkavégzéshez szükséges kötöttségek, szabályok elsajátításában, a későbbi rehabilitáció, illetve védett munkahelyen történő munkavégzés képességének elősegítésében.

5. A tanulók figyelmének, érdeklődésének felkeltése saját és közvetlen környezetük igényes kialakítására.

6. Kialakítani bennük a rend iránti igény, a rend megteremtésének és fenntartásának, valamint megőrzésének képességét.

7. Szeressék a természetet, segítséggel tudják vonzóvá tenni környezetüket, szívesen tartózkodjanak, és dolgozzanak a jó levegőn, az időjárásnak megfelelő öltözködés felismerésével.

8. A kert és parkápoló munkák megismertetésével és gyakoroltatásával lehetőséget biztosítani a fiatalok számára a teljesebb élet, a társadalomba és a termelőmunkába való bekapcsolódáshoz.

9. Ismerjék a parkot, kertet, mint munkaterületet, ahol tevékenykedniük kell, tudjanak tájékozódni a munkaterületen, és tudjanak utasításokat nehézségi fok szerint végrehajtani.

10. Sajátítsák el, és irányítással, képességeikhez mérten minél önállóbban végezzék a házi kertek, közterületek, parkok gondozási, ápolási munkálatait.

11. A munkavégzés során legyenek képesek a megfelelően előkészített szerszámokat, eszközöket, gépeket rendeltetésszerűen használni, figyeljenek önmaguk és társaik testi épségére.

12. Legyenek képesek családban, szociális ellátásban, esetleg munkavállalóként egyszerű konyhakerti és parkápolási munkák végzésére (konyhakerti növények ültetésére, ápolására, betakarítására, egyszerű feldolgozására, egy- és kétnyári virágok kiültetésére fák, cserjék gondozására, fűnyírásra, sövénynyírásra).

13. Legyenek képesek kitartóan, huzamosabb ideig végezni a kijelölt munkát, vegyék észre a hibát és igyekezzenek azt korrigálni.

14. Sajátítsák el minimális szinten a másokkal való együttműködést a feladatok végzése során.

Feladatok

1. A képességek függvényében a szakma minél eredményesebb elsajátíttatása.

2. Egyszerű feladatok esetében önálló munkavégzés elősegítése utasítások alapján. Amennyiben erre nem képes, akkor segítséggel tudja megoldani feladatait.

3. Képességekhez igazodó, rendszeres gyakorlás biztosítása a mindennapi munkatevékenységekben.

4. Balesetvédelmi és munkavédelmi ismeretek nyújtása a munkafolyamatok végzése során.

5. A konyhakert és a gyümölcsöskert ápolási, gondozási tevékenységeinek megismertetése, gyakoroltatása.

6. Dísznövények és parkok ápolási, gondozási tevékenységeinek megismertetése, gyakoroltatása.

7. Vágott és cserepes növények gondozásának elsajátíttatása.

8. Csoporton belüli együttműködési lehetőségek nevelési hatásának felhasználása a szocializáció érdekében.

FELMENŐ rendszerben 2021/2022. tanévtől:

Kert-és parkápoló készségfejlesztő helyi tanterv óraszámai

Összesen 12 óra/hét

Témakör / Évfolyam	**11. évf**	**12. évf**
Szakmai elmélet összesen	**4**	**4**
Anyag- és eszközismeret elmélet	1	1
A parkot, kertet alkotó növények és szaporításuk elmélet	1	1
Talajtani és éghajlati ismeretek elmélet	1	1
Munka és környezetvédelmi ismeretek elmélet	1	1
Szakmai gyakorlat összesen	**8**	**8**
Gyakorlati anyag- és eszközismeret gyakorlat	2	2
A parkokat, kerteket, díszkerteket alkotó növények ápolása gyakorlat.	6	6

Második szakmapárosítás:

KISEGÍTŐ TAKARÍTÓ, SZÖVÖTT-TÁRGY KÉSZÍTŐ

12 (takarító)+8(szövött tárgy)+ szabadsáv 2 óra/hét= 22 óra/hét

A képzés célja a kisegítő takarító készségfejlesztő gyakorlati modul esetében:

1. A tanulók munkavégzéshez kapcsolódó pozitív attitűdjének fejlesztése, és a felnőttkori munkavégzésre, a családi munkamegosztásban való részvételre való igényük kialakítása.
2. Mindennapos élethelyzetekben megjelenő takarítói munka jellegű gyakorlat tevékenységek végzése, ismeretek nyújtása, és gyakorlási lehetőség biztosítása.
3. A már tanult takarítási tevékenységek felelevenítése, újak bemutatása, megtanítása, gyakorlása az ehhez szükséges készségek elsajátítása és önálló – részben önálló alkalmazása.
4. A tanuló legyen képes különböző egyszerű takarítási munkák betanulására, önálló, folyamatos munkavégzésre, önellenőrzésre.
5. Ismerje a területet, (ahol tevékenykedik) tudjon tájékozódni a munkaterületen.
6. Képes legyen huzamosabb ideig végezni a kijelölt munkát, a szükséges öltözék és eszközök kiválasztásával, használatával.
7. Megfelelően használja a munkavégzéshez szükséges eszközöket.
8. Tudjon utasításokat végrehajtani.
9. Legyen képes elfogadni és betartani a munkahelyi elvárásokat, szabályokat.
10. Alakuljon ki megfelelő munkatartása, munkafegyelme.
11. Megfelelően tudjon alkalmazkodni a különféle munkahelyi légkörökhöz, munkahelyi elvárásokhoz.
12. Legyen képes együttműködni.

13. Tudjon elfogadni kritikát, igyekezzen hibáit kijavítani.

Feladatok

1. A takarítói munkatevékenységek során használt eszközök és tisztítószerek megismertetése.
2. A takarító eszközök, és gépek hatékony, rendeltetésszerű használatának elsajátíttatása.
3. A tisztítószerek fajtáinak megismertetése, körültekintő, balesetvédelmi előírásoknak megfelelő használatuk elsajátíttatása.
4. A szelektív hulladékgyűjtés alapjainak bemutatása, elsajátíttatása.
5. Ruhagondozási műveletek – mosás, vasalás, varrás – gyakorlása és elsajátítása, a textíliáknál tanult előzetes ismeretek alkalmazása, piktogramok helyes értelmezésének megtanulása.

6. Vágott és cserepes növények gondozásának elsajátítása. Virágápolási, udvartakarítási ismeretek nyújtása, gyakorlási lehetőségek biztosítása.

7. Lakáskultúrával kapcsolatos ismeretek bővítése, ápolt, tiszta, rendezett környezet iránti igény kialakítása.

8. Munka és balesetvédelmi, egészség- és környezetvédelmi ismeretek nyújtása a munkafolyamatok végzése során.

9. Képességekhez igazodó, rendszeres gyakorlás biztosítása a részmunkaterületeken, a mindennapi munkatevékenységekben.

10. Leendő saját munkaterületek/külső munkahelyek területeinek meghatározott időnkénti nagytakarítása.

FELMENŐ rendszerben 2021/2022. tanévtől:

Kisegítő takarító készségfejlesztő helyi tanterv óraszámai
Összesen 12 óra/hét

Témakör / Évfolyam	**11. évfolyam**	**12. évfolyam**
Szakmai gyakorlat		
Takarítás	8	8
Mosás-vasalás	1	1
Ágyazás-ágynemű csere	1	-
Gombvarrás, ruhajavítás	-	1
Díszítés	1	1
Virágápolás, udvartakarítás	1	-
Kertgondozás, cipőápolás	-	1
ÖSSZESEN	**12**	**12**

A képzés célja a szövött-tárgy készítő készségfejlesztő gyakorlati modul esetében:

1. Olyan elméleti ismeretanyagot nyújtani és megtanítani, amelyek nélkülözhetetlenek a szövés gyakorlati munkafolyamatai során az adott feladatok közvetlen elvégzéséhez.

2. A képességekhez mérten megtanulni minél önállóbban szőni és használati termékeket (terítő, tarisznya, párna, szőnyeg) előállítani.

3. Esztétikus munkadarabokat készíteni a megismert népi motívumok, szín- és mintaváltozatok felhasználásával.

4. Képessé válni a kitartó munkavégzésre, a hibák felismerésére és korrigálására.

Feladatok

1. Olyan korszerű elméleti és gyakorlati szakmai tudás, műveltség megalapozása és elsajátítása, amely hozzájárul a tanulók minőségi életviteléhez és támogatja a szabadidő hasznos eltöltését.

2. A szövéshez szükséges textilipari nyersanyagok és eszközök megismerése, adekvát használatának gyakorlása és elsajátítása.

3. A képességek függvényében szövött használati tárgyak készítése, egyéni ötletek megvalósítása az alkotómunkában.

4. Alapvető tervezési ismeretek elsajátítása, az esztétikus mintázás, színhasználat gyakorlása a szövött tárgyak készítése során.

5. Szövéstörténeti alapismeretek, népi motívumok, hagyományok megismerése, az esztétikai érzék fejlesztése és a népművészet iránti érdeklődés felkeltése.

6. A szövő munka szeretetére, feladattudatra, kitartó munkavégzésre és minél nagyobb önállóságra nevelés, kulturált munkahelyi viselkedési szokások kialakítása. A tevékenységek során felmerülő problémák hatékony megoldásának, kezelésének gyakorlása és megtanulása.

7. A szövés terápia jellegű felhasználásra indulatszabályozási, vagy egyéb problémák esetén.

8. A gyakorlati tevékenységek során használt eszközök körültekintő, balesetvédelmi előírásoknak megfelelő alkalmazásának elsajátítása.

FELMENŐ rendszerben 2021/2022. tanévtől:

Szövött-tárgy készítő készségfejlesztő helyi tanterv óraszámai

8 óra/hét + (2 óra szabadsáv)= összesen 10 óra /hét

Témakörök	**11. évfolyam**	**12. évfolyam**
Szakmai elmélet		
Anyagismeret	1	1
Szakmai ismeret	1	1
Tervezés	1	1
Népművészeti alapismeretek	1	-
Esztétika, néprajz	-	1
Szakmai gyakorlat		
Kézi szövés	6	6
ÖSSZESEN	**10**	**10**

A Készségfejlesztő Iskolába kerülés feltételei:

- A Pedagógiai Szakszolgálat Székhelyintézmény Szakértői Bizottsága szakértői véleménye alapján (8. évfolyam elvégzése után) kerülhetnek az értelmileg akadályozott tanulók középfokú oktatásba.
- A szakma választásánál fontos egyéni aktuális pszichoszomatikus állapotuk és az adott munkatevékenységre való alkalmasságuk.

A képzés célja:

Felkészíteni tanulóinkat majdani felnőttkori lehetőségeikre, hogy tanulmányaik befejeztével viszonylag önállóan teljes emberi életet éljenek, hogy a társadalomba sikeresen integrálódjanak. Az értelmükben akadályozott fiatalok segítése szocializációjukban, a munkavégzéshez szükséges kötöttségek, munkavégző-képesség, szabályok interiorizált elsajátításában. Rendelkezzenek azokkal az ismeretekkel, készségekkel, amelyekkel a családi, munkahelyi szabadidős közösségbe tudnak alkalmazkodni, váljanak alkalmassá egyszerű rendszeres munkára, szabad idejüket irányítással értelmesen, örömet adóan tudják felhasználni. Célunk a későbbi rehabilitáció, illetve a védett munkahelyen történő munkavégzés elősegítése, a szakma megtanítása.

A képzés:

- Fejlessze és javítsa a tanulók kommunikációs szintjét az elemi szimbólumok jelzések felfogásában, a társalgásban, a munkautasítások megértésében.
- Fejlessze a szociális kapcsolatalakítást, a kulturált magatartási szokásokat, az önellenőrzés képességét, a társakkal, műhelyvezetőkkel, családtagokkal és idegenekkel való kapcsolatokban.
- Gazdagítsa élményeiket a szűkebb emberi környezet történéseiben, a munkaörömök befogadásában, a természet élvezetében, segítse elő, hogy élményeiket ki tudják fejezni szóban, képekben.
- Fejlessze akaratukat az előre átgondolt cselekvésekben a magatartás és cselekvés ön0kritikus végrehajtásában.
- Erősítse testi fejlődésüket, higiénés kultúrájukat.
- Ismertesse meg a tanulókkal a munkafolyamatokat, a munkahelyet, a baleset megelőzésének legfontosabb módjait, szokásait, törekedjenek a rend, a tisztaság szokásának kialakítására.
- Nyújtson néhány alapvető ismeretet a munkával és a társadalmi együtt- éléssel kapcsolatos jogokról és követelményekről. Segítse elő azok megértését és betartását.

A képzés feladata az értelmileg akadályozott fiatal oktatása-nevelése:

- a legáltalánosabb élethelyzetekben történő eligazodásra
- helyes cselekvésre
- a szükséges segítség igénylésére és elfogadására
- társas kapcsolatok kialakítására és fenntartására
- egyszerű munkavégzésben siker elérésére
- reális vágyak és célok kitűzésére

SZAKMAI FELADATOK A KÉSZSÉGFEJLESZTŐ ISKOLÁBAN

Feladatok a 9-10. évfolyamon:

- a tanulók kommunikációs szintjének fejlesztése
- kulturált társalgás, magatartási szokások kialakítása
- ismeretek nyújtása a természeti - társadalmi környezetről
- egyszerű összefüggések feltárása, ok-okozati kapcsolat felismerése
- önismeret kialakítása, elmélyítése
- a fizikai állóképesség fejlesztése
- alapvető higiénés szokások erősítése
- egészségmegőrzés módjainak elsajátíttatása
- megismertetni a tanulókat a különböző munkafolyamatokkal
- baleset megelőzés szabályainak megismertetése, elmélyítése
- szakmai előkészítő ismeretek elsajátíttatása

Feladatok a 11-12. évfolyamon:

- a kognitív képességek folyamatos szinten tartása, erősítése
- az elméleti ismeretek gyakorlatba ágyazott elsajátíttatása
- rendszeres, folyamatos munkavégzéshez szükséges személyiségjegyek (figyelem, pontosság, megbízhatóság, kitartás, fegyelem, felelősség, társaik és önmaguk munkájának megbecsülése) fejlesztése, erősítése
- egyszerűbb munkafogások elsajátításában, munkafolyamatok végzésében jártasság elérése
- erősíteni a tanulókban a harmonikus munkakapcsolat kialakításának képességét
- az eszközök, szerszámok rendeltetésszerű használatának megismertetése, elsajátíttatása a rend iránti igény képességének kialakítása- a rend megteremtése, fenntartása, megóvása tekintetében

- a tanulók esztétikai érzékének fejlesztése

Alapelvek a feladatok teljesítéséhez

- A tanulási képesség sajátossága állandó, ezért a speciális nevelés során, az egyéni bánásmód és egyéni haladás elvét szükséges alkalmazni.
- Elsősorban gyakorlati ismereteket kell oktatni.
- Minimális elméleti ismeret elsajátíttatása során elsősorban tevékenységbe ágyazott ismeretbővítésre törekedni.
- A kommunikációs és szociális képességeket folyamatosan kell fejleszteni.
- A termelőmunkában megszokott munkaidő szerinti terheléshez fokozatosan kell hozzászoktatni a tanulókat, figyelembe véve egyéni terhelhetőségüket.

Elvárt teljesítmények a készségfejlesztő iskolai képzés végére

- Legyenek igényesek önmagukkal szemben.
- Alkalmazzák megfelelően a higiénés és egészségvédelmi szabályokat, szokásokat.
- Legyenek képesek az alapvető munkavédelmi és balesetmegelőző szabályok betartására a gyakorlati munkavégzés során.
- Segítsék egymást munkavégzés közben, fogadják el mások segítségét, a nevelők útmutatásait.
- Tartsák tiszteletben és becsülj ék meg a saját és társaik által végzett munkát.
- Segítséggel legyenek képesek a naponta felmerülő gondjaik megoldására.
- Képességeik függvényében legyenek képesek munkájukban részbeni önállóságra, irányított munkavégzésre.
- A tanulók képességeikhez mérten sajátítsák el a tanult szakmákat, a kiemelkedően jó képességűek tegyenek szakmai vizsgát.
- Legyenek képesek egyéni szükségleteikhez mért differenciált támogatással viszonylag önálló életet élni, (napközbeni foglalkoztatással illetve védőmunkahelyi, vagy részmunkaidőben integrált munkában)
- Legyenek képesek egyszerű, betanítást igénylő munkákat ellátni. Jussanak el az önkiszolgálás minél magasabb fokára, lakhatási lehetőségüknek függvényében lakóközösségükbe, lakókörnyezetükbe történő integrálódásra.
- Legyen igényük és képességük kapcsolatok létesítésére és fenntartására, a kulturális javak fogyasztására, egészséges életmódra, környezetük megóvására.

Készségfejlesztő iskola záróvizsgája:

Célja: annak megállapítása, hogy a vizsgázó elsajátította-e a szakmai programban meghatározott alapvető elméleti és gyakorlati ismereteket, jártasságokat, készségeket. Képes-e ezeket a gyakorlatban alkalmazni.

A beszámolás rendje a szakmai ismeretek megszerzéséről

Gyakorlati vizsga*:* a gyakorlati tevékenység során már előkészített munkadarab önálló elkészítése, illetve részfeladat elvégzése. A szakmai követelmények megvalósulásáról a képzési folyamat során tapasztaltak alapján ad számot a tanuló. A minősítést az oktató team végzi. A team tagjai az intézmény pedagógus dolgozóiból választott vizsgaelnök, elnökségi tag, kérdező tanár. Az értelmileg akadályozott tanuló korlátai miatt írásbeli és szóbeli elméleti vizsgát tenni általában nem képes, ezért annak letétele nem szükséges.

Szakmai vizsga: a legalább 2 tanéves képzés és az összefüggő gyakorlat teljesítése után a tanulók az elsajátított ismeretekből és gyakorlatokból szakmai vizsgát tesznek.

A képzőhely által a szakmai tantárgy tananyagából összeállított vizsga elemei:

elkészült tanulói munka bemutatása (lehet fényképpel dokumentált),
balesetvédelmi ismeretek,
gyakorlati ismeretek alkalmazása, bemutatás,
egyszerű elméleti ismeretek.

Elvárt teljesítmény:

- A tanuló képességeihez mérten sajátítsa el a tanult szakmákat.
- Legyen képes egyéni szükségleteihez mért differenciált támogatással viszonylag önálló életet élni (napközbeni foglalkoztatással, illetve védőmunkahelyi vagy részmunkaidőben integrált munkában).
- Legyen képes egyszerű, betanítást igénylő munkákat ellátni. Jusson el az önkiszolgálás minél magasabb fokára, lakhatási lehetőségének függvényében lakóközösségébe, lakókörnyezetébe történő integrálódásra.
- Legyen igénye és képessége kapcsolatok létesítésére és fenntartására, a kulturális értékek befogadására, egészséges életmódra, környezete megóvására. A vizsga végén a tanuló számára érthetően értékelni kell a teljesítményét szóban. Az írásbeli értékelésnél a valós képességeket és kompetenciákat kell rögzíteni.
- A vizsgáról vizsgajegyzőkönyvet kell készíteni. Vizsga időpontja: május utolsó június első hete.

- A záróvizsga vizsgabizottság előtt történik. Tagjai: az elnök, a tagok (kérdező tanár, 2 fő)
- A készségfejlesztő iskola befejezésekor a készségfejlesztő iskolai bizonyítvány mellé a tanuló Vizsga Bizonyítványt kap.

Befejezés

A szakiskola feladata a munkába álláshoz és az életkezdéshez szükséges ismeretek átadása a tanulók számára, illetve az, hogy készítse fel őket az Országos Képzési Jegyzékben szereplő szakképesítések körében a szakmai vizsgára. Emellett biztosítaniuk kell a tanulásban akadályozott diákok pályaválasztásának segítését, munkába állásának előkészítését, valamint olyan képességek, készségek fejlesztését is, amelyek a tanulók későbbi, önálló életvezetésével kapcsolatosak.

A készségfejlesztő iskola feladata, olyan értelmileg akadályozott tanulók nevelése, akik tanulmányaik befejeztével viszonylag önálló életet tudnak élni, legyenek képesek irányítással egyszerű munkafolyamatok elvégzésére, rendelkezzenek azokkal[74] az ismeretekkel és készségekkel, amelyekkel alkalmazkodni tudnak a családi és munkahelyi közösségekbe. Az oktatás-nevelés célja az értelmükben akadályozott fiatalok segítése szocializációjukban, alapvető életvezetési ismeretek kialakítása, amely a mindennapi élet gyakorlati ismereteinek felhasználásával képessé teszik a tanulókat kiscsoportos lakóotthonokban, családban, napközbeni foglalkoztatással illetve védőmunkahelyi vagy integrált munkahelyi munkával, viszonylag önálló életet élni, és a munkavégzés során képesé teszi őket a munkavégzéshez szükséges kötöttségek, szabályok interiorizált elsajátításában.

A SZAKMAI KÉPZÉS SZABÁLYOZÁSÁNAK JOGI HÁTTERE

- 2011. évi CXC. törvény - a nemzeti köznevelésről
- a szakképzésről szóló (CLXXXVII.) - többször módosított - 1993. évi LXXVI. törvény, 2011. évi CXC. törvény
- a gazdasági kamarákról szóló 1999. évi CXXI. Törvény
- a gyermekek jogairól szóló 1991. évi LXIV. Törvény (1989. november 20. a New Yorkban aláírt a Gyermekek Jogairól szóló Egyezmény alapján - 23.25.28.29. cikk -)
- az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló módosított 2003. évi CXXV. Törvény
- a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény
- az új Országos Fogyatékosügyi Programról szóló 10/2006.(II.16.) OGY határozat
- 2003. évi CXXV. Törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
- 23/2013.(III.29.) EMMI rendelet a kerettantervek kiadásáról és jóváhagyásáról szóló 51/2012.(XII.21) EMMI rendelet módosításáról.
- 20/2012 (VIII.31) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- 51/2012. (XII.21.) EMMI rendelet 11. mellékletének módosítása
- 22/2016. (VIII.25.) EMMI rendelet 8. melléklete
- 53/2016. (XII. 29.) EMMI rendelet 11. melléklete
- 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete, a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról

Szakképzést érintő jogszabályok

- 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról
- 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről
- 2011. évi CLXXXVII. törvény a szakképzésről
- 315/2013. (VIII.28.) Korm. rendelet a komplex szakmai vizsgáztatás szabályairól
- 2019. évi LXXX. törvény a szakképzésről
- 2020. évi LVIII. törvény a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készültségről szóló rendelet 27 § alapján a vizsgaszervezésről
- 12/2020. (II.7.) Korm. rendelet a szakképzésről szóló törvény végrehajtásáról

Országos Képzési Jegyzék

- 1/2006. (II.7.) OM rendelet az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzékbe történő felvétel és törlés eljárási rendjéről
- 133/2010. (IV.22) Kormány rendelet az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzék módosításának eljárásrendjéről
- 133/2011. (VII.18) Kormány rendelet az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzék módosításának eljárásrendjéről szóló 133/2010. (IV.22.) kormányrendelet módosításáról
- 150/2012. (VII.6.) kormányrendelet az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzék módosításának eljárásrendjéről
- 229/2019. (IX. 30.) Korm. rendelete az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzék módosításának eljárásrendjéről szóló 150/2012. (VII. 6.) Korm. rendelet módosításáról.
- 2019. LXXX. törvény a szakképzésről.

X. ZÁRÓDOKUMENTUMOK

X.1. Pedagógiai program nyilvánosságra hozatala, a jóváhagyott pedagógiai programhoz való hozzáférés lehetőségei

Az átdolgozott pedagógiai program minden eleme a testület közös munkája. A munkaközösségek – elolvasás után – kialakították közös véleményüket az első tervezetről, majd továbbították azt az iskola vezetőségének. A vezetőség a vélemények figyelembevételével elkészítette a végleges változatot, amelyet a testület tagjai aláírásukkal fogadtak el.

X.2. A pedagógiai Program elfogadásának dokumentuma (4. számú mellékletben)

Esztergom, 2021. augusztus 28.

Bodrogai Tibor
intézményvezető

Mellékletek:

1. melléklet

ESZTERGOMI MONTÁGH IMRE EGYMI, ÓVODA, ÁLTALÁNOS ISKOLA, SZAKISKOLA ÉS KÉSZSÉGFEJLESZTŐ ISKOLA

ÓVODAI NEVELÉSI PROGRAMJA

Mottónk:

"Önmagában véve senki sem szép, vagy rút, jó vagy rossz, jelentős vagy tompa szellem, hiszen az ember értéke mindig attól függ, hisznek vagy kételkednek benne."

(Robert Musil)

(Tulajdonság nélküli ember)

Adaptált programok:

1. ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar Gyakorló óvodájának ADD A KEZED! című óvodai programja
2. Óvodai program pervazív fejlődési zavarban szenvedő gyermekeket nevelő óvodák számára
3. Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelőintézet Gyakorló Óvodai Programja

Az intézmény neve:

Esztergomi Montágh Imre EGYMI, Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola és Fejlesztő Nevelés-Oktatást Végző Iskola

Az intézmény fenntartója:

Esztergomi Tankerületi Központ

Az intézmény OM száma:

038 526

Az intézmény földrajzi működési területe, felvételi körzete:

Esztergom város, Esztergomi járás, szabad kapacitás terhére szülői igény szerint távolabbi településről is.

Az intézménybe kerülés feltétele:

A gyermekek a Pedagógiai Szakszolgálat Szakértői Bizottsága javaslata alapján nyernek felvételt.

Engedélyezett férőhelyek száma: 25 fő

Engedélyezett csoportszám: 3

Az intézmény működését befolyásoló szabályozás:

1. A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény
2. 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
3. A Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve
4. 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
5. Sérült Gyermekek Szolgáltatásairól szóló IV. Nemzetközi Konferencia határozata és ajánlása (Washington, 1996.06.01.)

Az óvodánk nevelési koncepciója

A családközpontú gondoskodásnak a gyermek és a környezet szükségleteit figyelembe véve a szülőkben a fejlesztő beállítódást szeretnénk kialakítani.
Az együttműködés akkor hatékony, ha az óvoda:

1. a segítséget nem erőszakolja rá a családra, de ha kérik, azonnal segít a szakember

2. a szakember ismeri a szülők igényét, a család életkörülményeit, lehetőségeit
3. partnerként kezeli a szülőt
4. azt igyekszik segíteni, hogy a család helyesen és hatékonyan értelmezze gyermeke viselkedését, reálisan ismerje állapotát, fejlesztésének lehetőségeit, korlátait
5. figyelembe veszi, hogy a gyermek spontán tanulása is sérült, ezért tudatosan törekszik a tanulási helyzetek kiépítésére
6. olyan fejlesztő programot állít össze, amely nem funkció tréning, hanem szociális tanulás
7. figyelembe veszi, hogy a gyermekek különböző szociokulturális környezetből érkeznek
8. alapvető szempont az elfogadás, a tisztelet, a szeretet, a megbecsülés és a bizalom, valamint az egyéni sajátosságok és különbségek, az egyéni fejlődési tempó figyelembevétele, az egyenlő hozzáférés biztosítása

Az óvodai nevelés célja, feladata

Az óvoda célja:

Egy olyan feltételrendszer biztosítása, a sajátos nevelésű igényű, értelmi fogyatékos óvodás számára, amely figyelembe veszi a tünetek változatosságát, az egyéni teherbíró képességet, a sajátos nevelési szükségleteket, a harmonikus személyiségfejlesztést. Célunk a testi, szociális, értelmi érettség kialakítása, az iskolai potenciális tanulási zavarok megelőzése. Az óvodai egész napos tevékenység a különleges gondozási igényt szolgálja kiscsoportos vagy egyéni formában.
A specifikus módszerek, terápiák, technikák szakszerű megválasztásával és alkalmazásával az iskolában történő beválás érdekében.
A speciális nevelési szükségletekhez, életkori, érési sajátosságokhoz igazodó érzelmi biztonság nyújtására törekszünk.

A nevelés hatására a sérülés arányaiban igyekszünk kialakítani az alkalmazkodó képességet, az akaraterőt, az önállóságot, az együttműködést. Egész napos ellátást, fejlesztést biztosítunk csoportos, kiscsoportos és egyéni formában.
A tanköteles kort megelőző évben intenzív iskola előkészítés folyik.
A képességfejlesztésben az értelmi fejlesztésre, a kooperációs készség, a verbális és nonverbális kommunikáció fejlesztése, az aktív szókincs bővítése, a mozgás fejlesztése, az alapvető önkiszolgálási szokások kialakítása, a kognitív funkciók fejlesztésére törekszünk.

Feladat:

1. az interperszonális kapcsolatok, az énkép kialakítása, az önismeret fejlesztése, attitűdök, normák kialakítása
2. speciális módszerek, terápiák alkalmazásával segíti az egyre pontosabb észlelést, fejleszti a figyelem összpontosítását, a gondolkodást, az emlékezetet, elősegíti a verbális és nonverbális kommunikáció kialakulását és egyben a multiszenzorális fejlesztést
3. tanulási képességeket meghatározó struktúrák fejlesztésénél a mozgásra alapoz
4. differenciált, a szükségletekhez igazodó segítségnyújtással szolgálja a képességfejlesztést, a hiányosan működő vagy kevésbé sérült képességek korrekciója valamennyi területen.
5. az alkalmazkodó képesség, az akaraterő, az önállóságra törekvés kialakítása

A fejlesztés legfontosabb területei:

1. a szocializáció elindítása, elősegítése
2. a nagymozgások kialakítása, korrigálása, az egyensúlyérzék fejlesztése
3. a manuális készség fejlesztése

4. finommotorika fejlesztése
5. a beszédszervek ügyesítése, a beszéd indítása, kommunikáció fejlesztése
6. a játéktevékenység fejlesztése
7. a speciális zenei nevelés alapjainak lerakása.

A fogyatékos kisgyermek iránti elvárást fogyatékosságának jellege, súlyosságának mértéke határozza meg. Terhelhetőségét biológiai állapota, társuló fogyatékossága befolyásolja.

Fejlesztési célok

A sajátos nevelési igényű, értelmileg akadályozott óvodáskorú gyermekek az óvodába lépéskor igen heterogén képet mutatnak. Az eltérések az életkorban, fejlettségi szintben, a fogyatékosság súlyosságában, típusában, a gyermek előzetes életében, családi vagy előző intézményes nevelésében gyökereznek.

Közös vonásuk azonban, hogy **fejlődésük lelassult**, s a mennyiségi eltérésen túl **minőségi eltérés** tapasztalható. Az **alacsony pszichés aktivációs szint** miatt minden területen nehezebben induló, lassabb fejlődést mutatnak. Gyakran motiváció szegények.

Míg a problémamentesen fejlődő gyermek egyenletes tempóban nagyobb lépcsőfokokon át jut el a célig, addig az értelmi fogyatékos gyermek sok kisebb, alacsonyabb lépcsőfok megmászásával, **kis lépésekkel,** sok-sok gyakorlás után közelíti meg a célt, saját lehetőségeinek csúcsát.

Szorosan **együttműködve a családdal** célzottan igyekszik a pedagógus kihasználni azokat az időpontokat, amikor bizonyos funkciók érése "szenzibilis fázisban" van. Az optimális fejlesztés a transzferhatás következtében az egész személyiségre hat, a **gyermek pszichomotoros fejlesztését szolgálja**. Így nem egymástól elkülönült funkció tréning zajlik, hanem egyidejűleg több funkció fejlődését segíti a komplex környezet. A **szociális tanulás támogatása közben** figyelembe veszi a program a különböző funkciók egymásra épülését, hogy sikerélményt biztosítson a gyermekeknek, s hogy a tanítási technikák könnyen érthetőek, elsajátíthatóak legyenek.

A "tanulás" akkor hatékony, ha a gyermek érzi a **biztonságot**, ha tudja, hogy a környezete őt elfogadja, megérti.

Három "alapelv"-nek kell érvényesülni:

1. "Ölelj át!",
2. "Tegyél le!",
3. "Hagyjál békén!".

Ez jelenti egyrészt az életkor specifikus, illetve fejlettség szerinti önállósulási folyamatok állomásait, másrészt azt, hogy a sérült gyermek is elsősorban gyermek, akinek szüksége van a bizalomteljes szeretetre, elfogadásra, de a túlzott óvó-védő szeretet gátja lehet az önállósulásnak.

Így meg kell tanulni elengedni, "letenni" a gyereket, örülni az első önálló kísérleteknek, s ezt elő kell segíteni, illetve szükségleteit oly módon figyelembe venni, hogy a napirendben legyenek a pihenést, a nyugalmat biztosító idők, fázisok, ahol azt csinál, amit akar - természetesen a felnőtt felügyelete mellett. Miután a **spontán tanulás is sérült**, gyakran hiányzik a természetes kíváncsiság belőlük, tudatosan kell kiépíteni a tanulási helyzeteket.

Meg kell tanulniuk az összes érzékszerv bevonásával a **helyes érzékelést, észlelést**, mint a magasabb mentális folyamatok kialakulásának első lépcsőfokát. Az észleléssel igen szoros kapcsolatban van a megismerés folyamatában az **emlékezet** és **figyelem**, hisz csak azt tudják felidézni, amire emlékeznek, az emlékezet pedig függ a figyelemtől.

A **nagy mozgásigényre,** a **tevékenység érzelemvezéreltségére**, a viszonylag jó **utánzó készségre**, a felnőtt központúságra támaszkodva lehet eredményt elérni. A gyermeki személyiség fejlődése szempontjából a legfontosabb tevékenységformára a **játékra** épülhet a pedagógiai munka, bármilyen képesség-fejlesztés legyen az mozgás, pszichomotoros vagy nyelvi kommunikációs fejlesztés. A játék nincs ellentétben a tanulással. Játék közben a gyermek tanul:

tanul szociális szerepet, érzelmeket, motívumokat, beállítódást, tanulja a környezet személyi és tárgyi világának elsajátítását.
Az ***óvodai élet tudatos szervezésével***, a mindennapos szakszerű csoportos és egyéni ***képesség-fejlesztő munkával,*** *az* ***érzelmi biztonság megteremtésével***, a gyermekek tevékenység szükségletének kielégítésével, a sokoldalú tapasztalat-szerzést, a szociális tanulás feltételeit biztosítva ***kell elérni***, hogy az óvodások:

1. érezzék magukat biztonságban a szeretetteljes légkörű közösségben
2. testi, szociális, értelmi képességeik egyaránt fejlődjenek
3. tudjanak utánozni;
4. tudjanak egymás mellett és egymással tevékenykedni, a felnőtt
5. irányítását elfogadni;
6. használják adekvátan a játékeszközöket, játékban legyenek kitartóak, vigyázzanak játékukra, ismerjék azok helyét;
7. értsék az egyszerű - alkalmanként gesztussal kísért - verbális utasításokat, azokat hajtsák végre.
8. fejlettségi szintjüknek megfelelően tudjanak kommunikálni;
9. kívánságukat, kérésüket, szükségleteiket tudják közölni; használjanak nonverbális jelzéseket is.
10. sokrétű tapasztalatokat szerezzenek közvetlen környezetükről, tudjanak abban tájékozódni. Ismerjék meg a környezet tárgyait, azok tulajdonságait.
11. tudjanak rövid ideig feladathelyzetben maradni, figyelmüket egy adott tevékenységre irányítani.
12. alakuljon ki önállóságuk az elemi tisztálkodás, öltözés-vetkőzés, étkezés, WC használat terén. Ha kell, fogadjanak el és kérjenek segítséget.
13. mozgásuk legyen viszonylag összerendezett, harmonikus; igényeljék a rendszeres mozgást, tevékenyen vegyenek részt mozgásos játékokban.
14. tudjanak különböző anyagokkal ügyesen manipulálni, alakuljon ki az ábrázolás igénye bennük.
15. szívesen hallgassanak rövid mesét, verset. Tudjanak életkoruknak, fejlettségi szintjüknek megfelelő dalokat, verseket, mondókákat.
16. ismerjék az alapvető viselkedési szokásokat, tudjanak köszönni, kérni, kivárni stb.

Tudjanak elemi szabályokhoz alkalmazkodni, elemi munkát végezni. Képességüktől függően tudjanak a tágabb környezetükben is tájékozódni (otthon – óvoda).

Az ***autizmus spektrum zavarral élő gyermekek óvodai nevelésének célja*** az elemi adaptív viselkedés kialakítása:

1. szociális, kommunikációs készségek célzott fejlesztése,
2. az autizmusból és a társuló fogyatékosságokból eredő fejlődési elmaradások lehetséges célirányos kompenzálása,
3. a sztereotip, inadekvát viselkedések kialakulásának megelőzése, illetve korrekciója,
4. a fogyatékosság specifikus, protetikus, augmentatív környezet, eszközök, módszerek és szokásrendszer kialakítása és használatának elsajátíttatása.

A fogyatékosságnak megfelelő speciális célok:
A legáltalánosabb távlati cél az egyéni képességek, fejlettségi szint mellett elérhető legjobb felnőttkori szociális adaptáció és önállóság feltételeinek megteremtése. Ennek elérése érdekében cél a sérült készségek kompenzálása, a fejlődésben elmaradott készségek habilitációs fejlesztése, a másodlagos (pl. viselkedés-) problémák kezelése, a mindennapi gyakorlati készségek speciális módszerek segítségével való tanítása. A típusosan egyenetlen képességstruktúrán belül elsődleges cél az elmaradt területek fejlesztése az átlagos vagy kiemelkedő képességek gondozása mellett.

Az autista gyermek fejlesztésénél figyelembe kell vennünk, hogy fogyatékosságuk miatt speciális fejlesztést igényel a térben, időben és szociális környezetben való tájékozódás. Fejlesztésük során számolni kell percepciós és szervezési készségeik sérülésével, a nyelvi megértés problémáival, nehézségekkel a sorrendiség felidézésében, saját viselkedésük megszervezésében, figyelmük összpontosításában, személyes emlékeik felidézésében, stb. Éppen ezért a környezet kaotikus, értelmezhetetlen és félelmetes lehet számukra. A fogyatékosság következményeit önállóan nem képesek kompenzálni, a kaotikusnak megélt környezethez nem tudnak alkalmazkodni.
A protetikus környezet a környezet adaptálását jelenti a gyermek speciális igényeihez, hogy mintegy segédeszközként (protézisként) működjön a fogyatékos készségek kompenzálásához, illetve a fejlesztéshez. A speciális ellátást nyújtó óvoda életében a csoport közös napirendje csupán keretét adja a mindennapi rutinnak. A napirend, illetve az élet szervezése individualizáltan történik, és az egyik legfontosabb dimenziója a speciális fejlesztésnek.

A protetikus környezet kialakításának általános célja a lehető legnagyobb fokú önállóság elérésének segítése speciális eszközrendszer használatával, amely elsősorban a vizuális információátadás módszerére támaszkodik. A protetikus környezet az óvodai fejlesztés teljes ideje alatt, illetve ideálisan otthon, távlatilag az egész életen át használandó és az összes tevékenység keretét adja. Szintje, tartalma, formája a gyermek fejlődését követve változik.

A protetikus környezet kialakításának céljai
A tér- idő szervezése nyújtson minden gyermek számára látható és érthető információt arról, hogy:

- milyen tevékenységi formák követik egymást,
- milyen eszközök szükségesek,
- hol történnek az egyes tevékenységek (pl. csoportszobában, udvaron, mosdóban),
- mennyi ideig tartanak,
- mi lesz a következő tevékenység.

A gyermek biztonságérzetének megalapozása oly módon is, hogy számára jól érthetően előre jelezzük az aktivitásokat.
A zökkenőmentes, önálló tevékenységváltás tanítása.
Az azonossághoz való ragaszkodás csökkentése, a változások elfogadtatása, speciális eszközökkel.
Változatos tevékenykedés kialakítása.
A viselkedésproblémák megelőzése.

Ezzel összefüggésben a pedagógus feladatai:
A speciális, egyénre szabott protetikus környezet és eszközrendszer tervezése, kialakítása, úgyhogy a tárgyi környezet megfelelő felépítése, áttekinthetősége vizuális támpontokkal szolgáljon a gyermekeknek.

Tervezésének szempontjai:
Amikor egy terem strukturálásán gondolkozunk, mindig a legalacsonyabb szintű gyermek képességeit vegyük alapul.

1. A környezet legyen biztonságos, a gyermekek testi épségét veszélyeztető eszközök és anyagok megfelelő tárolása, elhelyezése, szökés, elkóborlás megelőzése nagyon fontos.
2. A terem bútorainak elrendezése segítheti a gyermekek önálló tevékenységét, a szabályok és határok felismerését és azokhoz való alkalmazkodást.
3. A munkaterület legyen csendes, ingerszegény tér, esetleg "kuckó" alakítható ki a csapongó figyelmű gyermeknek.

A különböző tevékenységekhez igazodó helyszínek kijelölése, határvonalak világos jelölése, az eszközök adott helyszínen való alkalmazása elősegíti, hogy a gyermekek önállóan felismerjék, hol tartózkodnak, milyen viselkedést vár el a környezet.

1. A környezet beláthatóvá tétele és a szokások együttes kialakítása biztonságot ad az autista gyermekeknek.
2. A szabadidős terület legyen a kijárattól távol, világosan jelölt területi határokkal, pedagógus számára jól átlátható. Csak olyan játékeszköz legyen a polcon, amit tudnak használni a gyermekek. Fáradékony gyereknek pihenőkuckó, szivacsheverő alakítható.
3. Az étkezés helye legyen egyértelmű a gyermekek számára. Ha nem tudunk erre külön teret biztosítani, feltétlenül jelezzük jól láthatóan (pl. asztalterítő, asztal helyzetének megváltoztatása), hogy milyen tevékenység következik.
4. A mosdók legyenek közel a csoportszobához. Az önálló vécé használat, valamint toalett-tréning esetén is célszerű, ha a gyermekeknek nem kell hosszú utat megtennie a csoportszobától a mosdóig.

A környezet és a vizuális segédeszközök használatának egyénre szabott tanítása.
A speciális eszközrendszer fejlesztése, bővítése a gyermek fejlődésével párhuzamosan.

<u>A protetikus környezet elemei:</u>

1. a tér-idő szervezése (napirend, folyamatábrák, munkaszervezés, munkarend)
2. egyéb vizuális információhordozók (pl. képi segédeszközök, az augmentált kommunikáció eszközei)

A tér-idő szervezése

A térstruktúra a tevékenységek megfelelő térhez kapcsolását, az időstruktúra a tevékenységek sorrendiségének kialakítását jelenti.

A napirend alkalmazása

A napirend információhordozó eszköz, melynek segítségével a környezet a gyermek számára jelzi a tevékenységek helyét és sorrendjét. Ismeretlen helyzetekben is alkalmazható változások előrejelzésére, az új aktivitások napi rutinba történő fokozatos beillesztésére.
A napirend tájékoztatja a gyermeket arról, hogy mit és hol tegyen, valamint arról, hogy milyen sorrendben következnek az egyes tevékenységek. Láthatóvá teszi az idő múlását és beosztását.
Számos egyéb kiegészítő információt is tartalmazhat, például a tevékenységben résztvevő személyek fényképét, körülményeket, feltételeket, alternatív lehetőségeket, a gyermek igényeihez igazodva.

Egyénre szabott kialakításakor és használatában a következő szempontokat kell figyelembe venni:

1. A gyermek által biztosan érthető szimbólumszinthez igazodó formát kell választani. Ennek alapján a napirend lehet tárgyas vagy képes.
   - **Tárgyas**: a gyermek képességeitől függően alkalmazhatóak az aktivitásokban használt konkrét tárgyak, kisebb, de azonos funkciójú tárgyak, tárgyak részei, metszetei. A tárgyas napirend tanításának alapfeltétele, hogy a gyermek tudjon tárgyat tárggyal egyeztetni.
   - **Képes**: Fotók, rajzok, piktogramok a tevékenységek nevének szóképével. A képes napirend használata esetén meg kell győződni arról, hogy a gyermek tárgyat-képpel, képet képpel egyeztet.
2. Minden esetben csak a gyermek számára átlátható időtartamot jelezzük előre. A napirend hossza ennek megfelelően a következőképpen alakulhat:

- csak a soron következő tevékenységet jelzi
- két egymást követő aktivitást jelez előre
- néhány egymást követő aktivitás jelenik meg a napirenden
- a nap teljes programja előre látható
- A napirend-használat elsajátításának fázisában nem tartalmaz változásokat, mert a tanulási folyamat során a környezet alkalmazkodik a gyermek szokásaihoz. 4.) A napirend elhelyezése segítse elő annak önálló használatát. Ennek alapján a napirend elhelyezése:
- fix (pl. falra rögzített)
- mobil (pl. a képek fotóalbumban vannak)

Tevékenységszervezés

A tevékenységszervezés különböző formáinak tanításakor is az a legfontosabb cél, hogy vizuális segítséggel és információkkal helyettesítsük a pedagógus segítségét, pótoljuk a hiányzó készségeket a lehető legnagyobb önállóság elérésének érdekében. A tevékenységszervezés az egyes napirendi pontokhoz tartozó tevékenységek elvégzéséhez nyújt vizuális segítséget és struktúrát.

Folyamatábrákkal és tárgyak sorba rendezésével segíthetjük felidézni a tevékenységek lépéseit és a lépések sorrendjét. A folyamatábrák az egyes gyermekek igényeihez igazodnak és minden olyan információt tartalmaznak, mely az adott tevékenység önálló elvégzéséhez szükséges.

A ***munkaszervezés*** eszközei segítenek a tevékenységekhez szükséges tárgyak, eszközök elrendezésében.

Egyértelműen megmutatja adott tevékenységen belül, hogy milyen sorrendben és hogyan kell elvégezni azt. A gyermek számára egyértelmű, megfelelő számú lépésre bontja a feladatokat.

A munkaszervezés megkönnyíti a gyermek számára, hogy megtanulja és elfogadja a dolgok változását, amikor a kezdeti állapot megváltoztatásával kész munkadarab, befejezett feladat készül.

A ***munkarend*** jelzi, hogy meddig fog tartani egy napirendi tevékenység. Meghatározza a feladatok, aktivitások mennyiségét, elvégzésük sorrendjét és rendjét (hogyan jut a gyermek a feladatokhoz).

A munkarend és munkaszervezés alkalmazásának lehetőségét mutatjuk be az asztalnál végezhető önálló, ún. strukturált munka rendszerén keresztül.

Strukturált munka

A strukturált munka megalapozza az önálló munkavégzéshez szükséges készségeket. Feladata, hogy lehetővé tegye az önálló tevékenységhez szükséges kommunikációs, kognitív, szociális készségek tanítását, a megszerzett ismeretek, kialakult készségek gyakorlását, szinten tartását.

A strukturált munkavégzés feltételei

1. A munkarend megtervezése, kialakítása, mely jól érthető módon vizualizált formában informálja a gyermeket arról, hogy meddig fog tartani a tevékenység, hány feladat, milyen sorrendben következik, és hogyan jut hozzá.
2. A munkaszervezés megtervezése, kialakítása, mely segít a tevékenységekhez szükséges tárgyak, eszközök elrendezésében, és láthatóvá teszi a feladatok elvégzésének helyes sorrendjét.
3. A strukturált munkahelyzet tanításának legfontosabb alapfeltétele, hogy a gyermek tudjon asztalnál ülni, figyelmét a feladatra koncentrálni, sorrendet követni, észlelni a feladat végét és leválni arról.

Fő célunk az, hogy a gyermek az óvodáskor végére, képes legyen iskolai keretek között tanulni, képességeinek megfelelő szinten.

A ***konduktív óvodai nevelés alapvető célja*** a 3-6/7 éves mozgássérült óvodáskorú gyermekek komplex személyiségfejlesztése, amely fejlesztés eredményeként a mozgásukban akadályozott gyermekek is képessé válnak/válhatnak önerőből megfelelni az életkoruknak megfelelő követelményeknek, elvárásoknak a lehető legnagyobb önállóság kialakításával.

Pedagógiai tevékenységünk során – egyénhez igazított fejlesztéssel - törekszünk a gyermekek képességeinek maximális kibontakoztatására, testi, szellemi, érzelmi és erkölcsi fejlődésük elősegítésére.
A mozgássérült gyermekek óvodai nevelése a konduktív nevelési rendszer második lépcsőfoka, biztosítva ez által a korai életkorban megkezdett nevelőmunka folyamatosságát, illetve előkészítve az integrációt, az iskolába lépést.
A konduktív óvodai nevelés alapvető célkitűzése, hogy a mozgássérült óvodás gyermekek az akarati funkciók fejlesztésével alkalmassá váljanak az önálló, minél önállóbb életvitelre és ily módon a társadalmi integrációra.
A program igazodik a gyermekek életkorához, és magába foglalja mindazt, ami az óvodáskorban a gyermekektől elvárható, ami a mindennapok életritmusára jellemző, az étkezéstől a tisztálkodáson keresztül a játékon át a tanulásig, az aktív, illetve passzív pihenésig. Minden olyan testi, szellemi és szociális szükségletet kielégít, amely az integrált, harmonikus személyiségfejlődés alapvető feltétele. A konduktív nevelési program tartalmazza azokat a nevelési feladatokat és óvodai tartalmakat, amelyeket az adott életszakaszban a mozgássérült gyermekek személyiségfejlesztése érdekében megvalósítunk.

Tartalom

A tanulás folyamatában elméleti, gyakorlati ismeretek, jártasságok, készségek elsajátítását, képességek kialakulását, viszonyulások, érzelmi akarati tulajdonságok fejlődését, magatartás tanulását segíti a pedagógus. A verbális, mozgásos és szociális tanulás eredményeként alakulnak a gyermek érzelmei, a cselekvés módja, a szociális magatartás, különböző tulajdonságok és képességek.

Foglalkozási formák a gyógypedagógiai óvodában

- ***Önkiszolgálásra nevelés***
- Feladatai: a tisztálkodás, öltözés-vetkőzés, étkezés, egyszerű munkavégzés, szobatisztaságra nevelés terén minél nagyobb önállóságra nevelni az óvodás gyermeket.
- ***Mozgásfejlesztés***
- Az alapmozgások kialakítása, korrigálása, a koordinációs zavarok, a mozgásos ügyetlenség csökkentése, a testi-lelki harmónia, a jó pszichomotoros állapot elősegítése, mozgásutánzás tanítása, kóros együttmozgások leépítése, motoros játékok és új mozgások tanítása.
- ***Anyanyelvi fejlesztés***
- Kettős feladata: a beszéd megértés fejlesztése, az aktív beszéd indítása, fejlesztése, illetve speciális megközelítési móddal, kis lépésekkel, minden érzékszerv egyidejű bevonásával a szűkebb környezet megismertetése. Egyszerű mesék, versek, mondókák megtanítása.
- ***Vizuomotoros készség fejlesztése***
- A vizuális és taktilis észlelés, a testséma fejlesztése a szem-kéz koordináció, alakállandóság, alak-háttér felismerő képesség fejlesztése, a téri tájékozódás fejlesztése, a helyes ceruzafogás megtanítása, az ábrázoló kedv felkeltése, technikák, eszközök megismertetése.
- ***Játékra nevelés***
- Az adekvát játékhasználat elsajátíttatása, a gyakorló, konstruáló és elemi szerepjátékok megismertetése. Az egymás melletti és együttes játék megvalósítása énekes-verses népi játékok játszása.
- ***Egyéni fejlesztés***
- Az adott gyermek fejlettségi szintjének megfelelő képességfejlesztés. A lassabban haladó és a csoport átlagánál jobb képességű gyermek egyénre szabott terápiáját is jelenti.
- ***Zenei nevelés alapjai***
- Egyszerű ritmusú versek, mondókák segítségével a ritmus, a zenei hallás fejlesztése. Egyszerű hangszerek használata. (Dob, cintányér, triangulum, xilofon, metalofon, stb.)

<u>Kiegészítő terápiák</u>

***Logopédiai kezelés*:** megkésett terápia, beszédindítás

Speciális úszásoktatás: HRG, hidroterápiás rehabilitációs gimnasztika.
Konduktor által kidolgozott mozgásfejlesztés, mozgástanítás.

***Sindelar kognitív terápia*:** Az eljárás pszichológiai ismeretekre épülő kognitív fejlesztő terápia. A fejlesztés az ismeretszerzés legfontosabb területeire terjed ki: figyelem, észlelés, észlelési területek összekapcsolása, emlékezet, szerialitás (sorrendiség), téri tájékozódás.

***Augmentatív és alternatív kommunikáció* (AAK)**: A sérült emberi kommunikáció okozta súlyos érzelmi, intellektuális és szociális hátrányok kiküszöbölését illetve csökkentését szolgálja.

Speciális gyógypedagógiai rehabilitáció
Látássérült szakos, hallássérült szakos gyógypedagógiai rehabilitációs fejlesztés biztosítása azoknak a gyermekeknek, akinek más érzékszervi sérültsége is van.

Báb-terápia:

A báb-terápia személyiségformáló, érzelemnevelő, kommunikációs és szociális készségeket, kognitív tevékenységeket elősegítő komplex módszer.

A tevékenység tartalma, témája: A megkésett beszédfejlődésű, értelmi sérülésükből is adódóan beszédértési és kapcsolatteremtési nehézséggel küzdő, szorongó gyermekek, illetve az autizmussal élők számára fontos, hogy megfelelő képet kapjanak az őket körülvevő világról. Ezért a bábprogram mindig a gyermekek egyéni szükségleteihez igazodik.

A tevékenység célja: Érzelmi biztonságot nyújtó szeretetteljes légkörben élménygazdag mindennapok megteremtése a játék csodálatos eszközével, a bábbal.

Kompetenciák, nevelési feladatok: Szociális készségek és társas viselkedés elősegítése pozitív érzelmek közvetítésével a kognitív területek fejlesztésével egyetemben.

„Babzsákos foglalkozás"

A tevékenység tartalma/témája: Feladatban, feladathelyzetben tartás, együttműködés fenntartása. Új ismeretek elsajátítása, a régi ismeretek új helyzetben való alkalmazása.

A tevékenység célja: Verbális, nonverbális kommunikáció fejlesztése. Szociális készség, együttműködés fejlesztése, kivárás tanulása, figyelem-, emlékezet fejlesztése

Alkalmazott módszerek, eljárások: autizmus specifikus módszerek, kiszámíthatóság, egyértelmű elvárások, egyértelmű irányítások, kérések, motiváció.

A tevékenység szervezési formája: Frontális foglalkozás kör alakban ülve.

CAT-kit:
A CAT-kit (kognitív érzelmi tréning) eszköz ismerete és használata segítséget nyújt az autizmussal élők érzelmeinek azonosításában,kifejezésében, megértésében, elfogadásában. A program lépésről lépésre tanítja meg a gyereket az érzelmekkel, társas kapcsolatokkal és ezek jobb kezelésével kapcsolatos legfontosabb funkcióira és szükségleteire.

BMM módszer, tanítsuk ugyanazt másként! Maria Montessori nyomán

Kidolgozott BMM módszer alkalmazása a pedagógiai gyakorlatban:

- A szabad tanulás nyújtotta lehetőségek kiaknázásával, az egyéni képességeknek megfelelő eszköz biztosításával a gyermek a saját tempójában képes önmagát fejlesztetni,
- magatasrtásproblémák csökkentése,
- a gyermekek képesek önállóan dolgozni, nem várják az örökös megsegítést, önállóan fognak kísérletezni, próbálkozni, felfedezni.

A foglalkozások heti rendszeressége

A foglalkozás neve	Heti előfordulás	A foglalkozás formája
Anyanyelv	**5**	**csoportos, egyéni**
Mozgásfejlesztés	**5**	**csoportos, egyéni**
Önkiszolgálás	**2-5**	**egyéni, mikrocsoportos**
Vizuomotoros fejlesztés	**3**	**mikrocsoportos vagy egyéni**
Játékra nevelés	**2-3-5 folyamatos**	**csoportos, mikrocsoportos vagy egyéni**
Egyéni fejlesztés*	**5**	**egyéni**
Zenei nevelés alapjai	**2**	**mikrocsoportos**

A foglalkozások konkrét számát a tanév elején a csoport állapotfelmérése után állapítjuk meg. A foglalkozások komplexek, minden terület megjelenik egy-egy foglalkozási formában. Kislétszámú csoportban zajlik az óvodai nevelés. Az egyéni fejlesztés* a foglalkozások keretében valósul meg.

Szokások kialakítása

Minden ember életében a rítusok, szokások jelen vannak. Lényegesen befolyásolják a személyiségfejlődést. Gazdaságossá teszik a cselekvést, tudatmentesítő szereppel is bírnak.
A szokásos cselekményeknél nincs szükség akarati erőkifejtésre, erős figyelem koncentrációra. Jól begyakorolt sztereotípiákat kell kialakítani úgy, hogy a már kialakult jó szokásokat megerősítik - illetve a helyes szokásokat alakítják ki, - egyben kiküszöbölik a rossz beidegződéseket.
A szokás valamilyen művelet többszöri ismétlésének eredménye egy adott helyzetben.
Ennek kialakulásához meghatározott számú gyakorlásra, ismétlésre van szükség, hogy a cselekvés vagy viselkedésforma szokássá váljon.
A gyermek sérülésének, életkorának megfelelő élethelyzeteket kell teremteni, a kialakult feltételes reflexeket meg kell erősíteni.
Szükséges, hogy a már kialakult szokásokat mindig, minden körülmények között azonos módon várják el a gyermektől. A szokások keletkezésekor a **tudatosságnak**, a szükségesség belátásának

a **cselekvés akarásának** is lényeges szerepe van, megkönnyíti, meggyorsítja a szokásfejlődés folyamatát.
A speciális nevelési igényű, értelmi fogyatékos óvodás még nem látja be helyes vagy helytelen viselkedésének következményét, itt az **utánzásnak**, modellkövetésnek van nagy jelentősége. A cselekvés hasznosságát kell hangsúlyozni elsősorban. A helyes viselkedést kell megerősíteni. A következetes elvárás mellett szükséges az állandó ellenőrzés. Figyelni kell a **fokozatosságra, egymásutániságra**, fontossági sorrendre. Igyekeznek kiküszöbölni azokat a cselekvési alkalmakat, amelyből a rossz szokások származhatnak.
A szokások kialakításának alapvető feltétele tehát a **pozitív példa.**
A preferált személy viselkedése utánzásra készteti a gyermeket. Ezért csak olyan szabályokat állítson fel a pedagógus - a gyermek számára - amely betartása nem jelent túl nagy feladatot.
A meggyőzés a gyermek szenzoros problémái értelmi állapota miatt csak óvatosan alkalmazható.
A jól megválasztott **napirend**, a határozott, de szeretetteljes **követelés,** az **értelmes rend** segíti a szokások kialakítását.
A nevelés során egyre nagyobb szerepet kap az önállóságra nevelés, amely azonban soha nem nélkülözheti az ellenőrzést, az ehhez kapcsolódó jutalmazást, büntetést.
A gyermekek a pedagógusban, illetve a velük kapcsolatban levő felnőttekben **érzelmi támasz**t keresnek. Szavaikat, azok tartalmát, egész magatartásukat, annak minden összetevőjét úgy kell szabályozni, hogy érzelmeken alapuló, bensőséges személyes kapcsolat alakulhasson ki.
Az óvodások családban élnek. Többségük meleg, szeretetteljes miliőből érkezik, de a családok nevelés attitűdjét gyakran meghatározza a túlzott féltés. Többségüket teljesen kiszolgálják, etetik, pelenkázzák, ölben cipelik. Többnyire autón utaznak - a nagy távolságok ezt indokolják - nem ismerik a tömegközlekedési eszközöket, néhány lépés után elfáradnak, rövid ideig tudnak csak sétálni. Egyedül nem tudják elfoglalni magukat. Már a 3 - 4-éves sajátos nevelési igényű, értelmi fogyatékos gyermek is képes "manipulálni" környezetét, ha a család ezt hagyja.
Mindezek figyelembevételével kell a gyermek helyes szokásrendszerét kiépíteni, hatva a családra, azonos követelményeket állítva.
A **szoktatási idő** (a gyermek sajátosságaitól függően) arra szolgál, hogy fokozatos legyen az átmenet, de feltétlenül örömszerző a gyermek számára. A családban addig csak felnőttek között élő a vele való permanens anyai foglalkozást igénylő gyermek **fokozatosan** szokja meg az új miliőt.
Fontos, hogy ne változtassanak meg radikálisan mindent a gyermek életében. Türelmes, de **határozott követeléssel, speciális tréningekkel**
(pl. játék elrakás, csap kinyitása stb.) érik el, hogy szívesen alkalmazkodjon az elvárásokhoz minden gyermek.

A szokások kialakításának területei

1. Az egészséges életmódra nevelés
Az óvodai élet során törekedni kell arra, hogy a gyermekek egészsége, későbbi igényei megalapozása érdekében kapja meg szükségleteinek megfelelő gondozást, s egyre inkább legyen számára természetes igény az egészséges életmód.

<u>Ezek megvalósulási területei:</u>

Testápolás
Célja: a tisztaság igényének felkeltése, a fokozatos önállóság: tudják a ruhájuk ujját feltűrni, tudják a csapot kinyitni, elzárni, saját törölközőt felismerni, kis segítséggel kezet törölni Szappant helyesen tudják használni.
WC-használat után, étkezés előtt kezet mosni, segítséggel fogat mosni, tűrni a fésülést, kérjenek zsebkendőt, tudjanak orrot fújni, üljenek helyes testtartással.

Étkezés

Esztétikus környezetben fokozatosan alakulnak az étkezési szokások az etetéstől az önálló kanalazáson át, megtanulják a villa használatát, a szalvéta használatát, a pohárból ivást, a rágást.
Ügyesebb gyermekek segítenek teríteni, az asztalt leszedni, letörölni, szemetet kivinni, kancsóból tölteni stb.
Fontos az étkezésnél a helyes mérték, a tempó megtanulása is.
Ne nyúljanak más tányérjába, evőeszközéhez. Étkezés előtt kívánjanak jó étvágyat.
Tudják megköszönni az ételt.

Öltözés-vetkőzés

A célszerű, könnyen le-felvehető kényelmes ruhadarabok segítik az önállóságra nevelést.
Fontos, hogy igényelje a gyermek a tiszta, ápolt külsőt, a rendet.
A fokozatosság elvét betartva tanulja meg az egyes ruhadarabok levételét, majd kis segítséggel az öltözködés fázisait, a saját ruhadarabok felismerését.

WC használat, szobatisztaságra nevelés

A pelenka nélkül rendszeres ültetés mellett nappal "száraz maradjon" állapottól el kell jutni az után jelzés, majd szükséglet jelzéséig. A bilitől a WC használatig, a WC- papír használatban segítséget igényelnek többnyire az óvodások.

Testedzés

A teremben vagy szabad levegőn való tornázás, kirándulás, sok-sok mozgás legyen igénye minden gyermeknek.

2. A közösségi élet szokásainak megalapozása

A bölcsődéből érkező gyermek óvodai beilleszkedése viszonylag könnyebb, mint a családból érkező gyermekeké. Ők először kerülnek olyan helyzetbe, amikor a vágy a cselekvés, szándék és végrehajtás közé akadályok ékelődnek. Nehezíti a helyzetet, hogy a kommunikáció hiányában nem tudják kívánságaikat, szükségleteiket jelezni, kódjai nem egyértelműek az új környezet számára. A szülő és pedagógus türelmes kivárása, egyszerű gesztussal megerősített beszéde segíthet az első időben. Ha a gyermek tapasztalja, hogy nem örökre szakították ki a megszokott környezetből, és számára élményhordozó az első óvodai nap, könnyebben beilleszkedik. Megtanul alkalmazkodni, vágyait késleltetni, a szituáció ismétlődésével lassan tájékozódni az új helyzetben, megtanulja "elviselni" társait, majd fokozatosan közelít a számára szimpatikusabbak felé, mindig érezve, hogy a szeretett, biztonságot adó felnőtt közelében van.
A napirend, a foglalkozások változatos ismétlődése, a pihenés, szabad játék számtalan lehetőséget ad az egymásra figyelésre, az együttes örömszerzésre, a másság elfogadásának segítésére.
Megtanulják az elemi illemszabályokat, pl. köszönés, lábtörlés, kopogás, a csendes- és hangos helyzetek váltakozását.
Az óvodai élet alkalmat nyújt a közlekedési eszközökön való utazásra, az egyre nagyobb séták megtevésére, közös vásárlásra, lépcsőzésre stb. Mindezek számtalan lehetőséget nyújtanak a **szociális** tanulásra, a derűs légkör, a jó munkaszervezés, sok-sok együttes élmény alapján.

3. Munka jellegű tevékenységek

A sajátos nevelési igényű, értelmileg akadályozott óvodások szívesen tevékenykednek, "segítenek". Sajnos a túlságosan féltő környezet gyakran letöri a kezdeti próbálkozásokat.
Ha a gyermek érzi munkája fontosságát - bármilyen kicsi is az - szívesen hajt végre egyszerű feladatokat önmaga ellátására, társai javára.
Az egyszerű „add ide!", „hozd ide!", „rakjuk el!" jellegű feladatoktól fokozatosan jutnak el a gyermekek az elemi **„naposi”** feladatokig.
A felnőttet utánozva egymásnak is szívesen segítenek, - gyakran elvégezve egymás helyett a feladatot, - segítenek az eszközök kikészítésében, elrakásában, terem átrendezésben stb.
Fontos, hogy a szül ők is igényeljék az otthoni feladatvégzést, s a későbbi önálló életvezetés érdekében bízzák meg őket egyszerű feladatokkal.

4. Hagyományok kialakítása

A hagyományok minden közösség életében nagy jelentőségűek. A készülődés, az ünnepi hangulat, majd a rá való emlékezés, fényképek, filmek nézése sok közös élmény forrása lehet. Erősíti az összetartozást, segíti az egymás figyelését, az egymásnak segítést.

Fokozza önmaguk megismerését, önbizalmukat.

A hagyományok egy-egy közösség sajátjai, rájuk jellemző apró mozzanatokkal, intimitásokkal bírnak. Hagyomány lehet pl. az alvás előtti rövid mese, a reggeli közös éneklés, névsorolvasás, a közösen megünnepelt születésnapok, névnapok, a játékház, táncház, akadályverseny egy-egy ünnephez kapcsoltan.

Az ünnepek is a hagyományépítést szolgálják. A legjelentősebbek: Mikulás, Karácsony, Farsang, Anyák Napja, Gyermeknap, Tanévzáró ballagás.

Ezek egy része csoportban zajlik, más része a szülők számára is nyilvános. Alkalmat nyújtanak arra, hogy számot adjanak arról, hogy mit tanultak a gyermekek, hogy mennyit változott figyelmük, emlékezetük, beszédállapotuk, mennyire váltak magabiztossá, mennyit ügyesedtek. Értik-e, hogy a szülő most néző, s nekik a "színpadon" van a helyük.

Fontos, hogy az ünnepekre való készülődéskor a külsőségek és a tartalom arányban legyen.

Érzelmi, erkölcsi és értékorientált közösségi (hazafias) nevelés

Célunk: *a társadalom és az egyén szempontjából értékes tulajdonságok kialakítása.*

Főbb feladataink:

- *biztonságos, derűs, szeretetteljes légkör, állandó értékrend megteremtése, példamutató kommunikáció,*
- *az erkölcsi értékek átadása, a gyermeki személyiség formálása, a nyitottság kialakítása, a különbözőségek fogadására, tiszteletére nevelés*
- *közös élmények, tevékenységek biztosítása,*
- *a családhoz, a szűkebb és tágabb környezethez való kötődés erősítése, a nemzeti identitástudat, a hazaszeretet megalapozása, a magyar kulturális értékek megismertetése, megbecsülésére való nevelés,*
- *a gyermekek igényének megfelelő befogadás, napirend kialakítása.*

Mai világunkban különösen fontos, hogy szülőként és nevelőként is megbízható értékeket közvetítsünk gyermekeink felé. Mindezek alapján úgy gondoljuk, hogy megérett az idő az értékek közvetítésének újragondolására.

A gyermekeknek tapasztalatunk szerint szükségük van világos és kötelező korlátokra, ezzel egyidejűleg szabadságra. Az óvodás korú gyermekek különösen fogékonyak a látott példák befogadására, utánzására. „Az, amit hétéves korukig látnak, meghatározóan hat a későbbi életükre.” írja Susanne Stöcklin-Meier.

Óvodában az egyetemes, emberi és gyermeki jogokból származtatott értékek átadása történik. Öt alapértéket határoztunk meg, melyet minden csoportnak be kell építenie napi nevelőmunkájába. Ezek: a szeretet, az igazság, az erőszakmentesség, a helyes viselkedés, békés együttélés.

Célok az érzelmi, erkölcsi és értékorientált közösségi (hazafias) nevelésben:

Az óvodáskorú gyermekekben a hazaszeretet, a nemzeti hovatartozás érzésének átörökítése, a hagyományok és értékek megőrzése a változó világban.

- Példaképek állításával, mintakövetés

– a régmúlt eseményeinek feleleventése, ismeretek bővítése, megemlékezés, tiszteletadás a hősök emlékének, a gyermeki viselkedés alakítása.
 A hazafias és honvédelmi nevelés tartalmában gyermekközeli, pozitív értékeket hordozó, a gyermeki aktivitásra, motiváltságra épülő.
 A gyermeki kíváncsiság ébrentartásával és kielégítésével a kreativitás előtérbe helyezésével valósulhat meg ez a nevelés.
 Az óvodai hazafias és honvédelmi nevelésnek a gyermekek cselekvő együttműködésére kell, hogy épüljenek, minél több módon, minél több eszközzel, eseménnyel és módszerrel.
 A gyerekek számára pozitív értékként követhető emberi tulajdonságok fejlesztése az óvodai tevékenységek által. (pl. szeretet, tisztesség, becsület, önzetlenség, segítőkészség, tisztelet, hazaszeretet…)
 Koruknak megfelelő hagyományápolás során magyarságtudatuk erősítése, kapcsolódó fogalmak és jelképek tartalommal való megtöltése. (pl. zászló, himnusz, emlékmű, szobor, kokárda…) Azon képességek és tulajdonságok fejlesztése, melyek meghatározóak a közösségi élet terén s megkönnyítik a társadalomba való beilleszkedést. (pl. kitartás, akarat, önfegyelem, megbocsátás képessége…)

 A gyermeki világkép alapozása, formálása a világról, társadalomról, a természetről kialakult ismeretek rendszerezése. Erősítse az összetartozás érzését, a „MI” fogalmának továbbvitelét („mi” óvodások-„mi” esztergomiak-„mi” magyarok….).

Céljainkat az óvodai fejlesztő foglalkozásokba építjük be, amelyek során a gyermek egész személyiségét fejlesztjük a sérülésből adódó hátrányok csökkentése mellett.

Témakörök:

Témakörök	Téma	Jeles napok
Környezetünk természeti szépségei	házi állatok, erdők, mezők, rétek, vizek élővilága, évszakok váltakozása, szelektív hulladékgyűjtés,	Madarak, fák napja Föld napja Víz világnapja Állatok világnapja Szüret
Környezetünk épített, tárgyi szépségei, emlékhelyek	lakóhelyünk nevezetességei	
„Magyar termékek”	zöldség-, gyümölcsfajták	
Család	család tagjai, szerepük a családban, családi programok, családi ünnepek	születés és névnapok Anyák napja Húsvét
Ünnepeink, néphagyományaink	JELES NAPOK	PL: Szüret Zene világnapja Márton napja Mikulás Lucázás Karácsony (Advent) Farsang Pünkösdölés Március 15. Magyar népmese napja Költészet napja Magyar népmese napja
Testünk	testrészeink, érzékszerveink,	Autómentes nap

	Egészség, egészséges életmód	„Ovi- olimpia”

Képességfejlesztés a célzott foglalkozásokon

1. Egészséges életmód-Útban az önállóság felé - Önkiszolgálásra nevelés:

Mindennapos tevékenységi forma, nem külön órarendszerű foglalkozás.
Fontos, hogy kellő időt adjunk a gyakorlásra, fokozatosan, kis lépések elvét alkalmazva végezzük a különböző részfeladatokat.
Formája: Egyéni illetve mikro csoportos
Ideje: Értelemszerűen a WC használat, tisztálkodás, étkezés, öltözés, teremrendezéssel kapcsolatosan naponta
Célja:

1. A gyermek szükségleteinek megfelelő komfortérzés biztosítása, gondozás, gondoskodás
2. nagyon apró lépésekkel az önállóság elérésének segítése
3. verbális utasítások a beszédmegértés, a figyelem, az emlékezet, gondolkodás fejlesztése
4. a testséma fejlesztés, tájékozódás a saját testen, a testrészek, ruhadarabok viszonyának felismerése
5. alapvető higiénés szokások kialakítása
6. az ápoltság, tisztaság igényének felkeltése helyes viselkedési formák elsajátítása
7. a rászorultság, kiszolgáltatottság helyett az "én is tudom" függetlenség érzésének segítése
8. a téri tájékozódás elősegítése.

A gyermekek az önállóság terén is különböző fejlettséget mutatnak. Önállóságuknak gátja lehet az esetleges társuló fogyatékosság (pl. mozgáskoordinációs zavar). Ahhoz, hogy e téren eredmények szülessenek, **alkalmat** és **időt** kell adni a gyermeknek, s amit már önmaga el tud végezni, azt nem szabad helyette megtenni még akkor sem, ha sürget az idő, s a felnőtt gyorsabban, komfortosabban végezné el a feladatot.
Az a gyermek vagy fiatal felnőtt lesz a társadalom számára elfogadható azzal lehet elmenni nyaralni, barátokhoz, színházba stb. - aki birtokában van a társadalom által elvárt viselkedési formáknak. Ez az önállóság, helyes viselkedés az elfogadás szempontjából talán fontosabb, mint hogy ismerje a színeket, vagy tud-e számolni.
Az a gyermek, aki korai életszakasztól kellő alkalmat és segítséget kap, hagyják és elismerik próbálkozásait, felnőttként is természetesen tesz azért, hogy önmaga és környezete élete jobb legyen.
Az óvodának tehát alapozó szerepe van e téren. Az önállóság bizonyos területei nemcsak a gyermek **életkorától függnek,** hanem **fiziológiai érettségétől** (pl. szobatisztaság), **mozgásos ügyességétől** (pl. öltözés), s nem utolsó sorban **értelmi állapotától.**
A túl bonyolult, a gyermek pillanatnyi képességeit meghaladó feladat sikertelenséghez, elbizonytalanodáshoz vezet. Elbátortalanítja a gyermeket. Ezért fontos, hogy a gyermekek apró lépésekben, rövid gesztussal kísért utasítások, illetve utánzás alapján tanuljanak.
Az egészséges életmód kialakítása az egészségfejlesztési terv megvalósítása az óvoda pedagógiai programjának kiemelt feladata. Az óvodai napirend keretei között az egészségesebb életvitel készségeinek, magatartásmintáinak kialakítása és gyakorlása komplex módon valósul meg. Személyi és tárgyi környezetével az intézmény segíti azoknak a pozitív beállítódásoknak, magatartásoknak és szokásoknak a kialakulását, amelyek a gyerekek egészségi állapotát javítják.

Egészségmegőrző programunkban kiemelkedő a környezettudatosságra nevelés, ahol a projekt

napok alkalmával rendszeresen megemlékezünk a „zöld ünnepekről”: Takarítás világnapja, Állatok napja, Víz világnapja, Föld napja, Madarak-fák napja, Autómentes nap. A teljes körű egészségfejlesztés figyelembe veszi a gyermekek biológiai, társadalmi, életkori sajátosságait.

A gyermekek naponta mozognak a friss levegőn, a szabadban sokat tartózkodnak, illetve mozgásfejlesztés foglalkozásokat biztosítunk számukra. Havi rendszerességgel tapasztalatszerző tanulmányi sétákon, kirándulásokon vesznek részt. Külső környezetünk alakítására az óvodában és az udvaron virágültetést szervezünk. A szülők aktív bevonásával gyümölcsnapokat szervezünk a hét több napján is.

Az evésterápia feladata az új ételek megismertetése, rágás, nyelés, harapás helyes technikájának elsajátítása, melyhez elengedhetetlen a megfelelő szájhigénia. A gyermekek egyéni szükségletének, a sérülésük speciális jellegének megfelelően kapnak szakszerű segítséget, eszközt a fogmosás módszerének elsajátításához. A fluor, parabén, SLS mentes bio fogkrémek használata biztonságos, nem veszélyezteti a gyermek egészségét, ha lenyel a fogkrémből. A fogkefét kéthavonta lecseréljük. Az önellenőrzésre tükröt használunk, mesével, szociális történetekkel, bábozással motivációs bázist építve alapozzuk az elméleti tudást. Az autizmussal élő gyermekeket vizuális segédeszközökkel támogatjuk a fogmosás folyamatában.

Étkezési szokásoknál feladat:

1. kanalazás megtanítása (merítés, szájhoz vitel, az étel megrágása, nyelés)
2. a poharazás: a pohár felemelése kortyolás, nyelés, a pohár letétele
3. a szalvéta használata
4. a villával való ismerkedés (felszúrás vagy merítés)
5. kérés, megköszönés
6. ügyesebb gyermekeknél az ételből való szedés
7. a rágás megtanítása a helyes tempó elsajátíttatása
8. kenyér vagy kifli fogása, leharapás a kenyér és a rajta levő együttes elfogyasztása
9. a terítés folyamatának megismerése (pl. szék, tányér, kanál, pohár, szalvéta egymáshoz rendelése). Az étel és a hozzávaló eszközök felismerése
10. étkezés utáni teremrendezésben közreműködés.

Tisztálkodás terén:

1. a vízcsap kinyitása, elzárása
2. szappan használat, utána kézöblítés a saját törülköző felismerése
3. a kéz, arc szárazra törlése segítséggel
4. önálló kéz- és arcmosás
5. fogmosásnál együttműködés (száraz, majd nedves fogkefe, fogkrémes fogkefe elfogadása, szájöblítés megtanítása) - önálló fogmosás
6. "baleset" vagy kirándulás esetén a zuhanyozáskor együttműködés (kéz, láb felemelése)
7. a fésülés tűrése, önálló próbálkozás
8. igény a tiszta, ápolt külsőre
9. étkezés előtti, utáni, bizonyos munkafolyamatok (pl. festés) utáni kézmosás igényének felkeltése
10. orrfújás megtanítása, zsebkendő használatának igénye, a piszkos zsebkendő szemétbe dobása.

Szobatisztaságra nevelés

1. rendszeres ültetés mellett a szükséglet megfigyelése
2. a jelzés megtanítása (utánjelzés majd mutatás, hangadás stb.)
3. WC, vagy bili és a szükséglet elvégzése közti kapcsolat felismertetése

4. kérdésre jelezze szükségletét, képes visszatartani addig, míg a WC- re ér
5. a biliről a gyermek WC-re szoktatása
6. fiúk állva pisiltetésének megtanítása
7. WC papír használata segítséggel
8. "baleset" jelzése
9. a WC használatához szükséges ruhadarabok le-, felhúzása
10. WC használat utáni kézmosás megtanítása
11. ajtó nyitás-csukás megtanítása.

Öltözés, vetkőzés

1. együttműködés az öltözésnél, vetkőzésnél
2. sapka, sál levétele
3. zipzár lehúzása
4. egyszerű ruhadarabok levétele (cipő, zokni, nadrág stb.)
5. vetkőzésnél kis segítségnyújtás (kigombolás, kikötés, cipőfűző meglazítása stb.)
6. egyszerű ruhadarabok felvétele, pl. sapka, bugyi stb.
7. kis segítséggel öltözés (ruha elejének megmutatása, jobb-bal oldalnál segítés, befűzés, gombolás stb.)
8. bizonyos ruhadarabok teljesen önálló felvétele

Önálló munkafeladatok

1. saját hely felismerése (öltözőben, étkezésnél, alvásnál, stb.)
2. székek helyre rakása
3. játékok közös elrakása, szőnyeg feltekerése (pl. mozgásfoglalkozáshoz
4. közös teremrendezés
5. eszközök bevitele, kiosztása
6. egyszerű tárgyak kivitele (pl. konyhába)
7. egyszerű üzenet közvetítése óvodán belül
8. társak segítése
9. asztal letörlése
10. szemét összeszedése
11. székek felrakása
12. saját ruhadarabok, eszközök felismerése, elrakása
13. közös ágyazás, ágynemű, ágyak elrakása

A kis lépések elvének e tevékenység során igen nagy szerepe van. Mindig az adott viselkedésformát, annak minden szakaszát kell magunk elé képzelve felbontani annak összetevőire pl.:
- zokni felhúzása: megfogni a zoknit
- sarkát alulra fordítani
- a zoknit "összeszedni"
- a lábat felemelni
- belebújtatni a lábat a zokniba
- felhúzni a lábfejre, a sarokra, majd a bokára
- megigazítani, hogy a boka fölötti részt is takarja.

Kezdetben a gyermekkel együtt végezzük a cselekvést, majd a könyökénél irányítjuk, aztán csak szükség esetén segítünk, míg önálló nem lesz.
Ezzel a példával a felnőtt számára automatikusan végzett mindennapi tevékenységek összetett voltára akartuk felhívni a figyelmet.
Értelemszerűen minden fejlesztést az adott gyermek fejlettségi szintjéhez mérnek, s arra építenek, amit már tud.

Fontos, hogy az ügyetlen próbálkozást is értékeljék, jutalmazzák. Szociális megerősítés, de gyakran maga a feladat elvégzése is jutalomértékű a gyermek számára.
Az önkiszolgálás területén is használunk folyamatábrákat, ezzel megerősítve a cselekménysort.

2. Mozgásfejlesztés foglalkozás

Ez a foglalkozás a nagymozgások kialakítását, begyakorlását. korrigálását szolgáló foglalkozási forma.
Formája: csoportos vagy egyéni
Ideje: naponta
Időtartama: 20 - 30 perc

Célja

1. a motoros tanulás elősegítése
2. az alapmozgások kialakítása, korrigálása, az értelmes, célirányos mozgás kialakítása
3. a biztos egyensúly kialakítása
4. ügyesség, állóképesség, erő fejlesztése
5. a teljesítőképesség növelése
6. a mozgásos gátlás oldása
7. az utánzókészség fejlesztése
8. a testséma fejlesztése
9. a légzéstechnika javítása
10. a ritmusérzék fejlesztése
11. a szervezet sokoldalú, harmonikus, arányos fejlődésének biztosítása, az egészség megőrzése
12. a figyelem, emlékezet, beszéd, mozgás összekapcsolása
13. a szenzomotoros ismeretszerzés lehetőségeinek javítása
14. a mozgáskoordináció fejlesztése
15. a téri tájékozódás fejlesztése
16. kóros tartások és együttmozgások leépítése
17. szimmetrikus és aszimmetrikus mozgások tanulása
18. több mozgáselemből álló kombinációk tanulása

A mozgás fejlődése az érés és tanulás egységében valósul meg. Mozgásmintákból épülnek fel a motoros készségek, a sok-sok gyakorlással, ismétléssel lesznek pontosak, célszerűek.
A mozgás a gyermek természetes reakciója, természetes aktivitása. Benne komoly motivációs erő rejlik, mely könnyebbé teszi az ismeretek átélését. A saját testből, illetve a külvilágból származó ingerek felvétele direkt kontaktus útján (tapintás, szaglás, ízlelés, egyensúlyérzékelés) illetve indirekt módon (látás, hallás) történik. A mozgás szervezi meg a szenzoros impulzus mintákat, egyben örömforrás, amely a test működését kíséri, biztosítja a gyermek motiváltságát. A gyermek számára nyújtott ingerekre egyre magasabban szervezett viselkedésre válaszol, a taktilis, vesztibuláris rendszere normalizálódik, mozgása koordinált lesz.
Az élet első 2 évét szenzomotoros korszaknak nevezzük. Az érzékelés és a mozgás szoros együttjárása és kölcsönhatása alapozza meg a későbbi fejlődési szintek minőségét, eredményességét. A műveletek előtti szakasz köti össze a szenzomotoros korszakot a konkrét műveletek időszakával (6-7 éves). Ekkor jellemzőek azok az aktivitások, melyek az iskolaérettséget alapozzák meg.
A szenzomotoros és a pszichés-szociális-kognitív fejlődésnek meghatározott menete van, az egyes szintek érése meghatározza a következő szakaszok harmonikus alakulását. Az alsó struktúrák tökéletes működésére épülhetnek a bonyolultabb idegrendszeri integrációs kapcsolatot igénylő, főképp az adekvát viselkedéssel, a jó tanulási képességgel összefüggő egyéb készségek ill. képességek.

Fontos, hogy a környezet késztesse a gyereket a motoros válaszadásra, miközben biztonságot is hordoz. A gyermek saját aktivitásán át jusson újabb és újabb tapasztalatokhoz, amelyek az érzékszervi és mozgásos tanulás további fejlődését szolgálják.
A mozgásfejlesztés hatalmas nyelvi anyagot is mozgásba hoz. Az átélt mozgás és annak megfogalmazása erős késztetést jelent a történések kifejezésére.

A *sajátos nevelési igényű, értelmi fogyatékos gyermek mozgásának jellemzői*
Az értelmi fejlődésükben akadályozott gyermekek mozgásukban is eltérnek ép társaiktól. A pszichoszomatikus fejlődésüket befolyásolja - az életkor mellett - a **fejlődési tempó nagyfokú lelassúbbodottsága,** a fejlődés **szabálytalansága, egyenetlensége,** az egyes területek egymáshoz való viszonyában bekövetkező változás. Ehhez járul a fejlődés során jelentkező minőségi változásokat jelentő mozzanatok **elmosódása, jellegtelensége.**
Tanítványainknál a mozgásfejlődés során bizonyos **fázisok kimaradnak, kevésbé gyakorlódnak be,** illetve **hibásan rögzülnek.**
Ez a **mennyiségi** és **minőségi eltérés** megmutatkozik a mozgáskoordináció és egyensúlyérzék zavarában, a mozgás folyamatainak kivitelezésének pontatlanságában, a testséma, a téri, időorientáció fejlődésének elmaradásában, ügyetlen, lassú mozgásban, vagy hipermotilitásban.
A figyelem zavara miatt gyakran egyszerű feladatok utánzására képtelenek. Számolnunk kell az esetleges társuló fogyatékosságként jelentkező mozgássérüléssel, esetleg mozgásos félelemmel. Ugyanakkor bizonyos kórformájú gyerekek jó utánzókészsége jó kiinduló alapot ad a fejlesztéshez.
Pedagógiai tevékenységünk során – egyénhez igazított fejlesztéssel - törekszünk a gyermekek **képességeinek maximális kibontakoztatására**, testi, szellemi, érzelmi és erkölcsi fejlődésük elősegítésére.

A kora gyermekkori idegrendszeri károsodás folytán létrejövő mozgássérülés jellemzője:

1. A teljes személyiségre kihat és biológiai, társadalmi alkalmazkodási zavarban nyilvánul meg.
2. A károsodás, tónus-, mozgás, koordináció-, érzékelés-, értelem-, és érzelemzavarokat okoz különböző minőségben és mértékben. Adott fejlődési fokon a sérült gyermeknél is jelentkezhet a korának megfelelő cselekvések igénye, de ezeknek a mozgássérült gyermek nem tud eleget tenni. A próbálkozásai kudarccal végződnek, sikerélmény hiányában, késztetése sem lesz a további cselekvésre, az esetek többségében nem játszik és nem mozog.
3. A mozgássérült gyermek is rendelkezik a cselekvés, az aktivitás szükségletének biológiai diszpozícióival, viszont erre magatartási, cselekvési program nem tud ráépülni, a cél elérésének, a tevékenység kivitelezésének sikertelensége miatt. Ez előbb-utóbb elvezet a sérült gyermek passzív magatartásához, a cselekvés, az aktivitás sem működik többé biológiai motívumként.
4. Az óvodánkba bekerülő gyermekek többségére jellemző, hogy nincs késztetésük szinte semmilyen tevékenységre, vagy ha van, akkor a mozgáskoordinációjuk zavara megakadályozza őket abban, hogy elérjenek és megfogjanak egy-egy olyan játékot, eszközt, amelyre felfigyeltek és szeretnék közelebbről megnézni, manipulálni vele.
5. Míg az egészséges gyermek rendelkezik az aktivitás, a cselekvés szükségletével, illetve a cselekvés megvalósításához szükséges harmonikus mozgással, addig a mozgássérült egyénnél mindezt a nevelés során létre kell hozni.

A mozgássérült gyermekek óvodai nevelése a konduktív nevelési rendszer második lépcsőfoka, biztosítva ez által a korai életkorban megkezdett nevelőmunka folyamatosságát, illetve előkészítve az integrációt, az iskolába lépést.
Az óvodáskorú gyermekek nevelésében a konduktív nevelés célkitűzése azonos az óvodai nevelés céljával: „a 3-7 éves gyermekek sokoldalú, harmonikus fejlesztése, a gyermeki személyiség kibontakoztatásának elősegítése az életkori és egyéni sajátosságok, és az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével (ide értve a különleges gondozást igénylő gyermekek ellátását

is) aminek eredményeként a lelkileg egészségesen fejlődő gyermekek az óvodáskor végére készen állnak az iskolába lépésre."
A konduktív óvodai nevelés alapvető célkitűzése, hogy a mozgássérült óvodás gyermekek az **akarati funkciók fejlesztésével** alkalmassá váljanak az önálló, minél önállóbb életvitelre és ily módon a társadalmi integrációra.
A **program igazodik a gyermekek életkorához**, és magába foglalja mindazt, ami az óvodáskorban a gyermekektől elvárható, ami a mindennapok életritmusára jellemző, az étkezéstől a tisztálkodáson keresztül a játékon át a tanulásig, az aktív, illetve passzív pihenésig. Minden olyan testi, szellemi és szociális szükségletet kielégít, amely az integrált, harmonikus személyiségfejlődés alapvető feltétele. A konduktív nevelési program tartalmazza azokat a nevelési feladatokat és óvodai tartalmakat, amelyeket az adott életszakaszban a mozgássérült gyermekek személyiségfejlesztése érdekében megvalósítunk.
A konduktív óvodai programban – a hagyományos óvodai fejlesztési tartalmak mellett – **szervesen beépült rész a mozgásnevelés, s az ehhez kötődő tartalmak, a feladatsorok.**
Az egyes tartalmak szorosan kapcsolódnak egymáshoz. A program egészét a tanulás és az alkalmazás egysége jellemzi.
A mozgásnevelés során megtanult megoldásmódok, kialakult funkciók szokássá alakításához elengedhetetlen azok felhasználása, alkalmazása az óvodai foglalkozásokon, illetve az egyéb tevékenységek során.
A feladatsorok megoldása közben, pedig jelen vannak a versek, a mesék, az énekek, a környező világ felfedezéséből származó ismeretek, amelyek ösztönző hatásúak, tevékenységre inspirálnak, változatossá teszik, segítik a mozgássérült óvodás gyermekek figyelemének fenntartását.
A konduktív pedagógiában a **mozgásfejlesztő foglalkozások szervezetten irányítottak**, ami a helyreállítás céljából szükséges.
A konduktív óvodában a **fejlesztő tevékenység igen feszes keretek között zajlik.** A gyermekek nevelése, fejlesztése állandó napi-, és hetirend szerint zajlik, amely egyrészt hamar kiszámíthatóvá válik, így biztonságossá teszi számukra az óvodában eltöltött időt, másrészt pontos helyet ad a fejlesztési tartalmaknak.
Ebben az életkorban az idegrendszeri plaszticitás, valamint a szokáskialakítás még különösen jó fejlesztési lehetőségeket ígér. A napirendben koherensen jelennek meg az óvodai tartalmak és a mozgásfejlesztést szolgáló foglalkozások.
Nem gyakoroltatunk a gyermekkel öncélú mozgásokat, műveleteket. A konduktív nevelési rendszer szerint a folyamatnak sohasem a tanulás a célja, az csupán a problémamegoldás kísérő eszköze. Fontos tehát, hogy **a gyermek számára jól motiváló, kívánatos tevékenységformákat tűzzünk ki célul**, hiszen akkor lesz érdekelt a részvételben. Ahhoz, hogy a gyermekek akarjanak céltudatos tevékenységen keresztül tanulni, rendkívül sokszínű és kreatív tevékenységformába kell öntenünk a fejlesztő tartalmat.
A konduktív pedagógiai fejlesztés, nevelés sikerességének alapja a napirend, a csoport motiváló ereje, a feladatsorok (fekvő, csoportos és egyéni állás-járás ülő), a ritmikus intendálás és a facilitáció.

A mozgásfejlesztés feladata

Az óvodáskorú gyermekre a cselekvésbeágyazott gondolkodás jellemző, tehát a mozgásos tanulásnak - melyhez az érés is természetesen hozzájárul - óriási a jelentősége.
Gyermekeink fogékonyak a szenzoros-motoros közlésre, tanulásuk alapja a szemléletes, cselekvéses tanulás, ehhez állandó vezetésre, megerősítésre van szükség a sok gyakorláson túl.
Az óvodai mozgásnevelés feladata, hogy fejlessze az erőt, ügyességet, gyorsaságot, állóképességet, a biztos egyensúly kialakítását, növelje a teljesítőképességet, továbbá javítsa a hibás összerendezetlen mozgásokat. Meg kell tanítani a gyermekeket a különböző helyzetekben való értelmes cselekvésre, célirányos mozgásra.
Az utánzókészség fejlesztését a nagymozgások utánzásával lehet a legjobban fejleszteni.
Első lépés a **passzív mozgásindítás** (passzív tornáztatás). Eleinte sok ringató, gurítós játékot játszanak, amely a feszültség oldását segíti és az érzelmi nevelés szempontjából is nagy

jelentőségű. Ezután a gyermeki mozgásfejlődés állomásainak megfelelő **alapmozgások kialakítás**ára, gyakorlására térnek át, majd az alapmozgásokból állítanak össze mozgássorokat. Ezekkel párhuzamosan sok **gesztussal kísért mondókát** tanulnak.

A mozgásfejlesztés területei:

1. játékos utánzó gyakorlatok
2. alapmozgások kialakítása, korrigálása, gyakorlása
3. körfeladatok a mozgásfejlődés egymásra épülő nagymozgásainak kombinációival
4. mozgásos játékok.

Játékos utánzó gyakorlatok

Feladatai: az utánzókészség fejlesztése, sikerélmény biztosítása, közös tevékenység, kapcsolatteremtés, az egyes testrészek átmozgatása, ráhangolódás a foglalkozásra, testséma fejlesztés, a beszéd megértés és beszédkésztetés, a figyelem, az emlékezet fejlesztése.

A játékos utánzó gyakorlatokat kezdetben segítséggel, majd egyre önállóbban végzik a gyerekek. A mondókával, verssel, énekkel kísért gimnasztikai gyakorlatok az egész test átmozgatását célozzák.

Az énekek, versek megadják a mozgások ritmusát, az egyszerű, könnyen utánozhatók, felkeltik a gyermek érdeklődését. Általuk megismerik az egyes testrészeket, megtanulják, hogy melyik a páros, és azt, hogy azok egymástól függetlenül is mozgathatók. Testsémájuk, testtudatuk, testfogalmuk fejlődik.

Az alapmozgások kialakítása, korrigálása

Feladatai: a pontos mozgás-kivitelezés segítése, a hibás, összerendezetlen mozgások javítása, a mozgásos gátlások oldása, a mozgásigény kiélésének segítése, az erő, ügyesség, állóképesség, gyorsaság, teljesítőképesség növelése, az érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, gondolkodás, beszéd fejlesztése.

A foglalkozások fő részét ezek a gyakorlatok töltik ki. A csoportos együttlét alatt megtanulnak a gyermekek egymásra figyelni, egymást megvárni, segíteni egymáson. Megtanulnak egyszerű verbális utasításokat végrehajtani. Viselkedésük fegyelmezett lesz.

A foglalkozás e része alatt **hely- és helyzetváltoztató mozgásokat** végeznek. A különböző minőségű talajon, szeren, szabadban végzett, sokoldalúan begyakorolt mozgások hatására gazdagodnak ismereteik önmagukról. A páros gyakorlatok a kapcsolatteremtést is segítik. A hibás mozgás korrekcióját az új dinamikus sztereotípiák kialakítása szolgálja.

A foglalkozások e részének tervezésekor különös figyelmet kell fordítani a gyermek **biológiai állapotára** az esetleges **társuló fogyatékosságára.**

Gyakorlatok:

1. rendgyakorlatok
2. kartartások: nyújtott, hajlított, vegyes
3. karkörzések
4. állások:alapállás,
   lábujjon, sarkon, talpélen állás
   guggoló állás, terpeszállás
4. ülés: nyújtott, terpesz, törökülés
5. fekvés: hanyatt, hason, oldalt
6. járás: kis és nagy lépéssel előre, oldalra, lassú, gyors, különböző minőségű talajon, vonal között, vonalon tárgyak kerülésével, átlépésével hullámvonalon, irányváltoztatással, különböző eszközökkel, lépcsőn járás
7. futás:lassú, gyors tempóban, tempóváltással, különböző irányban, irányváltással futás közben akadály megkerülése, átlépés futkározás, célba futás, futás eszközzel a kézben
8. ugrás: szökdelés, átugrás, leugrás, ki-be ugrás
9. dobás-fogás: elkapás, eldobás, célbadobás

10. támaszgyakorlatok: csúszás, kúszás, mászás, gurulás
11. egyensúlyérzéket fejlesztő gyakorlatok:
    lábujjhegyen állás nyitott, csukott szemmel
    féllábon megállás
        statikai egyensúlyhelyzetből való kibillentés
        egyensúlyozás gerendán, vonalon
    járás közben tárgy egyensúlyozása
        állatmozgások utánzása
            egyensúlyozás Bobáth labdán,hengeren, AYRES eszközökön forgások,
    hintázás
        gördeszkán húzás, tolás, positura utánzás

Körfeladatok

A tervezett mozgások folyamatosan igénybe veszik a kéreg alatti, a posztura beállításáért, az izomtónus szabályozásáért felelős központok összehangolt működését. Az egyes mozgássorozatokat előre bemutatjuk (emlékezet, mintamásolási készség fejlesztése céljából). Ekkor hangzanak el a térbeli tájékozódással, a mozgásformával és a mozgás dinamikájával kapcsolatos instrukciók. A mozgás végrehajtását 8-10-szer ismételtetjük. Ha a gyerekek a látott-hallott mozgássorozatokat pontosan tudják végrehajtani és ismételni, akkor ez azt jelenti, hogy a külső információkat fel tudják fogni, képesek integrálni és a megfelelő motoros válaszokat produkálni. Ehhez a kéreg alatti nem tudatos és a kérgi akaratlagos szabályozás összehangolása, érett testkép, az egyes végtagok és az egész test összehangolt koordinációja szükséges.

Mozgásos játékok

Feladata: a tanult mozgásformák játékos gyakorlása, egyszerű szabályok megismerése, a versenyszellem előhívása, a foglalkozás játékos lezárása.

Ezek a játékok azokból az elemekből épülnek fel, amelyek a foglalkozásokon megjelentek. Játék formájában szolgálják a rögzítést, gyakorlást. Alkalmat kínálnak versenyzésre, páros gyakorlatra, együttes játékra. Siker, kudarc átélését reprezentálják. Megtanulják a gyerekek ezek elfogadását, ezzel alkalmazkodóképességük is fejlődik az ügyességük, erőnlétük mellett.

A foglalkozások része a **légzőgyakorlat** is.

Célja: a hasi légzés kialakítása, a helytelen ritmusú légzés korrigálása és a túlnyomóan szájon áttörténő ki- be légzés helyett az orron áttörténő belégzés megtanítása.

Várható fejlettségi szint az óvodáskor végén:

1. alakuljon ki a természetes mozgásigény
2. örömmel. szívesen mozogjanak
3. tudjanak mozgást utánozni
4. alkalmazkodjanak a foglalkozások rendjéhez
5. értsék az egyszerű verbális utasítást
6. az alapmozgásokban szerezzenek jártasságot
7. lépcsőn kapaszkodva, váltott lábbal közlekedjenek
8. biztosan mozogjanak tornaszeren, játszótéri játékokon
9. tudjanak rövid ideig figyelni a felnőttre és egymásra
10. elemi szabályokat ismerjenek, tartsanak be.

3. Anyanyelvi fejlesztés

A kommunikációs készség fejlesztését, a közvetlen környezet megismerését segítő foglalkozási forma.

Formája: csoportos, egyéni, esetleg mikrocsoportos.

Ideje: 5 - 30 perc.

Célja

1. a gyermek beszéd iránti érdeklődésének felkeltése, utánzóképesség fejlesztése kommunikációs igény felébresztése, ösztönzése
2. a verbális kommunikáció gazdagítása, a jelzések differenciálása
3. a beszédszervek ügyesítése
4. a beszéd indítása, a passzív illetve aktív szókincs bővítése
5. a hallási figyelem, hallási diszkriminációs képesség fejlesztése
6. a grammatikai rendszer kiépítése
7. a közvetlen környezet tárgyai, élővilága, cselekvései, történéseiről tapasztalatok, ismeretek szerzése;
8. a kognitív funkciók, a figyelem, az emlékezet fejlesztése.

Az értelmi fejlődésükben a sajátos nevelési igényű, értelmileg akadályozott gyermekek speciális beszéd fejlesztését az teszi szükségessé, hogy beszédük minőségileg és mennyiségileg is eltér ép társaikétól. Később indul, lassabb ütemben fejlődik, s a szókincs, a mondatalkotás, illetve az artikuláció területén egyaránt sajátosságokkal bír.

Nevelésüknek és oktatásuknak általánosan elterjedt komplex módszere, amely a fejlesztésnek, gyakorlásnak és a beillesztésnek többféle lehetőségével dolgozik, számol azzal, hogy az egyes funkciók terén sajátos és fokozott elmaradások vannak. Számol az érzékszervek, a mozgásos koordináció sajátos és fokozott zavarával, az érzelmi éretlenséggel és az indítékszegénységgel.

A beszéd-rendellenesség együtt járója az értelmi sérülésnek és egyben súlyosbítja is azt. A gyermek nehezen sajátítja el a beszédet és éppen a sérüléséből adódóan nehezebben tudja "asszimilálni a beszéd differenciált rendszerét".

Speck meghatározását szem előtt tartva - miszerint "a kommunikáció az interperszonális kapcsolatteremtés rendszere és folyamata, amelynek során információkat cserélünk, jelentéseket, elvárásokat, szándékokat és normákat közlünk. A kommunikáció elindítja és befolyásolja a szociális interakciót, az emberek egymásra vonatkoztatott viselkedését" - a sajátos nevelési igényű értelmileg akadályozott gyermekeknél **kommunikációs igényű beszédnevelés**ről kell beszélni. Ez annak a törekvésnek a kihangsúlyozása, miszerint csak a kommunikációba való tudatos beillesztéssel és a kommunikációs képességre való ráneveléssel érhetők el a célok. A kommunikáció fejlesztésénél figyelembe kell venni mindazokat a **nonverbális ismerethordozókat**, amelyek az emberi kapcsolatrendszerben szerepet játszanak. Ilyen vizuális elemek pl. a mimika, tekintetváltás, gesztusok; taktilis elemek pl. érintés, simogatás; auditív elemek pl. a hang intenzitása, ritmusa, hanglejtés.

Rá kell nevelni őket a környezetből jövő jelzések iránti érzékenységre, azok felismerésére és a megfelelő válaszadásra.

1. Az értelmi fejlődésükben középsúlyos fokban sérült gyermekek, nem csak azért maradnak el a fejlődésben, mert a központi idegrendszer sérült, hanem azért is, mert beszéd útján lényegesen kevesebb tanulási, fejlődési impulzushoz jutnak, mint ép társaik.
2. Minél kevésbé beszél a gyermek, annál kevesebb impulzus éri az emberek és dolgok felöl. Nem tudja feldolgozni a környezet jelzéseit, elsivárosodik, nincs ami motiválja a kommunikáció fejlődését.
3. A beszédfejlődés szoros összefüggésben van a mozgásfejlődéssel. A kezdetben mozgásfejlődésre fordított energiák, a motorika megszilárdulása után felszabadulnak és a beszédfejlődés irányába hatnak.

A sajátos nevelési igényű, értelmileg akadályozott gyermekek beszédfejlődési sajátosságai

Az értelmi fejlődési zavar egyik fő társuló tünete a különböző mértékű beszédfejlődésben elmaradás. A tünetek formái, jellemző jegyei összefüggnek a sérülés súlyosságával. Befolyásolhatja az idegrendszert ért károsodások formája, specifikus idegrendszeri sérülés is. Nemcsak a beszédfejlődés egyes fokozatai késnek, hanem a **nyelvi differenciáltság is tökéletlen** marad. A legtöbb esetben jelen van a beszédnek, mint kifejező tevékenységnek, az artikulációnak, a folyamatosságnak és a zöngének a zavara is.

Az élmények **diffúz és pontatlan átélése** már önmagában is csökkent nyelvi adottságokat és képességeket eredményez, mert a nyelv megnevező és ábrázoló funkciójának minden teljesítményéhez hozzá tartozik az események differenciált feldolgozása.
Gyakran évekig megrekedhetnek a **preverbális kommunikáció** szintjén, súlyos esetben nem vagy alig lépik ezt túl. Jellemző, hogy a beszéd felfogásához és létrehozásához szükséges érzékszervi apparátus működik, külső ingereket érzékelnek, de a tudati tartalom szűk korlátok között fejlődik, gondolkodási képességük (fogalomalkotás, absztrakció, elvonatkoztatás stb.) sérülése olyan fokú, hogy szavaik nélkülözik az általánosított jelentéstartalmat. Beszédszerveik innervációja következtében tagolt hangadásra képesek, szavaik elemi fonéma értékűek. Jellemző az **artikulációs hibák nagy száma**, ami részben működési eredetű, részben a beszédszervek fejlődési rendellenességeivel függ össze. A sérült gyermeket jellemzi, hogy kognitív, emocionális és szociális területen oly mértékben gátoltak, hogy nehéz őket motiválni. Többségüknél nagyon megkésik a beszédfejlődés, legtöbbjüknél makacs pöszeség található. **Nyelvük tartalmilag szegényes**, tényleges szókincsük lassan bővül, az utánzott szavakat nem képesek adekvátan használni.

Az óvodába kerülő gyermekek beszédfejlődési sajátosságai

Az óvodába kerülő gyermekek beszédállapota heterogén képet mutat.
Down-szindrómás gyermek beszédére jellemző:

1. A beszédmegértés alacsony szintje, a beszéd és a gesztusok használatának beszűkülése, amely a közvetlen környezet körére korlátozódik.
2. Szótöredéket, egy-egy szót használnak. A beszédhangok, hangcsoportok önálló kiejtésének és utánmondásának képessége zavart, mivel az auditív figyelem bizonytalan. A beszédszervek finom mozgásának képessége sérült.
3. Hangjuk mély, érdes, rekedt.
4. Viszonylag jó a beszédkésztetésük, verbális figyelmük.

Központi idegrendszeri sérült gyermekek beszédére jellemző:

1. Indítékszegény, gyakran a beszédre való odafigyelés képessége is hiányzik, közömbösek az akusztikus ingerekre.
2. Az aktív beszéd területén nagymérvű elmaradás mutatkozik.
3. A figyelem és koncentráció zavara hátráltató tényező.
4. Auditív figyelmük bizonytalan. A beszédszervek finom mozgása sérült.
5. Nagy motoros ügyetlenségük miatt nehezen utánozzák az artikulációs mozgásokat.

Autizmussal élő gyermek beszédére jellemző:

1. Elzárkóznak a világtól, nem keresik a kapcsolatot a személyekkel. csak nagyon nehezen alakítható kontaktus
2. Érdeklődésük beszűkült.
3. Hiányzik belőlük a közlési vágy, kerülik a kommunikációs helyzeteket.
4. Beszédfejlődésükre a belső tartalom kifejezésének zavara a jellemző. Sérült a nyelv jelrendszere.

Az anyanyelv (a beszédfejlesztés és környezetismeret) foglalkozás feladata

A beszédfejlesztés jelen van a gyermek egésznapi tevékenységében, tehát **nem tekinthető egyetlen foglalkozás megvalósítandó feladatának.** A beszéd fejlesztése szorosan kapcsolódik a mentális képességek, a szocializáció, a mozgás és játék fejlesztéséhez, mintegy összefonódik ezekkel.
A megkésett mozgásfejlődés hátráltatja a beszéd fejlődését. Megzavarja azt a folyamatot, amelyben a gyermek közvetlen közelről ismerkedik meg a környezettel, gátolja a képzetek kialakulását és érezteti hatását az artikulációban, amely a beszédszervi mozgások magasabb fokú koordináltságát igényli.

A verbális fejlesztés nemcsak célként, hanem eszközként is megjelenik a megismerési folyamatban.
Ezért az értelmi fejlődésükben középsúlyos fokban sérült gyermekeket nevelő óvodákban szorosan összekapcsolódva, egymást kiegészítve, egy foglalkozáson belül szerepel a beszédfejlesztés és környezetismeret, vagyis az anyanyelvi fejlesztés.
A környezet megismerésének feladata, hogy a gyermekek képességeihez mérten minél több **tapasztalatot** szerezzenek (bekapcsolva a mozgást és a különböző érzékszerveket) az őket körülölelő természeti és társadalmi környezetből. Ehhez inspiráló, segítő, megértő, befogadó környezet kell.
A gyermekek tapasztalataira, élményeire, a már meglévő ismereteire kell támaszkodni ahhoz, hogy új ismereteket tudjanak elsajátítani, illetve a meglévőket bővítsék. Ehhez egy **sokat beszélő, megértő környezet** megteremtése szükséges, amely a gyermek minden rezdülésére, közölni akarására azonnal reagál és megfogalmazza azt.
Fontos a **pedagógus** - mint **modellértékű személy** - érdeklődése, empátiás készsége, színes egyénisége, hiszen ez biztosítja a gyermekkel való **jó érzelmi kapcsolat kialakulását,** a családdal való együttnevelés olyan pozitív élményeket nyújt, ami biztosítja a környezetében való biztos eligazodást is. A környezetismeret témakörei szoros kapcsolatban vannak a többi nevelési területtel, pl. a "testünk" témakör kiemelten szerepel a mozgásfoglalkozáson és minden nap jelen van az önkiszolgálásban is. A környezet megismerésére szolgáló témakörök lehetőséget nyújtanak a pedagógusnak arra, hogy a gyermekcsoport fejlettségi szintjének, életkori sajátosságainak megfelelő tartalommal töltse meg.

Speciális feladatok

1. az érdeklődés felkeltése;
2. a kérdés, kijelentés rövid, egyszerű megfogalmazása;
3. nonverbális elemek támogató alkalmazása;
4. a beszédmegértés fejlesztése;
5. az otthonról hozott közlési formákra támaszkodás;
6. az ismeretek tevékenységbe ágyazott nyújtása;
7. a környezet megismerése érdekében a kognitív funkciók célzott fejlesztése az észlelés (látás, tapintás, szaglás, hallás, ízlelés), a figyelem, a megfigyelőképesség, az emlékezet, a gondolkodás fejlesztése;
8. a figyelem tartósságának, terjedelmének, akaratlagosságának növelése;
9. a gondolkodás és a nyelv fejlesztésének összekapcsolása.

Témakörök a környezet megismerésére

1. ***óvodások lettünk:*** nevek jelek, felnőttek neve tájékozódás az óvoda helyiségeiben
2. ***testünk:*** saját név, jel tudatosítása saját test részei testrészek másokon
3. ***a család:*** a család tagjainak felismerése, megnevezése, a szülők, testvérek munkája a család otthoni tevékenysége
4. ***az ősz:*** az őszi természet megfigyelése,
   - őszi időjárás
   - őszi gyümölcsök (befőzés)
   - őszi zöldségek
   - őszi öltözködés, testséma fejlesztés
5. ***a tél:*** a téli természet megfigyelése, téli örömök
   - a téli időjárás
   - a téli öltözködés, testséma fejlesztés
   - a téli ünnepek (Mikulás, Karácsony, Farsang)
6. ***a tavasz:*** a tavaszi természet megfigyelése, (növényültetés)
   - a tavaszi időjárás
   - a tavaszi virágok, gyümölcsök, zöldségek

- a tavaszi öltözködés, testséma fejlesztés
- a tavaszi ünnep: Húsvét, Anyák Napja

7. ***az óvoda:*** csoportszoba,
   - öltöző
   - fürdőszoba
   - konyha
   - udvar

8. ***otthoni tevékenységek:*** mosás, takarítás, főzés, terítés, mosogatás, ágyazás
9. ***a közlekedés:*** a járművek felismerése
   - közlekedés a járműveken
   - helyes viselkedés a járműveken
   - elemi közlekedési szabályok elsajátítása

10. ***az állatok:*** a ház körül élő állatok
    - állatkertben élő állatok

11. ***az utca:*** üzletek, vásárlás
12. ***foglalkozások:***
    - fodrász
    - orvos
    - boltos

13. ***játékok:*** szobai játékok
    - játékok a játszótéren.

A népi költészet, népmese jelentősége a beszédfejlesztésben

A népmese, mondókák, rigmusok szervesen beépülnek az óvodai foglalkozásokba, mivel ez a gyermekek számára az egyik olyan sokoldalú fejlesztési lehetőség, amit a gyerekek természetesnek éreznek, az ő nyelvükön szól hozzájuk.
A vers, mese forrása az anyanyelvi nevelésnek, az óvodában minden napjukat átszövi, folyamatosan jelen van. A többnyire játékos mozgásokkal is összekapcsolt mondókák, dúdolók, versek hozzájárulnak a gyermek érzelmi biztonságához, anyanyelvi neveléshez. Ezek ritmusukkal, a mozdulatok és a szavak egységével a gyermeknek érzéki-érzelmi élményeket nyújtanak. A mondókákon, rigmusokon keresztül a gyermek sokoldalúan fejlődik, olyan módon, amely életkorának megfelel, nem direkt tanulási helyzetben. Fejlődik a gyermekek szókincse, kommunikációja, ritmusérzéke, szociális képességei.
A mese egy közlésforma, amelynek segítségével a gyerekekkel meg tudjuk értetni a világ működését, a saját nyelvüket használva. A jó mese a szó mélyebb értelmében tanulságos, bensőséges, személyes.
A mesehallgatás az óvodai élet zajos, nyüzsgő világában a csend, nyugalom szigete. A mese az anyanyelv zenéje és észjárása.
A népmesék nevelő hatása átjárja a gyermek személyiségét, segít eligazodni a világban. Választ ad kérdésekre: Ki vagyok én? Honnan jöttem?
A mese tanít az emberi együttélés törvényeire is, magyar népünk erkölcsi szokásaira. (Az elesetteknek segíteni kell, az adott szót meg kell tartani, jó tettért jót tenni…)A népmeséknek mély pszichológiai igazságuk, anyanyelvi, tartalmi nevelő hatásuk van, melyek a gyerekeknek így könnyen beépül a mindennapjaikba.
Értékeket, hagyományokat, szokásokat közvetít a gyermekeknek, fejleszti képzeletüket, gondolkodásmódjukat, általa erkölcsi, etikai ismereteket szereznek.
Célunk: A gyermekek érzelmi, értelmi és erkölcsi fejlődésének segítése, pozitív személyiségjegyeik megalapozása a csodákkal teli mese- és mondókaélmények segítségével, a versek zeneiségével, rímeinek csengésével. Változatos irodalmi élmények nyújtása.

A gyógypedagógus feladatai: Az irodalmi anyag sokrétű, igényes válogatása a népi művek megfelelő felhasználásával, a gyermekek életkori sajátosságainak megfelelően.
A népmesék feldolgozása a gyermekek szintjén, bábokkal, illusztrációkkal kiegészítve történik.

A beszédfunkciók fejlesztése és korrekciója
A beszédfejlesztés egyéni és csoportos formában zajlik. Természetesen egy-egy gyermek sérülésének súlyossága, milyensége nagymértékben meghatározhatja a vele való foglalkozás formáját. A beszédfejlesztés bizonyos elemeit csak **egyéni foglalkozás** keretében lehet jól begyakorolni. Ebben a munkában elengedhetetlen a **logopédus** aktív közreműködése.
Fontos tudni, hogy az aktív beszéd elsajátításának alapja a nonverbális és verbális kommunikáció elemeinek egymásra épülése, ezek tudatos fejlesztése, a kommunikációs igény felkeltése. Vannak olyan gyerekek, aki egyáltalán nem figyelnek a beszédre, nehezen értelmezik a közléseket, nemegyszer saját nevükre sem figyelnek fel. Mindezért a beszédfejlesztő munka igen fontos lépése a **kommunikációs igény felkeltése, a hallásfigyelem fejlesztése.**
A következők segítik:

1. a gyermek aktivizálása, motiválása ritmus, dal segítségével;
2. állathangok, állatmozgások utánzása;
3. az akusztikus figyelem felkeltése: hosszú-rövid, gyors-lassú, magas-mély hangok megkülönböztetése;
4. felszólítások, felkiáltások élénk gesztussal, mimikával való kísérése;
5. a beszédszervek ügyesítése, tornáztatással, játékos gyakorlatokkal (a beszédszervek passzív tornáztatása, ajak-, nyelv-, fúvó-, légző gyakorlatok);
6. a beszéd indítása, a passzív és aktív szókincs bővítése, játékos formában ismerkedés a tárgyakkal, ezek beépítése a szókincsbe;
7. a tárgyak mellett a képek megnevezése, mondatalkotás segítése.
8. magán- és mássalhangzók hosszú és rövid hangoztatása.

A foglalkozások **időtartama** az év folyamán változik, hiszen ahogy növekszik a gyermekek figyelme, koncentrációkészsége, egyre hosszabb ideig lehet velük együtt dolgozni. Kezdetben 5 - 10, később 20 - 30 percesek lehetnek ezek.

A foglalkozások felépítése:
Minden anyanyelvi foglalkozás azonos rítus szerint zajlik.
A bevezető részben a gyermekek gyakorolják nevüket, jelüket, egymás nevét.
Beszélgetés keretében számba veszik a hiányzókat. Az időjárás megfigyelése is a mindennapi feladatok közé tartozik. A megfigyelteket minden esetben képekkel (szimbólumokkal) rögzítik.
A fő részben az adott témakör feldolgozása történik, amelyek hetente változnak. A témakörök mélységének feldolgozását az adott csoport fejlettségi szintje határozza meg.
A befejező részben az értékelés zajlik, de a gyermekeknek a foglalkozás egész ideje alatt folyamatos visszajelzést kell kapniuk.

<u>Az autista gyermekek kommunikációjának jellegzetességei:</u>
Az óvodáskorú autista gyermekek a kommunikáció értés és használat szempontjából is rendkívül heterogén csoportot alkotnak. A problémák megjelenése egyedi, de minden gyermek közös abból a szempontból, hogy a kommunikációs eszköz szociális alkalmazása gyenge marad a gyermek általános képességszintjéhez viszonyítva is.
Az óvodába lépő autista gyermekek többsége nem beszél, mások echolálnak, vagyis azonnal vagy késleltetve megismétlik az elhangzottakat, és vannak a nyelvet formai szempontból bizonyos kontextusokban megfelelően használó gyermekek is.
Az értés szempontjából is rendkívül vegyes a kép, némelyik gyermek bizonyos mértékig érti a beszélt nyelvet, mások egyáltalán nem reagálnak a beszédre. Jellemző, hogy a jól beszélő gyermek beszédértése elmarad a beszédprodukció mögött. A beszédre valamelyest megfelelően reagáló gyermekek megértésére jellemző, hogy szó szerint értelmezik az elhangzottakat.

Közös jellegzetesség, mely a beszédet használó gyermekekre is igaz, hogy a látható, konkrét információk feldolgozásában sokkal sikeresebbek, mint olyan elvont és bonyolult jelrendszer megértésében, amilyen például a nyelv.

A fejlesztés területei:

1. Preverbális kommunikáció
2. Alternatív kommunikációs rendszer használata
3. A beszédértés és beszédhasználat
4. A metakommunikáció értése és használata

Kommunikáció és szociális viselkedés

1. beszéd előtti (preverbális) csecsemőkori kommunikáció elemeinek tanítása
2. szociális kapcsolatteremtés elemeinek tanítása
3. beszéd vagy ennek hiányában alternatív, vizuális eszközzel történő kommunikáció használatának tanítása
4. tanítási helyzetben szükséges elemi szociális viselkedés kialakítása
5. augmentatív kommunikációs eszközök használatának tanítása mindennapi élethelyzetekben, a protetikus környezet részeként

A fejlesztés fontosabb módszertani elvei:

1. A kommunikációs eszköz funkcionális használatának tanítása, melynek érdekében a tárgyi és szociális környezetet tudatosan úgy kell szervezni, hogy aktív kommunikációra késztesse a gyermeket.
2. A kommunikáció célja és eredménye közti összefüggés a fejlesztés egyik motivációs bázisa (pl. értse meg a gyermek, hogy viselkedése egyértelmű következményekkel jár, pl. ha kér valamit, megkapja, a pedagógus ne szolgálja ki a gyermeket automatikusan).
3. A fejlesztés során a meglévő, funkcionálisan használt kommunikációs eszközt a lehető legtöbb természetes helyzetben alkalmaztatni kell, mert a meglévő készségeket a gyermekek új helyzetekben spontán ritkán, vagy nem alkalmazzák.

A fejlesztés keretei:

A fejlesztési keretek megegyeznek a szociális készségek fejlesztésének kereteivel és attól nem választhatóak el.

A speciális nevelési igényű, értelmi fogyatékos gyermekek beszéde az óvodáskor végén

Általános követelményeket nem lehet meghatározni, hiszen a gyermekek fejlődésbeli sajátosságai, jellemzői nagymértékben meghatározzák a fejlesztés menetét, eredményeit.

1. Egy részük az óvodai évek végére megtanítható szavakban, egyszerű mondatokban beszélni. Közlésük azonban a különféle artikulációs hibák miatt nehezen érthető.
2. Vannak, akiknél később indul a beszédfejlődés, szavakban, szótöredékekben beszélnek.
3. Egy kis részük pedig ugyan eljut a beszédmegértés bizonyos szintjére, szituációhoz kötötten viszonylag jól érti a közléseket, kérdéseket, utasításokat, de szavakat még nem mond, csak hangokat hangoztat.

4. Játékra nevelés

Adekvát játékhasználatot megtanító, a fantáziát, az elemi kreativitást fejlesztő foglalkozás.
Formája: mikrocsoportos, csoportos. esetleg egyéni
Ideje: heti 2 - 3 alkalommal
Időtartama: 10 - 15 perc
Célja:

1. a játékkedv felkeltése
2. az adekvát játékhasználat megtanítása

3. az egymás melletti tevékenység támogatása
4. az együttes játék örömének felfedeztetése
5. elemi szerepjátékok, a konstruálás megtanítása
6. a mozgás, a megfigyelőképesség, a figyelem, az emlékezet, a beszéd, a képzelet fejlesztése
7. a különböző minőségű, színű, formájú, nagyságú anyagok segítségével ismeretnyújtás a környezet tárgyairól
8. népi játékok, mondókák, énekes játékok segítségével elemi szabályok megtanítása, a zenei hallás, a ritmusérzék fejlesztése
9. a játéktevékenység örömforrásának biztosítása
10. az önálló, elmélyült, kitartó játék segítése
11. a mintakövetés, modellkövetés, az interakció támogatása.

A személyiség fejlődésében meghatározó szerepe van a játéknak, amely a gyermeki fejlődés velejárója.
Játéktevékenységében tükröződik a gyermeket körülvevő környezet, cselekedeteiben ismert szituációkat utánoz. Kellemes élményei újra és újra megjelennek a játékban, de sérelmei is feloldást nyerhetnek.
A viselkedési szabályok, a társakkal, felnőttekkel való kapcsolat csiszolására is tág teret nyújt a játék.
Az óvoda a percepció és a gondolkodás összeszerveződésének szenzitív időszaka.
A játék alkalmas arra, hogy eggyé szervezze az értelmi, érzelmi és társas folyamatokat.
Elválaszthatatlan a fejlődés egészétől az érzelmi, értelmi, szociális fejlődéstől tehát.
A játék nem csupán szabadidős tevékenységet jelent, hanem **jelen van minden célzott foglalkozáson** is, a játék ismeretszerző funkcióval bír, nélkülözhetetlen a beszédfejlesztésnél, a mozgásnevelésnél, a finommotorika fejlesztésnél.
A játékra nevelés **együttjátszást, együttes cselekedtetést** jelent, ahol a gyógypedagógus szerepe fokozatosan csökken, helyét a játékkezdeményezés, majd az egyre önállóbb játék veszi át.
A foglalkozás akkor tölti be szerepét, ha a gyermek játéktevékenységében egyre több lesz az olyan elem, amely önálló elgondolásból, a tanult formák alkalmazásából születik.
Játék közben lehetőség nyílik a gyermek mozgásigényének kiélésére épp-úgy, mint a különböző eszközök, anyagok megismerésére. Észrevétlenül szerez tapasztalatot a gyermek a távolságról - közelségről, magasságról, mélységről, megismeri, hogy a tárgyaknak tulajdonságait. Alkalmat ad arra is, hogy a veszélyérzettel nem mindig rendelkező gyermek megtanulja, hogy vannak balesetveszélyes helyzetek, megismerje lehetősége korlátait, ugyanakkor saját magáról is ismeretek birtokába jut.

A sajátos nevelési igényű, értelmi fogyatékos gyermek játékának jellemzői

A sajátos nevelési igényű, értelmi fogyatékos gyermek játékát **nem az életkora, hanem fejlettségi szintje** határozza meg. Tükrözi az adott gyermek sérülés okozta elmaradását, értelmi állapotát.
Játéka nem csupán alacsonyabb szintű, mint a többségi óvodába járó gyermekeké, hanem **minőségileg is más.** Sokszor hiányzik belőle a természetes kíváncsiság, a kreativitás, az alkotás vágya, a fantázia. Gyakran **sztereotipen rakosgat, a játékát szájába veszi, dobálja.** A már megtanult játékot ön-magától nem fejleszti tovább, **megreked egy adott tevékenységnél.** Ugyanazokat a játéktárgyakat választja mindig a szabadon választhatók közül. Gyakran a társánál levő játék megszerzése szolgál örömforrásul.

Előfordulhat, hogy a játék számára **nem bír felhívó jelleggel.** "Nem játszik". Tevékenységéhez nem mindig társul öröm. Nem a játék okozta kellemes tapasztalat motiválja, hanem tevékenysége többnyire betanult, begyakorolt helyzetekre épül. Egy-egy játékfolyamatot képes kitartóan **monoton** módon ismételgetni. Gyakran hiányzik a kezdeményezés, igényli a felnőtt irányítását, jelenlétét. Meghatározza a játékszintjét, játékkedvét a fejlettségi szintjén túl a gyermek előélete, a

családban szokásos viselkedési módok, az, hogy van-e testvére, egyedül játszik-e vagy felnőttel, testvérrel, milyen játékszere van, mennyi hely áll rendelkezésére stb.
Az óvodáskorú gyermekre jellemző, hogy elsősorban a **mozgásos játékokat** (futkározás, ugrálás, mászás stb.) preferálja. Uralkodó játékforma a **magányos** játék. A fejlesztés hatására megjelenik a **párhuzamos** játék, amikor a pedagógus irányítása mellett utánozza a felnőttet (pl. együtt konstruálnak). Majd **önállóan** is próbál játszani, végül az egymás mellett tevékenykedő gyermekek rövid ideig megpróbálnak **együtt** játszani.

A játék helye a speciális nevelési igényű, értelmi fogyatékos óvodások nevelésében

A speciális nevelési igényű, értelmi fogyatékos gyermek egész napos tevékenységének legfontosabb eleme a játék, az **értelmes, örömszerző** játékos tevékenység. Minderre alkalom nyílik a reggeli **gyülekezés idején**, a **játékra nevelés foglalkozáson,** a **szabadban** történő játék, illetve a délutáni irányított vagy **szabad játék** idején. Szervesen kapcsolódik az óvodai foglalkozásokhoz, amikor a tanult játékos tevékenységet, játékszituációkat felhasználva segíti az egyéb foglalkozások eredményességét. Miközben játszik, megismeri a környező világot és az emberi viszonylatokat. Egyben az ismeretek rögzítésének eszköze. Játék közben átismétli a látott, hallott dolgokat.

A speciális nevelési igényű, értelmi fogyatékos gyermek játéka is fejlődésen megy át az óvodáztatás alatt, egy lassúbb, alacsonyabb szintű változáson.
Kezdetben kizárólag a mozgásos játékok jellemzőek. Mozgássorozatokat próbálgat, ismételget a gyermek. Ez segít saját teste, a téri viszonyok megismerésében, segíti az alapmozgások összerendezését.
A tárgyakkal való ismerkedés során a játékokat igyekszik egymással kapcsolatba hozni (ki-be pakol, egymásba rak, épít stb.). Az adott mozgásformák begyakorlását végzi kezdetben cél nélkül, csak a játék örömeért, amelyet a cselekvés vált ki. Később ehhez társul az alkotás öröme is, mint motiváló tényező. A siker újabb próbálkozásra, ismétlésre serkenti, megjelenik a szándékosság, pl. házat, kerítést épít.
Már nem csupán a tárgy határozza meg a cselekvést, hanem a cselekvéshez keres játékot. Az utánzás, a pontosabb megfigyelés tökéletesedése, a szeretett személy mintája lassan előhívja az elemi szerepjátékot, ahol a látott, hallott dolgokat próbálja megismételni.
Tevékenységét hangadással, majd beszéddel -- gyakran "hottentotta" beszéddel kíséri.
Lassan játékában a különböző tárgyak alkalmanként más-más szerepet kapnak, pl. a karika hol kormány-kerék, hol tányér.
A körjátékok, népi játékok segítik a beszédfejlesztésen, a ritmusnevelésen túl az elemi szabályok elsajátítását. E folyamat kezdete figyelhető meg csupán az óvodai életben. Pl. megtanulják azt, mikor kell a másik kezét megfogni, elengedni, körbe menni, kifordulni, de azt, hogy a fogónak kell megfogni a menekülőt, vagy a versenyhelyzetet még nem értik.

Megtanulandó játékok

Finommotorikát fejlesztő játékok:

1. ki-be pakolás
2. válogatás, csoportosítás
3. építés vízszintesen
4. építés függőlegesen
5. építés különböző formájú, anyagú, nagyságú elemekből
6. építés minta után
7. illesztés
8. fűzés
9. ujjak ügyesítése mondókákkal, mesékkel
10. tenyér, ujjak szenzibilizálása: különféle anyagok tapintása, turkálás

terményekben,

11. játékok kiválogatása

A megismerő tevékenységet fejlesztő játékok

1. képes lottó
2. szétvágott képek összeillesztése,
3. hasonlóság, különbség észrevételét segítő játékok
4. memória játékok
5. képtörténet kirakása
6. sorozatok
7. hallási differenciálást fejlesztő játékok
8. tájékozódás a hang alapján
9. tárgyak felismerése tapintás útján

Mozgásos játékok

1. köralakítás
2. körbejárás
3. párválasztás
4. körjátékok
5. páros játékok
6. menetelés, vonatozás, sétálás
7. egyensúlyozó játékok
8. célba futás
9. egyszerű táncelemek

Játék a szabadban

1. homokozás
2. hintázás
3. csúszdázás**,** mászókázás
4. pancsolás
5. labdagurítás, eldobás, elkapás
6. futkározás
7. ugrálás
8. körjáték a szabadban
9. hógolyózás, szánkózás, csúszkálás
10. húzás, tolás
11. kerékpározás, rollerezés
12. építés

Szerepjáték elemei

1. baba ringatása, etetés, altatás, sétáltatás, öltözetés
2. autó tologatása, szállítás, garázsépítés, közlekedési szőnyegen közlekedés
3. utazás
4. orvos, beteg
5. fodrász
6. főzés
7. takarítás
8. boltos játék
9. mese dramatizálása

Barkácsolás

1. felnőttekkel közösen
2. ismerkedés a bábokkal

A játékra nevelés foglalkozáson a gyermek adott tevékenységéből kiindulva folyik az indirekt tanítás, illetve a pedagógus indirekt kezdeményezésébe igyekszik bevonni a gyermekeket. Az e foglalkozásokon megtanult játékokat hasznosítjuk a többi foglalkozáson is.

A játékeszközök kiválasztásának szempontjai

1. a gyermek fejlettségi szintje
2. az adott feladat
3. az esztétikum
4. tartósság, könnyen tisztíthatóság
5. ne veszélyeztesse a gyermek testi épségét
6. legyen választási lehetőség
7. legyen a játék a gyermek számára könnyen elérhető
8. legyen a játéknak állandó helye
9. lehetőleg fejlesztő jellegű legyen
10. megfelelő számban álljon a csoport rendelkezésére.

A **pervazív fejlődési zavarban szenvedő kisgyermekek** játékfejlődése a normál fejlődésmenettől **jelentősen eltér**. A játéktevékenységekkel kapcsolatos **alapvető nehézségek** az autizmusban tapasztalható kognitív sérülésből, a szimbolikus gondolkodás fogyatékosságából fakadnak, például annak „felismerni nem tudásából", hogy a játéktárgy nem csupán eszköz, hanem egy másik, a valós életben előforduló tárgyat is reprezentál. Az autista gyermekek játékfejlődésének egyik sajátossága, hogy gyakorlatilag teljesen **hiányoznak belőle a játék szimbolikus és kreatív vonásai.**

A változatos, fantáziadús játék helyett tárgyakat gyűjt, sorba rak, a tárgyak eredeti funkciójától függetlenül annak irreleváns részleteivel, vagy sajátos tulajdonságával foglalkozik, erőteljesen ragaszkodik hozzájuk. Sérül annak képessége, hogy interakciót igénylő aktivitásokban vegyen részt.

A pervazív fejlődési zavarban szenvedő gyermekek spontán játéktevékenységéről beszélve többnyire **rugalmatlan**, **ismétlődő cselekvésre** vagy cselekvéssorra gondolhatunk. Ha viselkedési repertoárjukban fel is fedezhetünk gyakorló vagy szerepjátéknak tűnő tevékenységeket vagy azok elemeit, alaposabb megfigyelés után többnyire észrevesszük, hogy az elemek mechanikusan visszatérnek, és kreativitás, változatosság alig figyelhető meg.

Külső személy bekapcsolódásakor, beavatkozásakor a gyermekek megzavarodnak, dühösek lesznek, és nem képesek rugalmasan folytatni a tevékenységet. A **konstrukciós játékra való képesség ritkábban sérült.**

A gyermekek magukra hagyva többnyire sztereotípiájukba fordulnak, például a fenti módon „játszanak". A szűkebb értelemben vett játéktevékenység hiánya miatt nincsen lehetőségük a világról, főleg a szociális világról játék közben ismerteket szerezni, illetve a megszerzett ismereteket rugalmasan alkalmazni.

A játéktevékenység tanításának **célja**:

1. A játékeszközök adekvát használata.
2. A napi struktúrán belül az önállóan végezhető szabadidős tevékenységek repertoárjának bővítése.
3. A játéktevékenység tanulása során a gyermek szerezzen tapasztalatokat a környező világról.
4. Játéktevékenységhez kapcsolható általános (kognitív, észlelési, mozgásos) fejlesztés

Módszertani elvek és javaslatok a különféle játéktípusokhoz:

Az autista gyermek számára a gyakorló, didaktikus és konstrukciós játékok alkalmasak arra, hogy sikerélményhez juttassuk a gyermeket, mivel típusos erősségeikre itt általában építhetünk, de az egyes gyermekek között nagy különbségek észlelhetők e területen is. Lényegesen nagyobb nehézséget jelentenek a szabályjátékok, mivel a szabályok egy részét sérülésükből adódóan nem értik (pl. bújócska, fogócska, "becsapáson" alapuló szabályait). A szimbolikus játékokkal kapcsolatos készségek az autizmusban alapvetően sérült területekhez tartoznak. Ezen játékformák

tanítása nem tartozik az óvodai feladatok közé. A játékok tanítására is vonatkozik a feladat, vagy szabály vizualizációja, szükség szerint egyszerűsítése.

A játéktevékenység fejlesztésének keretei:
Kezdetben egyéni helyzetben tanítjuk a játéktevékenységeket és a játékeszközök használatát. A későbbiekben a szabadidős tevékenységek közé egyre csökkenő mennyiségű segítséggel végzett önálló, vagy páros tevékenységként építjük be.

Várható fejlettségi szint az óvodáskor végén

- ismerjék az alapvető játékokat
- legyenek képesek rövid ideig adekvátan játszani
- válasszanak maguknak eszközt, használat után tegyék helyre
- tanulják meg elkérni a játékot, tudjanak várni
- tudjanak egyszerű építményt konstruálni
- a szerepjátékok elemei jelenjenek meg játékukban
- ismerjenek dalos játékokat, kapcsolódjanak be a körjátékokba
- legyenek képesek rövid ideig együtt játszani
- ismerjék a játszótéri játékokat, használják azokat rendeltetésszerűen
- ha kell, játékukat kísérjék beszéddel
- a tanult játékokat próbálják továbbfejleszteni.

5. Vizuomotoros fejlesztés

A finommotorika fejlesztését, a kéz ügyesítését, a gyerekek ábrázoló készségét fejlesztő foglalkozás.
Formája: mikrocsoportos, egyéni
Ideje: heti 3 foglalkozás
Időtartama: 15 - 20 perc
Célja:

1. kéz és ujjak ügyesítése, mozgékonyságuk fokozása
2. a kéz izomerejének szabályozása
3. a célirányos kézmozgások kialakítása
4. a szem és kéz közti koordináció kialakítása
5. az ujjak tapintásérzetének fokozása
6. a csukló, az ujjak laza mozgatása
7. a látás - tapintás - mozgásérzet együttes szabályozása
8. a dominancia kialakításának segítése
9. a testséma fejlesztés
10. az ábrázoló kedv felkeltése
11. az ábrázolás eszközeinek, a különböző technikáknak megismertetése
12. a helyes ceruzafogás kialakítása
13. a figyelem, az emlékezet, az ügyesség fejlesztése
14. a téri tájékozódás fejlesztése
15. az analizáló, szintetizáló készség kialakítása
16. egyszerű ok - okozati összefüggések felismertetése
17. a beszédkészség fejlesztése
18. alapszínek és egyszerű formák megismertetése.

A nagymozgások és a finommotorika fejlődése egymással szoros kapcsolatban van. A mozgásos tanulás közben vizuális, akusztikus, kinesztetikus, taktilis ingerek fejlesztik a percepciót, hatnak a kognitív funkciókra és a beszédre, segítik a manipulációt.
A vizuális percepció által alakul a látás, tapintás és mozgásérzet együttes szabályozása.

Tehát amikor a gyermek kezét kívánjuk alkalmassá tenni az egyszerű feladatok elvégzésére, vagy ábrázolásra, elsősorban az **érzékelés - észlelés** fejlesztését kell elvégezni. Ugyanakkor az **ujjak, a kéz ügyesedésével** kialakult szem - kéz koordinációval fejlődik a forma, szín, nagyság megkülönböztető képesség, a taktilis érzékelés, a soralkotás, osztályozás, elrendezés képessége is.
A különböző minőségű, anyagú, súlyú, nagyságú tárgyak megfogása, elengedése, használata más-más mozdulatot igényel. Másként kell fogni a ceruzát, fésűt, másként csengetni, ajtót nyitni.
A célirányos mozgás kivitelezése érdekében számtalan tanulási helyzetet kell létrehozni.
Tág lehetőséget biztosít az **önkiszolgálás** e terület fejlesztésére.
A próba - szerencse alapon szerzett ismeretek, a mindennapi tapasztalatok segítik a gyermeket abban, hogy észrevegye az egyszerű **összefüggéseket** a tárgyak tulajdonságai között, az ok - okozat közvetlen egymásutánisága alapján. A globálisan felhívó jellegű tárgyakkal (személyekkel) kapcsolatba kerülve, azokról sokoldalú tapasztalatokat szerezve fokozatosan képes lesz a részletekre is figyelni, az egészből egy-egy **lényeges részt kiemelni.** Alak - háttér differenciáló kepéssége is finomul.
A **testséma** fejlődése is szoros kapcsolatban van a mozgás, azon belül a finommotorika fejlődésével is. Megtanulja a saját testén való tájékozódást is.
A **szem - kéz koordináció** fejlesztésének elengedhetetlen feltétele a szem fixáló mozgásának kialakítása, az alakkonstancia, az alak - háttér felfogó képesség, a téri irányok, térbeli viszonylatok fejlesztése.
Mindehhez meg kell erősíteni az érzékelő apparátust, fejleszteni kell a motoros folyamatokat és a nyelvi képességeket. A különböző fejlesztő játékokkal végzett manipuláció ügyesíti a gyermek finommotorikáját, de igazi alkotókedvüket a festéssel, nyomdázással, gyurmázással, tépéssel, rajzolással élhetik ki. E tevékenység során sikerélményhez jutnak, produktumok keletkeznek, ha a gyermek látja alkotásának eredményét. Fontos, hogy megtanulja az egyes eszközök használatát és szívesen ábrázoljon.

A vizuomotoros készség fejlesztésének feladatai

E foglalkozás **kettős feladatot** lát el: alkalmassá teszi a gyermeket egyre pontosabb **célzott manipulálásra** - az érzékelés - észlelés - tapintás az ujjak ügyesítésével; másrészt az **ábrázoló kedvet** igyekszik felkelteni, támogatja a gyermek önkifejezését. **Feladatok:** olyan tanulási helyzetet kell létrehozni, ahol az ingerek sokoldalú felvétele, szelekciója biztosított. Fejlesztő játékok, eszközök kiválasztásával törekedni kell a **pontos megfigyelésre,** megtanítani a tárgyak **fixálását.** Megismerik a különböző eszközök **fogását, elengedését, osztályozását** színek, formák, nagyság, súly alapján. Megtanulják a tárgyakat megkülönböztetni **tapintással.** Ismerkednek a pontos **illesztéssel. Azonos** tárgyakat csoportosítanak, **különbségeket** vesznek észre. **Párosítanak, ritmikus sort** alkotnak. Megismerik a soralkotást, felismerik a **hiányt,** megtanulnak pontosan **célozni.** az **alakállandóság** fejlesztését segítik a tapintásos gyakorlatok, az azonos tárgyak válogatása illetve az **egyszerű mértani formák** osztályozása, puzzle játékok, mozaik elemeinek **összeillesztése.** Fejlesztik a vizuális megfigyelő képességet, a **lényeges jegyek** felismerésének képességét. **Ujjtornával** ügyesítik a kéz ujjait és az önkiszolgálási feladatok végrehajtása, az egyszerű munkatevékenységek is alkalmat adnak a gyakorlásra. Mindezek a tevékenységek, játékok a játékra nevelés foglalkozáson az egyéni fejlesztésnél - természetesen más formában - megjelennek.
A szem - kéz koordináció, az alak - háttér differenciáló képesség, az alak-konstancia, a testséma fejlesztés, az ujjak és kéz ügyesítése mellett a gyermek **ábrázoló képességét** is fejlesztik. Különböző anyagok, technikák megismertetésével, együttes tevékenységgel teszik őket alkalmassá arra, hogy örömüket, élményeiket rajzzal, festéssel, mintázással is ki tudják fejezni.
Az ábrázolás, alakítás fejlesztésének lehetőségei – mintázás

1. ***homok:*** formázás, építés, formakitöltés
2. ***víz:*** töltögetés, pancsolás
3. ***gyurma:*** lapítás, sodrás, gömbölyítés, formálás

4. ***agyag:*** formálás
5. ***festés:*** kézzel, tenyérrel, öt ujjal, ököllel, egy ujjal, eszközökkel: szivacsos flakonnal, szivacs-ecsettel, vastag ecsettel
6. ***nyomdázás:*** szivaccsal dugóval terményekkel játéknyomdával
7. ***papírmunka:*** gyűrés, tépés, sodrás, ragasztás, nyírás
8. ***rajzolás:*** vastag zsírkrétával vastag színessel, grafit ceruzával
9. ***vegyes technikák***

A felsorolt technikákkal és eszközökkel dolgozhatnak különböző nagyságú, minőségű, térbeli elhelyezésű anyagokon (papír, üveg, tükör, fólia, paraván, tábla, fa, textil stb.). A munka során fontos, hogy ügyeljenek a helyes irányra és a gyermekekkel is igyekezzenek megtanítani a balról - jobbra és a fentről - lefelé haladást.

Várható fejlettségi szint az óvodáskor végén

1. tudjon rövid ideig helyhez kötötten tevékenykedni
2. alakuljon ki kétujjas fogása
3. tudjon pontosan illeszteni
4. alakuljon ki a megközelítőleg helyes ceruzafogása
5. tartsa be a papírhatárt
6. szívesen ábrázoljon
7. rajzában jelenjen meg a kezdeti emberalak ábrázolás
8. használja az ábrázolás-foglalkozáson megismert eszközöket
9. rajzában alakuljon ki a helyes nyomaték
10. tudjon egyszerű ábrát, ritmikus sort kirakni
11. munkájában balról - jobbra haladjon, alakuljon ki kezessége, testsémája

6. Egyéni fejlesztés

A gyermek speciális nevelési szükségletéhez, a képesség-struktúra egyenetlenségéhez igazodó, sérülésspecifikus fejlesztés.
Formája*: individuális képességfejlesztés*
Ideje*:* naponta
Időtartama*:* 5 - 15 perc a gyermek állapotától, az adott tevékenységtől függően
Célja:

1. hatásfokozó, erősítő, támogató, kiegyenlítő - esetleg tehetség - gondozó tevékenység a tanulási munkatevékenység illetve a közösségi élet nehézségeinek leküzdése érdekében
2. esetleges társuló sérülésekből adódó problémák kiküszöbölése
3. taktilis, kinesztetikus, vizuális, auditív ingerléssel, a játékok, eszközök felhívó jellegét kihasználva növelni az együttműködő készséget, a kitartást, feladattartást, fejleszteni a modális, intermodális, szeriális észlelést
4. a figyelem, az emlékezet fejlesztése a nyelvi zavarok kiküszöbölése, a beszédszervek ügyesítése, a beszédindítás
5. a formaészlelés, alak-háttér differenciáló képesség, a látási - hallási diszkriminációs készség fejlesztése
6. a finommotoros készség, a formakivitelező készség fejlesztése
7. megfigyelőkészség fokozása
8. a kognitív funkciók közül a válogatás, csoportosítás, rendezés (nagyság, szín, forma szerint), analógiák, a rész-egész viszony észrevétele. Az analizáló-szintetizáló készség, a szerialitás fejlesztése.

Az együttműködéshez nélkülözhetetlen a **szándékos figyelem**. Ez olyan szenzoros organizációt kíván, amely minden cselekvésben a lényeges érzékletet különbözteti meg a lényegtelentől. A vizuális figyelmet a kívánt tárgyra kell irányítani. Olyan **játékszituációt** kell biztosítani, amelyben a gyermek velünk szembeni interakciója számára érdekes lesz. A gyermek csak óvatos

előrehaladással tapasztalhatja meg egy feladat struktúráját és variánsait, s próbálja az újat a jelenlévő rendszerbe besorolni. Ezért fontos, hogy a feladatok egy adott foglalkozáson belül is bár legyenek változatosak, de ne legyen túl nagy a különbség a régi és újabb feladat között.

A szűk transzfer játéktér, a konkrétság, a generalizáció, átadó képesség csekélyebb volta miatt mindig konkrét, közvetlen, a valóságra irányuló tevékenységet kell végezni. Meg kell tanulniuk hasonlóságot képezni majd általánosítani.
Az egyéni fejlesztésnél éppen a gyermekek sokfélesége miatt **témaköröket megjelölni**, "receptet" adni nem lehet.
De fontos, hogy sor kerüljön a **fixálás,** a **tárgyra irányultság,** a **tárgy** szemmel való **követése**, a **változás** illetve **állandóság** megfigyelésére.
Szerep jut a foglalkozásokon az adott feladathoz illő rövid **mondókák, versek, énekek** mondogatására, **mutatására.** (pl.: ha a testséma fejlesztés a cél, akkor

-"Itt a szemem, itt a szám..."
-„sűrű erdő, kopasz mező..."
-„orrom, orrom, kedves orrom..." stb. mondókákat mondatjuk).
Ez az emlékezet fejlesztését is szolgálja. De feladat lehet a **tárgyállandóság** kialakítás a különböző szempont szerinti válogatás, osztályozás, csoportosítás, a sorrendiség kialakítása.
A tárgyakkal történő manipuláció mellett a foglalkozásokon a **képek** is jelentőséget kapnak.
A tárgyat képpel, a képet képpel egyeztetik, észrevetetik a **hiányt, azonosságot, különbséget, változást, rész-egész viszonyt.**
A színek megtanítását, nagyság szerinti csoportosítást, fő fogalom alá rendelést végeznek. Mindezeknél a nyilvánvaló nagy különbségtől haladnak az alig észre-vehető felé.
A tárgyon végzett játékos gyakorlatokat igyekeznek síkra lefordítani, képeken, feladatlapokon is felismerni, megmutatni, kiválasztani ugyanazt.
A csoportos foglalkozásokon tanultak elmélyítésére, integrálására is lehetőség nyílik. Az **önkiszolgálás** részfeladatai pl.: "toalett tréning", egyes ruhadarabok felvétele stb. lépcsőn járás váltott lábbal stb. megtanítása is egyéni fejlesztés során történik.
A helyes ceruzatartás, a helyes nyomaték, az egyszerű ábrák színezése, a bekarikázás, összeköté technikájának megtanítása illetve iskolába induló jobb képességű gyermekek grafomotoros fejlesztése is e foglalkozásokon történik.
Itt tanulhatják meg az **időrendi** sorrendet, az **egyszerű történetek** képek segítségével történő felidézését éppúgy, mint a **bal-jobb differenciálás**át, esetleg a névutókat – ha erre alkalmasak.
Bővül aktív szókincsük, kezd kiépülni **grammatikai rendszerük**, megtanulnak **kérdezni.**
Fontos, hogy a csoportos és egyéni fejlesztés összhangban - az utóbbi egyénre szabott - legyen, hogy kellő időt biztosítson a gyakorlásra, s ne nélkülözze a pedagógiai tudatosságot.
A következőkben rendszerezzük az egyes részterületek fejlesztését szolgáló gyakorlatokat, annak hangsúlyozásával, hogy ezek nem öncélú funkció tréningek, hanem az egész személyiséget fejlesztő tevékenységek. Hisz minden képességfejlesztés hat az észlelés, emlékezet, figyelem, beszéd, gondolkodás fejlesztésére egyaránt

7. Zenei nevelés alapjai

Ez a foglalkozás lehetőséget nyújt a zene, a ritmus személyiségformáló szerepének megalapozására.
Formája: csoportos, mikrocsoportos, egyéni
Ideje: alkalomszerűen, illetve heti 2 alkalommal
Időtartama: a gyermek igényének megfelelően 5 - 10 perc
Célja:

1. a zenei érdeklődés felkeltése
2. a környezet hangjainak felismerése, differenciálása
3. utánzásra késztetés
4. a ritmusérzék fejlesztése

5. a gyermek érzelmi életének alakítása, a gátlások oldása
6. a zenei hallás fejlesztése
7. hangulatkeltés, motiválás
8. a beszéd, mozgás, zene, játék összekapcsolása, egymás hatásának erősítése
9. a nagyon egyszerű népi mondókák, versek, énekek megtanítása
10. a zenehallgatás megszerettetése
11. a csend, a zörejek, a zene szerepének értékelése

A sajátos nevelési igényű, értelmi fogyatékos gyermek életét végigkíséri a zene. A zene megnyugtató, elringató, figyelemfelkeltő, motiváló szereppel bír.
Az a gyermek, aki a születése pillanatától élvezi az édesanyja megnyugtató beszédét, halk énekét, aki megtapasztalja a csend jelentőségét - és nem állandóan szóló rádió, TV háttérzaja mellett él - igényli a zenét, illetve később maga is szívesen énekel.
Ezért fontos, hogy tudatosan építse ki a felnőtt közösség azt a légkört, ahol a zenének is szerepe van.
Már a **zörejek** fontos szerepet játszanak a gyermek ismeretszerző folyamatában. A többször ismétlődő zörejhangokból mozgásokra, eseményekre tud következtetni (megérkezett valaki, ebédelünk stb.). Maguk is keltenek zörejeket játékuk során. A felnőtt felhívja a figyelmet a környezetben keletkezett váratlan zörejekre (mentő, autó, útfúrás, telefoncsöngés stb.).
A **beszéd** és a zene szoros kapcsolatban van. A beszéd tempója, a ritmus, a hanglejtés, a hanghordozás, a hangmagasság más-más jelzéssel bír a gyermek számára. **Érzelmi hatása** különös jelentőséggel bír.

A kisgyermeket **zenei hangok** tömege veszi körül, ebből az értelmi fogyatékos óvodás életében az **ének** játszik óriási szerepet. A **hangszer** is szerepet kaphat, mert élményt jelent a gyermeknek a felnőtt furulyázása, gitározása, sőt ő maga is megismerkedik a különböző hangszerekkel, azonban az énekhang közvetlen személyes kapcsolatot teremtő játékot, mozgást kísérő szerepe nagyobb. Az egyszerű mondókák, dalok a magyar beszéd hanglejtését, ritmusát pontosan követik. A dalokat elsősorban a magyar népdal-kincsből válogatják.
A dalok szolgálhatják a hangulatkeltést, **zenehallgatásként** énekelhetnek. Ilyenkor a szöveg is érdekes lehet, míg máskor a szöveg jelentéktelen. Az óvodában alkalmazott mondókák, énekek hangsúlya, lüktetése, ritmusa, szövege, hanglejtése, dallama, mozgásossága egyaránt jelentőséggel bír.
A dalokat először a felnőtt énekli, a gyerek figyeli, vele örül, újra és újra kéri. Tehát egy-egy mondóka vagy dal önmagában is öröm, de igazi örömöt a sokszori ismétlés ad. Fokozza a gyermek érdeklődését, a szép, tiszta felnőtt éneklés, a tempóváltoztatás, a halkabb, hangosabb előadásmód. A pedagógus mimikája, gesztusai esetleg bábok alkalmazása fokozhatja a hatást.

Az **autista gyermekek** oktatásában, nevelésében a zene komplex módon és hatékonyan alkalmazható a sérült készségek kompenzálására, a fejlődésükben elmaradt készségek fejlesztésére
A zenei interakció fő célja szociális interakciók kialakítása és megerősítése, a zene sajátos lehetőségeinek felhasználásával. A zenei interakció lehetőséget ad a nyelv kialakulása előtti, preverbális készségek fejlesztésére, mely az autizmusban a beszélő gyerekeknél éppen úgy sérült, mint a nem beszélők esetében. A zenei interakció további céljai az általános zenei, korai mozgásos, kognitív készségek fejlesztése, örömteli foglalkozás biztosítása.
A zene kommunikációs eszközként való használatát a következő sajátosságok teszik lehetővé:

1. a gyermekek nagy többsége reagál a hangokra (pl. odafordulással, vokalizálással, mozgással)
2. a zene örömforrás, a legtöbb gyermek számára jutalomértékű, segít a szorongás oldásában
3. a dallam, a ritmus periodicitása kiszámítható és ezért örömöt, biztonságérzetet nyújt a gyermekek számára.

A fejlesztés fő területei:

1. preverbális készségek
2. kommunikációs eszközök funkcionális használata
3. szerepcsere
4. várakozás
5. a testi közelség és testkontaktus elfogadása
6. szociális megértés (pl. kontaktusjátékokban)

Várható fejlettségi szint az óvodáskor végén

1. ismerjék fel a tanult énekeket
2. szívesen vegyenek részt dalos játékokban
3. szívesen énekeljenek
4. tudjanak egyenletes lüktetéssel kísérni egyszerű dobbal
5. ismerjék a hangszereket.

Kiegészítő speciális terápiák

Ezek a terápiák **speciális képzettséget igényelnek,** és az adott közösség igénye, lehetősége szabja meg az alkalmazást.
E terápiák közül feltétlenül szükséges a **logopédiai foglalkozás,** illetve a **gyógytorna.** Ezen kívül fontos lehet a mindennapos nevelést kiegészítő:

HRG, hidroterápiás rehabilitációs gimnasztika
Konduktor által kidolgozott mozgásfejlesztés mozgástanítás.
Jellemzői:

1. a víz felhajtóerejét használja fel a mozgástevékenységek tanításánál
2. langyos vízben alkalmazható csoportos és egyéni mozgásfejlesztés, - tanítás
3. a folyamatos terhelést, a fokozódó terhelés elvét alkalmazza
4. preventív, korrektív. habilitációs és rehabilitációs komplex nevelési-oktatási rendszer, amiben az elsajátított képességek és készségek a pozitív transzfer eredményeként más helyzetben is előhívhatóak lesznek
5. globális oktatási módszert alkalmaz az egyszerű bemutatással megragadható mozgástevékenységek, - elemek tanításánál
6. a bonyolultabb mozgástevékenységeket elemeire bontva tanítja, de az egyes részek tanítása csupán átmeneti, mert az egész elvesztené gördülékenységét
7. a konduktív pedagógia rendszerébe jól beilleszthető fejlesztési rendszer, ahol a gyermekek alkalmazhatják a tanult egyéni ortofunkciós megoldásmódjaikat, illetve a helyes megoldásokról tapasztalati élményekkel gyarapodnak

Sindelar-program
A fejlődés-lélektani és kognitív pszichológiai elméletekre épülő Sindelar-program komplex módszer. Nem kompenzatórikus kezelés, hanem kognitív terápia, amely funkcionális gyakorlási helyzetek sorozatából áll.
A Tréningprogram a következő részképességek fejlesztésére terjed ki:

1. vizuális differenciálás
2. vizuális alak-háttér differenciálás (tagolás)
3. auditív differenciálás
4. auditív alak-háttér differenciálás (tagolás)
5. vizuális emlékezet
6. auditív emlékezet
7. intermodalitás
8. szerialitás

9. téri orientáció

Sindelar-program olyan komplex módszer, amelyben a feltáró, illetve a terápiás tervet kijelölő vizsgálóeljárás, a fejlesztési periódus és a hatékonyságot ellenőrző ismételt vizsgálat szerves egységet alkot a fejlesztési diagnosztika koncepciójának megfelelően.
A Sindelar program a szülő és a pedagógus aktív együttműködéséről szól.
A Tréningprogram a részképességek fejlesztését szolgálja pontosan meghatározott gyakorlási tevékenység keretében.
Szerkezete a fokozatosság elvét követi, így az első fokozat feladatai a legkönnyebbek és a harmadiké a legnehezebbek. Ennek megfelelően a gyermekkel először az első fokozathoz tartozókat kell elvégezni és a következőhöz csak akkor szabad hozzákezdeni, ha a fejlesztést végző személy biztonsággal meggyőződött arról, hogy a könnyebb feladatok megoldása már nem okoz nehézséget. A Sindelar program tesztjének felvétele és a rá épülő fejlesztés egyéni formában valósul meg.

Augmentatív és alternatív kommunikáció (AAK)

Az augmentatív kommunikáció kifejezés kettős üzenetet rejt: az egyik, hogy a képességeiben legsúlyosabban sérült embernek is vannak kommunikációs eszközei, a másik, hogy azok elégtelenségük miatt kiegészítésre szorulnak.
Olyan kiegészítő és kisegítő módszerek, eszközök és technikák, amelyek segítségével a súlyos beszédzavarral illetve beszédképtelenséggel küzdő ember kommunikációs lehetőségei bővíthetők és megteremthetők , a kommunikációs diszkrepancia csökkentése révén.
Cél a gyermeknél:

1. felébreszteni a kommunikációs vágyat
2. meggyőzni, hogy van értelme, ha kommunikál
3. eszközöket biztosítani a kommunikációhoz
4. fejleszteni a használatához szükséges készségeket
5. tartalmat biztosítani a kommunikációhoz
6. folyamatosan motiválni, hogy legyen kedve kommunikálni

Cél a családnál:

1. megismerni a család helyzetét
2. megismerni a gyermek családon belüli helyzetét
3. megismerni a család működését
4. felhívni a figyelmet a kommunikáció jelentőségére
5. megtanítani a kommunikációfejlesztés alapelemeit
6. eszközöket nyújtani az otthoni gyakorláshoz

Az óvodánkba bekerülő, nem beszélő gyermekek nagy része nem rendelkezik aktív kommunikációval, gyakran nincs adekvát „igen-nem” jelzésük és nincs kommunikációs eszközük. Számukra a legérthetőbbek és legkönnyebben elfogadottak a különböző képrendszerek, mivel könnyen felismerhetőek, gyorsan tanulhatóak, egészen kiskorban használhatóak, könnyen emlékezetben tarthatóak. A képek beépítése a fejlesztés menetébe megteremti az aktív kommunikáció alapfeltételeit és begyakoroltatja azt.
Az aktív kommunikáció beindulásával kitárul a világ a gyermekek számára. A képekkel nemcsak alapvető szükségleteiket tudják kifejezni, hanem érzelmeiket, gondolataikat, vágyaikat is, fejlesztő hatással van értelmi képességeikre, szociális valamint pszichés területeikre. Minél korábban kezdődik el és minél komplexebb a kommunikációfejlesztés, annál erőteljesebben fejlődik a gyermek személyisége és tudása. Amint egy gyermek elkezd aktívan kommunikálni, az kihatással lesz az életére, közvetlenül befolyásolhatja környezetét és változást tud előidézni általa.

Bábfejlesztő terápia:

A komplex bábfejlesztő terápia sikeresen és hatékonyan beépült a mindennapi gyógypedagógiai gyakorlatba.
A jó gyakorlat átöleli az egész éves tematikus témaköröket, az egymásra épülő különböző

foglalkozásokat. Az óvodai élet napi Óvodánkban folyamatosan nő azon gyermekek száma, akik megkésett beszédfejlődésűek, értelmi sérülésükből is adódóan beszédértési és kapcsolatteremtési nehézséggel küzdenek, szorongóak, illetve gyakori az autizmussal élők száma. A gyermekek harmonikus személyiségének kialakulásához fontos feltétel, hogy megfelelő képet kapjon az őt körülvevő világról. A gyermek fejlesztő és áthidaló eszköze a mesét és játékot összekötő báb. A báb a gyermek élő barátja, általa játszva fejlődik ki tevékenysége, alakul ki kapcsolata a külső világgal.
rendjében természetes tevékenységgé alakultak a bábos
fejlesztések, fenntartható és jól követhető mintákkal.

1. Napindító bábos foglalkozás: Társakhoz, csoporthoz való harmonikus viszony kialakítása
2. Új gyermek fogadása bábbal: Új környezetbe való beilleszkedés elősegítése
3. Konfliktus kezelése bábbal: Hatékony eszköz rövid jeleneteken keresztül,vigasztalási technikák
   Közösségi élet szokásainak kialakítása bábbal: Közösségi értékek közvetítése napirendbe ágyazva
4. Szabad játékhelyzetben bábozás: Bábsarok, ahol a gyerekek maguk kezdeményezhetnek játékot.
5. Az autizmussal élőknek választótábla eszköze segíti a tevékenység elindítását.
   Mondóka, ének, mese feldolgozása, eljátszása: ének-mese-vers-bábozás-mozgás
6. összekapcsolása március 21. bábozás világnapja
7. Relaxációs gyakorlatok, altatás elősegítése bábbal: arc simogatók, ölbéli játékok, testkontaktus gyakorlatok

A tevékenység célja:

1. Érzelmi biztonságot nyújtó szeretetteljes légkörben élménygazdag mindennapok
2. megteremtése a játék csodálatos eszközével a bábbal.
3. A komplex bábfejlesztő tevékenység alkalmas a sérült és autizmussal élő gyermekek egyéni bánásmódjára, sokoldalú fejlesztésére.
4. A program elősegíti a gyermekek kommunikációs készségének, a kifejezőkészségnek, beszédértésnek, beszédészlelésnek, aktív-passzív szókincsbővítésnek a fejlődését.
5. A módszer által fejődik az egyén szem-kéz koordinációja, finom mozgása,
6. tér-formaérzékelése, ritmusérzéke, hallásfigyelme, fogalmi gondolkodása,
7. fantáziája, kognitív készsége, figyelem terjedelme, figyelem tartóssága, figyelem megosztása, koncentrációs képessége, testsémája.
8. A fejlesztés alapvető céljai közé tartozik,hogy a szociális és kommunikációs területen a lehető legnagyobb mértékben kompenzáljuk a hiányokat, és segítsük elő a spontán kezdeményező, funkcionális kommunikációt, és az önellátás önállósági és szabadidős készségek kialakulását.

Babzsákos foglalkozások

Elsősorban az autizmussal élő gyerekek részére kidolgozott módszer, amely segítségével a gyermek megtanulja a sorrendiséget, a “kivárást”, az egymásra való odafigyelést. Megtanulják a gyerekek, felnőttek neveit, színeket. Segítségével fejleszthetjük a testsémát, ritmus érzéket, szociális kapcsolatokat, stb.

Logopédiai terápia

Az anyanyelvi fejlesztés foglalkozáson kívül a súlyos beszédfejlődési zavarral küzdő gyermekek logopédiai terápiában is részesülnek. A gyermekek heti kétszer 20 - 25 perces foglalkozásokon, kiscsoportos formában vesznek részt. A foglalkozások Bittera Tiborné-dr. Juhász Ágnes által kidolgozott A megkésett beszédfejlődés terápiája alapján zajlanak.
A szókincsfejlesztés Bittera Tiborné-dr. Juhász Ágnes Én is tudok beszélni 1. című munkatankönyv felhasználásával történik.

Szervezeti és időkeretek

A speciális óvodába a gyermekek a szülő kérésére és a Pedagógiai Szakszolgálat Szakértői Bizottsága javaslata alapján kerülnek.

A **vegyes életkorú csoport** az optimális.
A pedagógiai program legfőbb jellemzője a **rugalmasság**. Ez jelenti az év folyamán az egyes tevékenységek aránybeli eltolódását éppúgy, mint a napirenden belüli rugalmas kereteket.
Mivel a sajátos nevelési igényű, értelmi fogyatékos óvodások spontán tanulása is sérült, indokolt, hogy a többségi óvodáktól eltérően kötött, tehát az egész csoport számára kötelező foglalkozások, illetve mikrocsoportos, egyéni fejlesztő foglalkozások váltsák egymást.

Mindezek mellett a **játék**, az elmélyült játéktevékenység lehetőségeit is biztosítani kell.
Az egész napos tevékenység során megteremtik a megfelelő kereteket a **mozgásigény** kielégítésére csoportos foglalkozások, szabadban végzett játék, tornázás, kirándulás segítségével, azzal a céllal, hogy a gyermek természetes igényévé váljon, beépüljön szokásrendszerébe, s mert a "gyökerek" kiépítése a munka alapja.
A mozgásos tanulás a tanulás többi területével is szoros kölcsönhatásban van.
A fejlesztőmunkánkban kiemelt szerepe van az **önállóságra** nevelésnek.
Az óvodába kerüléskor e terület fejlesztése nagyobb időkeretet kap, mint az értelmi nevelés, a későbbiekben az arány megfordul. Megfelelő időt, teret, sok-sok próbálkozást kell biztosítani a fokozatosság elvét szem előtt tartva a gyermekeknél.
A higiénés szokások kialakítása, a helyes táplálkozás, a szabadlevegőn való tartózkodás, a helyes öltözködés szolgálja az **egészséges életmódra** nevelést, azt, hogy az óvodások teherbíró képessége, edzettsége, a betegségekkel szembeni ellenállása, fizikai erőnléte fokozódjon.
A szülőket is próbálják befolyásolni közös programok, kirándulások alkalmával.
A mozgás, a célzott foglalkozások, a környezet kínálta spontán tanulási helyzetek hozzájárulnak az **érzelmi neveléshez.**
E terület az óvodánkban kiemelt jelentőségű.
A szokásrend, a mindennapok ritmikus ismétlődései tagolják az óvoda életét. Az óvodáskorú gyermek igényli az ismert és áttekinthető, ismétlésekkel tagolt **napirendet**, a biztos támpontokat. Ezekben természetesen lehetnek kivételes alkalmak, mint az ünnepi készülődés ideje, vagy az ünnepek.
A sajátos nevelési igényű, értelmi fogyatékos kisgyermek életében a napi ritmuson túl a megszokott kereteknek is nagy jelentősége van.

Az óvoda napirendje

07.00 - 08.20 gyülekező, szabad játék
08.20 - 08.45 tisztálkodás, reggeli
08.45 - 09.00 szabad játék
09.00 - 11.00 kötelező foglalkozások (egyéni, mikrocsoportos, csoportos formában), illetve játék, közben tízórai
11.00 - 11.30 levegőzés (önkiszolgálás fejlesztés)
11.30 - 11.40 WC, kézmosás
11.40 - 12.00 ebéd
12.00 - 12.15 WC, kézmosás, fogmosás, ágyazás
12.15 - 14.00 mese, alvás, pihenés
14.00 – 16.00 egyéni fejlesztés, szabad vagy irányított játék (egyéni, mikrocsoportos, csoportos formában) Hazautazás folyamatos.
Ez a napirend csupán egy keret. Rugalmasan változik az adott igényeknek megfelelően.

A délutános gyógypedagógus az egyéni fejlesztés vagy mikrocsoportos foglalkozás keretében a délelőtti fejlesztő foglalkozásokon végzett fejlesztő tevékenységeket gyakorolja játékos formában. Heti 3 nap logopédus egyéni és mikrocsoportos formában **beszédfejlesztést** végez.
Konduktív mozgásfejlesztés napi rendszerességgel van. az arra rászoruló gyermekek részére.
Időszakonként terápiás jelleggel: gyermekjóga
néptánc foglalkozások heti rendszerességgel
A gyógypedagógus fejlesztő munkáját segíti a gyógypedagógiai asszisztens, aki a gyermekek szabad játékát is képes irányítani, segíteni.
A kötött foglalkozások, az önkiszolgálásra nevelés célzott foglalkozásai, a levegőztetés délelőtt zajlanak. A délutáni alvás után a gyakorlásra, szabad játékra van lehetőség.
Az egyes **foglalkozások időtartama** függ az adott gyermekcsoport fejlettségétől, a témától, illetve az egyes gyermekek aznapi állapotától. S így 5 - 15 - 20 perces foglalkozások lehetnek.
A foglalkozások azonos rítusok szerint indulnak (teremrendezés, énekes névsorolvasás, hiányzók felismerése, időjárás megfigyelése).

A gyógypedagógus törekszik a **játékosság**ra, a gyermek életkori, fejlődésbeli különbségeinek figyelembevételére már a tervezés idején is.
A fejlesztés során folyamatos ellenőrzéssel győződik meg az eredményességről.
Lehetőséget biztosít az elmélyült tevékenységre, biztosítja az értő figyelmet, differenciált feladat adással, sokoldalú megközelítéssel, sok gyakorlással segíti az ismeret elsajátítást.
Ez **cselekedtető tanulásirányítás.**
A csoportos és egyéni foglalkozások, a pihenésre, nyugodt étkezésre, tisztálkodásra, az önállóságra fordított idő megfelel aránya biztosítéka a gyermek optimális fejlesztésének, s a túlterhelés illetve üresjárat kiküszöbölésének.
A tevékenységi formák ritmikusan ismétlődnek, a gyakorlásra, az ismétlésre kellő időt biztosítva, a gyermek spontán megnyilvánulásait is figyelembe véve.
A tematikus feldolgozásnak megfelelően az egyes témák feldolgozási ideje 1 hét, vagy ennél hosszabb ideig is tarthat.
Figyelembe veszi a pedagógus azt a tényt, hogy a tanulás az óvodások számára kapcsolatfelvétel, és a világgal való együttműködés kiegészítését jelen-ti. Ez a világ számukra mérték és tükör, mely személyiségük épülése szempontjából, és mint tananyag az életben való eligazodáshoz feltétlen és egyaránt szükséges.

A szorgalmi idő szeptember 1-től június közepéig tart.
Nyáron **ügyelet**: megfelelő számú igény esetén biztosítunk.

Ellenőrzés, értékelés

A gyermek fejlődési ütemének ellenőrzése
A pedagógus a tanév elején **pedagógiai megfigyelés**eit írásban rögzíti a gyermek állapotfelmérését. Mindezek, és a gyermek gyógypedagógiai - pszichológiai - orvosi vizsgálati lelete alapján készíti el a gyermek **egyéni terápiás tervét,** s tervezi a csoport munkáját.
Munkájára jellemző a **folyamatellenőrzés**: a pedagógiai vizsgálatot félévkor, évvégén megismétli.
A tanköteles gyermekek a Pedagógiai Szakszolgálat Székhelyintézmény Szakértői Bizottsága iskolaérettségi vizsgálatán vesznek részt. A Bizottság véleménye, a gyermekkel foglalkozó pedagógus és a szülő véleménye alapján kezdi meg a gyermek tanulmányait általában a középsúlyos értelmi fogyatékosokat nevelő általános iskolában.
Néhány jól fejlődő gyermek az enyhe értelmi fogyatékosokat nevelő általános iskolába kerül, illetve van, aki további gyógypedagógiai óvodai ellátást kap.
A szülők a napi beszélgetések, a szülői értekezletek, a gyermek kiállított munkái, illetve az évi 2 alkalommal megrendezett **"nyílt nap"** során - és az azt követő konzultáción győződhetnek meg gyermekük fejlődéséről.

Az **ellenőrzési formák**: folyamatos megfigyelés, feljegyzés készítése, munkaközösségi team-megbeszélések, a gyermekek cselekedeteinek, viselkedésének elemzése, fejlődési tesztek, nyomon követések. Az iskolai beválás vizsgálata.
Az **ellenőrzésben résztvevők**: munkaközösség vezető, óvodavezető.
Az ellenőrzés részben **folyamatos**, részben ciklusonkénti, pl. bizonyos célzott ellenőrzés: szokások elsajátítása, erőfeszítés, munkában való részvétel; vagy egyes fejlesztési terület eredményei

Társadalmi kapcsolatok

Szülőkkel, családi házzal:
1. Évente egy alkalommal nyílt napot tartunk a szülők és az érdeklődő szakemberek számára.
De lehetőség van a szülők részére egyéni igény szerint előre egyeztetett időpontban egyéni látogatásra is.
2. A szülők egy részével napi rendszeres, kapcsolatban állunk, így a problémákat velük mindig van lehetőségünk megbeszélni.
3. A támogató szolgálatok által szállított gyermekek esetében a szülőkkel a kapcsolattartás az üzenő füzeten keresztül, telefonon, e-mailen keresztül történik.
4. Az óvodai ünnepeink nyitottak, minden esetben várjuk az érdeklődő szülőket.
5. Igény szülőklub működtetése, ahol az aktuális probléma felvetésére, tanácsadásra, szülő-szülő találkozóra van lehetőség

Kapcsolattartás az iskolánkkal:
Az óvodásainkat teljes létszámban az intézményben működő eltérő tantervű általános iskola fogadja. Az ott dolgozó gyógypedagógusokkal rendszeres napi kapcsolatot tartunk.
Az iskolában dolgozó speciális szakemberek (logopédus, szurdopedagógus) fejlesztik az óvodásokat.

Kapcsolattartás külső intézményekkel:
1. Szakmai tanácsadással segítjük az integráló óvodák óvodapedagógusait. Az óvodák és óvodapedagógusok részére hospitálási lehetőséget biztosítunk igény szerint a kért fejlesztési területen.
2. Utazó gyógypedagógiai tevékenység keretén belül egyéni rehabilitatív fejlesztést végzünk az integrált sajátos nevelési igényű óvodások részére. Szüleiknek segítségnyújtás, tanácsadás.
3. Védőnőknek évente egyszer tájékoztatás és nyílt nap szervezése, szakmai tájékoztató tartása, intézményi ismertető tartása.
4. A Pedagógiai Szakszolgálatok Szakértői Bizottságaival, amelyek a gyermekeinket hozzánk helyezik, illetve kontrollvizsgálatát végzik.

Kapcsolattartás felsőoktatási intézményekkel:
1. a már végzett pedagógusok számára szervezett továbbképzéseken, szakvizsgát adó képzéseken való részvétel
2. a gyógypedagógus képző intézmények hallgatói számára gyakorlati lehetőség biztosítása ELTE BGGYK; Nyugat-magyarországi Egyetem, Győr;
Kapcsolattartás a város óvodáival, bölcsődével, védőnőkkel, gyerekorvosokkal, számukra nyílt napok szervezése.
Kapcsolattartás a média, sajtó, internet segítségével:
1. saját intézmény honlapjának folyamatos működtetése, frissítése, amely által intézményünk elérhető a szülők, családtagok, érdeklődők számára
2. manapság divatos internetes lapokon való megjelenés (pl. Facebook), ezúton is kapcsolat a szülőkkel

3. magasabb színvonalú rendezvények (pl. karácsonyi műsor, helyben szervezett versenyek) meghirdetése a helyi médiában, sajtóban – tájékoztatás, beszámoló

Kapcsolattartás alapítványokkal, szervezetekkel:
1. az intézmény „Fokról fokra" alapítványával
2. ÉFOÉSZ szervezetekkel
3. Magyar Gyógypedagógusok Egyesületével
4. Esőemeberek Egyesülettel
5. NFSZK-val

Kapcsolattartás a Duna – Ipoly Nemzeti parkkal: kirándulási lehetőség megszervezése, gyerekeknek adott tájékoztatás

ÓVODAI ESZKÖZJEGYZÉK

1. Mozgáskultúrát, mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő eszközök:
Az óvoda csoportjai közösen használják:
1. 3 db óvodai tornapad
2. 3 db csíkos, színes habszivacs matrac
3. 5 db polifoam matrac
4. 3 db billenő deszka
5. 1 db rugós deszka
6. 1 db trambulin
7. 2 db alagút (sárga)
8. 1 db összecsukható házikó
9. 1 db összecsukható busz
10. 3 db óriás labda (Bobath)
11. 3 db füles labda
12. 1 db bab alakú golyós labda
13. 1 készlet body roll henger
14. színes hullahopp karikák
15. színes gumilabdák
16. csörgő labdák
17. 1 db egyensúlyozó tölcsér
18. 1 db wesco kerék + kis alagút
19. 2 db nagyméretű szivacslépcső
20. különböző méretű pálcák, karikák, babzsákok
21. hengerek
22. csoportszobai és udvari eszközök külön-külön

Pótlásuk folyamatosan szükséges.

2. Az anyanyelv fejlesztésének, a kommunikációs képességek fejlesztésének eszközei:
Gyermekcsoportonként a gyermekek 30 %-ának megfelelő mennyiségben legyen az óvoda nevelési programja szerint gyermekcsoportonként legalább 15 féle 3-3 példányban:
1. képeskönyvek

2. képes mesekönyvek
3. CD-k, DVD-k kazetták
4. nagyméretű tükör
5. bábok

Pótlásuk folyamatosan szükséges

3. Értelmi képességeket (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás) **és a kreativitást fejlesztő anyagok, eszközök:**

1. érzékelő korongok
2. kirakós játékok, egyszerű puzzle játékok
3. képegyeztetős játékok
4. memória játékok
5. konstrukciós játékok
6. kognitív képességet fejlesztő eszközök
7. egyszerű szabályokkal játszható társasjátékok
8. hallásfigyelem fejlesztését segítő játékok

Gyermekcsoportonként a gyermek 30%-ának megfelelő mennyiségben az óvoda nevelési programja szerint.

Pótlásuk folyamatosan szükséges.

4. Ábrázoló tevékenységet fejlesztő anyagok, eszközök:

1. mintázás, formázás eszközei
2. festés eszközei
1. rajzolás, színezés eszközei
2. finommotorika fejlesztő eszközei

Gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével az óvoda nevelési programja szerint.

Pótlásuk folyamatosan szükséges évenként

5. Ének, zene, énekes játékok eszközei:

Gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembe vételével. Pótlásuk folyamatosan szükséges.

1. ütős, rázós, fúvós hangszerek
2. csörgők, bot
3. pengetős hangszerek
4. rézharangok, xilofonok

6. A természeti emberi- tárgyi környezet megismerését elősegítő eszközök:

1. Gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével az óvoda nevelési programja szerint

Pótlásuk folyamatosan szükséges.

7. Munka jellegű tevékenységek eszközei:

Az óvoda nevelési programja szerint gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben az óvoda nevelési programja szerint:

2. kézimunka kellékek
3. eszközök a szerepjátékokhoz: satupad, szerszámok,
4. sütés eszközei: kötények, formák, sodrófák, gyúródeszka, kis edények
5. orvos-játék kellékei
6. különböző méretű babák
7. takarítóeszközök, felnőtt és gyermek méretben

8. A nevelőmunkát segítő eszközök:

1. Televízió 1 db a 3 csoportra
2. videó (lejátszó) CD lejátszó, csoportonként 1 db
3. diavetítő

9. Csoportszobai eszközök
Textíliák, gyapjú len, vászon, pamut, bársony, selyem, színes-gyapjú, kosarak, üvegek, kuckók, koronák, palástok, bábuk, babák,

Szükséges lenne beszerezni:
- gördülő deszkák
- szétszedhető mókuskerék
- BoboCar járgányok
- varázsszőnyeg (masszírozó)
- Scogym kiegészítő készletek
- tematikus játékok

Az Esztergomi Montágh Imre EGYMI, Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola és Készségfejlesztő Iskola

Fejlesztő iskolai nevelés- oktatás

rehabilitációs pedagógiai programja

A rehabilitációs program felépítése:

I. **Bevezetés**

II. **Jogszabályi alap**

III. **A súlyos és halmozott fogyatékosság meghatározása, jellemzői:**

1. **A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók tanulási sajátossága** 3

2. **A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei**

3. **A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók kiemelt tanulási és nevelési-oktatási feladatai és területe**

4. **A Nemzeti alaptanterv alkalmazása a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók nevelése-oktatása során**

5. **Kulcskompetenciák értelmezése: a mozgás és a kommunikációs kompetenciák kulcsfontosságú szerepe**

IV. A fejlesztő iskolai oktatás dokumentumai

V. Nevelési program

VI. A fejlesztések során alkalmazott terápiák, módszerek

VII. Mérés, értékelés

„ Isten minden kis tücskének akad hely a kórusban,

Némelyik hangja mély, a másiké magas,

Megint másik hangosan ciripel a telefondróton,

és aki csak tapsolni tud, olyan is akad...”

(Margaret Martle)

I. Bevezetés

Intézményünk a 2014 / 2015-ös tanévtől kezdve végzi a halmozottan sérült, súlyos fokban értelmi fogyatékos tanulók fejlesztő iskolai nevelését- oktatását egyéni fejlesztési terv szerint a gyermekeket ellátó intézményben, a KEM ISZI Szent Rita Fogyatékosok Otthonában (Cím: 2500 Esztergom, Dessewffy u. 20.).

Rehabilitációs pedagógiai programunkat az 5/2020. (I.31.) Kormány rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról és A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvei alapján dolgoztuk ki, melyet saját szakmai elképzeléseink szerint módosítottunk, kiegészítettünk.

A rehabilitációs program segítséget nyújt a fejlesztő iskolai nevelés-oktatás megtervezéséhez és megszervezéséhez, illetve a rehabilitációs pedagógiai programok és egyéni fejlesztési tervek elkészítéséhez.

A súlyos és halmozottan fogyatékos gyermek annak a tanítási évnek az első napjától, amelyben a hatodik életévét betölti, fejlesztő nevelés-oktatás keretében teljesíti a tankötelezettségét.

A fejlesztő nevelés-oktatásban a tanuló annak a tanítási évnek az utolsó napjáig köteles részt venni, amelyben betölti a tizenhatodik életévét és annak a tanítási évnek az utolsó napjáig vehet részt, amelyben betölti a huszonharmadik életévét.

Intézményünkben a súlyos és halmozottan sérült tanulókat 18 éves korukig tudjuk fogadni.

A fejlesztő nevelés- oktatás keretében a tanulókat fogyatékosságuk, fejlettségük és életkoruk alapján osztjuk be a csoportokba.

II. Jogszabályi alapok

A rehabilitációs pedagógiai program készítésénél alkalmazott jogszabályok:

- A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény

- 22/2006. (V. 22.) OM rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról szóló 2/2005. (III. 1.) OM rendelet, valamint a képzési kötelezettségről és a pedagógiai szakszolgálatokról szóló 14/1994. (VI. 24.) MKM rendelet módosításáról.

- 2012. CXXIV. törvény a nemzeti köznevelési szóló 2011. évi CXC. törvény módosításáról

- 229/2012. (VIII.28.) Korm.rendelet a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról

- 20/2012.(VII.31) EMMI rendelet a nevelési- oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról

- 5/2020. (I.31.) Kormány rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról

- A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvei 2020.

III. A súlyos és halmozott fogyatékosság meghatározása, jellemzői

A súlyos és halmozott fogyatékosság az egész élet során fennálló állapot, amelyre jellemző, hogy a testi struktúrák károsodása következtében az alapvető humán funkciók – mint a kommunikáció,

a mozgás, a megismerő funkciók, az érzékelés-észlelés és az önkiszolgálás – minimálisan két területén súlyos vagy legsúlyosabb mértékű funkciózavar tapasztalható. Ennek következtében az érintett személy pszichofizikai teljesítményei extrém mértékben eltérnek az átlagtól, így tevékenységeiben erősen akadályozottá válik, és társadalmi részvételében jelentősen korlátozott lehet. A súlyos és halmozott fogyatékosság hátterében rendszerint a korai életszakaszban bekövetkező, a központi idegrendszert érintő komplex károsodás áll. A különböző fogyatékosságok a legkülönfélébb kombinációkban és súlyossági fokozatokban, esetleg eltérő időben jelenhetnek meg.

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók (továbbiakban: súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók) esetében a leggyakrabban a súlyos kommunikációs zavar, a különböző súlyosságú mozgásszervi fogyatékosság (mozgáskorlátozottság) és a különböző súlyosságú értelmi fogyatékosság (intellektuális képességzavar) igen változatos kombinációit találjuk. Ezek mellett előfordulhat látási fogyatékosság (látássérülés), hallási fogyatékosság (hallássérülés), figyelemzavar, magatartás-szabályozási zavar, autizmus spektrumzavar, továbbá egyéb társuló rendellenességek (pl. epilepszia). A fenti funkciózavarok egyedi kombinációinak köszönhetően egyénileg nagyon változó igényű személyiségekkel találkozunk. Ebből következően a tanulócsoport összetétele rendkívül heterogén lehet.

A fenti fejlődésbeli eltérések és tevékenységbeli akadályozottságok a pedagógiai megsegítés, nevelés, oktatás, fejlesztés szempontjából sajátos nevelési igényként jelentkeznek. E tanulók speciális segítséget igényelnek szükségleteik kielégítése, egészségük megtartása, az emberi, a dologi és a természeti világhoz való viszonyuk kialakítása és a társadalom életében való aktív részvétel érdekében. Egész életükben a környezet fokozott mértékű és folyamatos, komplex segítségére, támogatására utaltak; személyiségük kibontakoztatása és életminőségük javítása érdekében komplex fejlesztő nevelésre-oktatásra van szükségük.

A fejlesztő nevelés-oktatás kialakításakor minden tanuló esetében figyelembe kell venni a *Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvei* egyes fogyatékosságokra vonatkozó releváns fejezeteit is.

III.1. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók tanulási sajátosságai[76]

III.1.1. Kötődés a tárgyakhoz és a jelenhez

A tanuló figyelmét és érdeklődését elsősorban azok a tárgyak és jelenségek kötik le, amelyek térben és időben közel vannak hozzá, tartalmilag pedig „testközeliek”, azaz leginkább közvetlenül az ő személyére vonatkoznak. **Elsődleges feladat** a világ tárgyainak, jelenségeinek és személyeinek „elérhető” közelségbe helyezése, a különböző tevékenységeknek a fogyatékos tanuló számára értelmessé, jelentőségteljessé tétele a tevékenység végrehajtásához elengedhetetlen motivációs szint megteremtése érdekében.

III.1.2. Cselekvéses tanulás és komplex (totális) kommunikációs beágyazottság

Minden élethelyzetben és minden tevékenység során biztosítani kell az aktív nagymozgásos vagy finommotoros részvétel lehetőségét, hogy megvalósulhasson a szemléletes-cselekvéses tanulás „megfigyelés-próba-szerencse-utánzás” útján. **A tanulási szituációt és tartalmakat több oldalról megerősítő, szemléltető – nem verbális, metakommunikációs és verbális –**

jelzésekkel kell kiegészíteni. A tevékenységek rögzítése és emlékezetbe idézése hatékonyabb, gyorsabb, ha az adott helyzetet és tartalmat – a tanuló számára a tevékenységet érthetőbbé, megragadhatóbbá, felfoghatóbbá tevő – komplex kommunikációs stratégiákkal erősítik meg. Az egyénileg kialakított gesztus- vagy hangjelzésektől kezdve a különböző kép-, jel-, szimbólumrendszereken keresztül a verbális kommunikáció bármely formája használható.

III.1.3. Tevékenységtanulás kis lépésekben

Egy-egy tevékenység elsajátítása során a tanuló apró részleteken akadhat el, ami lehetetlenné teheti az egész tevékenység végrehajtását. A tevékenységeket **kis lépésekre kell bontani**, de nem célszerű az egyes mozzanatok izolált gyakoroltatása, mert a szituációhoz és a tárgyhoz való kötődés miatt azt a tanuló nem fogja tudni célzottan és tudatosan beépíteni a mindennapos tevékenységekbe. A mindenkori tevékenységláncolatot (például öltözködés, főzés, terítés, étkezés stb.) **teljes egészében célszerű tanítani**, s a folyamatban érdemes esetleg egy-egy részletet aktuálisan célzottan gyakoroltatni. A tevékenység akkor nem veszíti el értelmét, jelentését és összefüggéseit a tanuló számára, ha a teljes folyamatot látja és tapasztalja.

III.1.4. Tevékenységtanulás segítséggel – speciális irányítás és vezetés biztosítása a problémás tevékenységelem aktív végrehajtásához

A pedagógusnak csak és kizárólag annyi segítséget kell nyújtania, amennyi feltétlenül szükséges. Első a verbális segítségadás, szükség szerint nonverbális jelzésekkel – gesztusok stb. – kiegészítve. Ezt követi a bemutatás és az utánzásra ösztönzés. A komolyabb motoros vagy intellektuális képességzavarral küzdő tanulóknál a bemutatás utáni próbálkozás már kiegészül motoros segítségadással. A vezetett aktív tevékenységen belül a segítségnyújtás fokozatai a határozott mozgásvezetéstől az érintésen alapuló („emlékeztető” jellegű) mozgáskontrollig terjedhetnek. A személyes segítségadás mellett – szükség esetén – döntő jelentősége van a rehabilitációs segéd- és segítő eszközöknek, melyek kiválasztása személyre szabottan, a cselekvési kompetenciát és a tevékenység jellegét szem előtt tartva történik. A segítségnyújtás mértékét fokozatosan kell csökkenteni. A cél, hogy a tanuló a cselekvésláncolatot képes legyen néhány verbális vagy egyéb kommunikációs jelzésre végrehajtani.

III.1.5. A tanulási szándék gyengesége esetén a megfelelő tanulási motiváció kialakítása és fenntartása

Kiemelt jelentősége van a megfelelő tanulási motiváció kialakításának, melynek legfontosabb feltétele a jó kapcsolat és a tanuló alapos ismerete (erősségei, gyengeségei, hiányosságai, meglévő képességei). Ez megalapozza a reális célok kitűzését, amivel elkerülhető a túl alacsony elvárások tanulást lassító, illetve a túl magas követelmények frusztráló hatása.

A tevékenységeket célirányosan, értelmes szituatív összefüggésekbe helyezve célszerű gyakoroltatni. A tanulási és cselekvési motiváció eredményes lehet, ha egy tevékenység sikeres elvégzését egy, a tanuló által kedvelt és várt tevékenység követi (például: aki ügyesen közreműködik a kézmosásban, máris mehet uzsonnázni). Ehhez társul a pedagógustól kapott pozitív megerősítés, melynek közvetlenül a tevékenység mozzanat sikeres befejezése után kell következnie, mert a fejlődésnek ezen a szintjén a késleltetett jutalomnak nincs hatása a tevékenységre. Fontos, hogy összhang legyen a pedagógus verbális megnyilvánulásai és az azokhoz kapcsolódó nem verbális és metakommunikatív jelzések között. A megerősítés

kezdetben intenzív, később – amikor a tevékenység végrehajtása már sikerélményhez juttatja a tanulót – a külső megerősítés fokozatosan leépíthető, és csak a befejezés után kell nyugtázni a sikert.

III.2. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei

III.2.1. A kommunikáció és az interakció elve

A kölcsönös kommunikációs akadályozottság a súlyos és halmozottan fogyatékos emberek egyik központi problémája. A fejlesztő nevelést-oktatást áthatja a kommunikatív megközelítés. A nevelési folyamat kölcsönös párbeszéden alapuló interperszonális kapcsolatként épül fel. A kommunikáció és az interakció kiegészíti és erősíti egymást, csökkenti a pedagógus és a tanuló közti távolságot. A világ jelenségeit, tárgyait, személyeit, eseményeit intenzív testi kontaktuson keresztül kell közvetíteni a tanulók felé. Az emberi és dologi világ feltárulása, a tanulás, a fogalomalkotás kezdeti lépései és a gondolkodás elemi műveletei csak az érzékelésen-észlelésen keresztül, a testtel megragadott tárgyak, személyek és élethelyzetek közegében, a kommunikatív szituációkra építve lehetségesek.

A nevelés-oktatás – személyes kapcsolatként értelmezett – folyamatában a gyógypedagógusnak a fogyatékos személy legegyszerűbb életműködéseiben, jelzéseiben is fel kell fedeznie a kommunikatív szándékot. Az interakció és a kommunikáció teszi lehetővé a kommunikatív viszony és a szociális kapcsolatok emberhez méltó alakulását, hozzájárul a csoportban történő nevelés megvalósításához, és segít a tanuláshoz szükséges motiváció kialakulásában és fenntartásában.

III.2.2. A normalizáció és a participáció elve

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók nevelésének az általánosan elfogadott és a Nemzeti alaptantervben is megfogalmazott nevelési elveken kell nyugodnia.

A fejlesztő nevelés-oktatás hozzájárul ahhoz, hogy a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók számára olyan életfeltételek és életmodellek váljanak hozzáférhetővé, melyek a lehető legjobban megközelítik az életkoruknak megfelelő és társadalmilag érvényes mintákat.

Ezek: az emberi méltóság tiszteletben tartása; a napi, heti, éves ritmus kialakítása, tapasztalatok az egyes életszakaszokról; a szexualitás világába történő belépés előkészítése a felvilágosítás és a visszaélésekkel szembeni védekezés megismertetése útján.

Mindez a pedagógiai tevékenységgel szemben azt a követelményt támasztja, hogy segítse elő a képességekhez mért lehető legmagasabb szintű társadalmi beilleszkedést. Ehhez nem elsősorban a fogyatékos tanuló hiányzó képességeit kell pótolni, hanem az életkörülményeit szükséges úgy alakítani, hogy abban képességeinek maximumát nyújtva teljes emberi életet élhessen, illetve részt vehessen a társadalom életében. A részvételt, beilleszkedést a fogyatékos személy életkora is befolyásolja.

Ha a tanuló fejlődése során bebizonyosodik, hogy magasabb szintű követelmények teljesítésére is képes, kezdeményezni kell az értelmi állapotának megfelelő gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményegységben történő iskoláztatását, vagy biztosítani kell számára az egyéni előrehaladású nevelés és oktatás lehetőségét (2011. évi CXC törvény a nemzeti köznevelésről 4. §. 41. pont).

III.2.3. A komplexitás, a személyiség-központúság, a szükségletorientáltság és a rehabilitáció elve

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulóknak speciális, átfogó, egymást kiegészítő fejlesztő, támogató, valamint gondozó eljárásokra, komplex pedagógiai szolgáltatásra van szükségük. Komplex formában valósul meg a hagyományos értelemben vett oktatás, fejlesztés, nevelés, terápia, az ápolás és a gondozás. A pedagógiai tevékenység a személyiséget komplexen – minden megmaradt és akadályozott funkciót, a tanuló egyedi szükségleteit egyidejűleg figyelembe véve – közelíti meg.

A sokoldalú, komplex fejlesztés, nevelés és oktatás megvalósításának alapfeltétele a szakemberek magas szintű felkészültsége és a teammunka (a szükséges egészségügyi, gyógypedagógiai, pszichológiai és más tudományterületekről eredő ismeretek szintetizálása, integrálása érdekében).

A fejlesztés figyelembe veszi a súlyos és halmozottan fogyatékos tanuló élethelyzetét, a múltbeli tapasztalatokat, élményeket, a jelen állapotot és az érintettre váró jövőt: a múltra építve a jelenben a jövőre készít fel. Nem csupán az aktív fejlesztés és képzés számít nevelésnek, ide sorolhatók a részvétel, az átélés, a befogadás, az élmény pedagógiai hatásai is.

III.2.4. A kooperáció és a tudatosság elve

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók a legtöbb tevékenységben külső segítségre szorulnak, a cselekvés hibátlan és/vagy teljes kivitelezéséhez szükségük van egy partnerre. A kooperáció – együttműködés – legjellemzőbb sajátossága, hogy a pedagógus és a tanuló közösen vesznek részt a tanulási folyamat eseményeiben, egy közösen kitűzött cél érdekében, cselekvésük tervezését és kivitelezését egymástól függően és egymáshoz viszonyítva koordinálják.

A kooperáció elve vonatkozik a fogyatékos tanulókkal foglalkozó valamennyi személy (szülők, pedagógusok, segítők, egyéb teamtagok stb.) folyamatos információ- és tapasztalatcseréjére, továbbá együttműködésére.

A mindennapos tevékenységek során a fejlesztés alapját képező és az azt átfonó kommunikáció gyakorlása úgy eredményes, ha az elvárások következetesek és egységesek. Az egységes elvárások a tanulók számára könnyebben követhetők, és biztonságérzetüket is növeli.

III.2.5. A differenciálás és az individualizáció elve

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók tapasztalati és aktivitási lehetőségeik szempontjából heterogén csoportot alkotnak, ezért a nevelés-oktatás folyamán megfelelő differenciálásra van szükség. A differenciálás egyrészt pedagógiai szemlélet: az érzékenységet fejezi ki az egyéni különbségek iránt; másrészt pedagógiai gyakorlat, amely a különbségekhez való illeszkedést próbálja megvalósítani minden rendelkezésre álló eszközzel.

A differenciálás egyik formája az egyéni tanulás, az individualizálás. A tanulás-tanítás az egyéni gyógypedagógiai állapotfelmérés alapján, egyéni (individuális) tanulási terv – egyéni fejlesztési terv – szerint zajlik, amelyben egyénre szabott a célkitűzés, a didaktikai-metodikai elemek kiválasztása, a feladatok megvalósítása és az értékelés.

A csoportban differenciáltan zajlik a feladatok gyakorlati megvalósítása. Lehetőséget kínálnak erre a kreatív, a zeneterápiás, a játékfoglalkozások, a közös étkezések, kirándulások, szabadidős és más programok, melyek során a tanulók olyan ismereteket szereznek, olyan képességeket és készségeket sajátítanak el, olyan élményekhez és tapasztalatokhoz jutnak, amelyeknek a szociális kapcsolatok fejlődésére is hatásuk van.

III.3. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók kiemelt tanulási és nevelési-oktatási feladatai és területei

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztésének kiemelt feladatai és területei csak didaktikai szempontból választhatók el egymástól, a nevelés, oktatás folyamatában egymást áthatva, komplexen érvényesülnek. Az egyes fejlesztési területek céljainak meghatározása és a pedagógiai tevékenység feladatainak összegzése a konkrét nevelési-oktatási helyzetekben rugalmasan, a tanulók egyéni sajátosságainak, a fejlődés egyéni ütemének megfelelően alakul.

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók tanulásának és nevelésének kiemelt feladata, hogy

- a tanulók a szükségleteiknek és képességstruktúrájuknak megfelelő nevelésben, oktatásban és fejlesztésben részesüljenek;
- a fejlesztés a megfelelő és szükséges tartalommal történjék, segítse a lehetőség szerinti legnagyobb önállóság elérését és a megfelelően kialakított támogató környezetben a tanuló képességeitől függően a társadalomba való mind teljesebb beilleszkedést;
- az elvárások az egyéni teljesítőképességnek megfelelően kerüljenek megfogalmazásra, és igazodjanak a fejlődés lehetséges üteméhez;
- a fejlesztő nevelés-oktatás keretében, a közösségi nevelés mellett kiemelt hangsúlyt kapjon az egyéni fejlesztés, törekedve azonban a kortárskapcsolatok kihasználására a szocializációs folyamatban;
- a fejlesztő terápiák programjai váljanak a rehabilitációs pedagógiai program tartalmi elemeivé.

A fejlesztő nevelés-oktatás területei:

- **Kommunikáció** (alapkompetenciák, a tanulás és a gondolkodás kompetenciái, kommunikációs és digitális kompetenciák, személyes és társas kompetenciák, társadalmi részvétel kompetenciái)
- **Mozgásnevelés** (alapkompetenciák, kommunikációs kompetenciák, személyes és társas kompetenciák)
- **Az érzékelés-észlelés és az értelem fejlesztése, a valóság kognitív birtokbavétele.** A dologi, az emberi és a természeti világ jelenségeinek megértése (alapkompetenciák, a tanulás és gondolkodás kompetenciái)
- **Kreativitásra, játékra, szabadidős tevékenységre nevelés**. Az emberi lét esztétikai dimenziójának megtapasztalása és a kreatív tevékenységek ösztönzése (alapkompetenciák, kreatív alkotás és önkifejezés kompetenciái, munkavállalás kompetenciái)
- **Érzelmi és szociális nevelés**, az én pozitív megtapasztalása, megnyílás a közösség felé, a kommunikáció kulturált formáinak elsajátítása (alapkompetenciák, társadalmi részvétel és felelősségvállalás kompetenciái, személyes és társas kompetenciák)
- **Fejlesztő gondozás – Önkiszolgálásra, egészséges életmódra nevelés**, a megfelelő támogató környezetben az egyéni képességszint figyelembevételével a lehető legmagasabb szintű önállóság és önellátás képességének elsajátítása (beleértve a részvétel különböző szintjeit), az emberiszükséglet-kielégítés kultúrájának megismerése (alapkompetenciák, kommunikációs kompetenciák, személyes és társas kompetenciák, a tanulás kompetenciái).

III.4. A Nemzeti alaptanterv alkalmazása a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók nevelése-oktatása során

A Nemzeti alaptantervben meghatározott tanulási és nevelési célok, kompetenciaterületek a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók nevelése, oktatása, fejlesztése során úgy értelmezhetők, hogy azok a tanulók személyiségállapotához igazítottan, elsősorban a szükséges képességek és készségek megalapozása, kialakítása útján valósulnak meg. Ennek során az alábbiakat szükséges figyelembe venni.

III.4.1. Testi és lelki egészségre nevelés

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók pedagógiájának – különösen a fejlesztő nevelés-oktatás kezdetén – **központi feladata** az alapszükségletek kielégítése, a jó testi és lelki közérzet megteremtése, amelynek minden eleme az iskolai nevelés-oktatás alapvető, pedagógiai jelentőséggel bíró feladata is. Magában foglalja az elemi szükségletek kielégítését (a fejlesztési folyamatba épített ápolási és gondozási tevékenységeket), a megfelelő testi és pszichés közérzet kialakulásának támogatását, az emberi alapszükségletek elismerését az élet minden területén. Hozzá tartozik az e szükségletek megélését és differenciált kielégítését szolgáló alapfeltételek megteremtése, kielégítésük kommunikatív, pedagógiai és terápiás elősegítése, az önállóságra és az egészséges életmódra nevelés feladatainak programba építése.

III.4.2. Önismeret és a társas kultúra fejlesztése, felelősségvállalás másokért, önkéntesség, erkölcsi nevelés, családi életre nevelés

III.4.2.1. Az énkép, az önismeret kialakulása és a környezet fokozatos megismerése

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók esetében az identitás kialakulásának pszichofizikai feltételei jelentős mértékben korlátozottak lehetnek. Ezért a nevelés-oktatás **kitüntetett és komplex feladata,** hogy a tanulók pozitív tapasztalatokat szerezzenek saját testükről és legszűkebb környezetükről, valamint e kettő egymáshoz való viszonyáról. Meg kell tanulniuk elkülöníteni magukat más személyektől, s a testséma kiépítése révén meg kell tapasztalniuk testük és – ezzel párhuzamosan – személyiségük határait. Mivel a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók számára a környezet eleinte a másik ember testi jelenléteként élhető meg, a tágabb emberi, dologi és kulturális jelenségekre tagolódó világ számukra fokozatosan válik megismerhetővé. Ezért a fejlesztő nevelés-oktatás során az egyes tartalmakat koncentrikusan, egymásra építve, egymásra vonatkoztatva és egymásból kifejtve kell tanítani úgy, hogy a tanulók a tágabb környezet megismerése során mindig saját közvetlen tapasztalataikra és a már korábban megismert szűkebb környezetre támaszkodhassanak. Lehetővé kell tenni számukra az eltérő szenzoros modalitások (látás, hallás, tapintás, ízlelés, szaglás) közötti összefüggések megtapasztalását, illetve az ugyanazon modalitások által közvetített eltérő tartalmak elkülönítését. Szükséges, hogy megtanulják felismerni az életük különböző színterein, eltérő időpontokban szerzett tapasztalataik közötti kapcsolatokat, az azonosságokat és különbözőségeket, valamint fontos, hogy megtapasztalhassák az események ok-okozati összefüggéseit.

III.4.2.2. Az önrendelkezés elismerése, a gyermekkor megélésének biztosítása és felkészülés a felnőttlét szerepeire

A tanulóknak a gyermek- és pubertáskort, az ifjú- és felnőttkort, végül az időskort jellemző tulajdonságok kibontakoztatásához segítségre van szükségük, hiszen számukra csak igen korlátozottan adottak a változó életszakaszokkal fellépő szükségletek és igények kielégítéséhez szükséges képességek. Az önállósodás, az autonóm döntéshozatal, a szociális kapcsolatok kiszélesedése, a párválasztás és a szexualitás világába való belépés a tanulók emberi jogai közé tartoznak. Mivel a kiszolgáltatottság mértéke nem értelmezhető az önrendelkezésre való képesség mutatójaként, a lehető legszélesebb körben – a mindennapi élet helyzeteiben is – biztosítani kell a tanulók számára a választás és önálló döntéshozatal lehetőségét.

III.4.3. Médiatudatosságra nevelés

A tanulóknak kommunikációjukban, a szabadidő eltöltése és a művelődés terén, valamint későbbi életük során egyaránt szükségük lehet különféle kommunikációs eszközökre, illetve modern informatikai és számítástechnikai eszközökre, amelyeknek különösen nagy jelentőségük van a beszédet kiegészítő vagy azt helyettesítő (úgynevezett alternatív és augmentatív) kommunikáció terén, a mindennapos helyzetekben való eligazodás, a személyi függetlenség és az egyénileg elérhető legmagasabb szintű önállóság biztosításában.

Az AAK alternatív kifejezés arra utal, hogy a hangzó beszéddel nem kommunikáló és/vagy kommunikációjában súlyosan akadályozott személy számára a hagyományos kifejezési módok (beszéd, írás) helyett más megoldásokat kell keresni, ami az egyszerű reflexektől a nyelvi szintű alkalmazásig terjedhet. Az **augmentatív kommunikáció** az érthető beszéd hiánya következtében súlyosan károsodott kommunikációs funkció átmeneti vagy tartós pótlására szolgáló kommunikációs rendszerek csoportja. Lényege, hogy a beszéd helyett a sajátos nevelési igényű tanuló nonverbális úton fejezi ki magát, felhasználva mindazt a lehetőséget, amelyet a hangjelzések, gesztusok, manuális rendszerek és/vagy a betűket, rajzokat, jelképeket, fotókat, tárgyakat stb. tartalmazó kommunikációs eszközök, valamint hangadó gépek (kommunikátorok) biztosítanak. Minden augmentatív kommunikációs rendszer több, egyénre szabott, térben és időben eltérő használhatóságú kommunikációs eszközből áll, amelyek tartalmazzák a kommunikációs hatékonyságot növelő valamennyi üzenethordozót, segédeszközt, stratégiát és technikát. Az augmentatív kommunikáció hatékony használata megteremti a társadalmi integráció, az önkifejezés, az intellektuális, érzelmi és szociális fejlődés lehetőségeit.

Különösen indokolt, hogy a nevelés, oktatás, fejlesztés során kellő súlyt kapjon – a megfelelőképpen akadálymentesített, azaz hozzáférhetővé tett – informatikai és számítástechnikai eszközök, illetve egyéb más egyénre szabott kommunikációt segítő eszközök megismerése, használata.

III.4.4. A tanulás tanítása

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő nevelése-oktatása során a tanulás és tanítás hagyományos felfogása nem alkalmazható. A tanuló és a gyógypedagógus közös tanulási folyamaton megy keresztül, amelynek során egymás jelzéseit, kettejük személyes viszonyát, egymás megértésének lehetőségeit tanulják, és a másikat önmaguk jelzéseinek megértésére, kifejezéseik helyes értelmezésére tanítják. Erre alapozva – ezzel párhuzamosan – válik lehetségessé a **tanulás és tanítás** olyan megközelítése is, amelynek **célja** az egyes képességek, funkciók fejlődésének elősegítése és adott tevékenységek megtanítása.

Ennek során folyamatosan szem előtt kell tartani:

- a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók tanulási sajátosságait, és
- a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók pedagógiájának alapvető tételeit.

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók pedagógiájának alapvető tételei:

- a tanulás és tanítás kezdeti lépéseként a tanulók legalapvetőbb szintű – akár vegetatív, a fizikai állapotváltozás legelemibb szintjén zajló – megnyilvánulásainak értelmes közlésként való felfogása és értelmezése;
- a tanuló és a gyógypedagógus közti partneri kapcsolat fokozatos kialakítása;
- következetes együttműködés;
- a tanuló kommunikációs lehetőségeinek kipuhatolása, feltárása és kiaknázása;
- mindennapi cselekvésekre alapozottság;
- a tanulás része és színtere a tanuló alapszükségleteinek kielégítése is.

III.4.5. Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók a világot mindenekelőtt testi tapasztalataikon keresztül ismerik meg. Ezért fejlesztésükben kitüntetett helyet foglal el a kommunikáció, a szociális interakció, a másik ember megértésének és önmaguk kifejezésének kölcsönösen egymásra épülő fejlesztése. Ennek során számos tanuló számára lehetségessé válhat, hogy a kultúra alapvető fontosságú értékeit, annak számukra közelségbe hozható részeit megismerjék és megértsék. A képzőművészeti alkotásokról, zeneművekről, irodalmi művekről szerezhető tapasztalatok a fejlesztő nevelés-oktatás részét képezik. Fontos, hogy a tanulók környezete biztosítsa számukra az alapvető emberi jogokat, és mindenki törekedjen ezek betartására, megtapasztaltatására.

III.5. Kulcskompetenciák értelmezése: a mozgás és a kommunikációs kompetenciák kulcsfontosságú szerepe

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók sajátosságai miatt a Nemzeti alaptantervben megjelenő kulcskompetenciákat egy tágabb aspektusból kell megközelíteni. A gyógypedagógiai támogatás kiindulási pontja a fejlődő és kibontakozó ember; az alapkompetenciák közül a mozgás kiemelt jelentőségű, mert az alapozza meg a többi kompetencia kibontakozásának lehetőségét. A mozgásos kompetenciák fejlődésének támogatása a mozgásnevelés során valósul meg. A szövegértés és szövegalkotás kompetenciákat a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók esetében a kommunikációs kompetenciák megalapozásaként kell értelmezni.

IV. A fejlesztő iskolai oktatás dokumentumai

Rehabilitációs pedagógiai program

- ***Éves terv:*** A nevelés tartalmait szem előtt tartva készül, a csoport tevékenységeit tartalmazza. Egy-egy tartalom megtartása legalább két egymást követő évben indokolt, az új elemek bevezetésekor a fokozatosság szem előtt tartása szükséges. Az éves terv tartalmazza az ünnepeket és az iskola által - de lehetőség szerint a szülők bevonásával - szervezett közös programokat (kirándulás, farsang, nyaralás, múzeum látogatása stb.).
- ***Csoportnapló***
- ***Egyéni fejlesztési terv:*** A gyermek pedagógiai diagnózisának eredményeiből, az individuális célkitűzésekből, valamint az egyes tartalmi egységek megvalósítása során alkalmazandó

didaktikai-metodikai lépések konkrét megfogalmazásából felépített dokumentum. Szoros összhangban áll a csoport számára kidolgozott éves és heti tervvel, eltérések azonban lehetnek a módszerek, eszközök tekintetében. Fontos szem előtt tartani, hogy a tanulók egyénileg elsajátított képességeiket, készségeiket közösségi szituációban is kipróbálhassák, gyakorolhassák.

Az *egyéni fejlesztő foglalkozások* nyújtanak lehetőséget arra, hogy *speciális gyógypedagógiai és / vagy terápiás segítséget* nyújtsunk a tanulóknak (pl. beszéd- és kommunikációfejlesztés, mozgásnevelés, hidroterápia, szabadidős lovaglás, bazális stimuláció, rehabilitációs foglalkoztató terápia stb.). A különböző terápiák alkalmazásának lehetősége a tanulók sajátos nevelési igényének, a helyi körülményeknek, valamint a terápiás ellátásokhoz szükséges meglévő, illetve igénybe vett szakembereknek is függvénye. Az egyes tanulók esetében a szakértői bizottság és szükség esetén a szakorvos javaslata alapján - a szülők véleményének ismeretében - az intézmény szakemberei közösen határoznak.

- ***Egyéni fejlődési lapok****:* a fejlesztő foglalkozások dokumentálására szolgál
- ***Szakértői bizottság véleménye****:* jogviszony-érvényesítő dokumentum, az egyéni fejlesztés tervezésének irányadója
- ***Ambuláns lap*** (orvosi vizsgálatok): a tanuló szomatikus, idegrendszeri és egyéb aktuális vizsgálatának dokumentuma
- ***Órarend*:** Kialakítását meghatározza a csoport napirendje, amelyben egyes tevékenységek - pl. reggeli köszöntés, étkezések, a testápolás tevékenységei, pihenőidők - rendszeresen ismétlődnek. Mindez szükséges ahhoz, hogy a gyermekek tájékozódási biztonságérzete kialakuljon, mindig tudják, hogy az egyes tevékenységek hogyan következnek egymás után. Az étkezések és a testi higiénia tevékenységei is a fejlesztési időszak szerves részét képezik. A rendszeresen ismétlődő tevékenységek mellett a hét egyes napjain kerül sor a tematikus tervezés alapján kitűzött, különböző tartalmi egységek feldolgozására.
- ***Mérések*:** a fejlesztés eredményességének, további célkitűzéseinek segítségére szolgáló standard, vagy egyedi kidolgozású mérőeszközök

V. Nevelési program

V.1. Kommunikáció – a másik ember megértése, az önkifejezés és az interakció fejlesztésének elősegítése

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók az iskolai oktatás kezdetén alig rendelkeznek kommunikációs eszközökkel, gyakran elszigeteltek saját környezetüktől is, és rendkívül nagy nehézséget jelent számukra önmaguk kifejezése. Ezért a **fejlesztés elsődleges célja** a tanulók és környezetük közötti kapcsolat kialakítása, a kommunikációs lehetőségek alapfeltételeinek feltárása és megteremtése, az önálló kommunikációs repertoár fokozatos kiépítése, amely által képesek lesznek kifejezni szükségleteiket és igényeiket, kapcsolatba léphetnek más emberekkel, és hatást gyakorolhatnak környezetükre.

Ebből eredően a fejlesztő nevelés-oktatás egymásra épülő és/vagy egymást kölcsönösen feltételező **feladatai** a következők:

1. Bármely megnyilvánulás és testi – akár valamely vegetatív funkcióval összefüggő – állapot értelmes közlésként való értelmezése, és annak a testi kommunikáció eszközeivel való megválaszolása

A megnyilvánulások közlésként való értelmezése	A tanulók minden megnyilvánulása, nehezen értelmezhető cselekvéseik – vegetatív jelenségek, sztereotip mozgások, nagyfokú zárkózottság, passzivitás, autoagresszív vagy agresszív megnyilvánulások, inadekvátnak tűnő nevetés, eltérő sírási hangok, izomtónus-változás, megváltozott légzésritmus, artikulálatlan hangok, bármilyen színezetű indulatkitörések – fejlődéstörténetükre és a konkrét helyzetükre vonatkozó jelentőséggel bírnak, értelmezik a helyzethez való viszonyukat, kifejezik emocionális állapotukat. A helyzet elemzésével, tanulmányozásával a gyógypedagógus megértheti az aktuális jelentést, felismerheti a kommunikatív célt és/vagy tartalmat, és képes lehet az adekvát válasz megadására.
Az egészségi állapotban bekövetkező változások kommunikatív megközelítése	A tanulók különösen kiszolgáltatottak a betegségeknek, aminek hátterében elsősorban orvosilag feltárható okok állnak. A betegségek – mint bármely más életmegnyilvánulás – azonban számos esetben összefüggésbe hozhatók a tanulók emocionális állapotával és élettörténetével (pl. a szülők látogatásának elmaradása, a megszokott rutinok megbomlása, váratlan esemény bekövetkezése stb.). Szükséges ezek hátterének megismerése és – a lehetőségek függvényében – a beavatkozás.
Testi kommunikáció	A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók kommunikációjának elsődleges eszköze a testük, hiszen számukra a világ és a másik ember ezen a szinten válik megélhetővé. Ezért az oktatási tartalmakat azok testi dimenziójában kell hozzáférhetővé tenni.

2. A tanulók és a gyógypedagógus közti bizalmas, bensőséges kapcsolat kialakítása, valamint a kommunikáció iránti igény felkeltése és megerősítése

Bizalmas és bensőséges kapcsolat kialakítása	A tanulók kommunikációs motiváltságának felkeltéséhez a tanulók és a velük foglalkozó személyek között bizalmas, partneri és baráti (semmiképpen sem a szülő-gyermek kapcsolat mintáira épülő) kapcsolat kialakítására van szükség, melynek alapja a személyi állandóság. A bizalomteljes kapcsolat megtapasztalása a tanuló igényeihez és életkorához illeszkedően – pl. néven szólítás, kézbevétel, simogatás, a tanuló jelzéseinek figyelembevétele és az arra adott válaszok – biztosítható.

A kommunikációs igény felkeltése, megerősítése	A gyógypedagógus - törekedjen a tanulók figyelmének megtartására a tanulók által feldolgozható jelekkel (a szem- és testkontaktus folyamatos fenntartásával, a tanulóhoz intézett beszéddel); - adjon adekvát, megfelelően időzített feleletet a tanulók reakcióira, hangadásaira (sírás, gőgicsélés, gagyogás), mozdulataira (mosoly, gesztikuláció); - kísérje az egyes helyzeteket beszéddel, folyamatosan visszatérő elemekkel (jelzésként szolgáló mozdulatok, a helyzet megnevezése, ismétlődő testhelyzet felvétele, a szituációra jellemző tárgy megmutatása stb.); - adjon megfelelő időt és segítséget a tanulóknak a helyzet megértésére és az orientálódásra.
A kommunikáció folyamatossága	A gyógypedagógus - forduljon a tanulók felé újra és újra minél több kommunikációs csatorna felhasználásával (szólítsa meg őket, beszéljen hozzájuk, kérdezzen tőlük, énekeljen nekik, vegye kézbe őket stb.); - fejezze ki önmagát, saját érzéseit és gondolatait, és erősítse meg a tanulókban azt az érzést, hogy érdemes kommunikálniuk és kifejezniük magukat; - minden megnyilvánulásnak tulajdonítson értelmet, és adekvát módon feleljen ezekre; - a kommunikáció folytonosságát igyekezzen biztosítani oly módon is, hogy tapasztalatait rendszeresen megosztja a tanulókkal foglalkozó többi személlyel, így a szülőkkel is. Ezzel teremtse meg a lehetőségét annak, hogy a tanulók kommunikációs jelzései valóban integrálódhassanak mindennapjaikba, a kommunikáció fejlesztésének eredményeként ne csak napjaik egy-két órája, hanem egész életük lehetőséget kínáljon számukra gondolataik közlésére vagy környezetük jelzéseinek megértésére.

3. A tanulók szükségleteinek kommunikációval (hangdialógussal, beszéddel, jelekkel, tárgyakkal, gesztusokkal, testkontaktussal) kísért kielégítése, a gondozási folyamatokban a pedagógiai és terápiás szempontok érvényesítése (fejlesztő gondozás)

Az alapszükségletek kielégítése	A mindennapos tevékenységek (személyi higiéné [fürdés, zuhanyozás, mosakodás, hajápolás, száj-, láb- és körömápolás]; öltözés, vetkőzés, levegőztetés; táplálkozás [evés, ivás]; ürítés stb.) biztosítása, támogatása pedagógiai jelentőséggel bír, és az oktatás szerves részét képezi. Az alapvető fizikai szükségletek kielégítése során a gyógypedagógus és munkatársai személyi segítőként (semmiképpen sem szülőként) legyenek jelen, és adjanak lehetőséget arra, hogy a tanulók alapvető, egyidejű tapasztalatokat szerezzenek saját testükről és a másik emberrel való kommunikatív együttlétről. Elsődleges szempontot jelentsenek a gondozók számára a tanulók személyiségi jogai a gondozási feladatok ellátása közben.
A fejlesztő gondozás	Az alapvető biológiai szükségletek kielégítése során a gyógypedagógus és a segítő munkatárs kiszélesítheti a tanulók élményhorizontját, segíthet stabilizálni szociális kapcsolataikat, és színteret adhat a szituációhoz kötött tevékenységtanulásnak, gyakorlásnak. A fejlesztő gondozás során alakul ki az érzelmi kötődés, az elemi szociális kapcsolatok, a kommunikáció, valamint az én, a személyes identitás első körvonalai. Az alapvető szükségletek kielégítésének alkalmaival mindig kommunikációval kell kísérni a cselekvést, a folyamatot komplex – egyénre szabott –, totális kommunikációs jelzésekkel kísérve a szokások kialakítására kell törekedni. A rituálék és szokások segítik a tanulókat a szituáció felismerésében, ami az adekvát együttműködés feltétele. Minden apró kommunikációs jelzést észre kell venni, ami a tanulók aktuális szükségleteire utalhat.

4. Az elemi kapcsolatfelvétel formáinak kialakítása, a mindennapos rutinhelyzetekben való tájékozódás elősegítése, a választás lehetőségének felkínálása, az igen-nem elkülönítése és alkalmazása

Kapcsolatfelvétel és üdvözlés	A gyógypedagógus - alakítson ki stabil szemkontaktust a tanulókkal. Amennyiben a tanulók vizuálisinformáció-felvétele organikus és/vagy funkcionális okból akadályozott, a kapcsolatfelvétel egyéb, kölcsönösen működőképes módjának kidolgozása szükséges, mely a tanulók számára érzékelhetővé teszi nyitottságát és készségét közléseik fogadására. Készítse elő az ehhez szükséges testhelyzet felvételét, és kommunikációjával közvetítse a tanulóknak, hogy mindig kész közléseiket és megnyilvánulásaikat figyelemmel kísérni; - egyénre szabott módon alakítsa ki a tanulók számára érthető üdvözlés és köszönés formáit, amelyeket a tanulók is használni tudnak, és amelyeket mások is alkalmazhatnak.
Mindennapos rutinhelyzetek egyezményes kifejezése	Egyes szituációkra egyezményes, minden esetben azonos – a tanulók számára érthető, de lehetőleg minél szélesebb körben ismert – tárgyak, jelzések, szimbólumok használata, ami a tanuló számára minden esetben felismerhetővé teszi e helyzeteket.
A kommunikációs alapszabályok elsajátításának elősegítése	A figyelem felkeltésének és megtartásának képessége, a kommunikációs szerepek megértése, a kommunikációs funkciók értelmezése, a közös figyelem kialakítása, a kivárás képessége mind a működőképes interakció alapjai. A gyógypedagógus teremtsen minél több lehetőséget a tanulóknak arra, hogy a kommunikáció alapvető szabályrendszerét megismerjék, és ezeket alkalmazni is tudják.
Az önálló döntéshozatal előkészítése	A gyógypedagógus - biztosítson lehetőséget, hogy a tanulók akár szóban, akár bármely más kommunikációs eszközzel igent és nemet mondjanak, kifejezzék elutasításukat egy helyzettel, személlyel vagy tárggyal kapcsolatban. Különös jelentősége van a visszautasítás szociálisan elfogadható módjai megtanításának; - teremtsen választási helyzetet, amelyben a tanulók megérthetik, hogy szükségleteik kielégítésére két vagy több módon is lehetőség nyílik. Ennek az a jelentősége, hogy minden tanuló megtapasztalhatja a környezete feletti kontrollt. A tanuló azon élménye és tapasztalata, hogy képes a kívánsága szerint befolyásolni a környezete történéseit, a legerőteljesebb motiváló eszköz. Az alternatívák közötti választásra bármely, a tanuló által alkalmazott kifejezési forma – mozdulat, ránézés, hangadás stb. – alkalmas lehet.

5. A nyelvi kommunikáció bevonása a nevelés-oktatás folyamatába, ezzel a valóság nyelvi birtokbavételének, a beszélt és írott kommunikációs formák elsajátításának előkészítése

A nyelvi eszközök folyamatos alkalmazása	A gyógypedagógus - a nevelési-oktatási helyzeteket beszéddel vagy énekkel kísérje, a tárgyakat, eseményeket és személyeket nevezze meg, szem előtt tartva a „mindig ugyanazt, mindig ugyanúgy” szabályát. Ezzel előkészítheti, hogy a nyelvi közlések a későbbiekben a konkrét helyzetekről leválva is értelmezhetők legyenek. Így fokozatosan lehetővé válik a tanulók számára a világ jelenségeinek fogalmi szintű megértése; - figyeljen arra, hogy a nyelvet kísérő metakommunikatív és paranyelvi mozzanatok (hangsúly, hanglejtés, dallam, ritmus) emocionális tartalmakat közvetítenek, és hitelesítik – vagy éppen cáfolják – a beszéd tartalmát. Amennyiben van olyan tanuló a csoportban, aki esetében az auditív információ felvétele nehezített, a pedagógus a nevelési-oktatási helyzeteket a tanuló számára érzékelhető gesztusnyelvvel vagy egyéb alternatív kommunikációs formában kísérje. Az emocionális tartalmak közlésére ebben az esetben is fektessen hangsúlyt. A beszédet ebben az esetben se hagyja el, mert azzal egyrészt lehetőséget teremthet, hogy a tanuló az auditív információk feldolgozása terén fejlődjön, másrészt a tanuló izoláltsága csökkenhet, mivel környezete számára is érthetővé válik kommunikációjának tartalma.
A gyógypedagógus önkifejezése	A gyógypedagógus - fejezze ki saját véleményét („Én szeretnék ezzel a labdával játszani. És te?”), ezzel minden egyes tanulót ösztönözzön kommunikációra; - tegye lehetővé, hogy a tanuló reagáljon, kifejezze saját attitűdjét, tiltakozását vagy beleegyezését; - az önkifejezéssel és a tanulók kommunikációjának motiválásával teremtsen lehetőséget arra, hogy a tanulók saját cselekvéseiket egyre inkább a beszélt nyelv kontextusában ismerjék fel.

6. Alternatív és augmentatív kommunikációs lehetőségek feltárása, a kommunikációs eszköztár egyénre szabott kiválasztása

Kommunikációs eszköztár kiválasztása	Figyelembe véve a tanuló mozgásállapotát, érzékszerveinek működését, kognitív képességeit, motiválhatóságát, kommunikációs igényét és szintjét, a gyógypedagógus válassza ki a tanuló számára legmegfelelőbb kommunikációs eszköztárat.

Konkrét helyzethez kötődő eszközök alkalmazása	A tárgyak, képek, testjelek, gesztusok vagy hangok beillesztése a nevelési-oktatási folyamatba lehetővé teszi a tanulók számára, hogy a mindennapos helyzetekben, a konkrét szituációhoz kötötten – de azoktól egyre függetlenebbé válva – kifejezzék szükségleteiket, és hatást gyakoroljanak környezetükre.
Elvont kommunikációra alkalmas eszköztárak alkalmazása	A magasabb szintű absztrakciós képességet igénylő kommunikációs eszközök (például kép-, jelkép- és szimbólumrendszerek, gesztusnyelv stb.) alkalmazása elsősorban azoknál a nem súlyosan értelmi fogyatékos tanulóknál eredményes, akik súlyos beszédzavaruk miatt nehezen fejezik ki magukat beszéddel. Ezek az eszközök lehetővé teszik számukra, hogy nyelvtanilag összetett, absztrakt mondatokat alkossanak, amelyek jelentése független lehet a konkrét szituációtól, illetve hogy kifejezzék magukat, kommunikáljanak környezetükkel, és – ha képességeik lehetővé teszik – a későbbiekben elsajátítsák az írott nyelvet, illetve annak elemeit.

7. A tanulók egymás közti kommunikációjának ösztönzése: egymás üdvözlése, közösen végzett feladatok és játékok alkalmazása, a csoportos foglalkozások során a tanulók cselekvéseinek egymás számára is értelmezhetővé és hozzáférhetővé tétele, a társakkal való test-, szemkontaktus formáinak megtapasztaltatása

Csoportos foglalkozások	Az intézményi rehabilitációs pedagógiai programba épített csoportos foglalkozások (például reggeli kör, közös étkezések, közös fejlesztő foglalkozások) és közös aktivitások (adott témáról való beszélgetés, közös éneklés stb.) lehetőséget teremtenek a közösség kialakulására.
Az egymásra figyelés ösztönzése	A gyógypedagógus ösztönözze, hogy a tanulók megismerjék egymást, tanulják meg egymás nevét. Serkentse őket, hogy figyeljenek mások cselekvéseire, és hívja fel az egyes tanulók figyelmét arra, hogy a többiek mit és hogyan csinálnak az osztályban.
A tanulók közti közvetlen kommunikáció támogatása	A gyógypedagógus egymás felé is közvetítse a tanulók megnyilvánulásait, a többi tanuló számára is kommentálja közléseiket, tegye lehetővé, hogy a tanulók egymással is kapcsolatba kerüljenek.

8. A tágabb – idegen – környezetben való kommunikáció megtanulása, a nagyobb önállóság és a szélesebb kulturális közösség életében való aktív részvétel lehetőségének megteremtése

A tágabb világra vonatkozó tartalmak közvetítése	Az iskola tegye lehetővé, hogy az oktatásban a tágabb világra vonatkozó tartalmak (természeti jelenségek, társadalmi jelenségek) is megismerhetők legyenek.
Iskolán kívüli foglalkozások szervezése	Az iskolán kívüli foglalkozások, kirándulások, más iskolák tanulóival való találkozás, közösségi tanulási és játéklehetőségek felajánlásával a gyógypedagógus teremtsen lehetőséget a tanulóknak, hogy minél szélesebb körű tapasztalatokat szerezzenek az emberi, kulturális és természeti világról.
Integrált programok szervezése	Az iskola integrált programok szervezésével biztosítsa a tanulók számára azokat a tapasztalatokat, amelyek a tágabb világ és a társadalom megismerését szolgálják, és lehetőséget teremtenek a megtanult kommunikációs formák új helyzetekben való kipróbálására és gyakorlására.

V.2. Mozgásnevelés – A testséma kialakítása, a mozgás örömének átélése és az önálló cselekvés ösztönzése

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók többsége – túlnyomó részben a központi idegrendszeri (agyi) károsodás domináns jelenlétéből fakadóan – súlyos fokban mozgáskorlátozott. E területen a nevelés, oktatás, fejlesztés célja a tanuló testsémája kialakulásának elősegítése, a mozgásszervrendszer optimális működésének biztosítása, a károsodott tartási és mozgási funkciók korrekciója, kompenzációja, az állapotromlás megelőzése és a mindennapos tevékenységek, valamint a tanulás, játék- és munkatevékenységek motoros feltételeinek kialakítása.

Ebből eredően a fejlesztő nevelés-oktatás egymásra épülő és/vagy egymást kölcsönösen feltételező feladatai a következők.

1. A szenzomotoros depriváció (az érzékelés-észlelés és mozgás nehezítettségéből adódó ingerhiányos állapot) csökkentése, a szenzomotoros területen kialakult fejlődési elmaradások pótlása célzott ingerléssel, passzív mozgatással (mozgásérzékelés), mozgásvezetéssel kiváltott (facilitált) mozgásokkal; az önindította mozgások ösztönzésével, a célirányos, akaratlagos mozgások optimális feltételeinek megteremtése érdekében a testkép, testséma kialakítása és fejlesztése

A saját test megélése és a testséma kialakítása	A saját test megélésének és a testséma kialakításának elősegítése érdekében lehetővé kell tenni: - a test érzékelését mozgás közben, nyugalmi állapotban, a lazítás és feszítés állapotaiban; - a test térbeli helyzetének érzékelését különböző testhelyzetek felvételével és ezek megváltoztatásával; - az egyes testrészek differenciált érzékelését különböző szomatikus és vibratorikus (vibrációs, rezgés) ingerek biztosításával; - a rendelkezésre álló térben, annak eszközeit kihasználva a saját testnek az emberekhez és a dolgokhoz viszonyított helyzetének a térben való érzékeltetését; - a test pozitív megélését és a mozgás fejlődését az alapvető szükségletek kielégítése során – a fejlesztő gondozás módszerét is alkalmazva.
A tér és a téri viszonylatok megélése és tudatosítása	A tér és a téri viszonylatok megélésének és tudatosításának elősegítése érdekében lehetővé kell tenni, hogy a tanulók aktív és passzív módon is megtapasztalhassák a különféle téri viszonylatokat. Az önálló mozgásaktivitásra képes tanulók mozgásra ösztönzésével (gurulások, csúszások, forgások stb.) a gyógypedagógus segítse őket abban, hogy saját mozgásukról szenzoros visszajelzést kapjanak. A súlyosan mozgáskorlátozott tanulóknak is biztosítani kell a mozgás lehetőségét: rendszeres időközönként gondoskodni kell helyzetük megváltoztatásáról annak figyelembevételével, hogy ennek során megtapasztalhassák a mozgás élményét és a téri viszonyok alapformáit (közel-távol, alul-felül stb.).
Testi kommunikáció alkalmazása	A saját test érzékelésének lehetővé tétele közvetlen testi kontaktuson, testi kommunikáción keresztül (légzés, érintés, masszázs stb.).
Aktivitás felkeltése, motoros válaszadás ösztönzése	A különböző ingerek (szomatikus, vesztibuláris/egyensúlyi, vibratorikus/vibrációs, hallási, látási, tapintási stb. ingerek) biztosítása során az aktív motoros válaszadásra történő ösztönzés, kihasználva a tanulók mozgásos reakcióit az aktivitás kialakulásához és fejlődésének támogatásához.

2. Pozicionálás, testhelyzet-korrekció, a helytelen testtartás és testhelyzet megszüntetése, a kóros mozgásminták gátlása, a különböző tevékenységekhez szükséges stabil és biztonságos testhelyzetek kialakítása

Helyes testhelyzetek felvétele	A helyes testhelyzetek (fekvés, ülés) kialakítása és alkalmazása: - az általános testi funkciók (pl. légzés, emésztés stb.) javítása; - a következményes tünetek (pl. decubitus/felfekvés, kontraktúrák/ízületi mozgáspályák beszűkülése, deformitások stb.) megelőzése; - a mindennapos (önkiszolgálási) tevékenységek lehető legönállóbb kivitelezése (vizelet- és székletürítés, tisztálkodás, öltözés-vetkőzés, étkezés stb.); - légzés, hangadás, tekintet, mimika, gesztusok, mutatás valamely végtaggal stb. optimális pozíciójának megtalálása és gyakoroltatása a kommunikáció motoros feltételeinek javítása érdekében; - a tanuló számára kényelmes, számára tetsző testhelyzet kialakítása.
Gyógyászati és rehabilitációs segédeszközök alkalmazása	A tanulók szükségleteinek megfelelően a pozicionálás (fekvő, ülő és álló testhelyzetek váltakoztatásának) lehetővé tétele különböző segédeszközök alkalmazásával.

3. A mozgásfejlődés elősegítése a fiziológiás mozgássor szem előtt tartásával (a fejkontrolltól a felállásig)

Fej- és törzskontroll, testhelyzetek kialakítása, megtartása	A fej- és törzskontroll kialakulásának segítése az érintett testtájak ingerlésével, az izomzat erősítésével, a szükséges mozgáselemek facilitálásával, a kóros mozgásminták gátlásával. A statikus testhelyzetek minél önállóbb megtartásának segítése segédeszközzel vagy anélkül (hason, háton és oldalfekvésben, ülés különböző eszközökön, állás segédeszközzel vagy anélkül).
Helyzet- és helyváltoztatás	A helyzet- és helyváltoztató mozgások kialakításának előkészítése, segítése a szenzomotoros ingerlés eljárásainak felhasználásával, a motoros aktivitás fokozásával. A helyzetváltoztató mozgások kialakítása és fejlesztése a fordulás, a végtagok emelése, a fej- és törzskontroll facilitálásával.

4. A kézhasználat, a manipuláció motoros feltételeinek javítása, kialakítása és fejlesztése

A manipuláció fejlesztéséhez szükséges	A helyes testhelyzetek kialakításának segítése, megteremtése, a kézhasználat feltételeinek megteremtése a manipuláció fejlesztése érdekében. A végtagok átmozgatása, kilazítása a kézhasználat

előfeltételek	feltételeinek megteremtése érdekében.
A kézfelület érzékelésének-észlelésének fejlesztése	A taktilis, vibratorikus, vizuális ingerlés alkalmazásával a kéz érzékelésének, észlelésének elősegítése annak testsémába való stabil beépülése és a kézhasználat kialakítása érdekében.
Koordináció fejlesztése	A szem-kéz, száj-kéz és két kéz koordinációjának kialakítása és fejlesztése a különböző testhelyzetekben.
Kézhasználat gyakorlása szituációhoz kötötten	Az elsajátított kézfunkció beépítése a mindennapos tevékenységekbe, célzottan fejlesztve az önellátást és önkiszolgálást a tanult mozgások tudatos felhasználásával: - a kézhasználat gyakorlása a tanulók számára értelmezhető és jelentőséggel bíró tevékenységek során; - a kézhasználat gyakorlása a kommunikációs funkciók javítása érdekében; - a kézhasználat, manipuláció lehetőségeinek kihasználása az irányított játék-, tanulási, kreatív és munkatevékenységek során; - a rehabilitációs foglalkoztató (ergo-) terápia elemeinek beépítése a kézhasználat, a manipuláció fejlesztésébe.
Segédeszközök	A kézhasználat és a manipuláció javítása érdekében a tanulók szükségleteinek megfelelően gyógyászati és rehabilitációs segédeszközök alkalmazása.

5. A kommunikáció motoros feltételeinek javítása, kialakítása és fejlesztése

Pozicionálás	A megfelelő (megfelelően ellazított) testhelyzetek kialakítása a kommunikációs funkciók gyakorlásához.

Mozgásgyakorlatok végzése a kommunikáció kialakítása érdekében	A gyógypedagógus az alkalmazott (alkalmazható) kommunikációs csatornától és/vagy eszköztől függően a foglalkozások során: - segítse elő a mutatásra alkalmas testrész (fej, felső végtag[ok], alsó végtag[ok]) célirányos mozgásainak kialakítását és gyakoroltatását; - javítsa a beszédszervek funkcióit (légzőgyakorlatok, fonáció/hangadás, szájmotórium funkcióinak fejlesztése orális ingerléssel, masszázzsal, evésterápiával stb.).

V.3. Az érzékelés-észlelés és az értelem fejlesztése, a valóság kognitív birtokbavétele – A dologi, az emberi és a természeti világ jelenségeinek megértése

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók dologi világhoz való viszonya a fejlesztő nevelés-oktatás kezdetén sok esetben szinte csak a táplálékfelvétellel, a testápolással és az öltöztetéssel kapcsolatos passzív élményekben merül ki. Kezdetben ez jelenti a világot, melyben otthon érzik magukat, amelyet észlelni képesek és uralni tudnak. Az ebből eredő kényszerű befelé figyelésük megakadályozza őket abban, hogy felfedezzék a világot. Ezért a fejlesztés feladata az érzékelhető és észlelhető világ megnyitása, a dologi és emberi világ rendjének felfedeztetése és a valóságmegismerés tágítása a magasabb rendű kognitív folyamatok bekapcsolásával. Ebből eredően az oktatás egymásra épülő és/vagy egymást kölcsönösen feltételező feladatai a következők:

1. A valóság megragadásának segítése, a szenzomotoros funkciók fejlesztése

a) A külvilág felé fordulás és a dologi világ megélésének elősegítése

Az első feladat, hogy a szakember egy elszigetelt világból a közös világba segítse eljutni a tanulót, majd olyan új tapasztalatok megszerzését tegye lehetővé számára, melyek a kifelé fordulásra ösztönzik.

Közös irányultság egy közös világra	Cél a kifelé fordulás, a tanuló figyelmének a közös világra irányítása. Olyan élmények biztosítása, amelyek felkeltik érdeklődését, és amelyekre pozitív módon reagálhat. Ez tanulónként más és más módon valósulhat meg, a meglévő képességtől függően változhatnak az előnyben részesített ingerek és tevékenységek.
Ösztönzés az aktivitásra, a külvilág aktív felfedezésére	A tanulók önmagukat általában a környezet aktív felfedezése (explorálása) során tevékenységük és észlelésük forrásaként élik meg, azonban a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók esetében a világ megélése és alakítása a motoros akadályozottságból eredően részben eltérő feltételek között zajlik. Az aktivitásra ösztönző környezet kialakítása figyelemfelkeltő és könnyen mozdítható, működésbe hozható eszközök használatával valósítható meg.

	Különböző eszközök és anyagok segítségével – szociális interakcióba ágyazottan – a figyelem felkeltésére, a világ felé fordulásra és annak aktív megtapasztalására ösztönző ingerek biztosítására van szükség. Alkalmazni kell a mozgásnevelés során kialakított testhelyzeteket, a fejkontrollt és a manipulációt elősegítő segédeszközöket.
A szenzoros funkciók fejlesztése	Szükséges minden érzékelési terület (látás, hallás, tapintás, mozgásérzékelés, kinesztetikus és proprioceptív érzékelés [/különböző testrészek testhez viszonyított helyzetének érzékelése], szaglás és ízlelés stb.) fejlesztése a következő szinteken: figyelem, érzékelés, észlelés, differenciálás, emlékezet, szerialitás.
	A szenzomotoros funkciók fejlesztése történhet: - a bazális stimuláció vagy más, a tanuló szükségleteinek megfelelő koncepció, módszer és eszköz alkalmazásával; - cselekvésbe ágyazottan, felhasználva a mindennapi tevékenységek adta alkalmakat (például a szaglás és az ízérzékelés fejlesztése, az ízekre való figyelés, a különböző ízek, szagok, illatok megkülönböztetése, az ezekre való visszaemlékezés természetes helyzetben, étkezés és evésterápia során is).
	A gyógypedagógus - használja ki az alapvető szükségletek kielégítésének alkalmait a tanulók testérzékelésének fejlesztéséhez; - biztosítson különféle akusztikus ingereket a zeneterápia eszköztárának alkalmazásával. Az érdekes, különleges akusztikus ingerekre – kutyaugatás, fűrész hangja, csörömpölés stb. – külön fel kell hívni a tanulók figyelmét, ösztönözni kell őket a hangingerre való figyelésre, differenciálásra és az előzőekkel való összehasonlításra; - tegye lehetővé figyelemfelkeltő és személyre szóló, egyszerű vagy éppen összetett vizuális ingerek észlelését. Helyezzen fényes, csillogó, élénk, színes, mozgó vagy éles kontrasztos tárgyakat a tanuló látóterébe. A látásnevelés eszközei (színes lámpák, mozgó fények, fényorgona stb.) is használhatók a vizuális észlelés fejlesztésére.
	A taktilis érzékelés a bazális terápia eszközeivel, cselekvésbe ágyazottan minden manipuláció során fejlesztendő (a tanulók figyelmének felhívása a tapintott anyag minőségére, felületére, hőmérsékletére). A tanulókat ösztönözni kell arra, hogy a tapasztaltakat eddigi emlékeikkel összehasonlítsák.

	A proprioceptív és a kinesztetikus észlelés témakörét a mozgásnevelés tartalmazza, de nem hagyható figyelmen kívül, hogy a saját test helyzetének és mozdulatainak érzékelése és érzékeltetése a mindennapi tevékenységek során is folyamatosan megtörténhet (öltözködés, tisztálkodás stb.). A tanulók kapjanak verbális és vizuális megerősítést saját testük helyzetéről, mozdulataikról. (Érdemes például nagy tükröket használni az öltöző- és tisztálkodóhelyiségekben, valamint a tornaszobában, tornateremben.)

b) Az önindított, célirányos, akaratlagos mozgás elősegítése és annak következményei

A gondolkodás későbbi műveletei az érzékszervi és a mozgásos struktúrák összekapcsolódásából erednek. Az észlelés és a mozgások koordinációjában a tanulás fontos szerepet játszik. Ehhez a tanuláshoz elengedhetetlen az önindított mozgások minél gyakoribb kivitelezése. Ezáltal a tanulók önmagukat a cselekvés végrehajtójaként ismerik fel, és szándékosan kezdenek cselekedni.

A szenzoros és a motoros működések összekapcsolása	A cél az érzékelés és a mozgás (például a látás, a nyúlás és a fogás, a hang irányába fordulás vagy a hangforrás keresése) összerendeződésének elősegítése. - A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulóknál az önindított mozgás gyakran nehezen kivitelezhető. Ezért a teret, az eszközöket a tanuló adottságaihoz kell adaptálni, különös tekintettel arra, hogy a manipulálható tárgyaik legyenek számukra elérhető közelségben, vagy biztosítva legyen a tanuló számára a helyváltoztatás lehetősége. A manipulációt, fejkontrollt segítő testtartás és a segédeszközök használata – a tanulók szabadon történő közlekedése a csoportban – legyen természetes. - A segítés szükség szerint irányulhat a figyelemfelhívó inger felé fordulásra, az ingerkibocsátó tárgy megérintésére, megtapogatására, az azzal folytatott manipulációs tevékenységre, a mozdulat helyes kivitelezésére, elegendő időt hagyva a mozgásos tapasztalatszerzésre, valamint a tapasztaltak feldolgozására, beépítésére.
A tér felfedezésének elősegítése	Míg az állandó befelé figyelés egyben a tér mellőzését jelentette, a cselekvéssel, a térben való manipulálással, mozgással kezdetét veszi a téri irányok és térbeli viszonyok megismerése. Feladat a minél többrétű térbeli tapasztalat megszerzésének biztosítása.

	A testhelyzetek gyakori váltogatása, a különböző vesztibuláris/egyensúlyi ingerlést adó játékok még az önindított mozgásra nem képes tanulóknak is segíthetnek, ha minél többször megtapasztalják az alapvető téri viszonyokat, mint a „fent” és a „lent”, az „előre”, a „hátra” és az „oldalra”. A fejlesztés, a térbeli tapasztalatszerzés lehetséges eszközei: - elegendő tér a mozgáshoz; - olyan megmászható, felborítható, gurítható puha tárgyak, amelyekbe bele lehet bújni, alá, mögé lehet mászni, bele lehet dobálni és ki lehet venni belőle dolgokat; - szabadtéri játékok, játszóterek és a természet rendszeres látogatása. Megfelelő számú segítő személyzettel és személyre szabott adaptációkkal kivitelezhetők a fel- és lemászások, a forgások, gurulások, lengések.
Az idő strukturálásának elősegítése	A világ felé fordulással az idő strukturálódása is kezdetét veszi. Az örömmel végzett cselekvéseket már lehet várni, s az örömteli cselekvéseknek sorozata is lehet. Törekedni kell a napi és heti rendszerességre, az időbeli tájékozódás – mely a kis egységektől halad a nagyobb egységek felé – megkönnyítésére. A napok sorrendje érzékeltethető az egyes napokra jellemző tevékenységek váltakozásával. A gyógypedagógus erősítse meg az időbeli tájékozódást a tanulókkal alkalmazott – egyénre szabott, vizuális vagy taktilis – kommunikációs módszer segítségével is. Az aktuális tevékenység jelzéséről fokozatosan térjen át az elmúlt, az aktuális és az elkövetkező tevékenység jelzésére. Ezután az egész nap tevékenységeit jelző napirendről fokozatosan térjen át a heti rendre. Ha a tanuló képességei lehetővé teszik, ezután vezethető be a havi, majd éves terv, a naptár közös áttekintése. Ezt a folyamatot nagymértékben segíti, ha a gyógypedagógus minden napnak, hónapnak egy-egy egyedi eseményét emeli ki, melyet a közösen készített naptárban jelez, a tanuló számára érzékelhető vizuális vagy taktilis módon. Az elmúlt, átélt élmények felelevenítésével – fényképek, képeslapok, videó segítségével – a megismerés határai a múlt felé tágíthatók, míg a tervezett események elővételezésével a jelenből a jövő felé tekinthet ki a tanuló.

A természeti világ megismerése	Az idő strukturálásának legalapvetőbb egységeit a természet változásai (napszakok, évszakok, állatok, növények és emberek fejlődése, növekedése stb.) adják, ezért a fejlesztő nevelés-oktatás biztosítsa annak lehetőségét, hogy a tanulók közvetlen tapasztalatokat szerezzenek a természeti világ jelenségeiről, és a velük kapcsolatos tevékenységeket maguk is végezhessék (évszakoknak megfelelő játékok, szokások).

2. A szemiotikai funkciók (a jelek és jelenségek értése és megértése) megjelenésének, a valóság ábrázolásának segítése

A világot alkotó tárgyak és jelenségek rendszeres és gyakori megtapasztalásával a tanulókban először emlékezeti képek alakulnak ki, majd állandósuló sémák, melyek a képzelet segítségével előkészítik a fogalmak kialakulását. A fogalmak lehetnek konkrét, illetve a kognitív fejlődés magasabb szintjén elvont fogalmak és az ezekkel történő gondolkodási műveletek. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók, különösen, ha az értelmi fogyatékosság súlyos fokban van jelen, rendszerint ezen a konkrét fogalmi szinten tudnak leginkább értelmi műveleteket végezni. Ha a kognitív fejlődés magasabb szintjére eljutottak, utalni tudnak a jelen lévő, a jelen nem lévő, az elmúlt vagy még meg sem történt eseményekre, dolgokra. A valóság ábrázolását mozdulatokkal, szimbolikus játékkal, tárgyakkal, képekkel, taktilis jelzésekkel és verbalitással szükséges elősegíteni.

Az utánzás tanítása, utánzásra késztetés	A megfelelő mozgásos utánzáshoz rendszeres, önindított mozgásra és utánzásra érdemes mintára van szükség. Az utánzás ismételgetéssel kezdődik. A gyógypedagógus végezzen olyan gesztusokat, mozdulatokat, amelyeket a tanuló – még bizonyos idő elteltével is – maga is végre tud hajtani. Kezdetben a gyógypedagógus is utánozhatja a tanulót, ezzel könnyebben előhívhatja és megértetheti az utánzást. Alkalmazni kell azokat a mozgásnevelés során kialakított testhelyzeteket, amelyekben a tanuló szabadon tud mozogni. A fejkontroll kivitelezése és a szemkontaktus felvétele esetleg segédeszközök használatát is igényli. A közös éneklés, a reggeli kör alkalmával sok lehetőség nyílik mozdulatokkal kísért mondókák tanulására. A mozdulatok mindig a már ismert, gyakran végzett cselekvésekre utaljanak.

Szimbolikus játékok alkalmazása	A funkcionális (sokszor sztereotip) játékhasználatból a gyógypedagógus segítse a játéktárgyak beépítését egy szerepszituációba (például a korábban csak ide-oda tologatott autó építőanyagot vagy ennivalót szállítson). Alkalmat kell teremteni arra, hogy a tanulók a különböző mozdulatokkal, hangokkal, tárgyakkal jelölhessék és lejátszhassák a képzeletükben, emlékeikben élő valóságot, a szimbolikus játékon keresztül feldolgozhassák feszültségeiket is. A szerepjáték (babázás, fodrászjáték, főzőcskézés, boltos játék) így fontos része lesz a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő nevelésének-oktatásának. Nem kell mindig ragaszkodni az élethű játéktárgyakhoz: a „mondjuk, hogy ez a...” fordulat fokozatos bevezetésével, az egyre sablonosabb, a valóságostól eltérő külsejű tárgyak használatával a tanulók előrébb juthatnak az elvonatkoztatásban.
A rajzolás elősegítése, a rajz fejlesztő hatása	A rajzolás mint funkció kialakításához szükség van egyéni segítségnyújtásra (pozicionálás, adaptált segédeszközök stb.). A rajzolás lehet egyszerűen egy örömszerző tevékenység, magasabb szinten nem tudatos önkifejezési forma, kommunikációs eszköz. „Nyomot hagyni a papíron” egyéb eszközökkel is lehetséges. Figurás nyomdával pl. egész események megjeleníthetők. Ha egy tanuló már legalább két dolog közül tud választani, a nyomda önálló kiválasztása után a papíron az általa megjelölt helyre segített mozdulatokkal nyomdázhat. A formarészletek színeinek variálásával egyedivé, sajátjává teheti munkáit. Az önálló mozgásra képes tanulók kapjanak lehetőséget az önálló rajzolásra. A ceruzát foghatják kézben, szájban, lábujjak között, de felszerelhető csuklóra, fejpálcára vagy egyéb segédeszközökre, amelyeknek már kismértékű elmozdításával is önállóan tudnak alkotni. Becsüljük meg ezt az alkotást, díszítsük vele a csoportszobát vagy az iskolát. Azokkal a tanulókkal, akiknél a vizuális információfelvétel akadályozott, tárgyakból, tárgyrészletekből készíthetők képek, melyek a számukra lényeges taktilis információfelvételt segítik, fejlesztik.

A szóbeli (verbális) – vagy alternatív és augmentatív (szóbeli kommunikációt helyettesítő vagy kiegészítő) eszközökkel segített – önkifejezés	A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulóknál a verbális kifejezések helyett sok esetben alternatív kommunikációs formákra van szükség, ami mindig a tanuló egyéni adottságaitól függően alakítandó ki. A jelek, szimbólumok, ábrák megértésének tanítása egyúttal az absztrakciót és a gondolkodást is segíti. A kommunikációs forma építőköveinek alkalmasaknak kell lenniük arra, hogy azokkal a tanuló saját világát leírhassa, gondolatait megjeleníthesse, s környezete felől érdeklődhessen. A tanulók egyéni adottságaitól és akaratától függ, hogy a számukra választott kommunikációs rendszer mekkora nyelvi egységeket tartalmaz. E nyelvi egységek a fejlesztés során tudatosan bővíthetők a tanuló értelmi képességei és akarata szerint.

3. Az elemi gondolkodási funkciók fejlesztése- átmenet a ténylegesen elvégzett cselekvés és a csak fejben végzett értelmi műveletek szintje között

A tanulók ezen a szinten már képesek eligazodni az általuk ismert helyeken, eltalálnak az épület egyik pontjából a másikba, de nem képesek lerajzolni vagy más úton visszaadni, hogyan is találnak el oda. Emlékeik még mozgásosak, a reprezentáció új síkján még nem képesek rekonstruálni, amit a cselekvés síkján már megszereztek. Ha az önálló helyváltoztatás nehezített, a téri megismerés elhúzódik, s a téri reprezentáció megjelenése is sokáig várat magára vagy teljesen el is maradhat. Ebben a szakaszban a fejlesztő nevelés-oktatás feladatai a következők:

A téri megismerés interiorizálásának elősegítése	A téri megismerés segítése személyre szabott segítség biztosításával. A bejárt, megismert teret jelölhetővé, lejátszhatóvá kell tenni. Mindez kis lépésekben haladva történik, például a „hol van?”, „merre találom?”, „hová rajzoljam?” kérdések tudatosításával és sikeres megválaszolásának elősegítésével. A térben történt változások felfedezését, megértését segíti a tér ábrázolása makettekkel, terepasztallal, rajzokkal, mozgásos feladatokkal.
A több szempontú gondolkodás elősegítése	E szakasz kezdetére jellemző, hogy a tanulók még nem képesek egyszerre több szempontot figyelembe venni, egyszerre csak egy kiválasztott szempont szerint értékelik a jelenségeket. A fejlesztés feladata annak elérése, hogy a tanulók egyszerre több szempontot is figyelembe és számba tudjanak venni.

A decentráció (egyszerre több szempontra való figyelés; szempontváltás) elősegítése	A fejlesztés célja a térre, időre, mennyiségre, távolságra, magasságra stb. vonatkozó decentráció, az egyéni helyzettől független gondolkodás kialakulásának segítése (például annak belátása, hogy az asztal előttem van, de másnak balra esik), a relációkat képviselő jelek és viszonyfogalmak megismertetése, használata. A közös játék alkalmas arra, hogy a játéktevékenységek során az eltérő szempontok, a többi tanuló perspektívája felismerhető, belátható legyen, és a tanuló megértse, hogy más szemszögből másképpen mutatkozhat meg ugyanaz a dolog.

4. A konkrét műveletek és a formális műveletek konstrukciójának elősegítése, a cselekvések logikai struktúrájának kialakítása, a tér, az idő és a tartam, a sorozatok, halmazok elemi fogalmainak elsajátítása

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók fejlesztő nevelésének-oktatásának alapja a cselekvéses tanulás, de a meglassúbbodott vagy zavart mozgásfejlődés miatt számolni kell az érés esetleges időbeli elhúzódásával. Ebben a szakaszban a tanulók fokozatosan megtapasztalják az anyag és a súly állandóságát, és ismereteket szereznek a tömeg fogalmáról. A gondolkodás fejlődésével mód nyílik a téri viszonylatok absztrakt megismerésére is. Kialakulnak azok a minőségi műveletek, melyek a teret strukturálják: térbeli, egymást követő sorrend és szakaszok vagy távolságok elkülönítése; a hosszúság, a felszín stb. megmaradása. Összekapcsolódnak az időrendi összefüggések (előtt, után) a tartam összefüggéseivel (rövid vagy hosszú ideig). A tanulók egyszerre több tulajdonság alapján osztályozzák a tárgyakat és a fogalmakat, és több szempontból is képesek csoportosítani azokat. A számfogalom és a matematikai gondolkodás kialakulásában jelentős szerepet játszanak az absztrakt műveletek.

A formális gondolkodás szakaszába jutott tanuló képes olyan elvonatkoztatásra és általánosításra, amelynek nincs szükségszerű kapcsolata a valósággal vagy a tanuló saját elgondolásával. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók közül általában kevesen jutnak el ebbe a szakaszba. Az ő esetükben az egyén számára legmegfelelőbb fejlesztés érdekében irányadónak kell tekinteni a fogyatékosság típusához illeszkedő irányelvek további releváns fejezeteit is (Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvei), és kezdeményezni kell az értelmi állapotuknak megfelelő gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményegységben történő iskoláztatást, vagy biztosítani kell számukra az egyéni előrehaladású nevelés és oktatás lehetőségét (2011. évi CXC törvény a nemzeti köznevelésről 4. §. 41. pont).

V.4. Kreativitásra, játékra, szabadidős tevékenységre nevelés – Az emberi lét esztétikai dimenziójának megtapasztalása és a kreatív tevékenységek ösztönzése

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók számára a műalkotások hozzáférhetővé tétele és azok önálló létrehozása, illetve az ehhez kapcsolódó feladatok a fejlesztő nevelés-oktatás integráns részét képezik. A zenei, mozgásos, képzőművészeti és irodalmi alkotások megtapasztalása és önálló létrehozása lehetővé teszi a tanulók számára a befogadás, a megértés komplex emocionális és kognitív formáinak megtapasztalását, valamint a kreatív alkotás,

létrehozás lehetőségét nyújtja számukra. Fontos, hogy a tanulók megtapasztalják, hogy maguk is képesek pozitív módon adni valamit a világnak.

Ebből eredően a fejlesztő nevelés-oktatás egymásra épülő és/vagy egymást kölcsönösen feltételező feladatai a következők.

1. Az emberi lét esztétikai dimenziójának megnyitása, az elemi művészeti tapasztalatok hozzáférhetővé tétele, ezek örömforrásként való megélésének segítése

Elemi esztétikai élmények	Az elemi esztétikai élmények rendszeres megtapasztalásának segítése a fények, hangok, hangdialógusok, zeneművek közvetítése, megmutatása által, a mozgás (a tánc elemeinek beépítése) hozzáférhetővé tételével. Célja: - a tanulókat segítse abban, hogy saját testükön és a másik emberrel való együttlétben – a légzés, a szívverés, a beszédritmus, a mozdulatok, az egész test egyes mozgásainak ritmusos ismétlődése, a hangdialógusok, énekek, mondókák, illetve ezek összekapcsolódása során – ritmust ismerjenek fel; - a műalkotásokkal vagy azok elemi formáival való találkozás során a tanulók számára lehetővé tegye a felfedezés, a rácsodálkozás örömének, az újdonság élményének megtapasztalását, a műalkotásokhoz kapcsolódó érzelmek (boldogság, szomorúság, meglepődés stb.) átélését; - segítse az új tapasztalatok összevetését, ezek egymás közötti kapcsolatainak, eltérő jellegének felismerését, használja ki az egyes művészeti tevékenységek több érzékszervre hatást gyakorló jellegét (például a zene akusztikus és vibratorikus/vibrációs modalitásainak összefüggéseit, a zene mint hallható, tapintható – akár számítógép segítségével – látható tulajdonságait); - a foglalkozások kezdetének vagy végének, valamely cselekvéssor megkezdésének, tevékenységek zenei aláfestésének alkalmazásával az esztétikai elemek – akár rituálészerűen végzett – nevelési helyzetekbe illesztésével lehetővé tenni a tanulók számára egyes zenei motívumok, képek, mondókák ismétlődő felismerését. Minden tanulónál törekedni kell annak felmérésére, hogy melyek azok az élményforrások, melyek később beépíthetők szabadidős tevékenységének tartalmas eltöltésébe, és mely élményekből kiindulva lehet segíteni a tanulót a szabadidős tevékenységek kiválasztásában, a pihenésben, relaxálásban.

A tevékenységekről felerősített szenzoros visszajelzések adása	A gyógypedagógus - a szenzoros (érzékeléssel kapcsolatos) visszajelzések segítése, utánzása, a különböző érzékelési modalitások összekapcsolása által segítse a tanulókat saját cselekvéseik érzékelésében, észlelésében; - tegye lehetővé, hogy a tanulók a zenehallgatás során, a zene ritmusát követve mozoghassanak, táncolhassanak; testüket ritmusra mozgassák, azon doboljanak; alkalmazzon erre a célra kialakított hangszereket vagy használati tárgyakat, természetes anyagokat. A tevékenységek során a tanulók minél több alkalommal kapjanak lehetőséget a választásra annak érdekében, hogy egyre tudatosabban tudjanak részt venni a foglalkozásokon, majd azok egyes elemei beépüljenek a szabadidős tevékenységbe vagy az önálló játékba is.

2. Az aktív cselekvés ösztönzése, elemi művészi tevékenységek végzése és a közös kreativitás élményének megtapasztalása

Művészi tevékenységek hozzáférhetővé tétele	A gyógypedagógus ösztönözze a tanulókat önálló vagy közösen végzett cselekvésre, tegye lehetővé számukra, hogy elemi művészeti tevékenységeket végezzenek vagy ezekben részt vegyenek; ennek során aktívan kipróbálhassák az alkotás, a kreatív tevékenykedés élményét, és megtapasztalhassák, hogy befolyással vannak a dologi és emberi világra.

	A fejlesztő nevelés-oktatás - tegye lehetővé zenei élmények megélését a zeneművek meghallgatása, az önálló vagy közös zenélés során: speciálisan kialakított hangszerekkel, közös, táncos improvizációval, énekléssel, a zenéhez kapcsolódó élmények és érzelmek megbeszélésével; - a tanuló befogadóképességének megfelelően tegye lehetővé az irodalmi alkotások (ritmus, hanglejtés, hangulat, mondókák, versek, mesék, rövid történetek) megismerését, a megismert alkotásokkal kapcsolatos érzelmek, események, személyek helyzetének, dilemmáinak megismerését és átélését; - nyújtson segítséget abban, hogy a tanulók – amennyiben képességeik ezt lehetővé teszik – elsajátítsák a kézműves technikák alapvető fogásait; - tegye lehetővé, hogy a tanulók különböző játékos tevékenységek során (festékkel csöpögtetni, kézzel, lábbal, szájjal képeket rajzolni, színes port húzni, grafitot szétdörzsölni, gyurmát szétnyomni) érzékelhessenek különböző formákat, tér- és színhatásokat, és közreműködhessenek különböző formák, terek (dobozokból házat építeni, sátrat verni stb.) létrehozásában; - használja ki, hogy a közösen kialakított terek lehetőséget nyújtanak számos tapasztalat (szoros, tágas, otthonos, csendes stb.) megélésére; - tegye lehetővé, hogy a tanulók minél többet kísérletezhessenek a különböző anyagokkal, technikákkal önállóan is, a későbbiek során pedig ezek jelenjenek meg mint önálló szabadidős tevékenységek.
A művészeti tevékenységek közösségi dimenziójának kiaknázása	Lehetővé kell tenni, hogy a tanulók megosszák egymással a kreatív tevékenységek során felmerülő gondolataikat, kifejezhessék a társaik alkotására vonatkozó érdeklődésüket, véleményüket (a tanuló vagy a gyógypedagógus mutassa be a csoportnak az elkészült művet, a foglalkozás végén közösen nézzék át és beszélgessenek róla stb.). Olyan helyzetet kell teremteni, amelyben a tanulók megélhetik a közösen végzett kreativitás, az együttgondolkodás kihívásait és élményét. A közösen készített műalkotásokon, közösen végzett művészeti tevékenységeken – együtt festett kép, közös zenélés, éneklés, csoportos meseszövés stb. – keresztül a tanulók megtapasztalják az együttalkotás közösségi jellegét, és azt, hogy az így létrehozott alkotás különbözik az egy ember által létrehozott műtől. A közös mesehallgatás és történetszövés – akár külső szakember bevonásával – a dramatikus játékok eszköztárának, a drámapedagógia elemeinek beépítésére ad alkalmat. A közös mesélés, meseszövés örömforrás, szabad alkotás, amely közelebb viszi a tanulókat saját élettörténetük megértéséhez, feldolgozásához, és lehetőséget teremt rá,

	hogy önmagukat egy közösség történetének szereplőjeként, döntések meghozójaként tapasztalják meg.
A tágabb kulturális művészeti és esztétikai világ hozzáférhetővé tétele	Lehetővé kell tenni, hogy a tanulók tapasztalatokat szerezzenek a mások által létrehozott – akár egyetemes jelentőségű, akár a magyar és az európai kultúrát meghatározó – műalkotásokról, valamint részt vegyenek a helyi közösség életében jelentőséggel bíró kulturális eseményeken. A helyi nevezetességek és rendezvények (múzeum, koncert, természeti értékek stb.) meglátogatása lehetőséget ad a tágabb kulturális világ megismerésére, és egyben az integrált, közösségi programokban való részvétel lehetőségét, illetve az elsajátított kommunikációs készségek gyakorlását is jelenti.

V.5. Érzelmi és szociális nevelés – Az én pozitív megtapasztalása, megnyílás a közösség felé, a kommunikáció kulturált formáinak elsajátítása

A személyes érzelmek kifejezése és a másik ember érzelmeinek megértése, a másokkal való együttműködés kialakulásának segítése az iskolai oktatás alapvető – a kommunikáció fejlesztésével szoros összhangban álló – feladatai közé tartozik. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók számára a szűkebb és tágabb közösségi életben való részvétel az egyik legnehezebben teljesíthető feladatot jelenti. A tanulóknak kezdetben lehetővé kell tenni, hogy önmagukat egyedi, autonóm lényként tapasztalják meg, és ilyenként képesek legyenek belépni egy közösségbe, és részt venni annak életében.

1. Az „én” és a „nem én” elkülönülése, a másik személy valóságának és egyediségének megtapasztalása

Az anyáról való leválás kísérése, segítése	A súlyos és halmozottan fogyatékos tanuló és édesanyja (vagy elsődleges gondviselője) többnyire igen szoros kapcsolatban (szimbiózisban) élnek, a fejlesztő nevelés-oktatás kezdetén bizonyos esetekben még az „én” és a „nem én” elkülönülése sem megy végbe a tanulóban. Saját magát gondviselője részeként, a gondviselőt önmaga kiterjesztett énjeként ragadhatja meg, fizikai és érzelmi állapotuk gyakran egymás tükörképe. A tanuló közösségbe kerülése az anyáról (gondviselőről) való leválás kezdeti állomása is lehet, ezért az iskola feladata, hogy figyelembe vegye az ebből a helyzetből fakadó feszültségeket, és minden eszközzel segítse a szülőket és a tanulót.
Az emberi viszonyok kialakításának segítése	Az iskolai nevelésnek meg kell adnia azt a biztonságot és védettséget, ami felbátoríthatja a tanulót arra, hogy az általa megélt világtól a dologi világ s az abban élő személyek felé forduljon.

A különböző élethelyzetekre adott érzelmi reakciók gazdagítása	A gyógypedagógus igyekezzen megérteni a tanuló érzelmi reakcióit, és tanítsa a differenciált érzelmek kifejezését (tetszik – nem tetszik, szeretem – nem szeretem, fájdalom, félelem, büszkeség, szomorúság, lelkesedés, öröm stb.).

2. Az „én" pozitív megélésének segítése, a szociális kapcsolatok megnyílásának támogatása

Minden megnyilvánulás megválaszolása	A tanulók minden megnyilvánulását énjük kifejeződésének kell tekinteni, és ügyelni kell arra, hogy szubjektív szükségleteik megértésre, felelősségteljesen kielégítésre kerüljenek.
A tanuló néven szólítása	A tanulókban a nevükön történő megszólítás tudatosíthatja, hogy az egyes helyzetekben róluk van szó. Törekedni kell annak tudatosítására, hogy társaiknak – akik körülöttük vannak – is van nevük, és közösen tevékenykednek a nap folyamán.
A saját testiség megélése és az én megtapasztalásának segítése	A saját testiség lehetővé teszi a másik énjével való találkozást, és ez egyben az én kifejeződésének egyik első formáját adja. A gyógypedagógus feladata, hogy a saját test megtapasztalásának sokféle útján gondoskodjon az én pozitív megéléséről és megismeréséről.
Az én megélése az önindította mozgásban és a passzív mozgatás során keletkező élményekben	Az önálló mozgás az én kifejeződése. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók esetében a mozgás gyakran erősen akadályozott vagy biztonsági okokból mesterségesen korlátozott. A fejlesztés feladata a mozgás ösztönzése, segítése. Minden lehetőséget meg kell ragadni az önindított mozgás kivitelezésére. A súlyosan mozgáskorlátozott tanulók számára a testmozgást és a helyváltoztatást segítséggel kell biztosítani.
A környezet aktív felfedezésének (explorációs tevékenység) segítése	Azáltal, hogy a tanulók környezetüket saját aktivitásukkal vizsgálják, és eközben megkülönböztetik a számukra érdekest az érdektelentől, saját énjüket közlik a körülöttük élők felé. A gyógypedagógus feladata, hogy segítse a tanulókat a világ jelenségei felé fordulásban, az élmények befogadásában, az érdeklődésüknek megfelelő emberek, dolgok és események megismerésében.

3. Kapcsolatfelvétel és közös tevékenység, a szociális kapcsolatok pozitív jellegének megélése, a kommunikáció közösségi formáinak ösztönzése

Az örömteli szociális kapcsolatok megtapasztalásának elősegítése	A tanulók a közös játékkal, a mindennapi testápolás során szerzett pozitív tapasztalatokkal ösztönözhetők arra, hogy újra és újra megnyíljanak környezetük felé. A másokkal teremtett biztonságos és örömteli kapcsolatok kialakítására minden alkalmat meg kell ragadni.
A spontán kapcsolatfelvétel alkalmainak megteremtése	Olyan helyzetek kialakítása, amelyekben a tanulóknak alkalmuk nyílik arra is, hogy egymással kapcsolatot teremtsenek. A tanulók mintaadással és rávezető játékokkal is motiválhatók.
A szociálisan elfogadható jelzések megerősítése, a nem elfogadhatók leépítése	A tanulók kommunikációjában gyakran megfigyelhetők olyan, a környezet számára kellemetlen jelzések, melyeket célszerű fokozatosan leépíteni, s helyettük olyan jelzéseket kialakítani, amelyeket a környezet is szívesen fogad, tudomásul vesz, és szívesen reagál rájuk. A gyógypedagógus feladata a jelzések és kifejezési formák fokozatos, az egyéni sajátosságokat figyelembe vevő alakítása, továbbfejlesztése. Az új jelzések kialakításának sikere attól is függ, hogy a környezet egyértelműen jelzi, ha a tanuló a környezet számára nem elfogadható jelzést ad, és következetesen felkínálja az alternatív jelzést.
A tanulók egymás közti kommunikációjának ösztönzése	A tanulók az iskolába lépéssel új közösségbe kerülnek. A közösségben a csoporttagok – a megfelelő pedagógiai segítségadással – kapcsolatot teremthetnek egymással. A testi kontaktus, egymás tevékenységének látványa, egymás hangjának meghallása hatással van a csoporttagokra. Lehetővé kell tenni, hogy a csoport életében természetessé váljék a kapcsolatteremtés és az egymással folytatott kommunikáció.

4. A közösségi kommunikációs formák megtanulása, alkalmazása

A figyelemfelkeltés lehetőségének biztosítása	A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók kezdetben ritkán rendelkeznek olyan szociálisan is elfogadható jelzésekkel, melyekkel felhívhatnák magukra társaik és nevelőik figyelmét. A mozgás sokszor olyan súlyos fokban akadályozott, hogy a másik megközelítése, megérintése – hacsak nem közvetlenül egymás mellett vannak – sem lehetséges. A fejkontroll hiánya vagy a vizuális érzékelés zavara miatt a szemkontaktus felvétele is akadályokba ütközhet. A gyógypedagógus feladata, hogy tanulónként olyan szociálisan is elfogadható jelzést találjon és alakítson ki, amely alkalmas arra, hogy a tanuló felhívja magára a figyelmet.
Az üdvözlés formáinak tanítása	Az üdvözlés a kapcsolatteremtés és a kommunikáció része. Jelzés a másiknak arról, hogy „én itt vagyok, és látom, hogy te is itt vagy”. Az üdvözlés: nyitás a másik felé. A gyógypedagógus feladata, hogy a megfelelő pozicionálás után olyan jelzést találjon a tanulók számára, amivel önállóan és érthetően tudják üdvözölni a környezetükben lévőket.
A kommunikáció fenntartásának segítése	Kommunikáció közben az érdeklődést fenn kell tartani. A gyógypedagógus feladata, hogy a tanulóknak megtanítsa, hogyan tarthatják fenn a figyelmet kommunikáció közben (például gyakori visszajelzés hangjelzéssel, szempillantással, egyéb metakommunikatív eszközzel stb.), hogyan kommunikálhatnak minél hatékonyabban, ami elengedhetetlen a szociális kapcsolatok kialakításához.
Az érzelmek kinyilvánításának segítése, a konfliktusok kezelése	A gyógypedagógus segítse a tanulókat érzelmeik differenciált kifejezésében, és mások érzelmeinek, hangulatainak érzékelésében és megértésében. A kapcsolatokban előfordulhatnak félreértések, egyet nem értések, konfliktusok, ezért a tanulókat meg kell tanítani arra, hogyan viselkedjenek egy konfliktus során. A konfliktuskezelés természetét a tanuló képességeihez, adottságaihoz kell mérni.
Csoporton belüli aktivitás ösztönzése	A csoporton belüli aktivitást befolyásolja a tanuló személyisége, önmagáról alkotott képe, csoporton belül elfoglalt helye, csoporton belüli kapcsolatai, aktuális egészségi és érzelmi állapotai és kommunikációs hatékonysága. Mindezen tényezők fejlesztésével, optimalizálásával a gyógypedagógus segítse a tanulót, hogy minél aktívabban vehessen részt a csoport életében.

5. A közösségben való viselkedés formáinak tanítása, a szűkebb és tágabb világ kommunikációs normáinak megtanulása és gyakorlása

A közösségi alkalmakon való aktív részvétel segítése	A tanulóknak meg kell tanítani a kulturált együttlét szabályait, az ezek során alkalmazható kapcsolatteremtés lehetőségeit. A közösségi alkalmakat – reggeli kör, étkezések, közös programok stb. – úgy kell kialakítani, hogy minden tanulónak módja legyen a kapcsolatteremtésre, ha igénye van rá.
A megfelelő kapcsolatteremtés formáinak kialakítása	A csoportban való létezés, az ott kialakított kapcsolatok után fokozatosan kell megtanítani a tanulóknak, hogy mi a különbség az ismerősökkel és idegenekkel való kapcsolat között. A közvetlen és a távolságtartó magatartás jellemzőit, az ismerkedés elfogadható formáit meg kell ismerniük.
A tágabb világban való viselkedés szabályainak elsajátítása	Segíteni kell az iskolán kívüli színterekre jellemző viselkedési formák elsajátítását. Más és más az elfogadható viselkedés a játszótéren, a könyvtárban, az áruházban, az uszodában, az étteremben, vendégségben vagy éppen egy szalonnasütés alkalmával stb. Az oktatás során ezeket a normákat is közvetíteni kell a tanulók felé.

V.6. Fejlesztő gondozás – Önkiszolgálásra, egészséges életmódra nevelés, az önállóság és önellátás képességének elsajátítása, az emberi szükséglet-kielégítés kultúrájának megismerése

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók testi szükségleteinek kielégítése, valamint az e területeken való önállóság megvalósításának elősegítése alapvető pedagógiai jelentőséggel bír, és nagymértékben hozzájárul a tanuló kommunikációjának, kognitív képességeinek – különösen az érzékelés és észlelés funkcióinak – fejlődéséhez. Az önkiszolgálás és az egészséges életmódra nevelés magában foglalja az alapvető biológiai szükségletek kielégítésének – a kommunikáció fejlődése szempontjából elemi jelentőséggel bíró – kezdeti lépéseit, a mindennapos tevékenységek tanítását és gyakorlását, valamint az emberi szükségletek életkoronként változó jellegének elismerését és megélésének segítését, illetve azok kulturális vonatkozásainak elsajátítását.

Az önkiszolgálásra, egészséges életmódra nevelés célja az önellátás szintjének emelése, a személyi függőség és kiszolgáltatottság csökkentése, a mindennapos tevékenységekhez kapcsolódó alapvető életmódbeli ismeretek elsajátítása, valamint az emberi szükségletek kezelésének, kontrolljának és kulturált kielégítésének megtanulása. E területek a megtanult készségek kitüntetett gyakorlóterepei, a rögzülés és általánosítás eszközei, valamint a természetes kommunikációs helyzetek legjobb modellhelyzetei.

Az önkiszolgálásra és egészséges életmódra nevelés célkitűzéseinek megvalósítása érdekében a testi higiénia biztosításához, az öltözés-vetkőzés, az étkezés segítéséhez a fejlesztő gondozásnak nevezett gyógypedagógiai tevékenység elvei, feladatai és eljárásai alkalmazhatók. A fejlesztő gondozás megtervezése a gyógypedagógus és a szakmai team kompetenciája, míg gyakorlati megvalósításában a személyi és/vagy (gyógy)pedagógust segítő munkatársak is közreműködnek. A fentiekből eredően a fejlesztő nevelés-oktatás egymásra épülő és/vagy egymást kölcsönösen feltételező feladatai a következők:

1. A kiválasztási folyamatok (vizelet- és székletürítés) érzékeltetése, együttműködés kialakítása az ehhez kapcsolódó tevékenységekben (pelenkázás), szobatisztaságra nevelés

Megfelelő táplálék biztosítása	A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók esetében a kiválasztás, valamint a vizelet- és székletürítés megkönnyítéséhez megfelelő étrend szükséges. A rendszeres és bőséges folyadékbevitel, a rostokban gazdag, változatos étrend biztosítása hozzájárul a mozgásszegény életmódból és a gyomor-béltraktus környékén tapasztalható izomműködési zavarokból fakadó ürítési problémák mérsékléséhez. Krónikus székrekedés esetén szükség lehet székletlazító termékek alkalmazására is, melyek nem károsítják a bélrendszert, de megkönnyítik az ürítést.
Pozicionálás és masszázs	A gyógypedagógus feladata a vizelet- és székletürítéshez szükséges optimális testhelyzet kialakítása. A tanuló mozgásállapotától függően ez lehet háton fekvés (ellazítást biztosító, reflexgátló testhelyzet), oldalfekvés, legcélszerűbb azonban az ülő testhelyzet kialakítása és megfelelő stabilizálása (segédeszközzel vagy anélkül). A függőleges testhelyzet önmagában jelentősen megkönnyíti a vizelet- és székletürítést. A székletürítés segítésére az alhasi régió átmozgatása, a behajlított lábak váltakozó hashoz nyomása (bicikliző mozgás), a vastagbél lefutását követő körkörös stimuláló masszázs szükséges lehet. A vizeletürítés segítésére a gyógypedagógus végezhet a hólyag felett kopogtató masszázst.
Szobatisztaság előkészítése és kialakítása	A szobatisztaság kialakulásához megfelelő testi érzékelésre, testhelyzetre, lazítási képességre és bizonyos szintű kommunikációs készségre van szükség. Feladat a lassú, óvatos, fokozatos vécére (bilire) szoktatás: térben (mindig ugyanott) és időben (rendszeres időközönként) strukturált tevékenység-végrehajtás szükséges a szokássá váláshoz. Ugyanakkor észlelni kell a tanuló jelzését, ha sürgősen vécére kell mennie.

	A hely legyen megfelelően felszerelt a szükséges testhelyzet felvétele és stabilizálása érdekében, legyen megfelelő hőmérsékletű. Kezdetben a tanuló közelében kell maradni, esetleges fizikai segítségnyújtással támogatni szükséges a cselekvés sikeres végrehajtásában. Minden önállóságra való kezdeményezést, törekvést értékelni kell, és követni a fokozatosan csökkenő mértékű segítségnyújtás elvét. Fontos figyelembe venni a tanuló személyiségi jogait, és ennek érdekében olyan körülményeket kell kialakítani, hogy a tanuló ne érezze magát frusztráltan ezekben a helyzetekben.

2. A testápolás mint örömet adó élmény, a külső segítség elfogadása, az együttműködés kialakítása, az alapvető tisztálkodási szokások kialakítása (fürdés, zuhanyozás, hajmosás, mosakodás, fogmosás, körömvágás), a tisztálkodás helyzeteiben a testi érzékelés, a dologi és emberi világról szerzett tapasztalatok biztosítása

A tisztálkodási szituációk kialakítása	A tisztálkodási helyzeteket úgy kell kialakítani, hogy azokat a tanuló pozitív élményként élhesse meg. Az egyes lépéseket azonos helyszínen, azonos sorrendben, azonos eszközökkel (ismert mosdókesztyű, szivacs, fogkefe), azonos – határozott, könnyen észlelhető – mozdulatokkal kell végezni, ezzel is segítve a szituáció felismerését, elfogadását, később pedig az aktív közreműködést. A tisztálkodási helyzetek ideje illeszkedjék szorosan a napirend tevékenységeihez (étkezés előtt és után kézmosás, étkezés után fog- és arcmosás stb.), hogy a tanulók számára értelmet nyerjenek, kellő motiváció alakuljon ki.
Pozicionálás és segítő eszközök alkalmazása	Fürdetéskor legfőbb feladat a biztonságos, stabil testhelyzet kialakítása, ami lehetővé teszi a megfelelő ellazulást, valamint a testi érzékelést. Szükség esetén kádba helyezett ülőkék, csúszásgátló alátétek, fejpárnák, kapaszkodók alkalmazása segíti a testhelyzet kialakítását. A megfelelő ellazulás szükséges a testi ingerek optimális felvételéhez. Zuhanyozáshoz előnyös a zuhanyzószék vagy lehajtható ülőke használata, kapaszkodókkal kiegészítve. A törölközéshez stabil és kemény felület szükséges, esetenként peremmel ellátott pelenkázó, öltöztető hely, de a baleset-megelőzés érdekében mindez megoldható a talajon, megfelelő matracalátéttel is. A kéz-, arc- és fogmosáshoz legcélszerűbb az ülő testhelyzet (mosdókagyló előtt) kialakítása és megfelelő stabilizálása, hogy a tanuló a tevékenységre tudjon koncentrálni, és abban részt tudjon venni. Az ülő testhelyzet jelentősen megkönnyíti a személyi segítségnyújtást, a segítő fogások alkalmazását.

A testápolás kihasználása az egészség megőrzésében, az egészséges életmód kialakításában	A testápolás tevékenységei közben rendszeresen lehetőség nyílik a tanuló bőrének megtekintésére, így az esetleges felfekvés, a veszélyeztetett területek (nyomáspontok, hajlatok) felfedezésére. A testápolás során ezeken a területeken a felfekvés megelőzése, illetve kezelése végezhető (hideg-meleg kezelés, masszázs, krémezés, hajlatok szárítása, szellőztetése, hintőporozása). A fürdés, zuhanyozás a hőmérséklet változtatásával, szomatikus ingerlés, víz alatti masszázs alkalmazásával nemcsak a komfortérzetet javítja és a testséma kialakulását és differenciálódását segíti, hanem lazítja az izmokat, javítja a keringést. A tisztálkodást követő krémezés a bőr egészségének megőrzését segíti elő. A fog- és szájápolás hangsúlyozottan fontos a szájzár nehézségeivel küzdő, illetve a nem rágó tanulóknál. A fogmosás biztosítja a megfelelő szájhigiénét, az elektromos fogkefe fokozottan masszírozza a fogínyt. A hatás fokozására szájvíz használata is javasolt.

3. Az öltözés, vetkőzés tevékenységeiben való együttműködés kialakítása és az önállóságra nevelés

Az öltözés, vetkőzés optimális körülményeinek biztosítása	Az öltözés, vetkőzés ideje szorosan illeszkedjék a napirend tevékenységeihez (levegőzés előtt felöltözünk, pelenkázás előtt levetkőzünk), hogy a tanuló számára értelmet nyerjen, kellő motiváció alakuljon ki a tevékenységek vonatkozásában. Az öltözés, vetkőzés során mindig elegendő időt kell biztosítani az egyes mozdulatok gyakorlására. A tevékenység megkezdése előtt minden szükséges ruhadarab legyen előkészítve, hogy a folyamatot ne kelljen félbeszakítani. Az öltözésben, vetkőzésben megcélzott egyre nagyobb önállóság elérése érdekében fontos a könnyen kezelhető, praktikus és kényelmes ruházat kiválasztása, amit a tanuló valóban önállóan fel-, illetve le tud venni. A ruhadarabok nyitásának, zárásának módja feleljen meg a tanuló kézhasználati szintjének (pl. gombok helyett tépőzár, cipzár; gumis derekú nadrág stb.).
Pozicionálás és segítő eszközök alkalmazása	Az öltözéshez, vetkőzéshez stabil és kemény alátámasztási felület szükséges, esetenként peremmel ellátott pelenkázó asztal, öltöztető hely, de a baleset-megelőzés érdekében az öltözés-vetkőzés megoldható a talajon, megfelelő matracalátéttel is. Célszerű az ülő testhelyzet kialakítása és megfelelő stabilizálása (segédeszközzel vagy anélkül), hogy a tanuló a tevékenységre tudjon

	koncentrálni, és abban részt tudjon venni. Az ülő testhelyzet jelentősen megkönnyíti a személyi segítségnyújtást, a segítő fogások alkalmazását.
Az öltözés, vetkőzés kihasználása az egészség megőrzésében, az egészséges életmód kialakításában	Ha a tanuló kommunikációs jelzései nem minden esetben megbízhatóak, fokozottan ügyelni kell a megfelelő öltöztetésre a betegségek és az időjárás okozta problémák elkerülése érdekében. Fokozottan ügyelni kell a ruházatra abból a szempontból is, hogy ne gyűrődjön, ne szorítsa a tanuló derekát vagy végtagjait, mert ez felfekvéseket, keringési problémákat okozhat. A ruházat legyen lehetőleg jó minőségű anyagból. A jó nedvszívó, természetes alapanyag a komfortérzet biztosítása mellett a bőrirritációk, felfekvések megelőzését is segíti. A ruházaton ne legyenek felesleges zsinórok, zsinórzáró műanyag darabok, mert ezek balesetet (lenyelés, fulladás) okozhatnak. Az öltözés, vetkőzés során folyamatosan alkalom nyílik a tanuló ismereteinek bővítésére, az egészség megőrzésére vonatkozóan is. A rendszeresen ismétlődő események, az évszakok váltakozása biztosítja az ismeretek folyamatos gyakorlását és ismétlő felidézését. A tanuló megérti, hogy mikor, milyen ruhadarabot kell viselni és miért. Fokozatosan megtanulja, hogy mi a teendő, ha süt a nap, esik az eső, fúj a szél, esik a hó. Eközben folyamatosan fel kell hívni a figyelmét, hogy a helytelen öltözködésnek milyen káros következményei lehetnek az egészségére nézve (megfázás, napszúrás, leégés stb.).

4. Az étkezés (evés, ivás) tevékenységeiben való együttműködés kialakítása és önállóságra nevelés

Az étkezés, az evés és ivás nem korlátozható a biológiai értelemben vett táplálékfelvételre, hanem legalább ugyanekkora arányban jelent lelki és szellemi örömforrást, s ezzel együtt szociális élményt. Félelmektől és frusztrációtól terhes szituációban, kommunikációs zavarokkal terhelt kapcsolatban valóban nehezen elképzelhető, hogy a sokszor mindkét fél számára nehézkes étkezést örömteli élménnyé lehet alakítani. A fejlesztő gondozáson belül az étkezés tevékenységeiben a zavarok leküzdése mellett a minél aktívabb közreműködés elérése a cél. Ennek érdekében a következő szempontokat kell figyelembe venni:

Az étkezés optimális körülményeinek biztosítása	Az étkezés (evés, ivás) helyzeteit úgy kell kialakítani, hogy azokat a tanulók pozitív élményként élhessék meg. Az egyes lépéseket azonos helyszínen, azonos sorrendben végezzék, ezzel is segítve a szituáció felismerését, elfogadását, később pedig az aktív közreműködést. A megfelelő hosszúságú idő, a kellemes légkör és a nyugodt odafordulás lehetővé teszi a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók számára a táplálékfelvétel problémamentességét. Az étkezés elején rá kell hangolódni a tevékenységre. A külső, zavaró körülményeket lehetőség szerint ki kell iktatni. Az étel minősége, jellege és állaga, a tányéron való tálalás és a felkínált mennyiség mind-mind jelentősen befolyásolják az élményszerűséget. Az étkezés rendszerint a napirendnek megfelelően, kötött időpontban történik, ez biztonságot nyújt a tanulók számára, a rendszeresség és az előkészületekben való részvétel segít felkészülni a tevékenység végzésére. Ez növelheti a tevékenységhez szükséges motivációt. A tanulókkal való közös étkezés egyrészt legyen pozitív közösségi élmény, másrészt a mintaadás módszerével segíthetjük az étkezésben való részvétel fejlődését. A tevékenység megkezdése előtt minden szükséges alapanyag és eszköz legyen előkészítve, hogy a folyamatot ne kelljen félbeszakítani. Az evésterápiás eljárásoknak a csoport életében mindig a rendszeres étkezési helyzetekbe ágyazottan kell megvalósulniuk. Az étkezésben megcélzott egyre nagyobb önállóság elérése érdekében fontos a tanuló által könnyen kezelhető eszközök kiválasztása.

Pozicionálás és segítő eszközök alkalmazása	Étkezéskor olyan testhelyzetet kell létrehozni, amely a tanuló számára biztosítja a probléma- és félelemmentes táplálékfelvételt. A tanuló mozgásállapota és mozgáskészsége határozza meg, hogy milyen testhelyzetben és milyen segédeszközök (ültető-modulos kerekesszék, kapaszkodók) használatával tudjuk megkönnyíteni a helyes testhelyzet felvételét és megtartását. A szájmotórium optimális működése, a légzés és nyelés megfelelő koordinálása érdekében (reflexgátló) ülő testhelyzetet kell kialakítani, ezáltal a félrenyelés is elkerülhető. Megfelelő fejtámasz biztosítása szükséges hiányzó fejkontroll esetén. A testhelyzet legyen a tanuló számára ellazított, a segítő (gyógypedagógus) számára pedig kényelmes, nem fárasztó. Így a tanuló a tevékenységre tud koncentrálni, és abban aktívan részt tud venni. Az ülő testhelyzet jelentősen megkönnyíti a szem-kéz, száj-kéz és két kéz koordinációját, valamint a gyógypedagógus szempontjából a személyi segítségnyújtást, a segítő fogások alkalmazását. Tanulónként egyénileg kell meghatározni, hogy milyen edényekből (tányér, pohár), milyen evőeszközökkel (kanál, villa) történjék az evés és ivás. Iváskor az életkori sajátosságoktól, a tanuló képességeitől függően a cumisüvegtől a pohárig kell kiválasztani a megfelelő eszközt, szem előtt tartva a minél hatékonyabb és minél önállóbb cselekvés-végrehajtást. Az önálló étkezésnél nem baj, ha az étel szétmaszatolódik, a tanuló öltöztetésénél és az étkezési helyzet megteremtésénél gondoljunk erre.

Az étkezés jelentősége az egészség megőrzésében, az egészséges életmód kialakításában	Ha a tanuló kommunikációs jelzései nem minden esetben megbízhatóak, fokozottan ügyelni kell az étkezési szituációban a legapróbb jelzésekre, testmozdulatokra, hogy elkerülhetők legyenek az esetleges balesetek (félrenyelés, hányás stb.). A megfelelő sűrűségű, állagú, méretű ételek segítik a rágást, a nyelést és a megfelelő emésztést. Fontos, hogy tanulóknak mindig legyen lehetőségük több étel vagy ital közül választani. Ez az autonóm személyiség, az egyéni ízlés és a kognitív képességek fejlődése szempontjából jelentős. Az ételek kiválasztásánál fontos a változatos és egészséges étrend kialakítása, hogy megelőzzük az emésztési és ürítési nehézségeket (lásd vizelet- és székletürítés). Törekedni kell arra, hogy a tanuló minél több fajta ételt megismerhessen, hogy minél változatosabb lehessen az étrendje. Fontos figyelemmel lenni arra, hogy a tanuló elutasít vagy elfogad bizonyos ételeket. Semmilyen körülmények között nem szabad ráerőltetni a tanulóra az „utált” ételt. Valamely ételre vagy alapanyagra való érzékenység esetén feltétlenül szükséges a megfelelő diéta összeállítása (dietetikus szakember segítségével). A fogak épségének megőrzése érdekében is fontos a rágás kialakítása és gyakoroltatása, az étkezés utáni fogmosás, az édes ételek és italok, valamint az étkezések közötti nassolás kerülése.

5. Az egészséges életmódra való igény belsővé válása, az egészségtudatos tevékenységek előnyben részesítése, a szexualitással kapcsolatos ismeretek elsajátítása

Az egészséges életmódra való igény belsővé válásának elősegítése	A gyógypedagógus értesse meg a tanulókkal az egészséges életmód jelentőségét, és azt, hogy felelősek saját egészségi állapotukért. Segítsen nekik abban, hogy önállóan is tegyenek egészségük megőrzéséért. A tanulókban tudatosítani kell, hogy bizonyos ételek, italok, tevékenységek milyen hatással vannak egészségi állapotukra, és hogy milyen speciális szempontokat kell figyelembe venniük a mindennapjaik során.
Rendszeres mozgás és sportolás	Az iskola biztosítsa a tanulóknak a – képességeiknek megfelelő – sportolás lehetőségét, és motiválja őket arra, hogy az iskolán kívüli programjaik során is igyekezzenek sporttevékenységeket folytatni.

Segítségnyújtás a szexualitás megértése terén	Az iskola és a gyógypedagógus ismerje el a tanulók intimitásra és szexualitásra vonatkozó igényeit, és segítse őket abban, hogy szükségleteiket és igényeiket felismerjék, és megértsék ezek jelentését és jelentőségét. Az iskola és a gyógypedagógus feladata, hogy segítséget nyújtson a tanulóknak és családjuknak a szexualitással kapcsolatos problémák és feszültségek feloldásában, és – az egyéni adottságoknak megfelelően – támogassa a tanulókat a felnőtt szexuális szerepek fokozatos elsajátításában.

VI. A fejlesztés során alkalmazott terápiák, módszerek

Alkalmazott terápiák (egyéni fejlesztések kiegészítői)**:**

- Bazális stimuláció
- AAK (Augmentatív Alternatív Kommunikáció)
- P.E.CS. (kép-kártyacsere)
- Állatasszisztált terápiák (kutyaterápia, szabadidős lovaglás)
- Zeneterápia
- Meseterápia
- Konduktív fejlesztés
- Táncos mozgásterápia
- Evésterápia
- Toalett tréning
- Babzsákos foglalkozások

Alkalmazott módszerek:

A súlyos és halmozódó károsodások miatt a súlyosan –halmozottan fogyatékos személyek aktivitásukban a fejlődés kezdeti, gyakran a szenzomotoros vagy pszichomotoros fejlődési szakasznak megfelelő szintjét mutatják.

A hatékony működés érdekében szem előtt kell tartani a **multidimenzionális, inter- és transzdiszciplináris team-munka három legfőbb jellemzőjét:**

Párhuzamosság: az egyes szolgáltatások azonos időben is végezhetők, egymás mellett zajlanak, a szakemberek folyamatos kapcsolattartás útján cserélnek tapasztalatot.

Kontinuitás*:* a rehabilitációs szolgáltatások egymásra épülve valósulnak meg, ehhez a szakembereknek megfelelő információkkal kell rendelkezniük azokról a szakterületekről, melyekkel dolgoznak.

Komplementaritás: a szolgáltatások nemcsak időben épülnek egymásra, de azonos időpontban is egyszerre többfajta, egymást kiegészítő tevékenység válhat szükségessé.

Az egyéni és csoportos vagy differenciált foglalkozások, fejlesztések során alkalmazható módszerek:

- Egyéni és kiscsoportos foglalkozás
- Egyénre szabott multi-kommunikációs forma alkalmazása. Ez magába foglalja és kombinálja a gesztust, jelbeszédet, a maradék beszédet vagy hangokat, a mimikát, a kommunikációs rendszereket és eszközöket, az AAK módszereit
- Bemutatás, szemléltetés, cselekedtetés, gyakoroltatás, beszélgetés és ezek ismétlései, felidézései
- Pozitív élmények alapján történő inspiráció, érzelmi ráhangolódás, motiválás
- Élethelyzetek játékos modellálása, reprodukálása
- Folyamatos szóbeli irányítás, korrigálás
- Differenciálás, egyénre szabott segítségadás
- Komplex mozgásterápia módszerei, konduktív fejlesztés
- Jelzőingerek, fény és hangingerek használata
- Egyéni megsegítés gyógypedagógiai, szomato-, tiflo-, szurdopedagógiai, konduktív pedagógiai, és logopédiai módszerekkel
- Játékosság
- Ellenőrzés, étékelés, jutalmazás

VII. Mérés, értékelés

Az állapot-megismerés a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók esetében nem egyszeri vizsgálatot, hanem **folyamatdiagnosztikát** jelent: a korábbi életszakaszra vonatkozó információk

megszerzése (tanulókról készült szakértői vélemény, a szülő, valamint az iskolai nevelést megelőzően a tanulóval foglalkozó intézmény szakemberei megfigyeléseinek, tapasztalatainak megismerése) mellett minimum 8 hetes megfigyelési időszaknak kell eltelnie ahhoz, hogy alapos információkat szerezzünk a tanulóról, a tanuló képességeiről.

A pedagógiai állapotfelméréshez használt eszközök:

- TARC módszer
- Fröchlich-Haupt: Fejlődésdisgnosztika
- Egyéni összeállítású mozgásvizsgáló szempontsor
- Kommunikációs mátrix

Ez szükséges az *egyéni nevelési-oktatási terv*, a célok, feladatok meghatározásához, a pedagógiai és terápiás módszerek, eljárások kiválasztásához. Az egyéni nevelési-oktatási tervek a pedagógiai program figyelembevételével készülnek el. A pedagógiai vélemény az első megfigyelési időszak alkalmával a legrészletesebb, ez szolgál majd a félévi vagy év végi értékelés elkészítésének alapjául, mely a kiindulási helyzethez viszonyítva tartalmazza a változásokat. A pedagógiai véleményt minden tanév októberének végén felülvizsgáljuk, kiegészítjük, hogy a tanuló fejlődése következtében megváltozott kiindulási helyzet alapján kerüljön sor az adott tanévre vonatkozó célkitűzések meghatározására.

A tanulók diagnosztikus értékelése minden esetben a *pozitívumokra koncentrál,* kiemeli a megmaradt, illetve a meglévő képességeket, funkciókat, ugyanakkor számba veszi a tanuló képességstruktúrájában észlelt funkciózavarokat is. A hiányok, zavarok számbavétele a reális célkitűzések megfogalmazását kell, hogy segítse. A pedagógiai *diagnózis célja* annak feltérképezése, hogy *mit tud* a tanuló, azt *hogyan tudja,* illetve *melyek a személyes szükségletei*. Nagyon fontos az információk alapos összegyűjtése a tanuló megelőző élethelyzetéről, kialakult szokásairól, családi vagy intézményes nevelése eddig elért eredményeiről és kudarcairól. A tervezés során elengedhetetlen annak figyelembevétele, hogy a tanuló maga és közvetlen környezete mit jelöl meg elsődleges hiányként, illetve milyen igényeket fogalmaz meg. A tanuló korábbi tapasztalatai mellett az állapotfelmérés kitér a tanuló természetes és „mesterséges" helyzetben tapasztalt viselkedésének, tanulási és tevékenységi képességeinek elemzésére is.

Értékelés

A gyermek számára nincs minimum követelmény, mindig önmagához képest értékeljük a fejlődésüket.

Értékelni kell:

- a tanulók tudásának mennyiségi gyarapodását
- tudásuk minőségbeli jellemzőinek változását
- önmagukhoz mért fejlődésüket
- a tanulók attitűdjét az ismeretszerzés területén

Folyamatosan értékelni kell a tanulók munkáját szóban és szimbólumokkal.

Félévkor és év végén írásos értékelést kell készíteni a tanulók haladásáról:

- az értékelés tartalmazza a tanuló minden egyes fejlesztési területen elért eredményeit és nehézségeit
- kerüljön bele javaslat az újabb fejlesztési terv elkészítésére vagy a meglévő kiegészítésére, módosítására

A tanév végi értékelés egyben a tanuló bizonyítványaként is szolgál, melynek egyik példánya a haladási naplóhoz csatolandó, másik példányát a szülő kapja.

A tanulók félévi és év végi értékelését a KRÉTA rendszerben kell elkészíteni.

3. **számú melléklet**

Intézményi eszközök- és felszerelések jegyzéke

<u>20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési –oktatási intézmények kötelező / minimális / eszközeiről és felszereléséről 2. számú melléklete alapján:</u>

121

Logopédia
Magnetofon mikrofonnal, kazettákkal
Falitükör
Betű -, szó-és képkártyák,
Képkártyák a hangfejlesztéshez
Készségfejlesztő játékok
Polifom
Ritmusfejlesztő eszközök
GMP beszédészlelési tesztcsomag
Mozgásfejlesztő eszközök
Szakkönyvek
Írásvetítő
GOH készülék
Képes beszédlottó
Feladatlapok a pöszeterápiához
Feladatlapok a diszlexia, diszgráfia kezeléséhez
Társasjátékok

Konduktív fejlesztés

- Speciális bordásfal
- Óvodai bordásfal
- Óvodai tornapad
- Gumiasztal
- Lábzsámoly
- Polifom, fa fektető,
- Tornaszőnyeg (kicsi, nagy)
- VESCO torna készlet
- Roller
- Járató létra
- Járató lejtő
- Rugós deszka
- Guruló deszka
- Levegős párna
- Billenő hinta
- Rácshinta
- Függő hintaszék lábtartóval
- Rugós kapaszkodó falitükör
- Handtrainer kézerősítő
- Tépőzáras súlyok
- Redondo-Ball
- Stabilitás tréner- tüskés, kemény, puha
- Mozgásfejlesztő táska

Magyar nyelv és irodalom

- ABC-s falitábla, ABC hívóképek, nevelői betűkészlet
- Tanulói betűkártyák, szókártyák, szótagkártyák
- Diavetítő és diasorozatok
- "Mesélnek a századok" eszközcsomag
- Nyelvtani összefoglaló táblázatok
- Videofilmek
- Bábkészlet
- Tematikus fali-tablók
- Írói arcképsor, Ady-mappa
- Irodalomtörténeti térkép.

- Videofilmek (írók, költők munkássága, kötelező olvasmányok film adaptációja,
- drámafelvételek
- Hangfelvételek (hanglemez, CD és magnókazetta)
- CD-s magnó, lemezjátszó, tv, videó, CD-ROM-ok
- Írásvetítő és írásvetítő fóliák
- Tanári és tanulói kézikönyvek, antológiák, báb-, és drámajáték gyűjtemények

Történelem

- Falitérképek, tematikus fali-tablók
- Időszalag applikációs képekkel
- Írásvetítő és írásvetítő transzparensek
- Arcképsorozat (magyar királyok, híres emberek)
- Videofi1mek történelmi korokról, múzeumi gyűjteményekről
- Kézikönyvek, történelmi olvasókönyvek, honismereti, helytörténeti kiadványok,
- CD-Romok

Könyvtárhasználat

- 62 m2-e.s szabadpo1cos könyvtári helyiség (egy tanulócsoport foglalkoztatására alkalmas)

- 6.500 kötetes könyvállomány, videokazetták, CD-k
- 1 db számítógép a könyvtári adatbázis nyilvántartás ára,
- 2 db számítógép tanulói használatra
- TV, video-készülék, írásvetítő, magnó, CD lejátszó, episzkóp

Élő idegen nyelv

A V eszközök: kazettás magnetofon, írásvetítő, diavetítő (tv és video
az iskolai könyvtárban használható, a számítógépes programokat a számítástechnikai teremben használhatják a csoportok).
Nyomtatott taneszközök:
tanulói és tanári tankönyvek, segédletek
munkafüzetek, feladatlapok
kétnyelvű társalgási könyvek, tematikus szöveggyűjtemények,
tanulónként iskolai szótár:
ország ismereti könyvek, albumok, térképek
Egyéb taneszközök
Fali tablók: nyelvtani összefoglalók (angol, német, orosz) és tematikus képgyűjtemények
Applikációs képek, képkártyák, szódominók, nyelvi játékok,
Hangkazetták, diapozitívek, hangosított diasorozatok a témakörökhöz
Nyelvoktató és gyakorIó CD Romok.
Országismereti videokazetták

Matematika

Szám és jelkártya készlet, színes rudak, faliképek, applikációs képek,
Óralapok mutatóval
Applikációs képek
Mértani testmodellek
Mérőeszközök (méterrúd, űrmértéksorozat, súlymértéksorozat, hőmérő)
Számegyenes,
Eszköztár
Demonstrációs lyukas-tábla
Táblai vonalzók, körző, szögmérő
Abakusz, számológépek
Sík és tértani modellező készlet
Dienes készlet, logikai készlet, Babilon-építő
Diasorozatok, írásvetítő, írásvetítő transzparensek
Számítógépes programok, CD-Romok

Informatika Számítástechnika terem felszerelése

20 db Multimédiás számítógép konfiguráció hálózatba kötve
Szoftverek minden géphez
Applikációs eszközök: hardver, a számítógép belseje
2 db színes nyomtató
1 db tintasugaras nyomtató
1 db lézernyomtató
3 db egyéni számítógép tanteremben
1 db lapszkenner
2 db projektor – audiovizuális kiegészítőkkel
1 db digitális fényképezőgép
jogtiszta programok, CD-ROM-ok
Fali-tabló sorozat
Floppy lemezek, munkafüzetek, munkalapok

Földrajz

Fali térképek (domborzati, gazdasági, és tematikus), poszterek

Vaktérképek
Applikációs térképjelek
Ásvány és kőzetgyűjtemény
Földgömbök
Domborzati modellek
Homokasztal, terepasztal
Tanulói és tanári iránytűk
Diavetítő és a tanult tájakat bemutató diasorozatok
írásvetítő, és írásvetítő transzparensek
Időjárásmérés eszközei
Földrészek és csillagászat számítógépes program
Videofilmek a tanult tájakról, természeti jelenségekről

Környezetismeret - természetismeret
Fali-tablók, fali transzparensek
Diavetítő, diasorozatok
Kézi nagyítók,
Tanulókísérleti eszközök
Írásvetítő, írásvetítő transzparensek
Borszeszégők
Mérlegek, és súlysorozat, mérőhengerek
Tanári demonstrációs készletek applikációs képek,
Egyszerű gépek
Dobozos iránytű, mágnesek,
Videofilmek, CD-ROM-ok
Tanulói és tanári mikroszkóp, tárgy és fedőlemezek
Zseblabor-készlet
Növény,- és állathatározók
Kézikönyvek, albumok
Csontváz-modellek
Térképek, tanulói atlaszok,
Alapvető laboratóriumi eszközök, vegyszerek, méregszekrény
Paraván és tárló (a tanulói munkák bemutatására)
Állítható lámpa
Mini meteorológiai állomás

Ének-zene
Ötvonalas tábla
Szintetizátor
Hangjegykirakó, ritmus és betűkottás olvasókészlet,
Dallamkirakó (tanulói, tanári)
Ritmus hangszerek: dob, cintányér, ujjcintányér, xilofon,
háromszög, csörgődob,
száncsengő, triangulum, rumbatök, csörgőkarika, faütő
Furulya, metronóm, hangvilla, elektromos szintetizátor
CD-s magnó és lemezjátszó, hanglemezek, kazetták, CD-k
Zeneszerzők arckép sorozata
Kézikönyvek, népdal-gyűjtemények, kottagyűjtemények, olvasógyakorlatok
Videofilmek (zeneszerzők élete, zenei korok és stílusok, opera felvételek
"Kulcs a muzsikához" - nyomtatott taneszköz

Rajz, vizuális kultúra, médiaismeret
Modellkészlet, színgömb.
Fali tablók, transzparensek, poszterek

Diavetítő és diasorozatok (népművészet, műalkotások)
Modellállvány, különböző színű drapériákkal
Művészeti lexikonok, folyóiratok, albumok, reprodukció
gyűjtemények
Paraván és tárló (a tanulói munkák bemutatására
Állítható lámpa

Testnevelés* és *sport
Alapfelszerelés: kislabda, labdák, tornaszőnyeg, tornapad, zsámoly, bordásfal, mászókötél, gumikötél ugrókötél, medicinlabda, stopperóra, kosárlabdapalánk, gyűrű, mászórúd, kézilabda kapu, kosár-, kézi-, röplabda, magasugró állvány és léc
Aerobik eszközök*:* Fitt-ball, Fitt-band (erősítő szalag), stepp-lépcsők
Atlétikai eszközök*:* rajtgép (fából), váltóbot, súlygolyók
Erősítő eszközök*:* kézi súlyzók, expander
Roller, kerékpár, szánkó
Rendelkezünk a sportágakat, játékszabályokat bemutató *oktató video tárral,* jelentős kézikönyv állománnyal is.

Technika és életvitel, háztartási ismeretek
Négyszemélyes munkaasztalok, támla nélküli ülőkék (15 főre)
Szerelőkészlet 1-8 osztály részére, építődobozok, faépítők, modellező készletek
Fali-tablók (KRESZ, baleset megelőzés, munkafolyamatok)
Kéziszerszámok: kalapács, különböző fogók, reszelők, fűrészek,
csavarhúzó
Bőrlyukasztó, bőrvarrótű
Kerti szerszámok több csoport számára
Mintadobozok (fa, műanyag)
Táblai körző és vonalzókészlet
Írásvetítő és transzparens sorozat (műszaki rajz)
Kézikönyvek, munkalapok, albumok
Tankonyha alapfelszereléssel
Háztartási gépek: konyhai kisgépek,
Takarítás gépei, eszközei
Ruhakészítés és karbantartás gépei, eszközei
Kéziszerszámok, eszközök (különböző ollók, tűkészlet)

Egészségügyi* és *pedagógiai célú habilitáció* és *rehabilitáció
(Speciális eszközszükséglet a fogyatékos tanulók fejlesztéséhez)

- Beszédkészség fejlesztéséhez: Dubbeldam oktatókészlet
- Mozgásfejlesztéshez, mozgáskoordinációhoz: Combi sportkészlet,
- SP labdák,
- ASCO karikák, egyensúlyérzék fejlesztéséhez eszközök
- Ayres terápia eszközei
- Értelmi képességek fejlesztéséhez: differenciáló készlet,
- memóriajátékok
- Kreatív önkifejezés, képzelet fejlesztéséhez: kirakójátékok, konstrukciós játékok
- Érzékszervek fejlesztéséhez: Grippy játék
- Önismeret fejlesztéséhez: videokazetták
- Tanulási képességek fejlesztéséhez: gyakorló CD programok
- Kommunikációs készség és beszédkészség fejlesztéséhez: falikép sorozat
- A térbeli tájékozódás, logika, térérzékelés fejlesztéséhez: játékok,
- eszközök

- Manipuláció és kétkezes manipuláció, valamint finom-motorika fejlesztéséhez
- Mágneses labirintus
- Mozaikok, kirakók
- Vizuális részképesség fejlesztéséhez eszközkészlet
- Auditív részképesség fejlesztéséhez eszközkészlet
- Boardmaker program (autizmus terápiához)
- Sindelár tréningcsomag

Faipari tanműhely
7 db gyalupad
1 db felsőmaró szerszámkészlet
7 db védőszemüveg
1 db mentőláda
1 db kézi fúrógép és állványos fúrógép
1 db kézi gyalugép
1 db por-és forgácselszívó
1 db por-és forgácselszívó cső
1 db faeszterga
2 db gyalugép
körfűrész, asztali és kézi fűrész tanulónként
1 db marógép
2 db szalagfűrész

Fémipari tanműhely:
6 db satupad
2 db esztergagép
1db gyorsvágó - állványos
l db villanyhegesztő
1 db védőgázos hegesztő
2 db állványos köszörű
1 db asztali köszörű
1 db asztali fúrógép
l db lemezhajlító gép
1 db csőhajlító gép
1 db Pb - gázos forrasztó
2 db kézi gyorsvágó
1 db Karos lemezvágó-olló
2 db kézi fúrógép
kézi szerszámok tanulónként
készletben szegecsszakító - nagy és kicsi
4 db hegesztőállás kialakítva, a különböző hegesztési technológiáknak megfelelően
1 db elszívó berendezés beszerelve

Varroda
1 db tábla
táblai vona1zók + 1 db körző
2 db háztartási varrógép
8 db Ipari varrógép
3 db Ipari lock
12 db Háztartási varrógép (huroköltésű)
6 db kézi vasaló
2 db ipari vasalóberendezés

4 db vasalóállvány
4 db ujjvasaló
szabászolló tanulónként
1 db körkésesszabászgép
1 db kardkéses szabászgép
1 db elektromos kéziolló
1 db próbababa
1 db szabászasztal

Tankonyha:
konyhai bútorok
konyhai mosogató
1 db hűtőszekrény mélyhűtővel
1 db mikrohullámú sütő
3 db villanytűzhely
3 db szagelszívó
1 db pizza-kemence
l db hot-dog sütő
2 db Olajsütő
robot-gépek
találó és főzőedények
mosógép
mosogatógép
kávéfőző és teafőző
1 db húsgrill
evőeszközkészlet

ESZKÖZ- ÉS FELSZERELÉSI JEGYZÉK
A képzési és vizsgáztatási feladatok teljesítéséhez szükséges eszközök minimumát meghatározó eszköz- és felszerelési jegyzék
12/2013. (III. 28.) NGM rendelet alapján

Asztalosipari szerelő
Asztalosipari kéziszerszámok
Asztalosipari kézi kisgépek
Asztalosipari telepített megmunkálógépek
Mérőeszközök
Szerelőszerszámok

Épület és szerkezetlakatos
Állványok
Anyagmozgató eszközök
Bak
Egyéni védőeszközök
Emelőgépek, emelő-berendezések, emelőeszközök
Forrasztás eszközei
Hajlítógép
Hegesztés eszközei
Hengerítőgép
Kéziszerszámok
Kisgépek
Mérőeszközök, ellenőrzőeszközök
Munkavédelmi eszközök
Rögzítő elemek

Számítógép
Szerszámgépek
Táblaolló

Hegesztő

Gázhegesztő berendezés
Lángvágó berendezés
Ívhegesztő berendezés (eljárásonként)
Hegesztő készülékek (befogószerszámok)
Forgatók, pozicionálók
Kéziszerszámok (sarokcsiszoló, kalapácsok, drótkefe)
Speciális szerszámok és tartozékok
Mérőeszközök
Technológiai specifikus védőeszközök (védőfalak)
Egyéni védőeszközök (HBSZ és gyártó előírás szerint)
Környezetvédelmi eszközök (elszívó és szűrő egységek)
Hegesztést segítő eszközök (kerámia alátétek, rézgyám, gyökvédő eszközök)

Bevontelektródás kézi ívhegesztő

Lángvágó berendezés
Ívhegesztő berendezés
Hegesztő készülékek (befogószerszámok)
Forgatók, pozicionálók
Kéziszerszámok (sarokcsiszoló, kalapácsok, drótkefe)
Speciális szerszámok és tartozékok
Mérőeszközök
Technológiai specifikus védőeszközök (védőfalak)
Egyéni védőeszközök (HBSZ és gyártó előírás szerint)
Környezetvédelmi eszközök (elszívó és szűrő egységek)
Hegesztést segítő eszközök (kerámia alátétek, rézgyám, gyökvédő eszközök)

Textiltermék -összeállító

Próbafülke
Próbatükör
Próbababa
Terméktároló állvány, vállfával
Csomagolóanyagok
Szabászasztal
Tároló szekrények vagy polcok

Elektromos olló (véglevágó)
Kardkéses szabászgép
Körkéses szabászgép
Terítékleszorító csipeszek
Kézi ollók (szabász, kézimunka, papírvágó stb.)
Mérő-, jelölő- és rajzeszközök (méterrúd, mérőszalag, grafitceruza, szabókréta, körző, vonalzó, sablonok stb.)
Szabásmintapapír
Csúsztató asztal
Varrodai munkaszék
Szerszámtároló doboz
Varrógéptűk
Kézi varróeszközök (varrótűk, gyűszűk, gombostűk, varratbontó stb.)
Egyéb kézi eszközök (géptisztító ecset, olajozó, csavarhúzó stb.)
Huroköltésű ipari varrógép
Láncöltésű varrógép
Szegővarrógép (interlock)

Egyenes gomblyukvarrógép
Szemes gomblyukvarrógép
Gombfelvarrógép
Fedővarrógép
Rejtett szélfelvarró gép
Hímző varrógép
Cikcakk varrógép
Vasaló-berendezések, eszközök, gépek:
Vasalóállvány
Hőfokszabályzós kézi vasaló
Gőzvasaló
Vasalóprés
Síkragasztó prés
Segédeszközök (vasalópárnák, vasalófák, vasalóruha, kefe stb.)
Szakoktatói asztal
Szakoktatói szék
Falitábla
Táblai rajzeszközök (vonalzók, körzők, kréta)
Kézmosó csap
Hulladékgyűjtő
Mentőláda
Modell- és alkatrész gyűjtemény
Szakkönyvek, tankönyvek, szakfolyóiratok, divatlapok
Vegyszertároló (zárható)
Mikroszkóp, lupe, bontótű
Laboratóriumi eszközök - bunsen égő, vegyszerek, üveg-, fém-, vagy porcelántálak

Lakástextil készítő -

Huroköltésű ipari varrógép
Láncöltésű varrógép
Szegővarrógép (interlock)
Egyenes gomblyukvarrógép
Reteszelő gép
Cikcakk varrógép
Vasaló-berendezések, eszközök, gépek:
Vasalóállvány
Hőfokszabályzós kézi vasaló
Gőzvasaló
Síkragasztó prés
Segédeszközök
(vasalópárnák, vasalófák, vasalóruha, kefe stb.)
Egyéb eszközök:
Kézmosó csap
Hulladékgyűjtő
Mentőláda
Modell- és alkatrész gyűjtemény
Szakkönyvek, tankönyvek, szakfolyóiratok, divatlapok
Munkanapló
Zárható öltöző és öltözőszekrények
Mikroszkóp, lupe, bontótű
Laboratóriumi eszközök – bunsen égő, vegyszerek, üveg-, fém-, vagy porcelántálak

4. számú melléklet

A Pedagógiai Program elfogadó nyilatkozatai – külön fűzve

5. számú melléklet

Szöveges értékelés

Tanév végi szöveges értékelés

1. csoport (értelmileg akadályozottak)

Tantárgy	Kiválóan teljesített	Jól teljesített	Megfelelően teljesített	Gyengén teljesített	Nem felelt meg
KOMMUNI-KÁCIÓ	Közvetlen környezetéből érkező ingereket érzékeli, beszédállapotának megfelelően válaszol azokra. Mindennapi környezetében előforduló személyeket, tárgyakat felismeri. Képes rövid ideig egy tárggyal, egy helyen foglalkozni. Képes bekapcsolódni néhány mondóka, ének előadásába. Környezetének hangjait jól felismeri és megnevezi.	Közvetlen környezetéből érkező ingereket irányítással érzékeli, beszédállapotának megfelelően válaszol azokra. Mindennapi környezetében előforduló személyeket, tárgyakat irányítással felismeri. Környezetének hangjait irányítással felismeri és megnevezi.	Közvetlen környezetéből érkező ingereket segítséggel érzékeli, beszédállapotának megfelelően válaszol azokra. Mindennapi környezetében előforduló személyeket, tárgyakat segítséggel felismeri. Környezetének hangjait irányítással felismeri és megnevezi.	Közvetlen környezetéből érkező ingereket együttműködéssel érzékeli, beszédállapotának azokra nem mindig válaszol. Mindennapi környezetében előforduló személyek, tárgyak felismerésében együttműködő. A környezet hangjainak felismerésében és megnevezésében együttműködő.	A foglalkozásba nem vonható be, a személyre szabott segítségnyújtást nem fogadja el.
OLVASÁS-ÍRÁS	A tanuló képes a feladathelyzetet elfogadni, együttműködő, motiválható a beszédszervi gyakorlatok végzése során. Figyelme a feladatra irányítható. Felismeri környezete hangjait, zörejeit, társai és a vele foglalkozó felnőttek hangját. Önállóan tudja az irányokat (fentről le, balról jobbra) utánzással alkalmazni. Részt vesz	A tanuló képes a feladathelyzetet elfogadni, együttműködő, motiválható a beszédszervi gyakorlatok végzése során. Figyelme néhány percig a feladatra irányítható. Többnyire felismeri környezete hangjait, zörejeit, társai és a vele foglalkozó felnőttek hangját. Tudja az irányokat (fentről le, balról jobbra) kis segítséggel utánzással alkalmazni.	A tanuló a feladathelyzetben nem mindig, együttműködő, motiválható a beszédszervi gyakorlatok végzése során. Figyelme csak rövid ideig irányítható a feladatra. Csak segítséggel ismeri fel környezete hangjait, zörejeit, társai és a vele foglalkozó felnőttek hangját. Segítséggel tudja az irányokat (fentről le, balról jobbra) utánzással	A tanuló a feladathelyzetben többnyire nem együttműködő, motiválható a beszédszervi gyakorlatok végzése során. Figyelme csak rövid ideig és nehezen irányítható a feladatra. Segítséggel is csak nehezen ismeri fel környezete hangjait, zörejeit, társai és a vele foglalkozó felnőttek hangját. Sok segítséggel tudja az irányokat (fentről le, balról	Egyik témakörben sem együttműködő, az elvárt követelményeket nem teljesíti.

	irányított csoportos tevékenységben. Képes a tanult feladatot önállóan elvégezni, szabályokat betartani. Képes elemi szinten a csoportba illeszkedni, ismeri és megnevezi társait és a vele foglalkozó felnőtteket. Képes a különböző íróeszközöket alkalmazni, gyakorolni a ceruzafogást.	Rövid ideig részt vesz irányított csoportos tevékenységben. Képes a feladatot kis segítséggel elvégezni, szabályokat betartani. Képes elemi szinten a csoportba illeszkedni, ismeri és megnevezi társait és a vele foglalkozó felnőtteket. Képes a különböző íróeszközöket segítséggel alkalmazni, gyakorolni a ceruzafogást.	alkalmazni. Segítséggel vesz részt irányított csoportos tevékenységben. Nehezen képes a feladatot elvégezni, szabályokat betartani. Képes elemi szinten a csoportba illeszkedni, többnyire ismeri és megnevezi társait és a vele foglalkozó felnőtteket. Segítséggel képes a különböző íróeszközöket (segítséggel) alkalmazni, gyakorolni a ceruzafogást.	jobbra) utánzással alkalmazni. Nehezen, felnőtt irányításával vesz részt irányított csoportos tevékenységben. Nehezen képes a feladatot elvégezni, szabályokat betartani. Nehezen tud elemi szinten a csoportba illeszkedni, nem ismeri és nehezen nevezi meg társait és a vele foglalkozó felnőtteket. Sok segítséggel képes a különböző íróeszközöket (segítséggel) alkalmazni, gyakorolni a ceruzafogást.	
SZÁMOLÁS-MÉRÉS	Érzékeli a tárgyak alapvető formai tulajdonságait. Együttműködik, csoportos tevékenységben részt vesz. Felismeri az alapvető téri relációkat. Felismeri a tárgyak alapvető mennyiségi tulajdonságait, a mennyiségi relációkat.	Irányítással érzékeli a tárgyak alapvető formai tulajdonságait. Együttműködik, csoportos tevékenységben irányítással vesz részt. Irányítással ismeri fel az alapvető téri relációkat. Irányítással felismeri a tárgyak alapvető mennyiségi tulajdonságait, a mennyiségi relációkat.	Segítséggel érzékeli a tárgyak alapvető formai tulajdonságait. Együttműködik, csoportos tevékenységben segítséggel vesz részt. Segítséggel ismeri fel az alapvető téri relációkat. Segítséggel felismeri a tárgyak alapvető mennyiségi tulajdonságait, a mennyiségi relációkat.	Együttcselekvéssel érzékeli a tárgyak alapvető formai tulajdonságait. Együttműködik, csoportos tevékenységben együttcselekvéssel vesz részt. Együttcselekvéssel ismeri fel az alapvető téri relációkat. Együttcselekvéssel ismeri fel a tárgyak alapvető mennyiségi tulajdonságait, a mennyiségi relációkat.	A foglalkozásba nem vonható be, a személyre szabott segítségnyújtást nem fogadja el.

JÁTÉKRA NEVELÉS	Konstrukciós játékkal elmélyülten tud játszani, megadott egyszerűbb formát kirakni. Csoportos, vagy páros játékokban figyel társaira, betartja a szabályokat. A játékeszközöket adekvátan használja, tud választani a felkínált játéklehetőségek közül. Motivált a játékra, adott ideig önállóan és közösségben balesetmentesen játszik.	Kis segítséggel konstrukciós játékkal tud játszani, egyszerűbb formákat megépíteni. Csoportos, vagy páros játékokban rövid ideig figyel társaira, segítséggel betartja a szabályokat. Tud választani a felkínált játéklehetőségek közül. A játékra motiválható, rövid ideig önállóan játszik.	Segítséggel konstrukciós játékkal tud játszani. Irányítással részt vesz csoportos játékokban. A játékra motiválást igényel, adott ideig irányítással egyedül és társaival játszik.	Sok segítséggel konstrukciós játékkal játszik. Csoportos játékokba nem vonható be. A játékra motiválást igényel, csak irányítással, páros helyzetben játszik.	Közös játékhelyzetbe nem vonható be. Játéka sztereotíp, esetleg destruktív. Játékra nem, vagy csak nagyon kevéssé motiválható.
ÖNKISZOL-GÁLÁS	<u>ÖNÁLLÓAN:</u> Felsőruházatát, cipőjét önállóan leveszi. Saját ruhadarabjait felismeri. Személyes szükségletét jelzi, wc használatnál, mosakodásnál szárazra törli magát, kis irányítást igényel. Képes fogat mosni önállóan. KÉPES a megfelelő evőeszközzel (kanál) enni, pohárból inni, szalvétát használni, kancsóból folyadékot tölteni. Képes az étkezéshez kapcsolódó udvariassági kifejezések spontán használatára. KÉPES a terem rendjére	<u>IRÁNYÍTÁSSAL:</u> . Felsőruházatát, cipőjét önállóan leveszi. Saját ruhadarabjait felismeri. Személyes szükségletét jelzi, wc használatnál, mosakodásnál szárazra törli magát, kis irányítást igényel. Képes fogat mosni önállóan. KÉPES a megfelelő evőeszközzel (kanál) enni, pohárból inni, szalvétát használni, kancsóból folyadékot tölteni. Képes az étkezéshez kapcsolódó udvariassági kifejezések spontán használatára. KÉPES a terem rendjére ügyelni, az eszközöket	<u>SEGÍTSÉGGEL:.</u> . Felsőruházatát, cipőjét önállóan leveszi. Saját ruhadarabjait felismeri. Személyes szükségletét jelzi, wc használatnál, mosakodásnál szárazra törli magát, kis irányítást igényel. Képes fogat mosni önállóan. KÉPES a megfelelő evőeszközzel (kanál) enni, pohárból inni, szalvétát használni, kancsóból folyadékot tölteni. Képes az étkezéshez kapcsolódó udvariassági kifejezések spontán használatára. KÉPES a terem rendjére	<u>EGYÜTT CSELEKVÉSSEL</u>: . Felsőruházatát, cipőjét önállóan leveszi. Saját ruhadarabjait felismeri. Személyes szükségletét jelzi, wc használatnál, mosakodásnál szárazra törli magát, kis irányítást igényel. Képes fogat mosni önállóan. KÉPES a megfelelő evőeszközzel (kanál) enni, pohárból inni, szalvétát használni, kancsóból folyadékot tölteni. Képes az étkezéshez kapcsolódó udvariassági kifejezések spontán használatára. KÉPES a terem rendjére	Az önkiszolgálás valamennyi területén szükséges fizikai segítséget nem fogadja el, a tevékenységekben nem együttműködő.

	ügyelni, az eszközöket rendeltetés szerint használni, helyére tenni. Saját tárgyait elkülönítve kezelni, számon tartani, másét tulajdonosának átadni.	rendeltetés szerint használni, helyére tenni. Saját tárgyait elkülönítve kezelni, számon tartani, másét tulajdonosának átadni.	ügyelni, az eszközöket rendeltetés szerint használni, helyére tenni. Saját tárgyait elkülönítve kezelni, számon tartani, másét tulajdonosának átadni	ügyelni, az eszközöket rendeltetés szerint használni, helyére tenni. Saját tárgyait elkülönítve kezelni, számon tartani, másét tulajdonosának átadni	
ÉNEK- ZENE	Gyors és lassú mozgásokat differenciál, követ. Ritmus hangszereket megszólaltat. Néhány percig a zenére figyel.	Gyors és lassú mozgásokat irányítással differenciál, követ. Ritmus hangszereket irányítással megszólaltat. Irányítással néhány percig a zenére figyel.	Gyors és lassú mozgásokat segítséggel differenciál, követ. Ritmus hangszereket segítséggel megszólaltat. Irányítással legfeljebb egy percig figyel a zenére.	Gyors és lassú mozgásokat együttcselekvéssel differenciál, követ. Ritmus hangszereket együttműködve megszólaltat. Felfigyel a zenére, de nem köti le a figyelmét.	Gyors és lassú mozgások differenciálásába, követésébe nem vonható be. A ritmus-hangszerek használata nem adekvát. Nem kelti fel a figyelmét a zene.
ÁBRÁZOLÁS-ALAKÍTÁS	Megfelelően használja a festés és a rajzolás eszközeit. Differenciálja és megnevezésre felismeri a főbb színeket.	Irányítással használja a festés és a rajzolás eszközeit. Irányítással differenciálja és irányítással ismeri fel a főbb színeket.	Segítséggel használja a festés és a rajzolás eszközeit. Segítséggel differenciálja és segítséggel ismeri fel a főbb színeket.	Együttcselekvéssel használja a festés és a rajzolás eszközeit. Együttcselekvéssel differenciálja a főbb színeket.	A festés és a rajzolás eszközeit együttcselekvéssel sem használja. Főbb színeket nem ismeri.
MOZGÁS-NEVELÉS	Tud egyhelyben állni. Segítséggel körbe áll, jár és oszlopba, vonalba sorakozik. Ülésben és állásban egyszerű gyakorlatokat elvégez, kúszik, mászik. Lépcsőn lefelé kapaszkodással, felfelé utánlépéssel jár. Saját és társai testrészeit megmutatja, megnevezi.	Tud egyhelyben állni. Segítséggel körbe áll, jár és oszlopba, vonalba sorakozik. Ülésben és állásban egyszerű gyakorlatokat elvégez, kúszik, mászik. Lépcsőn lefelé kapaszkodással, felfelé utánlépéssel jár. Saját és társai testrészeit kevés tévesztéssel megmutatja, megnevezi.	Tud egyhelyben állni. Sok segítséggel körbe áll, jár és oszlopba, vonalba sorakozik. Ülésben és állásban egyszerű gyakorlatokat segítséggel elvégez, kúszik, mászik. Lépcsőn lefelé kapaszkodással, felfelé utánlépéssel jár. Saját és társai testrészeit	Tud egyhelyben állni. Fizikai segítséggel körbe áll, jár és oszlopba, vonalba sorakozik. Ülésben és állásban egyszerű gyakorlatokat csak segítséggel végez, kúszik, mászik. Lépcsőn lefelé kapaszkodással, felfelé mellélépéssel jár. Saját és társai testrészeinek	Mozgásirányítást, segítségadást nem fogad el. Testrészek megnevezése, viszonyfogalmak használata nem alakult ki. Csak irányítással tud egyhelyben állni. Nem tud körbe állni és oszlopba, vonalba sorakozni. Ülésben és állásban

	Együttműködik a közös foglalkozásokon. Utánzással gyakorlatokat elvégez, bekapcsolódik egyszerű mozgásos tevékenységekbe. A helyes légzést elsajátította. Labdát dob, gurít. Felismeri az egyszerű szabályokat, a játékba bekapcsolódik, együtt játszik társaival, irányítással futkározik.	Együttműködik a közös foglalkozásokon. Utánzással gyakorlatokat elvégez, bekapcsolódik egyszerű mozgásos tevékenységekbe. A helyes légzést elsajátította. Labdát dob, gurít. Felismeri az egyszerű szabályokat, lehetőség szerint a játékba bekapcsolódik, együtt játszik társaival, irányítással futkározik.	esetlegesen megmutatja, megnevezi. Kevésbé együttműködő a közös foglalkozásokon. Segítséggel gyakorlatokat elvégez, néha bekapcsolódik egyszerű mozgásos tevékenységekbe. A helyes légzést elsajátította. Labdát gurít. Felismeri az egyszerű szabályokat, lehetőség szerint a játékba bekapcsolódik, együtt játszik társaival, irányítással futkározik.	ismerete bizonytalan. Ritkán együttműködő a közös foglalkozásokon. Fizikai segítséggel gyakorlatokat elvégez, ritkán bekapcsolódik egyszerű mozgásos tevékenységekbe. A helyes légzést elsajátította. Labdát néha gurít. Ritkán ismeri fel az egyszerű szabályokat, lehetőség szerint a játékba ritkán kapcsolódik be.	egyszerű gyakorlatokat nem végez, nem kúszik, nem mászik. Lépcsőn nehezen közlekedik. Testrészeit nem ismeri. Együttműködésre nem képes a közös foglalkozásokon. A helyes légzést elsajátította. Labdát csak tartja a kezében.

2. csoport (értelmileg akadályozottak)

Tantárgy	Kiválóan teljesített	Jól teljesített	Megfelelően teljesített	Gyengén teljesített	Nem felelt meg
KOMMUNI-KÁCIÓ	Közvetlen környezetéből érkező ingereket érzékeli, beszédállapotának megfelelően válaszol azokra. Mindennapi környezetében előforduló személyeket, tárgyakat felismeri, megnevezi. **Képes érzékelni a változásokat, amelyek térben és időben személyéhez kapcsolódnak.** Képes rövid ideig egy tárggyal, egy helyen foglalkozni. Bekapcsolódik néhány mondóka, ének előadásába. Környezetének hangjait jól felismeri és megnevezi. Figyelemmel kísér10-15 perces foglalkozást. Felszólításokat, utasításokat megért és teljesít.	Közvetlen környezetéből érkező ingereket **irányítással** érzékeli, beszédállapotának megfelelően válaszol azokra. Mindennapi környezetében előforduló személyeket, tárgyakat irányítással felismeri. **Irányítással képes érzékelni a változásokat, amelyek térben és időben személyéhez kapcsolódnak.** Bekapcsolódik néhány mondóka, ének előadásába. Környezetének hangjait irányítással felismeri és megnevezi. Felszólításokat, utasításokat megért és teljesít.	Közvetlen környezetéből érkező ingereket **segítséggel** érzékeli, beszédállapotának megfelelően válaszol azokra. Mindennapi környezetében előforduló személyeket, tárgyakat segítséggel felismeri. **Segítséggel képes érzékelni a változásokat, amelyek térben és időben személyéhez kapcsolódnak.** Segítséggel bekapcsolódik néhány mondóka, ének előadásába. Környezetének hangjait irányítással felismeri és megnevezi. Felszólításokat, utasításokat megért és többnyire teljesít.	Közvetlen környezetéből érkező ingereket **együttműködéssel** érzékeli, beszédállapotának megfelelően azokra nem mindig válaszol. Mindennapi környezetében előforduló személyek, tárgyak felismerésében együttműködő. **Együttműködéssel képes érzékelni a változásokat, amelyek térben és időben személyéhez kapcsolódnak.** Időnként bekapcsolódik néhány mondóka, ének előadásába. A környezet hangjainak felismerésében és megnevezésében együttműködő. Felszólításokat, utasításokat megért és többnyire teljesít.	A foglalkozásba nem vonható be, a személyre szabott segítségnyújtást nem fogadja el.

OLVASÁS-ÍRÁS	A tanuló képes a feladathelyzetet elfogadni, együttműködő, motiválható a beszédszervi gyakorlatok végzése során. Figyelme a feladatra irányítható. Felismeri környezete hangjait, zörejeit, társai és a vele foglalkozó felnőttek hangját. Önállóan tudja az irányokat (fentről le, balról jobbra) utánzással alkalmazni. **Képes felismerni a soralkotás (két elemből álló) ritmusát, próbálja azt utánozni.** Részt vesz irányított csoportos tevékenységben. **Képes a tanult verseket, dalokat, mondókákat önállóan, vagy társaival csoportosan elmondani.** Képes a tanult feladatot önállóan elvégezni, szabályokat betartani. Képes elemi szinten a csoportba illeszkedni, ismeri és megnevezi társait és a vele	A tanuló képes a feladathelyzetet elfogadni, együttműködő, motiválható a beszédszervi gyakorlatok végzése során. Figyelme néhány percig a feladatra irányítható. Többnyire felismeri környezete hangjait, zörejeit, társai és a vele foglalkozó felnőttek hangját. Tudja az irányokat (fentről le, balról jobbra) kis segítséggel utánzással alkalmazni. Rövid ideig részt vesz irányított csoportos tevékenységben. Képes a tanult verseket, dalokat, mondókákat társaival csoportosan kis segítséggel elmondani. Képes a feladatot kis segítséggel elvégezni, szabályokat betartani. Képes elemi szinten a csoportba illeszkedni, ismeri és megnevezi társait és a vele foglalkozó felnőtteket. Képes a különböző íróeszközöket segítséggel alkalmazni, gyakorolni a ceruzafogást. Képes kis segítséggel tudatosan	A tanuló a feladathelyzetben nem mindig, együttműködő, motiválható a beszédszervi gyakorlatok végzése során. Figyelme csak rövid ideig irányítható a feladatra. Csak segítséggel ismeri fel környezete hangjait, zörejeit, társai és a vele foglalkozó felnőttek hangját. Segítséggel tudja az irányokat (fentről le, balról jobbra) utánzással alkalmazni. Segítséggel vesz részt irányított csoportos tevékenységben. Képes a tanult verseket, dalokat, mondókákat társaival csoportosan segítséggel vagy együtt mondással visszaadni. Nehezen képes a feladatot elvégezni, szabályokat betartani. Képes elemi szinten a csoportba illeszkedni, többnyire ismeri és megnevezi társait és a vele foglalkozó felnőtteket. Segítséggel képes a különböző íróeszközöket	A tanuló a feladathelyzetben többnyire nem együttműködő, motiválható a beszédszervi gyakorlatok végzése során. Figyelme csak rövid ideig és nehezen irányítható a feladatra. Segítséggel is csak nehezen ismeri fel környezete hangjait, zörejeit, társai és a vele foglalkozó felnőttek hangját. Sok segítséggel tudja az irányokat (fentről le, balról jobbra) utánzással alkalmazni. Nehezen, felnőtt irányításával vesz részt irányított csoportos tevékenységben. Sok segítséggel képes a tanult verseket, dalokat, mondókákat társaival csoportosan, vagy együtt mondással visszaadni. Nehezen képes a feladatot elvégezni, szabályokat betartani. Nehezen tud elemi szinten a csoportba illeszkedni, nem ismeri és nehezen nevezi meg társait és a vele foglalkozó felnőtteket.	A tanuló képes a feladathelyzetet elfogadni, együttműködő, motiválható a beszédszervi gyakorlatok végzése során. Figyelme a feladatra irányítható. Felismeri környezete hangjait, zörejeit, társai és a vele foglalkozó felnőttek hangját. Önállóan tudja az irányokat (fentről le, balról jobbra) utánzással alkalmazni. Részt vesz irányított csoportos tevékenységben. Képes a tanult verseket, dalokat, mondókákat önállóan, vagy társaival csoportosan elmondani. Képes a tanult feladatot önállóan elvégezni, szabályokat betartani. Képes elemi szinten a csoportba illeszkedni, ismeri és megnevezi társait és a vele foglalkozó felnőtteket. Képes a különböző

	foglalkozó felnőtteket. Képes a különböző íróeszközöket alkalmazni, gyakorolni a ceruzafogást**. Képes tudatosan alkalmazni az író- és rajzeszközök, ceruza megfelelő nyomatékát.**	alkalmazni az író- és rajzeszközök, ceruza megfelelő nyomatékát	(segítséggel) alkalmazni, gyakorolni a ceruzafogást. Segítséggel képes a megfelelő nyomatékot alkalmazni az íróeszközök használata során. .	Sok segítséggel képes a különböző íróeszközöket (segítséggel) alkalmazni, gyakorolni a ceruzafogást. Sok segítséggel képes a megfelelő nyomatékot alkalmazni az íróeszközök használata során.	íróeszközöket alkalmazni, gyakorolni a ceruzafogást. Képes tudatosan alkalmazni az író- és rajzeszközök, ceruza megfelelő nyomatékát.
SZÁMOLÁS-MÉRÉS	A tanuló képes az irányított, közös megismerő tevékenység során társaival együttműködni. Érzékeli a tárgyak alapvető formai tulajdonságait, szín, forma és méret szerint differenciál. Felismeri és alkalmazza az alapvető tér- és időbeli relációkat. A foglalkozás során érdeklődő, a csoportos tevékenységben aktívan részt vesz. Felismeri a tárgyak alapvető mennyiségi tulajdonságait, a mennyiségi relációkat, és azokat helyesen alkalmazza. Képes használni a megszerzett tapasztalatokat, ismereteket.	A tanuló irányítással képes az irányított, közös megismerő tevékenység során társaival együttműködni. Irányítással érzékeli a tárgyak alapvető formai tulajdonságait, szín, forma és méret szerint differenciál. Irányítással felismeri és alkalmazza az alapvető tér- és időbeli relációkat. A foglalkozás során érdeklődő, a csoportos tevékenységben részt vesz. Irányítással felismeri a tárgyak alapvető mennyiségi tulajdonságait, a mennyiségi relációkat, és azokat helyesen alkalmazza. Irányítással képes használni a megszerzett tapasztalatokat, ismereteket.	A tanuló segítséggel képes az irányított, közös megismerő tevékenység során társaival együttműködni. Segítséggel érzékeli a tárgyak alapvető formai tulajdonságait, szín, forma és méret szerint differenciál. Segítséggel felismeri az alapvető tér- és időbeli relációkat. A foglalkozásba bevonható, a csoportos tevékenységben részt vesz. Segítséggel felismeri a tárgyak alapvető mennyiségi tulajdonságait, a mennyiségi relációkat, és azokat helyesen alkalmazza.	Együttcselekvéssel érzékeli a tárgyak alapvető formai tulajdonságait, szín, forma és méret szerint differenciál. Az alapvető tér- és időbeli relációk felismerésében bizonytalan. A foglalkozásba bevonható, a csoportos tevékenységben többnyire részt vesz. Együttcselekvéssel felismeri a tárgyak alapvető mennyiségi tulajdonságait, a mennyiségi relációkat.	Nem érzékeli a tárgyak alapvető formai tulajdonságait, szín, forma és méret szerint nem differenciál. Tér- és időbeli relációkat nem ismer fel. A foglalkozásba időnként bevonható. Nem ismeri fel a tárgyak alapvető mennyiségi tulajdonságait, a mennyiségi relációkat.

JÁTÉKRA NEVELÉS	Konstrukciós játékkal elmélyülten tud játszani, megadott egyszerűbb formát kirak. Önállóan különböző formákat alkot. Képes eljátszani kezdetleges szinten a környezetében zajló eseményeket. Csoportos, vagy páros játékokban figyel társaira, betartja a szabályokat. A játékeszközöket adekvátan használja, tud választani a felkínált játéklehetőségek közül. Motivált a játékra, adott ideig önállóan és közösségben balesetmentesen játszik.	Konstrukciós játékkal elmélyülten tud játszani, megadott egyszerűbb formát irányítással kirak. Képes eljátszani kezdetleges szinten a környezetében zajló eseményeket. Csoportos, vagy páros játékokban figyel társaira, irányítással betartja a szabályokat. A játékeszközöket adekvátan használja, irányítással tud választani néhány játéklehetőség közül. Motivált a játékra, adott ideig önállóan és közösségben balesetmentesen játszik.	Konstrukciós játékkal tud játszani, megadott egyszerűbb formát segítséggel kirak. Csoportos, vagy páros játékokban részt vesz. A játékeszközöket balesetmentesen használja, segítséggel tud választani néhány játéklehetőség közül. Játékra kevésbé motivált.	Konstrukciós játékkal csak együttcselekvéssel tud játszani. Csoportos, vagy páros játékokba bevonható. Két felkínált játékeszköz közül tud választani. Játékeszközök balesetmentes használatára figyelmeztetni kell. Játékra kevésbé motivált.	Nem játszik konstrukciós játékkal. Csoportos, vagy páros játékokba alkalmanként vonható be. Két felkínált játékeszköz közül nem tud választani. Játékeszközök balesetmentes használatára figyelmeztetni kell. Játékra nehezen motiválható.
ÖNKISZOL-GÁLÁS	**<u>ÖNÁLLÓAN:</u>** Felsőruházatát, cipőjét önállóan leveszi. Saját ruhadarabjait felismeri. Személyes szükségletét jelzi, wc használatnál, mosakodásnál szárazra törli magát, kis irányítást igényel. Képes fogat mosni önállóan. KÉPES a megfelelő evőeszközzel	**<u>IRÁNYÍTÁSSAL:</u>** Felsőruházatát, cipőjét irányítással leveszi. Saját ruhadarabjait felismeri. Személyes szükségletét jelzi, wc használatnál, mosakodásnál szárazra törli magát, kis irányítást igényel. Képes fogat mosni önállóan. KÉPES a megfelelő evőeszközzel (kanál, villa)	**<u>SEGÍTSÉGGEL:</u>** Felsőruházatát, cipőjét segítséggel leveszi. Saját ruhadarabjait felismeri. Személyes szükségletét jelzi, wc használatnál, mosakodásnál szárazra törli magát, kis irányítást igényel. Képes fogat mosni önállóan. KÉPES a megfelelő evőeszközzel	**<u>EGYÜTT CSELEKVÉSSEL</u>:** Felsőruházatát, cipőjét együtt cselekvéssel leveszi. Saját ruhadarabjait felismeri. Személyes szükségletét jelzi, wc használatnál, mosakodásnál szárazra törli magát, kis irányítást igényel. Képes fogat mosni önállóan. KÉPES a megfelelő	Az önkiszolgálás valamennyi területén szükséges fizikai segítséget nem fogadja el, a tevékenységekben nem együttműködő.

	(kanál, villa) enni, pohárból inni, merőkanalat, szalvétát használni, kancsóból folyadékot tölteni. Képes az étkezéshez kapcsolódó udvariassági kifejezések spontán használatára. KÉPES a terem rendjére ügyelni, az eszközöket rendeltetés szerint használni, helyére tenni. Saját tárgyait elkülönítve kezelni, számon tartani, másét tulajdonosának átadni.	enni, pohárból inni, merőkanalat, szalvétát használni, kancsóból folyadékot tölteni. Képes az étkezéshez kapcsolódó udvariassági kifejezések spontán használatára. KÉPES a terem rendjére ügyelni, az eszközöket rendeltetés szerint használni, helyére tenni. Saját tárgyait elkülönítve kezelni, számon tartani, másét tulajdonosának átadni.	(kanál, villa) enni, pohárból inni, merőkanalat, szalvétát használni, kancsóból folyadékot tölteni. Képes az étkezéshez kapcsolódó udvariassági kifejezések spontán használatára. KÉPES a terem rendjére ügyelni, az eszközöket rendeltetés szerint használni, helyére tenni. Saját tárgyait elkülönítve kezelni, számon tartani, másét tulajdonosának átadni	evőeszközzel (kanál, villa) enni, pohárból inni, merőkanalat, szalvétát használni, kancsóból folyadékot tölteni. Képes az étkezéshez kapcsolódó udvariassági kifejezések spontán használatára. KÉPES a terem rendjére ügyelni, az eszközöket rendeltetés szerint használni, helyére tenni. Saját tárgyait elkülönítve kezelni, számon tartani, másét tulajdonosának átadni	
ÉNEK- ZENE	A tanuló képes mozgást utánozni, végrehajtani. Képes rövid párbeszédet előadni. Bekapcsolódik a közös éneklésbe, képes társaival együtt közönségnek énekelni. Képes a gyors és lassú mozgásokat differenciálni, követni. Képes néhány percig a zenére figyelni. Szívesen hallgat zenét.	A tanuló képes **irányítással** mozgást utánozni, végrehajtani. Irányítással képes rövid párbeszédet előadni. Irányítással bekapcsolódik a közös éneklésbe, képes társaival együtt közönségnek énekelni. Irányítással képes a gyors és lassú mozgásokat differenciálni, követni. Képes néhány percig a zenére figyelni. Szívesen hallgat zenét.	A tanuló képes **segítséggel** mozgást utánozni, végrehajtani. Segítséggel bekapcsolódik a közös éneklésbe. Segítséggel képes a gyors és lassú mozgásokat differenciálni, követni. Képes néhány percig a zenére figyelni. Szívesen hallgat zenét.	A tanuló képes **együttcselekvéssel** mozgást utánozni, végrehajtani. Együttcselekvéssel képes a gyors és lassú mozgásokat differenciálni. Figyelme felkelthető zenével.	A tanuló nem képes mozgást utánozni, mozgásokat differenciálni. Figyelme nem kelthető fel zenével.

ÁBRÁZOLÁS-ALAKÍTÁS	Megfelelően használja a festés és a rajzolás eszközeit. Differenciálja és megnevezésre felismeri a főbb színeket. A tanuló képes megadott tulajdonságok alapján (szín, forma, nagyság) tárgyakat csoportosítani. Papírhatárt és vonalhatárt igyekszik betartani. Megpróbál egyszerű ember-, állat-, növényábrázolásokat létrehozni.	**Irányítással** (verbális) használja a festés és a rajzolás eszközeit. Irányítással differenciálja és irányítással ismeri fel a főbb színeket. A tanuló irányítással képes megadott tulajdonságok alapján (szín, forma, nagyság) tárgyakat csoportosítani. Papírhatárt és vonalhatárt felszólításra igyekszik betartani.	**Segítséggel** használja a festés és a rajzolás eszközeit. Segítséggel differenciálja és segítséggel ismeri fel a főbb színeket. A tanuló segítséggel képes megadott tulajdonságok alapján (szín, forma, nagyság) tárgyakat csoportosítani. Papírhatárt segítséggel igyekszik betartani.	**Együttcselekvéssel** használja a festés és a rajzolás eszközeit. Együttcselekvéssel differenciálja a főbb színeket. A tanuló együttcselekvéssel képes megadott tulajdonságok alapján (szín, forma, nagyság) tárgyakat csoportosítani. Papírhatárt együttcselekvéssel tart be.	A festés és a rajzolás eszközeit együttcselekvéssel sem használja. Főbb színeket nem ismeri. Nem képes megadott tulajdonságok alapján (szín, forma, nagyság) tárgyakat csoportosítani.
MOZGÁS-NEVELÉS	Tud egyhelyben állni. Önállóan körbe áll, jár és oszlopba, vonalba sorakozik. Ülésben és állásban egyszerű gyakorlatokat elvégez, kúszik, mászik. Lépcsőn lefelé kapaszkodással, felfelé utánlépéssel jár. Saját és társai testrészeit megmutatja, megnevezi. Együttműködik a közös foglalkozásokon. Utánzással gyakorlatokat elvégez, bekapcsolódik egyszerű mozgásos tevékenységekbe. A helyes légzést	Tud egyhelyben állni. Irányítással körbe áll, jár és oszlopba, vonalba sorakozik. Ülésben és állásban egyszerű gyakorlatokat irányítással elvégez, kúszik, mászik. Lépcsőn lefelé kapaszkodással, felfelé utánlépéssel jár. Saját és társai testrészeit kevés tévesztéssel megmutatja, megnevezi. Együttműködik a közös foglalkozásokon. Irányítással gyakorlatokat elvégez, bekapcsolódik egyszerű mozgásos tevékenységekbe. A helyes légzést elsajátította.	Tud egyhelyben állni. Segítséggel körbe áll, jár és oszlopba, vonalba sorakozik. Ülésben és állásban egyszerű gyakorlatokat segítséggel elvégez, kúszik, mászik. Lépcsőn lefelé kapaszkodással, felfelé utánlépéssel jár. Saját és társai testrészeit segítséggel megmutatja, megnevezi. Kevésbé együttműködő a közös foglalkozásokon. Segítséggel gyakorlatokat elvégez, néha bekapcsolódik egyszerű	Tud egyhelyben állni. Együtt cselekvéssel körbe áll, jár és oszlopba, vonalba sorakozik. Ülésben és állásban egyszerű gyakorlatokat csak együtt cselekvéssel végez, kúszik, mászik. Lépcsőn lefelé kapaszkodással, felfelé mellélépéssel jár. Saját és társai testrészeinek ismerete bizonytalan. Ritkán együttműködő a közös foglalkozásokon. Együtt cselekvéssel gyakorlatokat elvégez, ritkán kapcsolódik be egyszerű mozgásos tevékenységekbe.	Mozgásirányítást, segítségadást nem fogad el. Testrészek megnevezése, viszonyfogalmak használata nem alakult ki. Csak irányítással tud egyhelyben állni. Nem tud körbe állni és oszlopba, vonalba sorakozni. Ülésben és állásban egyszerű gyakorlatokat nem végez, nem kúszik, nem mászik. Lépcsőn nehezen közlekedik. Testrészeit nem ismeri.

	elsajátította. Labdát dob, gurít. Felismeri az egyszerű szabályokat, a játékba bekapcsolódik, együtt játszik társaival, irányítással futkározik.	Labdát dob, gurít. Felismeri az egyszerű szabályokat, lehetőség szerint a játékba bekapcsolódik, együtt játszik társaival, irányítással futkározik.	mozgásos tevékenységekbe. A helyes légzést elsajátította. Labdát gurít. Felismeri az egyszerű szabályokat, lehetőség szerint a játékba bekapcsolódik, együtt játszik társaival, segítséggel futkározik.	A helyes légzést elsajátította. Labdát néha gurít. Esetlegesen ismeri fel az egyszerű szabályokat, lehetőség szerint a játékba ritkán kapcsolódik be.	Együttműködésre nem képes a közös foglalkozásokon. A helyes légzést elsajátította. Labdát csak tartja a kezében.

Tanév végi szöveges értékelés

3. csoport (értelmileg akadályozottak)

Tantárgy	Kiválóan teljesített	Jól teljesített	Megfelelően teljesített	Gyengén teljesített	Nem felelt meg

KOMMUNI-KÁCIÓ	Tiszta hangképzésre törekszik. Kapcsolatteremtés elemi szintjén van. Szociális kapcsolataiban kezdeményező. Közvetlen családi viszonyait ismeri. A környezetében leggyakrabban előforduló állatok, növények nevét, jellemzőit önállóan megnevezi. Az évszakok változásait önállóan, kis irányítással felismeri. Az idő múlását napszakok viszonylatában, eseményekhez kötötten önállóan érzékeli. Önállóan alapvető csoportosításokat végez	Kapcsolatteremtés elemi szintjén van. Szociális kapcsolataiban általában együttműködő. Közvetlen családi viszonyait ismeri. A környezetében leggyakrabban előforduló állatok, növények nevét, jellemzőit irányítással megnevezi. Az évszakok változásait irányítással felismeri. Az idő múlását napszakok viszonylatában eseményhez kötötten irányítással érzékeli. Alapvető csoportosításokat irányítással végez.	Szociális kapcsolataiban együttműködő. Közvetlen családi viszonyairól ismeretei hiányosak. A környezetében leggyakrabban előforduló állatok, növények nevét, jellemzőit segítséggel megnevezi. Az évszakok változásait segítséggel ismeri fel. Az idő múlását napszakok viszonylatában eseményhez kötötten segítséggel érzékeli. Alapvető csoportosításokat segítséggel végez.	Szociális kapcsolataiban általában együttműködő. Közvetlen családi viszonyairól ismeretei nagyon hiányosak. Az évszakok változásának felismerésében együttműködő. Alapvető csoportosítások végzésekor együttműködő.	Nem együttműködő. Nincs ismerete a tanult témakörökhöz.
OLVASÁS-ÍRÁS	Meghatározott szempontok szerint eseményeket és azok vizuális megjelenítéseit önállóan sorba rendezi. A tanult betűelemeket, betűket önállóan felismeri, sorközbe írja, a tanult hangokat hangoztatni tudja. Két betűt önállóan összeolvas. Két betűs szavakat képes önállóan gyűjteni, értelmezni. A tanult betűket írja.	Meghatározott szempontok szerint eseményeket és azok vizuális megjelenítéseit irányítással sorba rendezi. A tanult betűelemeket, betűket irányítással felismeri, sorközbe írja, a tanult hangokat irányítással hangoztatni tudja. Két betűt irányítással összeolvas. Két betűs szavakat képes irányítással gyűjteni, értelmezni. A tanult betűket kis segítséggel írja.	Meghatározott szempontok szerint eseményeket és azok vizuális megjelenítéseit segítséggel sorba rendezi. A tanult betűelemeket, betűket segítséggel felismeri, sorközbe írja, a tanult hangokat segítséggel hangoztatja. Két betűs szavakat képes segítséggel gyűjteni, értelmezni. A tanult betűket csak segítséggel írja.	Meghatározott szempontok szerinti események és azok vizuális megjelenítéseinek sorba rendezésekor együttműködő. A tanult betűelemek, betűk felismerésében, a tanult hangok hangoztatásakor együttműködő. A tanult betűket átírja.	Betűelemeket, hangokat nem ismer fel, nem differenciál. Írásos munkája felismerhetetlen.

SZÁMOLÁS-MÉRÉS	Tárgyakat három jellemző tulajdonság alapján önállóan szétválogat, csoportosít, összehasonlít. Viszonyfogalmakat ismeri, manipulatív cselekvéseket önállóan végez. Tárgyat-tárggyal, tárgyat- képpel formai tulajdonság alapján egyeztet. Mennyiségi átalakításokat 3-mas számkörben önállóan végez. Tárgyakat megszámlál 5-ös számkörben.	. Tárgyakat három jellemző tulajdonság alapján irányítással szétválogat, csoportosít, összehasonlít. Viszonyfogalmakat ismeri, manipulatív cselekvéseket irányítással végez. Tárgyat-tárggyal, tárgyat- képpel formai tulajdonság alapján egyeztet. Mennyiségi átalakításokat 3-mas számkörben irányítással végez. Tárgyakat megszámlál 5-ös számkörben.	Tárgyakat három jellemző tulajdonság alapján segítséggel szétválogat, csoportosít, összehasonlít. Viszonyfogalmakat ismeri, manipulatív cselekvéseket segítséggel végez. Tárgyat-tárggyal, tárgyat- képpel formai tulajdonság alapján egyeztet. Mennyiségi átalakításokat 3-mas számkörben segítséggel végez. Tárgyakat megszámlál 5-ös számkörben.	Tárgyakat három jellemző tulajdonság alapján együttműködéssel szétválogat, csoportosít, összehasonlít. Viszonyfogalmakat ismeri, manipulatív cselekvéseket együttműködéssel végez. Tárgyat- tárggyal, tárgyat-képpel formai tulajdonság alapján egyeztet. Mennyiségi átalakításokat 3-mas számkörben együttműködéssel végez. Tárgyakat megszámlál 5-ös számkörben.	Tárgyak tulajdonságait felismerni, megkülönböztetni nem tudja. Számfogalma és mennyiség fogal-ma nem alakult ki, műveleteket nem tud végezni.
JÁTÉKRA NEVELÉS	A témaköröknek megfelelő fogalmak biztos ismerete, adekvát használata. Motivált a játékra, adott ideig önállóan és közösségben játszik. Környezetében lévő játékokkal, kedvvel önállóan játszik. Körjátékokban részt vesz, szabályokat ismeri, elfogadja.	A témaköröknek megfelelő fogalmakat ismeri. Motivált a játékra, adott ideig kis segítséggel egyedül és társaival játszik. Környezetében lévő játékokkal, kedvvel irányítással játszik. Körjátékokban részt vesz, a szabályokat irányítással betartja.	A témaköröknek megfelelő fogalmak ismerete hiányos. A játékra motiválást igényel, adott ideig irányítással egyedül és társaival játszik. Környezetében lévő játékokkal, kedvvel, segítséggel játszik. Körjátékokban részt vesz, szabályokat elfogadja	A témaköröknek megfelelő fogalmak ismerete nagyon hiányos. Csak irányítással játszik. Környezetében lévő játékokkal, együttműködve játszik. Körjátékokban részt vesz.	A játékhoz kapcsolódó tanult fogalmakat nem ismeri, nem alkalmazza. Játéka sztereotíp, esetleg destruktív.
ÉLETVITEL ÉS GYAKORLAT	Képes a tanult anyagokat felismerni, csoportosítani. Az ollót balesetmentesen használja, kreatív módon hasznos dolgokat alkotni. Növénygondozásban, tanterem tisztántartásában rendszeresen, aktívan rész vesz. Szokásává vált a személyes higiéné iránti igény. Munkájában örömét	Képes a tanult anyagokat felismerni, csoportosítani. Az ollót balesetmentesen használja, anyagokból tárgyakat irányítással készít. Növénygondozásban, tanterem tisztántartását irányítással végzi. A személyes higiéné iránti igénye kialakulóban van. Munkáját megszokásból	A tanult anyagokat kis segítséggel ismeri fel, csoportosítja. Az olló használata bizonytalan, anyagokból tárgyakat kis segítséggel készít. Növénygondozásba, tanterem tisztántartásába kis segítséggel kapcsolódik be. A személyes higiéné iránti igénye még hiányos.	A tanult anyagokat csak sok segítséggel ismeri fel, csoportosítja. Az olló használata bizonytalan, anyagokból tárgyakat sok segítséggel készít. Növénygondozásba, tanterem tisztántartásába csak segítséggel kapcsolódik be. A személyes higiéné iránti igénye nagyon hiányos.	

	leli, önállóan dolgozik.	végzi.	Munkájához kis segítséget igényel.	Munkájához több segítséget igényel.	
ÉNEK- ZENE	A tanév során tanult dalokat, mondókákat ismeri, önállóan énekel. Ritmus hangszereket megszólaltat. A zenehallgatáshoz szükséges figyelmet és fegyelmet tanúsít.	A tanév során tanult dalokat, mondókákat ismeri, irányítással énekel. Ritmus hangszereket irányítással megszólaltat. A zenehallgatáshoz szükséges figyelmet és fegyelmet tanúsít.	A tanév során tanult dalokat, mondókákat ismeri, segítséggel énekel. Ritmus hangszereket segítséggel megszólaltat. A zenehallgatáshoz szükséges figyelmet és fegyelmet tanúsít.	A tanév során tanult dalokat, mondókákat ismeri, együttműködéssel énekel. Ritmus hangszereket együttműködve megszólaltat.	A tanult dalokat, mondókákat nem ismeri, segítséggel sem tudja reprodukálni
ÁBRÁZOLÁS-ALAKÍTÁS	A papír elemi tulajdonságait ismeri. A különböző tanult technikákat önállóan alkalmazza, rajzeszközöket ismeri. Saját képi világát önállóan képes megjeleníteni.	A papír elemi tulajdonságait ismeri. A különböző tanult technikákat irányítással alkalmazza, rajzeszközöket ismeri. Saját képi világát irányítással képes megjeleníteni.	A papír elemi tulajdonságait ismeri. A különböző tanult technikákat segítséggel alkalmazza, rajzeszközöket ismeri. Saját képi világát segítséggel képes megjeleníteni.	A papír elemi tulajdonságait ismeri. A különböző tanult technikák alkalmazásakor együttműködik, rajzeszközöket ismeri.	A tanult technikákat segítséggel sem tudja alkalmazni.
MOZGÁS-NEVELÉS	Alapvető téri helyzetekben tájékozódik, egyszerű mozgásos tevékenységbe a szabályokat követi. Utánzásos formában alapmozgásokat elvégez.	Alapvető téri helyzetekben tájékozódik, egyszerű mozgásos tevékenységbe a szabályokat követi. Utánzásos formában alapmozgásokat elvégez.	Alapvető téri helyzetekben tájékozódik, egyszerű mozgásos tevékenységbe a szabályokat követi. Utánzásos formában alapmozgásokat elvégez.	Alapvető téri helyzetekben együttműködéssel tájékozódik, egyszerű mozgásos tevékenységbe együttműködéssel követi. Utánzásos formában alapmozgásokat elvégez.	A mozgásos tevékenységbe nem kapcsolódik be. Irányítást, segítséget visszautasít.

Tanév végi szöveges értékelés

4. csoport (értelmileg akadályozottak)

Tantárgy	Kiválóan teljesített	Jól teljesített	Megfelelően teljesített	Gyengén teljesített	Nem felelt meg
KOMMUNI-KÁCIÓ	Tiszta hangképzésre törekszik. Kapcsolatteremtés elemi szintjén van. Szociális kapcsolataiban kezdeményező. Közvetlen családi viszonyait ismeri. A környezetében leggyakrabban előforduló állatok, növények nevét, jellemzőit önállóan megnevezi. Az évszakok változásait önállóan, kis irányítással felismeri. Az idő múlását napszakok viszonylatában, eseményekhez kötötten önállóan érzékeli. Önállóan alapvető csoportosításokat végez	Kapcsolatteremtés elemi szintjén van. Szociális kapcsolataiban általában együttműködő. Közvetlen családi viszonyait ismeri. A környezetében leggyakrabban előforduló állatok, növények nevét, jellemzőit irányítással megnevezi. Az évszakok változásait irányítással felismeri. Az idő múlását napszakok viszonylatában eseményhez kötötten irányítással érzékeli. Alapvető csoportosításokat irányítással végez.	Szociális kapcsolataiban együttműködő. Közvetlen családi viszonyairól ismeretei hiányosak. A környezetében leggyakrabban előforduló állatok, növények nevét, jellemzőit segítséggel megnevezi. Az évszakok változásait segítséggel ismeri fel. Az idő múlását napszakok viszonylatában eseményhez kötötten segítséggel érzékeli. Alapvető csoportosításokat segítséggel végez.	Szociális kapcsolataiban általában együttműködő. Közvetlen családi viszonyairól ismeretei nagyon hiányosak. Az évszakok változásának felismerésében együttműködő. Alapvető csoportosítások végzésekor együttműködő.	Nem együttműködő. Nincs ismerete a tanult témakörökhöz.
OLVASÁS-ÍRÁS	Meghatározott szempontok szerint eseményeket és azok vizuális megjelenítéseit önállóan sorba rendezi. A tanult betűelemeket, betűket önállóan felismeri, sorközbe írja, a tanult hangokat hangoztatni tudja. Két betűt önállóan összeolvas. Két betűs szavakat képes önállóan gyűjteni, értelmezni. A tanult betűket írja.	Meghatározott szempontok szerint eseményeket és azok vizuális megjelenítéseit irányítással sorba rendezi. A tanult betűelemeket, betűket irányítással felismeri, sorközbe írja, a tanult hangokat irányítással hangoztatni tudja. Két betűt irányítással összeolvas. Két betűs szavakat képes irányítással gyűjteni, értelmezni. A tanult betűket kis segítséggel írja.	Meghatározott szempontok szerint eseményeket és azok vizuális megjelenítéseit segítséggel sorba rendezi. A tanult betűelemeket, betűket segítséggel felismeri, sorközbe írja, a tanult hangokat segítséggel hangoztatja. Két betűs szavakat képes segítséggel gyűjteni, értelmezni. A tanult betűket csak segítséggel írja.	Meghatározott szempontok szerinti események és azok vizuális megjelenítéseinek sorba rendezésekor együttműködő. A tanult betűelemek, betűk felismerésében, a tanult hangok hangoztatásakor együttműködő. A tanult betűket átírja.	Betűelemeket, hangokat nem ismer fel, nem differenciál. Írásos munkája felismerhetetlen.

SZÁMOLÁS-MÉRÉS	Tárgyakat három jellemző tulajdonság alapján önállóan szétválogat, csoportosít, összehasonlít. Viszonyfogalmakat ismeri, manipulatív cselekvéseket önállóan végez. Tárgyat-tárggyal, tárgyat- képpel formai tulajdonság alapján egyeztet. Mennyiségi átalakításokat 3-mas számkörben önállóan végez. Tárgyakat megszámlál 5-ös számkörben.	Tárgyakat három jellemző tulajdonság alapján irányítással szétválogat, csoportosít, összehasonlít. Viszonyfogalmakat ismeri, manipulatív cselekvéseket irányítással végez. Tárgyat-tárggyal, tárgyat- képpel formai tulajdonság alapján egyeztet. Mennyiségi átalakításokat 3-mas számkörben irányítással végez. Tárgyakat megszámlál 5-ös számkörben.	Tárgyakat három jellemző tulajdonság alapján segítséggel szétválogat, csoportosít, összehasonlít. Viszonyfogalmakat ismeri, manipulatív cselekvéseket segítséggel végez. Tárgyat-tárggyal, tárgyat- képpel formai tulajdonság alapján egyeztet. Mennyiségi átalakításokat 3-mas számkörben segítséggel végez. Tárgyakat megszámlál 5-ös számkörben.	Tárgyakat három jellemző tulajdonság alapján együttműködéssel szétválogat, csoportosít, összehasonlít. Viszonyfogalmakat ismeri, manipulatív cselekvéseket együttműködéssel végez. Tárgyat- tárggyal, tárgyat-képpel formai tulajdonság alapján egyeztet. Mennyiségi átalakításokat 3-mas számkörben együttműköéssel végez. Tárgyakat megszámlál 5-ös számkörben.	Tárgyak tulajdonságait felismerni, megkülönböztetni nem tudja. Számfogalma és mennyiségfogalma nem alakult ki, műveleteket nem tud végezni.
JÁTÉKRA NEVELÉS	A témaköröknek megfelelő fogalmak biztos ismerete, adekvát használata. Motivált a játékra, adott ideig önállóan és közösségben játszik. Környezetében lévő játékokkal, kedvvel önállóan játszik. Körjátékokban részt vesz, szabályokat elfogadja.	A témaköröknek megfelelő fogalmakat ismeri. Motivált a játékra, adott ideig kis segítséggel egyedül és társaival játszik. Környezetében lévő játékokkal, kedvvel irányítással játszik. Körjátékokban részt vesz, szabályokat elfogadja	A témaköröknek megfelelő fogalmak ismerete hiányos. A játékra motiválást igényel, adott ideig irányítással egyedül és társaival játszik. Környezetében lévő játékokkal, kedvvel, segítséggel játszik. Körjátékokban részt vesz, szabályokat elfogadja	A témaköröknek megfelelő fogalmak ismerete nagyon hiányos. Csak irányítással játszik. Környezetében lévő játékokkal, együttműködve játszik. Körjátékokban részt vesz.	A játékhoz kapcsolódó tanult fogalmakat nem ismeri, nem alkalmazza. Játéka sztereotíp, esetleg destruktív.
ÉLETVITEL ÉS GYAKORLAT	Képes a tanult anyagokat felismerni, csoportosítani. Az ollót balesetmentesen használja, kreatív módon hasznos dolgot alkotni. Növénygondozásban, tanterem tisztántartásában rendszeresen, aktívan részt vesz. Szokásává vált a személyes higiéné iránti igény. Munkájában örömét leli, önállóan dolgozik.	Képes a tanult anyagokat irányítással felismerni, csoporto-sítani. Az ollót balesetmentesen használja, anyagokból tárgyakat irányítással készít. Növénygondozást, tanterem tisztántartását irányítással végzi. A személyes higiéné iránti igénye kialakulóban van. Munkáját megszokásból végzi.	A tanult anyagokat kis segítséggel ismeri fel, csoportosítja. Az ollóhasználata bizonytalan, anyagokból tárgyakat kis segítséggel készít. Növénygondozásba, tanterem tisztántartásába kis segítséggel kapcsolódik be. A személyes higiéné iránti igénye még hiányos. Munkájához kis segítséget igényel	A tanult anyagokat csak sok segítséggel ismeri fel, csoportosítja. Az ollóhasználata bizonytalan, anyagokból tárgyakat sok segítséggel tud készíteni. Növénygondozásba, tanterem tisztántartásába csak segítséggel kapcsolódik be. A személyes higiéné iránti igény nagyon hiányos.	

ÉNEK- ZENE	A tanév során tanult dalokat, mondókákat ismeri, önállóan énekel. Ritmus hangszereket megszólaltat. A zenehallgatáshoz szükséges figyelmet és fegyelmet tanúsít.	A tanév során tanult dalokat, mondókákat ismeri, irányítással énekel. Ritmus hangszereket irányítással megszólaltat. A zenehallgatáshoz szükséges figyelmet és fegyelmet tanúsít.	A tanév során tanult dalokat, mondókákat ismeri, segítséggel énekel. Ritmus hangszereket segítséggel megszólaltat. A zenehallgatáshoz szükséges figyelmet és fegyelmet tanúsít.	A tanév során tanult dalokat, mondókákat ismeri, együttműködéssel énekel. Ritmus hangszereket együttműködve megszólaltat.	A tanult dalokat, mondókákat nem ismeri, segítséggel sem tudja reprodukálni
ÁBRÁZOLÁS-ALAKÍTÁS	A papír elemi tulajdonságait ismeri. A különböző tanult technikákat önállóan alkalmazza, rajzeszközöket ismeri. Saját képi világát önállóan képes megjeleníteni.	A papír elemi tulajdonságait ismeri. A különböző tanult technikákat irányítással alkalmazza, rajzeszközöket ismeri. Saját képi világát irányítással képes megjeleníteni.	A papír elemi tulajdonságait ismeri. A különböző tanult technikákat segítséggel alkalmazza, rajzeszközöket ismeri. Saját képi világát segítséggel képes megjeleníteni.	A papír elemi tulajdonságait ismeri. A különböző tanult technikák alkalmazásakor együttműködik, rajzeszközöket ismeri.	A tanult technikákat segítséggel sem tudja alkalmazni.
MOZGÁS-NEVELÉS	Alapvető téri helyzetekben tájékozódik, egyszerű mozgásos tevékenységbe a szabályokat követi. Utánzásos formában alapmozgásokat elvégez.	Alapvető téri helyzetekben tájékozódik, egyszerű mozgásos tevékenységbe a szabályokat követi. Utánzásos formában alapmozgásokat elvégez	Alapvető téri helyzetekben tájékozódik, egyszerű mozgásos tevékenységbe a szabályokat követi. Utánzásos formában alapmozgásokat elvégez.	Alapvető téri helyzetekben együttműködéssel tájékozódik, egyszerű mozgásos tevékenységbe együttműködéssel követi. Utánzásos formában alapmozgásokat elvégez.	A mozgásos tevékenységbe nem kapcsolódik be. Irányítást, segítséget visszautasít.

Tanév végi szöveges értékelés
5. csoport (értelmileg akadályozottak)

Tantárgy	Kiválóan teljesített	Jól teljesített	Megfelelően teljesített	Gyengén teljesített	Nem felelt meg
KOMMUNI-KÁCIÓ	Képes önállóan mondatokat alkotni, kérdésre adekvát választ adni, irányítással kérdést megfogalmazni. Észrevételeit, szükségleteit jelzi, önállóan megköszön, segítséget kér. Önállóan képes főfogalom alá rendezni az állat- és növényvilág témakörökben különböző tulajdonságok alapján. Egyre jobban eligazodik az idő fogalmai között. Az ünnepekkel kapcsolatban sok ismerettel rendelkezik	Kevés segítséggel mondatokat alkot, kérdésre adekvát választ ad. Kérdést, észrevételt nehezen fogalmaz meg. Irányítottan képes főfogalom alá rendezni az állat- és növényvilág témakörökben különböző tulajdonságok alapján. Az idő fogalmaiban bizonytalan. Az ünnepekkel kapcsolatban egyre több ismerete van.	A kommunikációs rendszer / a beszéd nehezített. Kérdésekre adott válaszai nem mindig adekvátak. Mondatokat sok segítséggel alkot. Az időről hiányos ismeretei vannak. Az ünnepekről minimális ismerete van.	Beszéde néhány hangból / néhány szóból áll. Súlyos beszédfejlődési elmaradás tapasztalható. Időben és térben is nehezen tájékozódik. Szükségleteit nem jelzi.	A tanult témakörből nincsenek ismeretei.
OLVASÁS-ÍRÁS	A tanuló személyi adatait biztosan ismeri. Önállóan képes a helyzetnek megfelelő mondatokat, kérdéseket, válaszokat alkotni. Tud saját helyzetéhez képest relációkat megfogalmazni. Önállóan felismeri, kimondja a tanult betűket, szótagokat alkot és leírja azokat. Önállóan képes szavak betűkártyával való	A tanuló személyi adatait ismeri. Kis segítséggel képes a helyzetnek megfelelő mondatokat, kérdéseket, válaszokat alkotni. Kis segítséggel tud saját helyzetéhez képest relációkat megfogalmazni. Kis segítséggel képes felismerni, kimondani a tanult betűket, szótagokat alkotni és leírni azokat.	A tanuló főbb személyi adatait ismeri. Segítséggel képes a helyzetnek megfelelő mondatokat, kérdéseket, válaszokat alkotni. Segítséggel tud saját helyzetéhez képest relációkat megfogalmazni. Segítséggel képes felismerni, kimondani a tanult betűket, szótagokat alkotni és leírni azokat.	A tanuló személyi adatait csak hiányosan ismeri. Segítséggel is nehezen tud a helyzetnek megfelelő mondatokat, kérdéseket, válaszokat alkotni. Nehezen tud saját helyzetéhez képest relációkat megfogalmazni. Nehezen ismeri fel a tanult betűket, csak segítséggel tudja a szótagokat alkotni és leírni azokat. Nehezen tud	Egyik témakörben sem együtt-működő, az elvárt követelményeket nem teljesíti.

	kirakására, másolására. Önállóan szavakat, rövid mondatokat elolvas, megért. Tudja automatikusan alkalmazni az írás irányát és helyét a vonalközben. Nagy biztonsággal felismeri a tanult betűket, rövid szavakat önállóan leír. Ismeri a tanult utcai tájékoztató táblákat, jelentését értelmezi.	Kis segítséggel képes szavak betűkártyával való kirakására, másolására. Kis segítséggel szavakat, rövid mondatokat elolvas, többnyire megért. Kis segítséggel tudja alkalmazni az írás irányát és helyét a vonalközben. Biztonsággal felismeri a tanult betűket, rövid szavakat önállóan leír. Általában felismeri a tanult utcai tájékoztató táblákat, jelentését értelmezi.	Segítséggel képes szavak betűkártyával való kirakására, másolására. Segítséggel szavakat, rövid mondatokat elolvas, többnyire megért. Segítséggel tudja alkalmazni az írás irányát és helyét a vonalközben. Kissé bizonytalanul, de felismeri a tanult betűket, rövid szavakat segítséggel leír. Nem mindig ismeri fel a tanult utcai tájékoztató táblákat, jelentését értelmezi.	szavakat betűkártyával kirakni, másolni. Szavakat, rövid mondatokat nehézkesen, lassan olvas, nem mindig ért meg. Sok segítséggel tudja alkalmazni az írás irányát és helyét a vonalközben. Nem mindig ismeri fel a tanult betűket, csak segítséggel ír. A tanult utcai tájékoztató táblákat csak segítséggel nevezi meg, jelentését nehezen értelmezi.	
SZÁMOLÁS - MÉRÉS	10-es körben önállóan számlál, műveleteket végez. Felismeri, felismerhetően leírja a számjegyeket. Sorszámneveket alkalmaz. Felismeri, differenciálja, minta után önállóan másolja a tanult formákat. Eseményképeket (5-nél több) önállóan sorba rendez, beszámoz, kommentál.	10-es körben önállóan számlál, irányítással műveletet végez. Felismeri, felismerhetően leírja a számjegyeket. Sorszámneveket irányítással alkalmaz. Felismeri, differenciálja, minta után irányítással másolja a tanult formákat. Eseményképeket (5-nél több) irányítással sorba rendez, beszámoz, kommentál.	10-es körben bizonytalanul számlál, a műveletek megértésénél, megoldásánál sok segítséget igényel. A számjegyek írása nehezen felismerhető. Sorszámneveket segítséggel alkalmaz. Formákat megkülönböztet, de csak átírni tudja. Eseményképeket (5-nél több) segítséggel sorba rendez.	Számlálásnál sokat hibázik. Műveleteket nem végez. A számjegyeket, formákat csak átírni tudja. Sorszámneveket nem alkalmaz. Formákat segítséggel megkülönböztet. Eseményképeket együttcselekvéssel sorba rendez.	A tantárgyi követelményeket nem tudja teljesíteni

ÁLLAM-POLGÁRI ISMERETEK	Legfontosabb személyi adatait, lakcímét képes önállóan közölni. A tanult viselkedési és magatartási normákat, érintkezési formákat önállóan alkalmazza a mindennapokban. A gyalogos közlekedés főbb szabályai szerint önállóan közlekedik.	Legfontosabb személyi adatait, lakcímét irányítással közöli. A tanult viselkedési és magatartási normákat, érintkezési formákat irányítással alkalmazza a mindennapokban. A gyalogos közlekedés főbb szabályai szerint irányítással közlekedik.	Legfontosabb személyi adatait, lakcímét segítséggel közöli. A tanult viselkedési és magatartási normákat, érintkezési formákat segítséggel alkalmazza a mindennapokban. A gyalogos közlekedés főbb szabályai szerint segítséggel közlekedik.	Legfontosabb személyi adatait, lakcímét együttműködéssel közöli. A tanult viselkedési és magatartási normákat, érintkezési formákat együttműködéssel alkalmazza a mindennapokban. A gyalogos közlekedés főbb szabályai szerint együttműködéssel közlekedik.	Legfontosabb személyi adatait, lakcímét nem képes közölni. A tanult viselkedési és magatartási normákat, érintkezési formákat nem képes alkalmazni a mindennapokban. A gyalogos közlekedés főbb szabályai szerint nem képes közlekedni.
ÉLETVITEL ÉS GYAKORLAT	ÖNÁLLÓAN: Képes a baleset-és munkavédelmet figyelembe venni a veszélyes eszközök használata során. Tud rendet tartani, teríteni, részt venni a takarításban, mosogatásban, törölgetésben. (minimális segítséggel). Egyszerű öltésfajtákat használ. Önellátásban nem szorul segítségre. Ruházatát az évszaknak és időjárásnak megfelelően kiválasztja. Környezete tisztántartásában aktívan részt vesz. Egyszerű konyhai eszközöket felismer, felügyelet mellett önállóan használ. Néhány alapvető árucikk beszerzési helyét és a vásárlás módját ismeri. Képes segítséggel vásárolni egy tételt.	IRÁNYÍTÁSSAL: Képes a baleset-és munkavédelmet figyelembe venni a veszélyes eszközök használata során. Tud rendet tartani, teríteni, részt venni a takarításban, mosogatásban, törölgetésben. Egyszerű öltésfajtákat használ. Önellátásban irányításra szorul. Ruházatát az évszaknak és időjárásnak megfelelően kiválasztja. Környezete tisztántartásában aktívan részt vesz. Egyszerű konyhai eszközöket felismer, felügyelet mellett önállóan használ. Néhány alapvető árucikk beszerzési helyét és a vásárlás módját ismeri. Képes segítséggel vásárolni egy tételt. Képes minta alapján	SEGÍTSÉGGEL: Képes a baleset-és munkavédelmet figyelembe venni a veszélyes eszközök használata során. Tud rendet tartani, teríteni, részt venni a takarításban, mosogatásban, törölgetésben. Egyszerű öltésfajtákat használ. Önellátásban segítségre szorul. Ruházatát az évszaknak és időjárásnak megfelelően kiválasztja. Környezete tisztántartásában segítséggel részt vesz. Egyszerű konyhai eszközöket felismer, felügyelet mellett segítséggel használ. Néhány alapvető árucikk beszerzési helyét és a vásárlás módját segítséggel felismeri. Képes segítséggel vásárolni egy	EGYÜTT CSELEKVÉSSEL A baleset és munkavédelemre figyel a veszélyes eszközök használ. Tud rendet tartani, teríteni, részt venni a takarításban, mosogatásban, törölgetésben. Egyszerű öltésfajtákat használ. Önellátásban segítségre szorul. Ruházatát az évszaknak és időjárásnak megfelelően kiválasztja. Környezete tisztántartásában l részt vesz. Egyszerű konyhai eszközöket felismer, felügyelet mellett segítséggel használ. Néhány alapvető árucikk beszerzési helyét és a vásárlás módját segítséggel felismeri. Képes segítséggel vásárolni egy tételt. Képes minta alapján esztétikus alkotást készíteni változatos	Nem együttműködő segítséget nem fogad el.

	Képes minta alapján esztétikus alkotást készíteni változatos technikával.	esztétikus alkotást készíteni változatos technikával.	tételt. Képes minta alapján esztétikus alkotást készíteni változatos technikával.	technikával.	
KÖRNYEZET-ISMERET	Tudatosan vigyáz környezete és teste, ruházata tisztaságára, rendezettségére. Ismeri a víz jelentőségét, halmazállapotait, csapadékfajtákat. Kis segítséggel elmondja az egészség és betegség főbb jellemzőit. Növényeket, állatokat felismer, főfogalom alá rendez, csoportosít. Felismeri, megmutatja testrészeit, érzékszerveire vigyáz, ismeri azok elemi funkcióit. Képes egyszerű környezetmegóvó tevékenységet végezni.	Irányítással vigyáz környezete és teste, ruházata tisztaságára, rendezettségére. A víz megjelenési formáiban bizonytalan, segítséggel megnevezi a csapadékfajtákat. Kevés segítséggel elmondja az egészség és betegség jellemzőit. Növényeket, állatokat bizonytalanul ismer, irányítással csoportosít	Figyel és segítséggel vigyáz környezete, teste és ruházata tisztaságára. Elemi ismeretei vannak egészségről, betegségről. Növények, állatok felismerésében, csoportosításában sok segítséget igényel.	A környezete, teste tisztán tartásában többnyire együttműködő. Egészségről, betegségről, növényekről, állatokról minimális ismeretei vannak.	A tanultakról nincsenek ismeretei.
ÉNEK-ZENE	Megadott hangra dalt kezd és végig énekli. Adott ünnepnek megfelelő dalt, verset kiválaszt, előad. Halk, hangos, magas, mély beszédet megkülönböztet.	Megadott hangra irányítással dalt kezd és végig énekli. Adott ünnepnek megfelelő dalt, verset kiválaszt, irányítással előad. Halk, hangos, magas, mély beszédet irányítással megkülönböztet.	Megadott hangra segítséggel dalt énekel. Adott ünnepnek megfelelő dalt, verset segítséggel kiválaszt, előad. Halk, hangos, magas, mély beszédet segítséggel megkülönböztet.	Megadott hangra együttcselekvéssel dalt énekel. Adott ünnepnek megfelelő dalt, verset együttcselekvéssel kiválaszt, előad. Halk, hangos, magas, mély beszédet együttcselekvéssel megkülönböztet.	Az órai tevékenységbe nem kapcsolódik be.

ÁBRÁZOLÁS-ALAKÍTÁS	Ábrázolás-alakítás eszközeit, anyagait adekvátan használja. Felismerhető rajzot készít élőlényekről. Az ábrázoló-alakító technikákat önállóan alkalmazza.	Ábrázolás-alakítás eszközeit, anyagait irányítással használja. Irányítással felismerhető rajzot készít élőlényekről. Az ábrázoló-alakító technikákat irányítással alkalmazza.	Ábrázolás-alakítás eszközeit, anyagait segítséggel használja. Segítséggel felismerhető rajzot készít élőlényekről. Az ábrázoló-alakító technikákat segítséggel alkalmazza.	Ábrázolás-alakítás eszközeit, anyagait együttcselekvéssel használja. Felismerhető rajzot készít élőlényekről. Az ábrázoló-alakító technikákat együttcselekvéssel alkalmazza.	Finommotorikája kialakulatlan. A feladatokat segítséggel sem tudja elvégezni.
MOZGÁS-NEVELÉS	Tud nagyság szerint sorakozni. Vezényszóra különböző sorakozási gyakorlatokat elvégez. Felismeri és reprodukálja az egyszerű alapmozgásokat, járásmódokat. Egyszerűbb testhelyzeteket utánoz. Segítséggel bordásfalon függeszkedik. Gimnasztikai gyakorlatokat leutánoz. Segítséggel, utánzással négyütemű gyakorlatokat elvégez. Légzését szabályozza. Egykezes alsó és felső dobással célba dob. Lábbal irányt tartva labdát vezet (mindkét lábbal), cél felé elrúg. Csapatához alkalmazkodni, örül mások sikerének. Kialakul benne a	Tud nagyság szerint sorakozni. Vezényszóra különböző sorakozási gyakorlatokat kevés tévesztéssel elvégez. Felismeri és reprodukálja az egyszerű alapmozgásokat, járásmódokat. Egyszerűbb testhelyzeteket utánoz. Segítséggel bordásfalon függeszkedik. Gimnasztikai gyakorlatokat kevés tévesztéssel leutánoz. Segítséggel, utánzással négyütemű gyakorlatokat elvégez. Légzését szabályozza. Egykezes alsó és felső dobással célba dob. Lábbal irányt tartva labdát vezet (mindkét lábbal), cél felé elrúg. Csapatához alkalmazkodni, örül mások sikerének.	Irányítással tud nagyság szerint sorakozni. Vezényszóra különböző sorakozási gyakorlatokat elvégez. Segítséggel felismeri és reprodukálja az egyszerű alapmozgásokat, járásmódokat. Egyszerűbb testhelyzeteket utánoz. Segítséggel bordásfalon függeszkedik. Gimnasztikai gyakorlatokat tévesztéssel leutánoz. Sok segítséggel négyütemű gyakorlatokat elvégez. Légzését szabályozza. Egykezes alsó és felső dobással próbál célba dobni. Lábbal irányt tartva labdát vezet (mindkét lábbal). Csapatához alkalmazkodni, örül mások sikerének. Kialakul benne a	Nehezen találja meg a helyét a sorban. Irányítással különböző sorakozási gyakorlatokat elvégez. Esetlegesen felismeri és segítséggel reprodukálja az egyszerű alapmozgásokat, járásmódokat. Egyszerűbb testhelyzeteket segítséggel utánoz. Segítséggel bordásfalon függeszkedik. Gimnasztikai gyakorlatokat esetlegesen leutánoz. Esetlegesen négyütemű gyakorlatokat elvégez. Légzését szabályozza. Egykezes alsó és felső dobással dob. Lábbal próbál labdát vezetni. Csapatához esetlegesen alkalmazkodni.	Nem tud nagyság szerint sorakozni. Vezényszóra különböző sorakozási gyakorlatokat nem végez el. Egyszerű alapmozgásokat, járásmódokat nem ismeri fel. Egyszerűbb testhelyzeteket nem tud leutánozni. Segítséggel sem függeszkedik bordásfalon. Gimnasztikai gyakorlatokat nem tud utánozni. Segítséggel, utánzással csak kétütemű gyakorlatokat végez el. Légzését szabályozza. Egykezes alsó és felső dobással nem tud dobni. Lábbal nem vezeti a

	versenyszellem.	Kialakul benne a versenyszellem.	versenyszellem.		labdát. Csapatát nem ismeri fel.

Tanév végi szöveges értékelés
6. csoport (értelmileg akadályozottak)

Tantárgy	Kiválóan teljesített	Jól teljesített	Megfelelően teljesített	Gyengén teljesített	Nem felelt meg
KOMMUNI-KÁCIÓ	Önállóan mondatokat alkot, kérdésre adekvát választ ad, kérdést megfogalmaz. Észrevételeit, szükségleteit jelzi, önállóan megköszön, segítséget kér. Önállóan képes főfogalom alá rendezni az állat- és növényvilág témakörökben különböző tulajdonságok alapján. Egyre jobban tájékozódik az idő fogalmai között. Az ünnepekkel kapcsolatos ismereteit önállóan alkalmazza. **Önállóan** el tudja mondani a legfontosabb személyi adatait.	Irányítással mondatokat alkot, kérdésre adekvát választ ad, kérdést megfogalmaz. Észrevételeit, szükségleteit irányítással jelzi, megköszön, segítséget kér. **Irányítottan** képes főfogalom alá rendezni az állat- és növényvilág témakörökben különböző tulajdonságok alapján. Az ünnepekkel kapcsolatban egyre több ismerete van. **Kis segítséggel** el tudja mondani a legfontosabb személyi adatait.	A kommunikációs rendszer / a beszéd nehezített. Kérdésekre adott válaszai nem mindig adekvátak. Mondatokat sok **segítséggel** alkot. Az időről hiányos ismeretei vannak. Az ünnepekről minimális ismerete van. Segítséggel el tudja mondani a legfontosabb személyi adatait.	Beszéde néhány hangból / néhány szóból áll. Súlyos beszédfejlődési elmaradás tapasztalható. Időben és térben is nehezen tájékozódik. Szükségleteit nem jelzi. **Sok segítséggel** tudja el-mondani a legfontosabb személyi adatait.	A tanult témakörből nincsenek ismeretei, kommunikációs helyzetekbe nehezen vonható be. Időben és térben egyáltalán nem tájékozódik. Szükségleteit nem jelzi. Nem tudja elmondani a legfontosabb személyi adatait.
OLVASÁS-ÍRÁS	A tanuló személyi adatait biztosan ismeri. **Önállóan képes a helyzetnek megfelelő bővített mondatokat, kérdéseket, válaszokat alkotni.** Tud saját helyzetéhez képest relációkat megfogalmazni.	A tanuló személyi adatait ismeri. Kis segítséggel képes a helyzetnek megfelelő bővített mondatokat, kérdéseket, válaszokat alkotni. Kis segítséggel tud saját helyzetéhez képest relációkat megfogalmazni.	A tanuló főbb személyi adatait ismeri. Segítséggel képes a helyzetnek megfelelő bővített mondatokat, kérdéseket, válaszokat alkotni. Segítséggel tud saját helyzetéhez képest relációkat megfogalmazni.	A tanuló személyi adatait csak hiányosan ismeri. Segítséggel is nehezen tud a helyzetnek megfelelő mondatokat, kérdéseket, válaszokat alkotni. Nehezen tud saját helyzetéhez képest relációkat megfogalmazni. Nehezen ismeri fel a tanult	Egyik témakörben sem együttműködő, az elvárt követelményeket nem teljesíti.

	Önállóan felismeri, kimondja a tanult betűket, szótagokat alkot és leírja azokat**.** **Önállóan képes szavak elemzésére, betűkártyával való kirakására, másolására, hiányzó betűk pótlására.** Önállóan szavakat, rövid mondatokat elolvas, megért. **Önállóan képes rövid mondatokat alkotni és leírni azokat a mondatalkotás szabályainak betartásával** Tudja automatikusan alkalmazni az írás irányát és helyét a vonalközben. Nagy biztonsággal felismeri a tanult betűket, rövid szavakat, mondatokat önállóan leír. Ismeri a tanult utcai tájékoztató táblákat, jelentését értelmezi. **Önállóan képes egyszerű szöveget elolvasni, értelmezni.**	Kis segítséggel képes felismerni, kimondani a tanult betűket, szótagokat alkotni és leírni azokat. Kis segítséggel képes szavak elemzésére, betűkártyával való kirakására, másolására, hiányzó betűk pótlására. Kis segítséggel szavakat, rövid mondatokat elolvas, többnyire megért. Kis segítséggel képes rövid mondatokat alkotni és leírni azokat a mondatalkotás szabályainak betartásával Kis segítséggel tudja alkalmazni az írás irányát és helyét a vonalközben. Biztonsággal felismeri a tanult betűket, rövid szavakat mondatokat kis segítséggel leír. Általában felismeri a tanult utcai tájékoztató táblákat, jelentését értelmezi. Kis segítséggel képes egyszerű szöveget elolvasni, értelmezni.	Segítséggel képes felismerni, kimondani a tanult betűket, szótagokat alkotni és leírni azokat. Segítséggel képes szavak betűkártyával való kirakására, másolására, hiányzó betűk pótlására Segítséggel szavakat, rövid mondatokat elolvas, többnyire megért. Segítséggel képes rövid mondatokat alkotni és leírni azokat a mondatalkotás szabályainak betartásával Segítséggel tudja alkalmazni az írás irányát és helyét a vonalközben. Kissé bizonytalanul, de felismeri a tanult betűket, rövid szavakat segítséggel leír. Nem mindig ismeri fel a tanult utcai tájékoztató táblákat, jelentését értelmezi. Egyszerű szöveget segítséggel elolvas, nehezen, csak segítséggel értelmezi.	betűket, csak segítséggel tudja a szótagokat alkotni és leírni azokat. Nehezen tud szavakat betűkártyával kirakni, másolni, hiányzó betűket pótólni. Szavakat, rövid mondatokat nehézkesen, lassan olvas, nem mindig ért meg. Sok segítséggel képes rövid mondatokat alkotni és leírni azokat a mondatalkotás szabályainak betartásával Sok segítséggel tudja alkalmazni az írás irányát és helyét a vonalközben. Nem mindig ismeri fel a tanult betűket, csak segítséggel ír. A tanult utcai tájékoztató táblákat csak segítséggel nevezi meg, jelentését nehezen értelmezi. Egyszerű szöveget sok segítséggel elolvas, nehezen, csak sok segítséggel értelmezi.	

SZÁMOLÁS-MÉRÉS	10-es körben önállóan számlál, műveleteket végez. Felismeri, felismerhetően leírja a számjegyeket. Sorszámneveket alkalmaz. Felismeri, differenciálja, minta után önállóan másolja a tanult formákat. Felismeri lakóhelye, Budapest és Magyarország térképét, az irányokat, égtájakat meghatározza. Megkülönbözteti a bal és jobb irányt készség-szinten. Eseményképeket (5-nél több) önállóan sorba rendez, beszámoz, kommentál. Képes rávezetéssel megállapítani a sorozat szabályát. Önállóan képes eligazodni sorok és oszlopok között.	10-es körben önállóan számlál, irányítással műveletet végez. Felismeri, felismerhetően leírja a számjegyeket. Sorszámneveket irányítással alkalmaz. Felismeri, differenciálja, minta után irányítással másolja a tanult formákat. Irányítással felismeri lakóhelye, Budapest és Magyarország térképét. Az irányokat, égtájakat irányítással meghatározza. Jobb-bal differenciálást irányítással alkalmazza. Eseményképeket (5-nél több) irányítással sorba rendez. Irányítással képes megállapítani a sorozat szabályát, eligazodni sorok és oszlopok között.	10-es körben bizonytalanul számlál, a műveletek megértésénél, megoldásánál sok segítséget igényel. A számjegyek írása nehezen felismerhető. Sorszámneveket segítséggel alkalmaz. Formákat megkülönböztet, de csak átírni tudja. Segítséggel felismeri lakóhelye, Budapest és Magyarország térképét. Az irányokat, égtájakat segítséggel meghatározza. Jobb-bal differenciálást kevés hibával alkalmazza. Eseményképeket (5-nél több) segítséggel sorba rendez. Segítséggel képes megállapítani a sorozat szabályát, eligazodni sorok és oszlopok között.	Számlálásnál sokat hibázik. Műveleteket nem végez. A számjegyeket, formákat csak átírni tudja. Sorszámneveket nem alkalmaz. Formákat segítséggel megkülönböztet. Együttcselekvéssel felismeri lakóhelye, Budapest és Magyarország térképét. Jobb-bal differenciálást sok hibával alkalmazza. Eseményképeket együttcselekvéssel sorba rendez. Együttcselekvéssel képes megállapítani a sorozat szabályát, eligazodni sorok és oszlopok között.	Számlálás folyamatát nem alkalmazza. Műveleteket nem végez. A számjegyeket, formákat átírni sem képes. Sorszámneveket nem alkalmaz. Formákat, irányokat nem különböztet meg. A tantárgyi követelményeket nem tudja teljesíteni.
ÁLLAM-POLGÁRI ISMERETEK	Legfontosabb személyi adatait, lakcímét, iskolája címét képes **önállóan** közölni. A tanult viselkedési és magatartási normákat, érintkezési formákat megfelelően és önállóan	Legfontosabb személyi adatait, lakcímét, iskolája címét **irányítással** közli. A tanult viselkedési és magatartási normákat, érintkezési formákat irányítással alkalmazza a mindennapokban.	Legfontosabb személyi adatait, lakcímét, iskolája címét **segítséggel** közöli. A tanult viselkedési és magatartási normákat, érintkezési formákat segítséggel alkalmazza a mindennapokban.	Legfontosabb személyi adatait, lakcímét, iskolája címét **együttműködéssel** közöli. A tanult viselkedési és magatartási normákat, érintkezési formákat együttműködéssel	Legfontosabb személyi adatait, lakcímét, iskolája címét nem képes közölni. A tanult viselkedési és magatartási normákat, érintkezési formákat nem képes alkalmazni a

	alkalmazza a mindennapokban. A gyalogos közlekedés főbb szabályai szerint önállóan közlekedik. Segítséggel használja a tömeg-közlekedési eszközöket.	A gyalogos közlekedés főbb szabályai szerint irányítással közlekedik. Segítséggel használja a tömegközlekedési eszközöket.	A gyalogos közlekedés főbb szabályai szerint segítséggel közlekedik. Több segítséggel használja a tömegközlekedési eszközöket.	alkalmazza a mindennapokban. A gyalogos közlekedés főbb szabályai szerint együtt-működéssel közlekedik. Együttműködéssel használja a tömegközlekedési eszközöket.	mindennapokban. A gyalogos közlekedés főbb szabályai szerint nem képes közlekedni.
ÉLETVITEL ÉS GYAKOR-LAT	**ÖNÁLLÓAN:** Ismeri a szövés anyagait, eszközeit. Több öltésfajtát használ, gombot varr. Önellátásban nem szorul segítségre. Környezete tisztántartásában aktívan részt vesz. Egyszerű konyhai eszközöket felismer, felügyelet mellett önállóan használ. Néhány alapvető árucikk beszerzési helyét és a vásárlási módját ismeri. Képes önállóan vásárolni egy tételt. Képes minta alapján esztétikus alkotást készíteni változatos technikával.	**IRÁNYÍTÁSSAL**: A szövés anyagainak, eszközeinek felismerésében bizonytalan. Több öltésfajtát irányítással használ. Kis segítséggel öltözködik. Önellátásban irányításra szorul. Környezete tisztántartásában, konyhai munkákban irányítással részt vesz. Néhány alapvető árucikk beszerzési helyét és a vásárlás módját ismeri. Képes irányítással vásárolni egy tételt. Irányítással képes minta alapján esztétikus alkotást készíteni változatos technikával.	**SEGÍTSÉGGEL:** A szövés anyagainak, eszközeinek felismerésében nagyon bizonytalan. Egyszerű öltés fajtákat ismer. Az egészséges életmód kialakításában, öltözködésben, étkezésben segítségre szorul. Környezete tisztántartásában, konyhai munkákban segítséggel vesz részt. Önellátásban segítségre szorul. Néhány alapvető árucikk beszerzési helyét és a vásárlás módját segítséggel felismeri. Segítséggel képes minta alapján esztétikus alkotást készíteni változatos technikával.	**EGYÜTT CSELEKVÉSSEL**: A szövés anyagainak, eszközeinek felismerésére együtt cselekvéssel képes. Öltözködésben, kulturált étkezésben, környezete rendben tartásában fokozott segítséget, állandó irányítást igényel. Konyhai munkákban rövid ideig együttműködő. Egyszerű öltésfajtákat használ. Alapvető árucikkeket, beszerzési helyüket a beszerzési módját, csak együtt cselekvéssel képes felismerni, állandó segítségre szorul. Együttcselekvéssel képes minta alapján egy alkotást elkészíteni.	Nem együttműködő, segítséget nem fogad el.
KÖRNYEZET-ISMERET	Tudatosan vigyáz környezete, teste, ruházata tisztaságára, rendezettségére. Ismeri a víz jelentőségét, halmazállapotait, csapadékfajtákat, felszíni vizek megjelenési formáit.	Irányítással vigyáz környezete, teste, ruházata tisztaságára, rendezettségére. Ismeri és irányítással megnevezi a víz jelentőségét,	Segítséggel vigyáz környezete, teste, ruházata tisztaságára, rendezettségére. Segítséggel megnevezi a víz jelentőségét, halmazállapotait,	Sok segítséggel vigyáz környezete, teste, ruházata tisztaságára, rendezettségére. Néhány csapadékfajtát felismer. Segítséggel részt vesz orvosi vizsgálaton.	Környezete, teste, ruházata tisztaságára, rendezettségére nem vigyáz. A víz jelentőségét, halmazállapotait, csapadékfajtákat nem

	Elmondja az egészség és betegség főbb jellemzőit. Teste reakcióit érzékeli, a változásokat jelzi, panaszait megfogalmazza. Együttműködik orvosi vizsgálaton az egészségügyi dolgozókkal. Növényeket, állatokat felismer, főfogalom alá rendez, csoportosít. A környezetben található élőlényekről, élőhelyeikről, testfelépítésük legjellemzőbb tulajdonságairól ismereteket szerez, rendszerez. Felismeri, megmutatja testrészeit, érzékszerveire vigyáz, ismeri azok elemi funkcióit. Szükséges segédeszközöket megfelelően használja. Képes egyszerű környezetmegóvó tevékenységet végezni.	halmazállapotait, csapadékfajtákat, felszíni vizek megjelenési formáit. Irányítással elmondja az egészség és betegség főbb jellemzőit. Testi panaszait jelzi. Irányítással együttműködik orvosi vizsgálaton az egészségügyi dolgozókkal. Növényeket, állatokat felismer, irányítással főfogalom alá rendez, csoportosít. A környezetben található élőlényekről, élőhelyeikről, testfelépítésük legjellemzőbb tulajdonságairól ismereteket szerez, irányítással rendszerez. Felismeri, irányítással megmutatja testrészeit, érzékszerveire vigyáz, ismeri azok elemi funkcióit. Szükséges segédeszközöket megfelelően irányítással használja. Irányítással képes egyszerű környezetmegóvó tevékenységet végezni.	csapadékfajtákat, felszíni vizek megjelenési formáit. Segítséggel részt vesz orvosi vizsgálaton. Növényeket, állatokat felismer, segítséggel főfogalom alá rendez, csoportosít. Felismeri, segítséggel megmutatja testrészeit. Segítséggel képes egyszerű környezetmegóvó tevékenységet végezni.	Néhány növényt, állatot felismer. Kevés tévesztéssel felismeri, segítséggel megmutatja testrészeit. Együttcselekvéssel képes egyszerű környezetmegóvó tevékenységet végezni.	ismer. Növényekről, állatokról való ismerete nagyon hiányos. Sok tévesztéssel felismeri, megmutatja a testrészeit. Nem képes egyszerű környezetmegóvó tevékenységet végezni.

ÉNEK-ZENE	Képes egy dalt elkezdeni és végig énekelni. Az adott ünnepnek megfelelő dalt, verset kiválasztja, előadja. Megkülönbözteti a halk, hangos, a magas, mély beszédet. Szívesen hallgat zenét, van kedvenc zenedarabja. Képes a dal ritmusát tapsolni, kopogni. Képes hangsúlyos és hangsúlytalan részeket mozgással kifejezni.	Képes egy dalt elkezdeni és irányítással végig énekelni. Az adott ünnepnek megfelelő dalt, verset irányítással kiválasztja, előadja. Irányítással megkülönbözteti a halk, hangos, a magas, mély beszédet. Szívesen hallgat zenét, van kedvenc zenedarabja. Képes a dal ritmusát irányítással tapsolni, kopogni. Irányítással képes hangsúlyos és hangsúlytalan részeket mozgással kifejezni.	Képes egy dalt segítséggel végig énekelni. Az adott ünnepnek megfelelő dalt, verset segítséggel kiválasztja, előadja. Segítséggel megkülönbözteti a halk, hangos, a magas, mély beszédet. Szívesen hallgat zenét. Képes a dal ritmusát segítséggel tapsolni, kopogni. Segítséggel képes hangsúlyos és hangsúlytalan részeket mozgással kifejezni.	Közös éneklésbe bekapcsolódik. Az adott ünnepnek megfelelő dalt, verset együttcselekvéssel kiválasztja. Szívesen hallgat zenét. Képes a dal ritmusát együttcselekvéssel tapsolni, kopogni. Együttcselekvéssel képes hangsúlyos és hangsúlytalan részeket mozgással kifejezni.	Zenei foglalkozásokba nem vonható be. Közös éneklésbe nem kapcsolódik be.
ÁBRÁZOLÁS-ALAKÍTÁS	Ábrázolás-alakítás eszközeit, anyagait adekvátan használja. Jellemző jegyeik alapján felismerhető rajzot készít élőlényekről. Pontosan összekapcsolja a vízszintes és függőleges egyeneseket. Megfelelően használja a színeket. Az ábrázoló-alakító technikákat önállóan alkalmazza.	Ábrázolás-alakítás eszközeit, anyagait **irányítással** használja. Jellemző jegyeik alapján irányítással felismerhető rajzot készít élőlényekről. Irányítással összekapcsolja a vízszintes és függőleges egyeneseket. Irányítással használja a színeket. Az ábrázoló-alakító technikákat irányítással alkalmazza.	Ábrázolás-alakítás eszközeit, anyagait **segítséggel** használja. Jellemző jegyeik alapján segítséggel felismerhető rajzot készít élőlényekről. Segítséggel összekapcsolja a vízszintes és függőleges egyeneseket. Segítséggel használja a színeket. Az ábrázoló-alakító technikákat segítséggel alkalmazza.	Ábrázolás-alakítás eszközeit, anyagait **együttcselekvéssel** használja. Jellemző jegyeik alapján felismerhető rajzot készít élőlényekről. Együttcselekvéssel összekapcsolja a vízszintes és függőleges egyeneseket. Együttcselekvéssel használja a színeket. Az ábrázoló-alakító technikákat együttcselekvéssel alkalmazza.	Ábrázolás-alakítás eszközeit, anyagait **nem** használja. Jellemző jegyeik alapján felismerhető rajzot nem készít. Nem kapcsolja össze a vízszintes és függőleges egyeneseket. Az ábrázoló-alakító technikákat nem alkalmazza.

MOZGÁS-NEVELÉS	Tud nagyság szerint sorakozni. Vezényszóra különböző sorakozási gyakorlatokat önállóan elvégez. Felismeri és önállóan reprodukálja az egyszerű alapmozgásokat, járásmódokat. Egyszerűbb testhelyzeteket utánoz. Segítséggel bordásfalon függeszkedik. Gimnasztikai gyakorlatokat leutánoz. Önállóan négyütemű gyakorlatokat elvégez. Légzését szabályozza. Egykezes alsó és felső dobással célba dob. Lábbal irányt tartva labdát vezet (mindkét lábbal), cél felé elrúg. Csapatához alkalmazkodni, örül mások sikerének. Kialakul benne a versenyszellem.	Tud nagyság szerint sorakozni. Vezényszóra különböző sorakozási gyakorlatokat irányítással elvégez. Felismeri és reprodukálja az egyszerű alapmozgásokat, járásmódokat. Egyszerűbb testhelyzeteket utánoz. Segítséggel bordásfalon függeszkedik. Gimnasztikai gyakorlatokat irányítással leutánoz. Irányítással négyütemű gyakorlatokat elvégez. Légzését szabályozza. Egykezes alsó és felső dobással célba dob. Lábbal irányt tartva labdát vezet (mindkét lábbal), cél felé elrúg. Csapatához alkalmazkodni, örül mások sikerének. Kialakul benne a versenyszellem.	Tud nagyság szerint sorakozni. Vezényszóra különböző sorakozási gyakorlatokat segítséggel elvégez. Felismeri és reprodukálja az egyszerű alapmozgásokat, járásmódokat. Egyszerűbb testhelyzeteket utánoz. Segítséggel bordásfalon függeszkedik. Gimnasztikai gyakorlatokat segítséggel leutánoz. Segítséggel, utánzással négyütemű gyakorlatokat elvégez. Légzését szabályozza. Egykezes alsó és felső dobással segítséggel célba dob. Lábbal irányt tartva labdát vezet (mindkét lábbal), cél felé elrúg. Csapatához alkalmazkodni, örül mások sikerének. Kialakul benne a versenyszellem.	Tud nagyság szerint sorakozni. Vezényszóra különböző sorakozási gyakorlatokat együtt cselekvéssel elvégez. Felismeri és reprodukálja az egyszerű alapmozgásokat, járásmódokat. Egyszerűbb testhelyzeteket utánoz. Segítséggel bordásfalon függeszkedik. Gimnasztikai gyakorlatokat együtt cselekvéssel végez. együtt cselekvéssel négyütemű gyakorlatokat elvégez. Légzését szabályozza. Egykezes alsó és felső dobással együtt cselekvéssel célba dob. Lábbal irányt tartva labdát vezet (mindkét lábbal), cél felé elrúg. Csapatához alkalmazkodni, örül mások sikerének. Kialakul benne a versenyszellem.	Nem tud nagyság szerint sorakozni. Vezényszóra különböző sorakozási gyakorlatokat nem végez el. Egyszerű alapmozgásokat, járásmódokat nem ismeri fel. Egyszerűbb testhelyzeteket nem tud leutánozni. Segítséggel sem függeszkedik bordásfalon. Gimnasztikai gyakorlatokat nem tud utánozni. Segítséggel, utánzással csak kétütemű gyakorlatokat végez el. Légzését szabályozza. Egykezes alsó és felső dobással nem tud dobni. Lábbal nem vezeti a labdát. Csapatát nem ismeri fel.

Tanév végi szöveges értékelés
7. csoport (értelmileg akadályozottak)

Tantárgy	Kiválóan teljesített	Jól teljesített	Megfelelően teljesített	Gyengén teljesített	Nem felelt meg
KOMMUNI-KÁCIÓ	Képes verbális/nonverbális közlésre mondatbővítményeket használva. Mások személyes terét tiszteletben tartja, a helyes/helytelen viselkedést felismeri, megnevezi, értelmezi. CD-t, DVD-t, számítógépet önállóan működtet. Érti az ábrák, szimbólumok, szituációk információit.	Képes verbális/nonverbális közlésre egyszerű mondatok formájában. Mások személyes terét általában tiszteletben tartja, a helyes/helytelen viselkedést felismeri, megnevezi, kis segítséggel értelmezi. CD-t, DVD-t, számítógépet irányítással működtet. Többnyire érti az ábrák, szimbólumok, szituációk információit.	Képes verbális/nonverbális közlésre. Mások személyes terét többszöri felhívásra tartja tiszteletben, a helyes/helytelen viselkedést irányítással ismeri fel, értelmezésük több segítséget igényel. CD-t, DVD-t, számítógépet segítséggel működtet. Ábrák, szimbólumok, szituációk információit segítséggel értelmezi.	Kommunikációs rendszere nehezített, sok fejlesztést igényel. Mások személyes terére általában nincs tekintettel, a helyes/helytelen viselkedési formák megkülönböztetése nehezített. Ábrák, szimbólumok, szituációk információit gyakran figyelmen kívül hagyja.	A tanév végi tantárgyi minimum követelményeket nem tudja teljesíteni segítséggel sem.
OLVASÁS-ÍRÁS	Különböző betűalakokat biztosan felismer, megfelelően használ. Írásjeleket használ. Betűk megismerésével összeolvas. Felismeri, másolja, diktálásra leírja a tanult betűket. 3-4 mondatból álló szöveget olvas, kis segítséggel értelmez; képpel, eseménnyel összekapcsol, másol.	Kis-és nagybetűket segítséggel felismeri, másolja; tollbamondás után kis tévesztéssel leírja. Írásjeleket esetenként használ. Egyszerű mondatokat másol. Rövid mondatokat olvas, jelentésüket érti.	Kis-és nagybetűket többnyire felismeri, de másolásában, tollbamondás utáni írásában gyakran téveszt. Mondatok másolása, értelmezése gyenge szintű.	Kis-és nagybetűket nem, vagy nehezen ismeri fel. Másolni, betűket kapcsolni nem tud. Írásképe rendezetlen, ceruzafogása bizonytalan. Betűk hangoztatása, összeolvasása bizonytalan.	A tanév végi tantárgyi minimum követelményeket nem tudja teljesíteni segítséggel sem.
SZÁMOLÁS-MÉRÉS	Megbízhatóan tájékozódik térben és időben a mindennapi tevékenységek szintjén. Elemi számolási	Irányítással tájékozódik térben és időben a mindennapi tevékenységek szintjén. Elemi számolási	Segítséggel tájékozódik térben és időben a mindennapi tevékenységek szintjén. Elemi számolási feladatokat segítséggel old meg;	Térben és időben való tájékozódása bizonytalan. Elemi számolási feladatokat segítséggel old meg; sokat téveszt, bizonytalan.	A tanév végi tantárgyi minimum követelményeket nem tudja teljesíteni segítséggel sem.

	feladatokat egyre önállóbban, egyre magasabb szinten old meg. Műveleteket végez önállóan segédeszközzel, kis hibaszázalékkal. Pontos mérést végez, mértékegységeket ismeri. Összefüggéseket keres, ismer fel, fogalmaz meg a logikai gondolkodás elvárható szintjén. Elsajátított ismereteit képes a gyakorlatban alkalmazni.	feladatokat irányítással old meg. Műveleteket kis segítséggel végez. Összefüggéseket ismer fel, irányítással megfogalmazza azokat. Elsajátított ismereteit képes a gyakorlatban alkalmazni.	bizonytalan, téveszt. Műveleteket segítséggel végez. Az összefüggéseket segítséggel ismeri fel.	Műveletek végzésébe bevonható, de csak egyéni segítségnyújtással. Mértékegységeket nem ismeri.	
TÁRSADAL-MI ISMERETEK	Fokozódó önállósággal használja személyes adatait. Énképe valós. Segítséggel használja a szolgáltató- és közintézményeket. Képes egy utazás megtervezésére, információs eszközöket használ. Nemzeti jelképeinket felismeri. Ismeri a legfontosabb ünnepeket azok jelentőségét, népszokásait, hagyományait. .	Irányítással használja személyes adatait. A helyes önismeretét alakítani kell. Ismeri a szolgáltató- és közintézményeket. Információs eszközöket irányítással használ, utazás tervezésében segítségre szorul. Ismeri a legfontosabb ünnepeket, néhányhoz társít népszokást, hagyományt.	Segítséggel használja személyes adatait. Én-képe fejlesztésre szorul. Információs eszközöket segítséggel használ. Ismeretei vannak a nagyobb ünnepekről.	Személyes adatairól való tudása bizonytalan. Én-képe fejlesztésre szorul. Információs eszközöket felismer, de nem használ. A nagyobb ünnepekről kevés ismerete van.	A tanév végi tantárgyi minimum követelményeket nem tudja teljesíteni segítséggel sem.
ÉLETVITEL ÉS GYAKORLAT	Kisebb feladatokat (gombfelvarrás, gumibefűzés) önállóan elvégez. A tanult öltésformákat segítséggel alkalmazza.	Kisebb feladatokat (gombfelvarrás, gumibefűzés) irányítás mellett elvégez. Több öltésfajtát ismer.	Kisebb feladatokat (gombfelvarrás, gumibefűzés) segítséggel végez el. Egy-két öltésfajtát ismer. A nagytakarítás műveleteit segítséggel végzi.	Kisebb feladatok elvégzésébe, takarítási munkákba nem vagy csak nehezen vonható be. Ételek, italok készítésével a felnőtt együttműködése ellenére nem szívesen próbálkozik.	A tanév végi tantárgyi minimum követelményeket nem tudja teljesíteni segítséggel sem.

	A nagytakarítás műveleteit fokozódó önállósággal végzi. Irányítással egyszerű hideg/meleg ételeket készít. Ruhát válogat, ismeri a mosás/vasalás eszközeit, irányítás mellett használja őket. Piktogramokat irányítással felismeri, értelmezi.	A nagytakarítás műveleteit irányítással végzi. Segítséggel egyszerű hideg/meleg ételeket készít. Ruhát válogat, ismeri a mosás/vasalás eszközeit, segítséggel használja őket. Piktogramokat segítséggel ismer fel.	Segítséggel egyszerű hideg/meleg ételek, italok elkészítésével megpróbálkozik. Megmutatja adott termék piktogramját.		
KÖRNYEZET-ISMERET	Különbséget tesz egészség és betegség között, jellemzőiket ismeri. Balesetveszélyt felismeri, elkerüli, segítséget kér. Felnőtt értesítési módját irányítással alkalmazza. A növény- és állatvilágról elemi ismeretei vannak, irányítással felismer néhány védett növényt, állatot. Környezetvédelem fogalmát ismeri, irányítással óvja környezetét. Irányítással tájékozódik a térképen. Kísérletezésekben aktívan részt vesz.	Különbséget tesz egészség és betegség között, néhány jellemzőjét felismeri. Balesetveszélyt felismeri, többnyire elkerüli, a felnőtt értesítésének módját segítséggel alkalmazza. A növény- és állatvilágról elemi ismeretei vannak, segítséggel felismer néhány védett növényt, állatot. Környezetvédelem fogalmát ismeri, segítséggel óvja környezetét. Segítséggel tájékozódik a térképen. Kísérletezésekben részt vesz.	Egészségről, betegségről való ismeretei hiányosak. Balesetveszélyt irányítással ismeri fel. A tanult élőlényeket irányítással felismeri és megnevezi. A növény- és állatvilágról elemi ismeretei vannak. Környezetvédelem fogalmát ismeri. A balesetvédelmi szabályok betartására időnként figyelmeztetni kell. Kísérletezésekbe bevonható.	Egészségről, betegségről való ismeretei minimálisak. Növények, állatok felismerésében bizonytalan. Balesetvédelmi előírásokat fokozott felügyelet mellett tart be.	A tanév végi tantárgyi minimum követelményeket nem tudja teljesíteni segítséggel sem.
ÉNEK-ZENE	8-10 népdalt segítséggel elénekel. Ismeri és énekli más népek dalait. Az ünnepek dalait csoportosítja. Egyszerű ritmust hangszeres kísérettel képes visszaadni.	4-5 népdalt segítséggel elénekel. Egyszerű ritmust kis segítséggel visszaad. Hangszerek nevét, képét ismeri, hangot képpel egyeztet. Színkottát olvas.	A tanult népdalokat hiányosan ismeri. Csak közös éneklésbe kapcsolódik be. Egyszerű ritmus visszaadása nehezített. Színkottát egyeztet.	Kevés népdalt ismer; ritkán kapcsolódik be az éneklésbe. Egyszerű ritmust utánzással sem sikerül visszaadni.	A tanév végi tantárgyi minimum követelményeket nem tudja teljesíteni segítséggel sem.

	Hangszerek hangját felismeri. Többször hallott dalrészleteket felismer. Segítséggel képes előadni a tanult színkottás dalokat.				
ÁBRÁZOLÁS – ALAKÍTÁS	Növekvő önállósággal és pontossággal végzi a feladatokat. A színek és az érzelmek között irányítással összefüggést fedez fel. Eszközöket, anyagokat adekvátan használ. Egyszerű tárgyakat önállóan készít. Szívesen szemlél művészeti alkotásokat.	Irányítás mellett pontosan végzi a feladatokat, adekvát az anyag- és eszközhasználata. Színek használata megfelelő. Feladatok kivitelezése nem mindig pontos. Egyszerű tárgyakat irányítással készít.	Segítséggel vesz részt az ábrázolási folyamatokban. Tárgyak formázása segítséggel felismerhető. Feladatok kivitelezése pontatlan. Egyszerű tárgyakat segítséggel készít.	Anyag- és eszközhasználata inadekvát, bizonytalan. Festés, rajzolás során a vonal-határokat nem tarja rendbe. Sok ösztönzést, biztatást és segítséget igényel. Finommotorikája fejlesztésre szorul.	A tanév végi tantárgyi minimum követelményeket nem tudja teljesíteni segítséggel sem.
INFORMÁCIÓS ESZKÖZÖK HASZNÁLATA	Felnőtt jelenlétében szabályosan használja a számítógépet, ismeri a számítógépes környezetben való viselkedés szabályait. Ismert irodatechnikai eszközöket szabályosan használ. Ismert játékprogramokat, tanult műveleteket önállóan használ. Egyszerű szerkesztési műveleteket irányítással végez.	Felnőtt jelenlétében szabályosan használja a számítógépet, ismeri a számítógépes környezetben való viselkedés szabályait. Ismert irodatechnikai eszközöket irányítással használ. Ismert játékprogramokat, tanult műveleteket irányítással használ. Egyszerű szerkesztési műveleteket segítséggel végez.	Felnőtt jelenlétében többnyire szabályosan használja a számítógépet, ismeri a számítógépes környezetben való viselkedés szabályait. Ismert irodatechnikai eszközöket segítséggel használ. Ismert játékprogramokat, tanult műveleteket segítséggel használ. Egyszerű szerkesztési műveletekbe időnként bekapcsolódik.	Számítógép használatában felnőtt jelenlétében is bizonytalan. Számítógépes környezetben való viselkedés szabályait alkalmanként tartja be. Irodatechnikai eszközök használata felnőttel való közös cselekvés során megy végbe. Tanult műveletek közül néhányat elvégez a pedagógussal közösen.	A tanév végi tantárgyi minimum követelményeket nem tudja teljesíteni segítséggel sem.
TESTNEVELÉS	Mozgása összerendezett. Szakkifejezéseket megért, vezényszavakat követ. Egyenletes ütemben jár, fut. Az izomerősítő, tartásjavító gyakorlatokat kitartóan, egyre hosszabb ideig végzi. Összetett, utánzó gyakorlatokat végez	Mozgása biztos, kissé döcögős. Életkorának és testi fejlettségének megfelelő futó- és állóképességgel rendelkezik. Izomerősítő gyakorlatokat rövid ideig végez. Összetett, utánzó gyakorlatokat végez segítséggel. Mozgásminta	Mozgása aritmusos, nehézkes. Tornagyakorlatoknál erősen igényli a felnőtt segítségét, irányítását. Játékos-mozgásos tevékenységekben állandó biztatást, megerősítést igényel. Terápiás jellegű tartásjavító és izomerősítő gyakorlatokra van szüksége.	Nagymozgása bizonytalan. Testtartása nem megfelelő. Játékos-mozgásos tevékenységekbe időnként bekapcsolódik. Az alapgyakorlatok végzésénél állandó segítséget, irányítást igényel. Terápiás jellegű tartásjavító és izomerősítő	A tanév végi tantárgyi minimum követelményeket nem tudja teljesíteni segítséggel sem.

	irányítással. Mozgásminta követésére képes, labdavezetése biztos Sportjátékokban aktívan részt vesz, kitartó. Az egyszerűsített játékszabályokat betartja.	követésére képes, labdavezetése kialakulóban. Szabály-és sorjátékokba bevonható, egyszerű utasításokat megért, végrehajt.	Szabály- és sportjátékokba időnként bevonható, az egyszerű utasításokat nem minden esetben hajtja végre.	gyakorlatokra van szüksége. A nagy mozgások terén folyamatos fejlesztésre szorul.	

Tanév végi szöveges értékelés
8. csoport (értelmileg akadályozottak)

Tantárgy	Kiválóan teljesített	Jól teljesített	Megfelelően teljesített	Gyengén teljesített	Nem felelt meg

KOMMUNI-KÁCIÓ	Képes verbális/nonverbális közlésre mondatbővítményeket használva. Mások személyes terét tiszteletben tartja, a helyes/helytelen viselkedést felismeri, megnevezi, értelmezi. CD-t, DVD-t, számítógépet önállóan működtet. Érti az ábrák, szimbólumok, szituációk információit.	Képes verbális/nonverbális közlésre egyszerű mondatok formájában. Mások személyes terét általában tiszteletben tartja, a helyes/helytelen viselkedést felismeri, megnevezi, kis segítséggel értelmezi. CD-t, DVD-t, számítógépet irányítással működtet. Többnyire érti az ábrák, szimbólumok, szituációk információit.	Képes verbális/nonverbális közlésre. Mások személyes terét többszöri felhívásra tartja tiszteletben, a helyes/helytelen viselkedést irányítással ismeri fel, értelmezésük több segítséget igényel. CD-t, DVD-t, számítógépet segítséggel működtet. Ábrák, szimbólumok, szituációk információit segítséggel értelmezi	Kommunikációs rendszere nehezített, sok fejlesztést igényel. Mások személyes terére általában nincs tekintettel, a helyes/helytelen viselkedési formák megkülönböztetése nehezített. Ábrák, szimbólumok, szituációk információit gyakran figyelmen kívül hagyja.	A tanév végi tantárgyi minimum követelményeket nem tudja teljesíteni segítséggel sem.
OLVASÁS-ÍRÁS	Betűalakokat felismeri és megfelelően használja. Egyszerű mondatokat másol, diktálásra tőmondatokat leír. Írásképe rendezett. Saját nevét emlékezetből leírja. Rövid szöveget képes elolvasni, kérdések segítségével értelmezi azt.	Kis-és nagybetűket segítséggel felismeri, másolja; tollbamondás után kis tévesztéssel leírja. Írásjeleket esetenként használ. Egyszerű mondatokat másol. Saját nevét diktálás után leírja. Rövid mondatokat olvas, jelentésüket érti.	Kis-és nagybetűket többnyire felismeri, de másolásában, tollbamondás utáni írásában gyakran téveszt. Mondatok másolása, értelmezése gyenge szintű. Saját nevét segítséggel lemásolja.	Kis-és nagybetűket nem, vagy nehezen ismeri fel. Másolni, betűket kapcsolni nem tud. Írásképe rendezetlen, ceruzafogása bizonytalan. Betűk hangoztatása, összeolvasása bizonytalan.	A tanév végi tantárgyi minimum követelményeket nem tudja teljesíteni segítséggel sem.
SZÁMOLÁS-MÉRÉS	Megbízhatóan tájékozódik térben és időben a mindennapi tevékenységek szintjén. Elemi számolási feladatokat önállóan, egyre magasabb szinten old meg. Műveleteket végez	Irányítással tájékozódik térben és időben a mindennapi tevékenységek szintjén. Elemi számolási feladatokat irányítással old meg. Műveleteket kis segítséggel végez.	Segítséggel tájékozódik térben és időben a mindennapi tevékenységek szintjén. Elemi számolási feladatokat segítséggel old meg; bizonytalan, téveszt. Műveleteket segítséggel végez. Az összefüggéseket segítséggel ismeri fel.	Térben és időben való tájékozódása bizonytalan. Elemi számolási feladatokat segítséggel old meg; sokat téveszt, bizonytalan. Műveletek végzésébe bevonható, de csak egyéni segítségnyújtással. Mértékegységeket nem ismeri.	A tanév végi tantárgyi minimum követelményeket nem tudja teljesíteni segítséggel sem.

	önállóan segédeszközzel, kis hibaszázalékkal. Pontos mérést végez, mértékegységeket ismeri. Összefüggéseket keres, ismer fel, fogalmaz meg a logikai gondolkodás elvárható szintjén. Elsajátított ismereteit képes a gyakorlatban alkalmazni.	Összefüggéseket ismer fel, irányítással megfogalmazza azokat. Elsajátított ismereteit képes a gyakorlatban alkalmazni.			
TÁRSADALMI ISMERETEK	Fokozódó önállósággal használja személyes adatait. Énképe valós. Minimális irányítással használja a szolgáltató- és közintézményeket. Képes egy utazás megtervezésére, információs eszközöket használ. Nemzeti jelképeinket felismeri. Ismeri a legfontosabb ünnepeket azok jelentőségét, népszokásait, hagyományait.	Irányítással használja személyes adatait. A helyes önismeretét alakítani kell. Segítséggel használja a szolgáltató- és közintézményeket. Információs eszközöket irányítással használ, utazás tervezésében segítségre szorul. Ismeri a legfontosabb ünnepeket, néhányhoz társít népszokást, hagyományt	Segítséggel használja személyes adatait. Én-képe fejlesztésre szorul. Ismeri a szolgáltató- és közintézményeket. Információs eszközöket segítséggel használ. Ismeretei vannak a nagyobb ünnepekről.	Személyes adatairól való tudása bizonytalan. Én-képe fejlesztésre szorul. Információs eszközöket felismer, de nem használ. A nagyobb ünnepekről kevés ismerete van.	A tanév végi tantárgyi minimum követelményeket nem tudja teljesíteni segítséggel sem.
ÉLETVITEL ÉS GYAKORLAT	Kisebb feladatokat (gombfelvarrás, gumibefűzés) önállóan elvégez. A tanult öltésformákat irányítással alkalmazza. A nagytakarítás műveleteit fokozódó önállósággal végzi. Egyszerű hideg/meleg	Kisebb feladatokat (gombfelvarrás, gumibefűzés) irányítás mellett elvégez. Több öltésfajtát ismer, segítséggel alkalmazza őket. A nagytakarítás műveleteit irányítással	Kisebb feladatokat (gombfelvarrás, gumibefűzés) segítséggel végez el. Néhány öltésfajtát ismer. A nagytakarítás műveleteit segítséggel végzi. Segítséggel egyszerű hideg/meleg ételek, italok elkészítésével megpróbálkozik.	Kisebb feladatok elvégzésébe, takarítási munkákba nem vagy csak nehezen vonható be. Ételek, italok készítésével a felnőtt együttműködése ellenére nem szívesen próbálkozik.	A tanév végi tantárgyi minimum követelményeket nem tudja teljesíteni segítséggel sem.

	ételeket készít önállóan. Ruhát válogat, ismeri a mosás/vasalás eszközeit, önállóan használja őket. Piktogramokat felismeri, értelmezi.	végzi. Irányítással egyszerű hideg/meleg ételeket készít. Ruhát válogat, ismeri a mosás/vasalás eszközeit, irányítással használja őket. Piktogramokat irányítás mellett ismer fel.	Segítséggel piktogramokat ismer fel.		
KÖRNYE-ZETISMERET	Különbséget tesz egészség és betegség között, jellemzőiket ismeri. Balesetveszélyt felismeri, elkerüli, segítséget kér. Felnőtt értesítési módját irányítással alkalmazza. A növény- és állatvilágról elemi ismeretei vannak, önállóan felismer néhány védett növényt, állatot. Környezetvédelem fogalmát ismeri, óvja környezetét. Önállóan tájékozódik a térképen. Kísérletezésekben aktívan részt vesz.	Különbséget tesz egészség és betegség között, néhány jellemzőjét felismeri. Balesetveszélyt felismeri, többnyire elkerüli, a felnőtt értesítésének módját segítséggel alkalmazza. A növény- és állatvilágról elemi ismeretei vannak, irányítással felismer néhány védett növényt, állatot. Környezetvédelem fogalmát ismeri, irányítással óvja környezetét. Irányítással tájékozódik a térképen. Kísérletezésekben részt vesz.	Egészségről, betegségről való ismeretei hiányosak. Balesetveszélyt irányítással ismeri fel. A növény- és állatvilágról elemi ismeretei vannak, segítséggel felismer néhány védett növényt és állatot. Környezetvédelem fogalmát ismeri, segítséggel óvja környezetét. Segítséggel tájékozódik a térképen. A balesetvédelmi szabályok betartására időnként figyelmeztetni kell. Kísérletezésekbe bevonható.	Egészségről, betegségről való ismeretei minimálisak. Növények, állatok felismerésében bizonytalan. Balesetvédelmi előírásokat fokozott felügyelet mellett tart be.	A tanév végi tantárgyi minimum követelményeket nem tudja teljesíteni segítséggel sem.
ÉNEK-ZENE	8-10 népdalt segítséggel elénekel. Ismeri és énekli más népek dalait. Az ünnepek dalait csoportosítja.	4-5 népdalt segítséggel elénekel. Egyszerű ritmust kis segítséggel visszaad. Hangszerek nevét, képét	A tanult népdalokat hiányosan ismeri. Csak közös éneklésbe kapcsolódik be. Egyszerű ritmus visszaadása nehezített.	Kevés népdalt ismer; ritkán kapcsolódik be az éneklésbe. Egyszerű ritmust utánzással sem sikerül visszaadni.	A tanév végi tantárgyi minimum követelményeket nem tudja teljesíteni

	Egyszerű ritmust hangszeres kísérettel képes visszaadni. Hangszerek hangját felismeri. Többször hallott dalrészleteket felismer. Segítséggel képes előadni a tanult színkottás dalokat.	ismeri, hangot képpel egyeztet. Színkottát olvas.	Színkottát egyeztet.		segítséggel sem.
ÁBRÁZOLÁS –ALAKÍTÁS	Növekvő önállósággal és pontossággal végzi a feladatokat. A színek és az érzelmek között irányítással összefüggést fedez fel. Eszközöket, anyagokat adekvátan használ. Egyszerű tárgyakat önállóan készít. Szívesen szemlél művészeti alkotásokat.	Irányítás mellett pontosan végzi a feladatokat, adekvát az anyag- és eszközhasználata. Színek használata megfelelő. Feladatok kivitelezése nem mindig pontos. Egyszerű tárgyakat irányítással készít.	Segítséggel vesz részt az ábrázolási folyamatokban. Tárgyak formázása segítséggel felismerhető. Feladatok kivitelezése pontatlan. Egyszerű tárgyakat segítséggel készít.	Anyag- és eszközhasználata inadekvát, bizonytalan. Festés, rajzolás során a vonal-határokat nem tarja rendbe. Sok ösztönzést, biztatást és segítséget igényel. Finommotorikája fejlesztésre szorul.	A tanév végi tantárgyi minimum követelményeket nem tudja teljesíteni segítséggel sem.
INFORMÁ-CIÓS ESZKÖZÖK HASZNÁLATA	Egyszerű dokumentumokat készít, interneten egyszerű tartalmakat keres. Dokumentumkészítés során próbálja előidézni a képernyő változásait (betűméret, szín…). Ismert irodatechnikai eszközöket megfelelően működtet. Ismert, használat programokat megnevez. Egyszerű szerkesztési műveleteket irányítással végez.	Felnőtt jelenlétében szabályosan használja a számítógépet, ismeri a számítógépes környezetben való viselkedés szabályait. Ismert irodatechnikai eszközöket irányítással használ. Ismert játékprogramokat, tanult műveleteket irányítással használ. Egyszerű szerkesztési műveleteket segítséggel végez.	Felnőtt jelenlétében többnyire szabályosan használja a számítógépet, ismeri a számítógépes környezetben való viselkedés szabályait. Ismert irodatechnikai eszközöket segítséggel használ. Ismert játékprogramokat, tanult műveleteket segítséggel használ. Egyszerű szerkesztési műveletekbe időnként bekapcsolódik.	Számítógép használatában felnőtt jelenlétében is bizonytalan. Számítógépes környezetben való viselkedés szabályait alkalmanként tartja be. Irodatechnikai eszközök használata felnőttel való közös cselekvés során megy végbe. Tanult műveletek közül néhányat elvégez a pedagógussal közösen.	A tanév végi tantárgyi minimum követelményeket nem tudja teljesíteni segítséggel sem.
TESTNEVE-LÉS	Mozgása összerendezett. Szakkifejezéseket megért, vezényszavakat követ. Egyenletes ütemben jár, fut. Az izomerősítő, tartásjavító gyakorlatokat kitartóan,	Mozgása biztos, kissé döcögős. Életkorának és testi fejlettségének megfelelő futó-és állóképességgel rendelkezik. Izomerősítő gyakorlatokat	Mozgása aritmusos, nehézkes. Tornagyakorlatoknál erősen igényli a felnőtt segítségét, irányítását. Játékos-mozgásos tevékenységekben állandó biztatást, megerősítést	Nagymozgása bizonytalan. Testtartása nem megfelelő. Játékos-mozgásos tevékenységekbe időnként bekapcsolódik. Az alapgyakorlatok végzésénél	A tanév végi tantárgyi minimum követelményeket nem tudja teljesíteni segítséggel sem.

	egyre hosszabb ideig végzi. Összetett, utánzó gyakorlatokat végez irányítással. Mozgásminta követésére képes, labdavezetése biztos Sportjátékokban aktívan részt vesz, kitartó. Az egyszerűsített játékszabályokat betartja.	rövid ideig végez. Összetett, utánzó gyakorlatokat végez segítséggel. Mozgásminta követésére képes, labdavezetése kialakulóban. Szabály-és sorjátékokba bevonható, egyszerű utasításokat megért, végrehajt.	igényel. Terápiás jellegű tartásjavító és izomerősítő gyakorlatokra van szüksége. Szabály- és sportjátékokba időnként bevonható, az egyszerű utasításokat nem minden esetben hajtja végre.	állandó segítséget, irányítást igényel. Terápiás jellegű tartásjavító és izomerősítő gyakorlatokra van szüksége. A nagy mozgások terén folyamatos fejlesztésre szorul.	

Tanév végi szöveges értékelés

1. **osztály (tanak)**

Tantárgy	Kiválóan teljesített	Jól teljesített	Megfelelően teljesített	Felzárkóztatásra szorul	Nem felelt meg
MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM Kommunikáció	Tagolt, érthető, összefüggő beszéd.	Rövid mondatokkal, kevés szóval fejezi ki magát.	Kérdésekre szavakkal válaszol.	Utánmondásra képes, alig beszél.	Kommunikációs készsége nagyon gyenge.

Olvasás – szövegértés	A tanult betűk körében biztos betűfelismerés és kapcsolás, rövid mondatokat olvas, szövegértése kiváló.	A tanult betűket kevés hibával felismeri, jól kapcsolja. Rövid mondatokat kevés segítséggel olvas, értelmez.	A tanult betűket lassan, sok segítséggel felismeri, kapcsolja. Rövid mondatokat sok segítséggel olvas, értelmez.	A tanult betűket lassan, sok segítséggel felismeri, de nem kapcsolja.	A tanult betűket nem ismeri fel, nem kapcsolja.
Írás – íráshasználat	Vonalrendszerben jól tájékozódik, az íráselemeket, a tanult betűket szabályosan írja, tollbamondás és másolás után.	Vonalrendszerben tájékozódik, íráselemeket, a tanult betűket kevés hibával másolja.	Vonalrendszerben tájékozódik, az íráselemeket, a tanult betűket segítséggel írja.	Vonalrendszerben nehezen tájékozódik, íráselemeket, a tanult betűket sok hibával írja, írása nehezen olvasható.	Vonalrendszerben nem tud tájékozódni, az íráselemeket, a tanult betűket nem tudja leírni.
MATEMATIKA	Eszközzel és eszköz nélkül önállóan számol szóban és írásban, alapműveletekben és szöveges feladatokban	Eszközzel és kevés segítséggel, de többnyire önállóan dolgozik szóban és írásban	Biztos számfogalma van, jártas a műveletek elvégzésében eszközhasználattal és segítséggel dolgozik. Számjegyeket ír	Számfogalma bizonytalan. Műveletek végzésében járatlan, számjegyeket esetenként hibásan ír	Számfogalma kialakulatlan. Műveletek végzésében járatlan, számje-gyeket hibásan ír.

Tantárgy	Kiválóan teljesített	Jól teljesített	Megfelelően teljesített	Felzárkóztatásra szorul	Nem felelt meg
ÉNEK-ZENE	A tanult dalokat pontos szöveggel, tisztán önállóan énekli. Pontosan ritmizál. Dallamfelismerése kiváló.	Előadásmódja szép, önállóan énekel. Kevés hibával ritmizál. Dallamfelismerése jó.	Előadásmódja megfelelő, segítséggel énekel. Több hibával ritmizál. Dallamfelismerése hibás.	Dallamot, ritmust sok segítséggel ad vissza.	Dallamot, ritmust segítséggel sem ad vissza. Önállóan nem énekel.

TECHNIKA ÉS TERVEZÉS	Önellátó technikákban pontos és önálló.	Önellátó technikákban irányítással jól tevékenykedik.	Önellátó technikákban sok segítséget igényel.	Önellátó technikákban segítség mellett gyengén teljesít.	Önellátó technikákban képtelen tevékenykedni.
VIZUÁLIS KULTÚRA	Tárgyalkotó képessége, rajzkészsége, különböző technikák alkalmazása, szín és forma érzéke kiváló.	Tárgyalkotó képessége, rajzkészsége, különböző technikák alkalmazása, szín és forma érzéke jó.	Tárgyalkotó képessége, rajzkészsége, különböző technikák alkalmazása, szín és forma érzéke megfelelő.	Tárgyalkotó képessége, rajzkészsége, különböző technikák alkalmazása, szín és forma érzéke kifogásolható. Látványában nem megfelelő.	Tárgyalkotó képessége, rajzkészsége, különböző technikák alkalmazása, szín és forma érzéke gyenge.
TESTNEVELÉS	Téri tájékozódása jó. Ismeri és betartja a vezényszavakat, utasításokat. Aktívan részt vesz a mozgásos játékokban.	Téri tájékozódása jó. Ismeri és kis segítséggel betartja a vezényszavakat, utasításokat. Részt vesz a mozgásos játékokban.	Téri tájékozódása bizonytalan. A vezényszavakat, utasításokat irányítással hajtja végre. Ösztönzéssel vesz részt a mozgásos játékokban.	Téri tájékozódása nem megfelelő. A gyakorlatokat, utasításokat sok segítséggel hajtja végre.	Téri tájékozódása gyenge, a gyakorlatokat, utasításokat nem hajtja végre.

Félévi szöveges értékelés

2. **osztály**

Tantárgy	Kiválóan teljesített	Jól teljesített	Megfelelően teljesített	Felzárkóztatásra szorul	Nem felelt meg

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM Kommunikáció	Szép, választékos beszéd. Aktív szövegszintű kommunikáció, gazdag szókincs.	Rövid mondatokat mond, szókincse megfelelő.	Tőmondatokban fejezi ki magát, szókincse szegényes.	Csak kérdésekre válaszol, szavakkal fejezi ki magát.	Kommunikációs készsége nagyon gyenge.
Olvasás – szövegértés	Folyamatosan, hibátlanul olvas összefüggő mondatokat, szövegértése kiváló	Lassabban, de folyamatosan hibátlanul olvas. Szövegértése megfelelő.	Szótagolva, lassan, hibásan olvas. Szövegértése megfelelő.	Betűzve, lassan, sok segítséggel olvas. Szövegértése gyenge.	Olvasása hibás, érthetetlen, nem érti a szöveget.
Írás – íráshasználat	A tanult betűket, az ezekből alkotott szavakat hibátlanul írja. Írásképe rendezett, tiszta. A helyesírási szabályokat alkalmazza.	Kevés hibával dolgozik, írásképe rendezett. A helyesírási szabályokat segítséggel alkalmazza.	Sok hibával dolgozik, írása még olvasható. Csak segítséggel alkalmazza a helyesírási szabályokat.	Írása nehezen olvasható, csak írottról másol, tollbamondáskor rengeteg hibával dolgozik. A tanult helyesírási szabályokat nem alkalmazza.	A tanult betűket sok hibával írja, szavak írására képtelen.
MATEMATIKA	A tanult számkörben biztos számfogalma van, műveleteket önállóan végez. Önállóan megoldja a szöveges feladatokat. A tanult testeket, síkidomokat felismeri, csoportosítja, minta után előállítja. Mértékegységeket ismeri. Összehasonlításra képes.	Kissé bizonytalan, kevés hibával dolgozik. Segítséggel felismeri, csoportosítja a tanult testeket, síkidomokat.	Kissé bizonytalan, a műveletek és a szöveges feladatok elvégzésében segítséget igényel. A síkidomokat, testeket csoportosítja, tulajdonságokban téveszt, a mértékegységeket hiányosan ismeri.	Számfogalma bizonytalan, a műveleteket hibásan végzi, szöveges feladatoknál sok hibával dolgozik. Segítséget igényel a tanult geometriai alakzatok, tulajdonságok felismerésében. A mértékegységek ismerete gyenge.	Számfogalma kialakulatlan, műveleteket, szöveges feladatokat nem tudja értelmezni, megoldani. A tanult geometriai alakzatokat nem ismeri fel. A mértékegységek fogalmával nincs tisztában
Tantárgy	**Kiválóan teljesített**	**Jól teljesített**	**Megfelelően teljesített**	**Felzárkóztatásra szorul**	**Nem felelt meg**
ÉNEK- ZENE	A tanult dalokat pontos szöveggel, tisztán önállóan énekli. Pontosan ritmizál.	Előadásmódja szép, önállóan énekel. Kevés hibával ritmizál. Dallamfelismerése jó.	Előadásmódja megfelelő, segítséggel énekel. Több hibával ritmizál. Dallamfelismerése hibás.	Dallamot, ritmust sok segítséggel ad vissza, önálló énekléskor sok segítséget igényel.	Dallamot, ritmust segítséggel sem ad vissza. Önállóan nem

	Dallamfelismerése kiváló.				énekel.
TECHNIKA ÉS TERVEZÉS	Önellátó technikákban pontos és önálló.	Önellátó technikákban irányítással jól tevékenykedik.	Önellátó technikákban sok segítséget igényel.	Önellátó technikákban segítség mellett gyengén teljesít.	Önellátó technikákban képtelen tevékenykedni.
VIZUÁLIS KULTÚRA	Tárgyalkotó képessége, rajzkészsége, különböző technikák alkalmazása, szín és forma érzéke kiváló.	Tárgyalkotó képessége, rajzkészsége, különböző technikák alkalmazása, szín és forma érzéke jó.	Tárgyalkotó képessége, rajzkészsége, különböző technikák alkalmazása, szín és forma érzéke megfelelő.	Tárgyalkotó képessége, rajzkészsége, különböző technikák alkalmazása, szín és forma érzéke kifogásolható. Látványában nem megfelelő.	Tárgyalkotó képessége, rajzkészsége, különböző technikák alkalmazása, szín és forma érzéke gyenge.
TESTNEVELÉS	A szabályokat, utasításokat, szakkifejezéseket kiválóan érti és betartja. Bemutatás után a gyakorlatokat kiválóan végrehajtja. A tanóra aktív résztvevője.	A szabályokat, utasításokat, szakkifejezéseket érti és betartja. Bemutatás után a gyakorlatokat jól végrehajtja. A tanóra aktív résztvevője	A szabályokat, utasításokat, szakkifejezéseket segítséggel érti és betartja. Bemutatás után a gyakorlatokat megfelelően végrehajtja. A tanórán való részvétel csak ösztönzéssel.	A szabályokat, utasításokat, szakkifejezéseket nagyon hiányosan ismeri.	A szabályokat, utasításokat, szakkifejezéseket nem ismeri. Mindenben segítségre szorul